ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

ปริญญา

ภาษาไทย	ภาษาไทย
สาขา	**ภาควิชา**

เรื่อง รสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง

The Word “Rasa” in the Fiction of Phranon Gamluang Written by King Rama VI

นามผู้วิจัย นางสาวอร ไทรหอมหวล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

(อาจารย์สมาน แก้วเรือง, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม .....

(อาจารย์สุพัตรา อินทนะ, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกวิทย์ พิมพวง, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่..... **เดือน**..... **พ.ศ.**.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

รสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ประเภทบันเทิงคดี เรื่องพระนลคำหลวง

The Word “Rasa” in the Fiction of Phranon Gamluang Written by King Rama VI

โดย

นางสาวอร ไทรหอมหวล

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อร ไทรหอมหวล 2554: รสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ประเภทบันเทิงคดีเรื่อง พระนลคำหลวง ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์สมาน แก้วเรือง, Ph.D. 332 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารสและการใช้คำที่ใช้ในการสร้างความรู้สึก, อารมณ์ต่างๆ ในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทบันเทิงคดีเรื่อง พระนลคำหลวง โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาการสร้างรสและลักษณะคำสร้างรส แหล่งข้อมูลที่ใช้เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากพระราชนิพนธ์เรื่องพระนลคำหลวง

ผลการวิจัยด้านการสร้างรสพบรสจากพระราชนิพนธ์รวม 9 รส จำแนกตามรสที่ปรากฏมากที่สุด คือ กรุณารส คิดเป็นร้อยละ 34.83 รองลงมาได้แก่ ศฤงคารรส ร้อยละ 19.82 วีรรส ร้อยละ 10.73 อัทภูตรส ร้อยละ 10.21 ภยานกรส ร้อยละ 9.09 เราทรรส ร้อยละ7.25 หาสยรส ร้อยละ 3.78 ศานตรส ร้อยละ 3.37 และพีภัตสรส ร้อยละ 0.92 ตามลำดับ

ผลการวิจัยด้านลักษณะคำสร้างรสมี 2 ประการ ประการแรก พบประเภทคำ 7 ประเภท ที่ใช้สร้างรสเพื่อแสดงถึงอารมณ์ จำแนกตามประเภทคำ ปรากฏมากที่สุด คือ คำกริยา คิดเป็นร้อยละ 48.93 รองลงมาเรียงตามลำดับได้แก่ คำนาม ร้อยละ 23.28 คำวิเศษณ์ ร้อยละ 19.61 คำสรรพนาม ร้อยละ 3.27 คำบุพบท ร้อยละ 2.15 คำสันธาน ร้อยละ 1.43 และคำอุทาน ร้อยละ 1.33 ประการที่สอง พบชนิดการสร้างคำ 7 ชนิด ที่ใช้สร้างรสเพื่อแสดงถึงอารมณ์ จำแนกตามชนิดการสร้างคำ ปรากฏมากที่สุด คือ คำมูล คิดเป็นร้อยละ 36.26 รองลงมาเรียงตามลำดับดังนี้ คำประสม ร้อยละ 32.38 คำซ้อน ร้อยละ 18.39 คำสมาส ร้อยละ 6.53 คำแผลงอักษร ร้อยละ 3.68 คำสนธิ ร้อยละ 1.53 และคำซ้ำ ร้อยละ 1.23

_____ _____ ___ / ___ / ___

ลายมือชื่อนิสิต ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Onn Saihomhual 2011: The Word “Rasa” in the Fiction of Phranon Gamluang Written by King Rama VI. Master of Arts (Thai Language), Major Field: Thai Language, Department of Thai Language. Thesis Advisor: Mr. Saman Kaewruang, Ph.D. 332 pages.

The purpose of this study was to investigate the Sanskrit Rasa theory and the usage of the words that built feelings/emotions in His Majesty King Rama VI fiction story named Phranon Gamluang by using descriptive Rasa construction and characteristic of Rasa words builder from fiction. The data from this study was assessed by intentionally sampling and selecting on Phranon Gamluang.

The results obtained from the present work regarding the Rasa construction from fiction showed that there were nine Rasas i.e., the most common one was Mercy Rasa (ka-ru-nã-rasa) of 34.83%, Love Rasa (sa-ring-gã-ra-rasa) of 19.82%, Bravery-Praise Rasa (vï-ra-rasa) of 10.73%, Astonishment Rasa (at-bhu-ta-rasa) of 10.21%, Fear Rasa (bha-yã-na-ka-rasa) of 9.09%, Anger Rasa (rau-da-ra-rasa) of 7.25%, Amusement Rasa (hã-sa-ya-rasa) of 3.78%, Peace Rasa (sãn-ta-rasa) of 3.37%, and Hatred Rasa (phï-bhat-sa-rasa) of 0.92% respectively.

Further, in studying the characteristic of Rasa words building from fiction there were two Rasas firstly, they were seven classes of words which built feelings that showed the emotions i.e., verbs of 48.93%, nouns of 23.28%, adverbs/adjectives of 19.61%, pronoun of 3.27% , preposition of 2.15% , conjunction of 1.43%, and interjections of 1.33 %, secondly, there were seven varieties of words building i.e., basic word of 36.26%, compounding word of 32.38%, synonym compounding of 18.39%, combination of words of 6.53 %, derivatives of 3.68%, connection of words of 1.53%, and finally the word of reduplication of 1.23%.

_____ _____ ___ / ___ / ___

Student’s signature Thesis Advisor’s signature

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งของ อาจารย์ ดร.สมาน แก้วเรือง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.สุพัตรา อินทนะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมถึงผู้เขียนตำรา เอกสาร บทความต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่ร่วมศึกษามาด้วยกัน โดยเฉพาะ คุณภัทรวดี อุทธา และ คุณอัน ยู จอง ที่คอยปลอบโยนถามไถ่ด้วยความเป็นห่วงเสมอมาไม่ว่าจะอยู่ไกลแค่ไหนก็ตาม รวมทั้ง คุณชนัญกาญจน์ ใจยะ ผู้คอยช่วยเหลือทุกเรื่องที่ผู้วิจัยร้องขอในยามเร่งรีบมาตลอด และน้องสาวที่คอยดูแลเป็นอย่างดีเสมอมา รวมทั้งบุคคลอื่นๆ อีกมากมาย ที่ผู้วิจัยไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด สำหรับความช่วยเหลือ และกำลังใจที่มีให้แก่กันตลอดมา สุดท้ายเหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ที่ให้ทุนทรัพย์สนับสนุนการศึกษามาโดยตลอด คอยอบรมสั่งสอนทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นกำลังใจ และเป็นแรงใจที่สำคัญทำให้ผู้วิจัยอดทนฟันฝ่าต่ออุปสรรคต่างๆ ได้

อร ไทรหอมหวล

ตุลาคม 2554

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง (3)

บทที่ 1 บทนำ 1

ความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 6

ขอบเขตการวิจัย 6

ประโยชน์ที่ได้รับ 7

นิยามศัพท์เฉพาะ 7

บทที่ 2 การตรวจเอกสาร 9

เอกสารที่เป็นตำรา 10

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 63

บทที่ 3 วิธีการวิจัย 69

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย 69

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 69

การเก็บรวบรวมข้อมูล 70

เกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัย 70

การวิเคราะห์ข้อมูล 74

บทที่ 4 ผลการวิจัย 76

การศึกษารสที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวงจากการสร้างรส 77

การศึกษาการใช้คำที่ใช้ในการสร้างความรู้สึก, อารมณ์ต่างๆ ในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวงจากลักษณะคำสร้างรสด้านประเภทคำและชนิดการสร้างคำ 93

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	239
สรุปผล	239
อภิปรายผล	254
ข้อเสนอแนะ	260
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	261
ภาคผนวก	265
ภาคผนวก ก คำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำ	266
ภาคผนวก ข คำสร้างรสจำแนกตามชนิดการสร้างคำ	281
ภาคผนวก ค คำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ	298
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	332

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงลักษณะคำสร้างกรุณารสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ	115
2	แสดงลักษณะคำสร้างศฤงคารรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ	134
3	แสดงลักษณะคำสร้างวีรรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ	150
4	แสดงลักษณะคำสร้างอัทภูตรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ	167
5	แสดงลักษณะคำสร้างภยานกรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ	184
6	แสดงลักษณะคำสร้างเราทรรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ	200
7	แสดงลักษณะคำสร้างหาสยรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ	213
8	แสดงลักษณะคำสร้างศานตรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ	224
9	แสดงลักษณะคำสร้างพีภัตสรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ	232

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามรส	234
11	แสดงลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำ	235
12	แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำ	236
13	แสดงลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามชนิดการสร้างคำ	236
14	แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามชนิดการสร้างคำ	237

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นช่วงเวลาที่งานวรรณกรรมมีความเจริญมาก การเขียนแนวใหม่ปรากฏขึ้นมากทั้งในการเขียนร้อยแก้วและร้อยกรอง มีการผสมผสานกันระหว่างการเขียนรูปแบบเก่ากับงานเขียนแนวใหม่ ทำให้งานวรรณกรรมมีลักษณะเป็นสากลมากขึ้น เนื่องจากการรับอิทธิพลทางสังคมจากตะวันตก กล่าวคือเริ่มมีการรับรูปแบบงานเขียนแบบตะวันตกเข้ามาใช้ในงานเขียนของไทย ทั้งนี้ผู้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้งานวรรณกรรมของไทยก้าวหน้าก็คือสถาบันพระมหากษัตริย์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีบทบาทสำคัญที่ช่วยผลักดัน ให้งานวรรณกรรมของไทยมีความก้าวหน้า ตลอดรัชสมัยของพระองค์ทรงโปรดการเล่น 3 อย่าง คือ การออกหนังสือพิมพ์ การสโมสร และการละคร ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงทรงพระราชนิพนธ์งานวรรณกรรมประเภทต่างๆ หลากหลายทั้งสารคดีและบันเทิงคดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของงานเขียนนั้นๆ ขณะเดียวกันก็ทรงสนับสนุนและพระราชทานเสรีภาพในการเขียนหนังสือแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระปรีชาสามารถในการพระราชนิพนธ์หนังสือต่างๆ เอาไว้มากมายหลายประเภทไม่ว่าจะเป็นประเภทร้อยกรองหรือประเภทร้อยแก้ว เช่น บทละคร เรื่องประวัติศาสตร์และโบราณคดี ปาฐกถาและบทความ สารคดีและบันเทิงคดีทั้งที่ทรงพระราชนิพนธ์เองและทรงแปล แปลงมาจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2542: 145)

ความสามารถในการใช้ภาษาประเภทต่างๆ ของพระองค์นั้น เป็นลักษณะเด่นของนักประพันธ์น้อยคน ขณะเดียวกันการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดการละคร จึงทำให้พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์งานประเภทบันเทิงคดีรูปแบบต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บันเทิงคดี คือ งานเขียนเรื่องสมมุติที่สร้างขึ้นมาอย่างมีจินตนาการและอารมณ์ มุ่งให้ความเพลิดเพลินเป็นใหญ่แต่ก็ให้ความรู้ มีหลายรูปแบบ เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย บทละคร ฯลฯ ส่วนใหญ่จะเป็นร้อยแก้ว แม้ว่าบางครั้งจะมีบันเทิงคดีแบบร้อยกรองก็ตาม บันเทิงคดีเป็นงานเขียนที่ผู้แต่งคิดสร้างสรรค์ขึ้น โดยมีเจตนาจะให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสำคัญ แต่ขณะเดียวกันผู้อ่านก็อาจจะได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ของชีวิต ได้คติธรรมพึงยึดถือ หรือแนวทางในการดำเนินชีวิตไปพร้อมกันด้วย (กระแส มาลยาภรณ์, 2530: 33 และ สายทิพย์ นุกูลกิจ, 2543: 97)

งานเขียนประเภทบันเทิงคดี เป็นการเขียนที่ผู้เขียนมุ่งสร้างขึ้น เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกผ่านตัวละครไปสู่ผู้อ่านให้เกิดความเพลิดเพลินใจ งานเขียนประเภทบันเทิงคดีนั้นสามารถแบ่งเป็นทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงสนุกสนาน อย่างไรก็ดี งานเขียนประเภทบันเทิงคดี ผู้เขียนมักจะสอดแทรกสาระ ความรู้ ข้อคิดและคติเตือนใจอันเป็นประโยชน์ในเรื่องต่างๆ แก่ผู้อ่าน

พระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้านั้น หากแบ่งตามเนื้อหาแล้วสามารถจัดเป็นงานเขียนบันเทิงคดีรูปแบบ “นิทาน” หรือ “นิยาย” ที่ทุกคนคุ้นเคย และรูปแบบ “บทละคร” ซึ่งได้รับอิทธิพลจากตะวันตก

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2548: 34-35) ให้ความหมายของนิทานและนิยายว่า

> นิทานเป็นเรื่องเล่าที่นิยมกันมาช้านานก่อนประวัติศาสตร์และแพร่หลายอยู่ทุกแห่งในโลก แต่เดิมเล่าสืบกันมาในรูปมุขปาฐะ ก่อนจะได้เขียนลงเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนนิยายเป็นเรื่องเล่าขนาดยาวก็มี สั้นก็มีเป็นร้อยแก้วก็ได้ ร้อยกรองก็ได้ ข้อแตกต่างระหว่างนิทานกับนิยายก็คือนิทานไม่พยายามรักษาความสมจริงตามลักษณะชีวิตมนุษย์ ประกอบด้วยเรื่องอิทธิฤทธิ์และอภินิหารต่างๆ ประการหนึ่ง ประการที่สอง นิทานจะไม่ปรากฏผู้แต่งว่าเป็นผู้ใด ผู้แต่งมักชี้แจงว่าได้ยินมาเก่าก่อน ตนเป็นผู้เล่าต่ออีกทีหนึ่ง และประการที่สาม นิทานมีกลวิธีแต่งเข้าแบบ และมีวิธีจบเรื่องเหมือนๆ กัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขณะที่ กุสุมา รักษมณี (2525: 1-2, 6) กล่าวถึงนิทานและนิยายสรุปว่า “นิทาน เป็นศัพท์ไทยที่ได้รับรูปมาจากบาลีสันสกฤต นิทานมีรากศัพท์คือ ทา แปลว่า ผูก เมื่อลงอุปสรรค นิ และ ปัจจัย อน แล้วแปลว่า การผูกลงไว้ และหมายถึง สาเหตุ กำเนิด เหตุเบื้องต้น...คำว่านิยายน่าจะมาจากคำว่า นยายะ (Nyaya) ในภาษาสันสกฤต ในความหมายว่าการอ้างเหตุผล การแสดงบทเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้ฟังเห็นด้วยกับผู้พูด”

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า นิทานเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นหรือเล่าสืบต่อกันมาแล้วบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ความบันเทิงใจ ที่ไม่ได้มุ่งเจาะจงประวัติที่มาหรือความสมจริงของเรื่อง นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานแล้ว ยังมุ่งให้ผู้ฟังได้รับแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ด้วย

ในขณะที่นิยายนั้นมีลักษณะคล้ายนิทาน คือเป็นเรื่องเล่าหรือเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านเชื่อถือและมีอารมณ์คล้อยตามผู้แต่ง นิยายอาจมุ่งเน้นความสมจริงหรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ซึ่งมีขนาดสั้นหรือยาวและแต่งเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้

ส่วน บทละคร นั้น หมายถึง วรรณกรรมที่ใช้สำหรับแสดงละคร ซึ่งประกอบด้วย โครงเรื่อง ฉาก (การแบ่งตอนและการพรรณนาฉาก) ตัวละคร บทเจรจา เพลงและดนตรี และมีรายละเอียดอื่นๆ ที่เอื้อในการแสดงละคร (ศรีวิไล ดอกจันทร์, 2528: 68)

สรุปว่างานเขียนประเภทบทละคร เป็นงานเขียนบันเทิงคดีที่นำรูปแบบมาจากประเทศตะวันตก แต่งขึ้นเพื่อใช้อ่านและเพื่อแสดง ได้รับความนิยมมากในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

งานพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีรูปแบบนิทานหรือนิยายและบทละครในสมัยรัชกาลที่ 6 นั้นมีลักษณะเด่นประการหนึ่งที่สำคัญ คือ หวนมานิยมงานวรรณกรรมสันสกฤต อีกวาระหนึ่งเหมือนสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่คราวนี้ผ่านมาทางฉบับที่แปลเป็นภาษาอังกฤษ (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2548: 145)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีหลายเรื่องที่ทรงพระราชนิพนธ์แปลมาจากวรรณกรรมสันสกฤต แต่ต้นฉบับที่ทรงแปลนั้นเป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสนพระราชหฤทัยในงานเขียน และอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากพระราชนิพนธ์แปลบางเรื่องนั้นแท้จริงแล้วมาจากเรื่องสันสกฤต แม้ว่าพระองค์ทรงไม่รู้ภาษาสันสกฤต อย่างไรก็ตาม พระองค์ทรงแปลความออกมาได้ครบถ้วน และบางเรื่องทรงเลือกเก็บคำภาษาสันสกฤตออกมา ตามต้นฉบับภาษาอังกฤษที่มีภาษาสันสกฤตเขียนด้วยตัวอักษรเทวนาครีอยู่ทางหน้าซ้าย หน้าขวาเป็นคำประพันธ์ภาษาอังกฤษ และในภาษาไทยพระองค์ทรงถอดคำภาษาสันสกฤตเขียนเป็นอักษรไทย ควบคู่ไปกับคำแปลภาษาไทย (กุสุมา รักษมณี, 2514: 4-6)

เรื่องพระนลคำหลวง เป็นพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีในรัชกาลที่ 6 ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตที่สำคัญมาก พระราชนิพนธ์เรื่องนี้มีที่มาจากเรื่องของสันสกฤตชื่อ “นโลปาขยานัม” ซึ่งเป็นนิทานที่แทรกอยู่ในมหาภารตะ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ต้นฉบับภาษาอังกฤษในการแปลของเซอร์โมเนียร์ โมเนียร์วิลเลี่ยมส์ชื่อเรื่อง Story of Nala

การแปลเรื่องพระนลคำหลวงของพระองค์นั้นมาจากนิทานสันสกฤต พระองค์ทรงแปลเอาใจความจากคำแปลภาษาอังกฤษ หลังจากนั้นทรงนำมาแต่งใหม่และนำเสนอเนื้อเรื่องเป็นนิทานหรือนิยาย รูปแบบประกอบด้วย โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ซึ่งเรียกว่า คำหลวงและเป็นคำหลวงเรื่องสุดท้ายของสมัยรัตนโกสินทร์ “พระองค์ทรงมีกลวิธีการแต่งหน้าซ้ายเป็นภาษาสันสกฤตซึ่งเขียนด้วยอักษรไทย และหน้าขวาเป็นคำประพันธ์ไทย ตามแบบฉบับภาษาอังกฤษ” (กุสุมา รักษมณี, 2514: 4-6)

ข้อสังเกตจากพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีรูปแบบนิทานหรือนิยายเรื่องพระนลคำหลวงดังกล่าว ทำให้เห็นลักษณะเด่นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสนพระราชหฤทัยภาษาและวรรณกรรมสันสกฤตเป็นอันมาก กล่าวคือ พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถในการแปลจากต้นฉบับเรื่องนี้ออกมาเป็นบทร้อยกรองโดยใช้ภาษาไทยหลากหลายรูปแบบ นอกจากนี้ พบว่าพระราชนิพนธ์ของพระองค์นั้นได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตมาด้วยโดยผ่านต้นฉบับภาษาอังกฤษ ดังจะเห็นได้ว่าในพระราชนิพนธ์เรื่องพระนลคำหลวงของพระองค์จะทรงแปลถอดคำภาษาสันสกฤตไว้ด้วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อย่างไรก็ตามงานพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ยังได้รับการยอมรับว่าพระองค์ทรงมีศิลปะในการใช้ภาษาไทยได้ดีเด่น ชัดเจนไม่เป็นสำนวนภาษาต่างประเทศ มีการเลือกใช้คำที่มีวิญญาณ มีชีวิตชีวา และมีพระปรีชาสามารถในการพระราชนิพนธ์ประเภทต่างๆ มากมาย ดังที่กรมศิลปากรได้เขียนไว้ในคำนำของหนังสือพระราชนิพนธ์พระนลคำหลวงว่า "...พระนลคำหลวงเป็นวรรณคดีที่บริบูรณ์ด้วยองค์แห่งวิชาการ เหมาะแก่ผู้ที่นิยมใฝ่หาสวรรณคดีเป็นเครื่องบันเทิงใจ" (มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2517: คำนำ)

จะเห็นได้ว่า การสื่อความมุ่งหมายในงานพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีอันได้แก่ นิทานหรือนิยายเรื่องพระนลคำหลวงของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไปยังผู้อ่านนั้น การใช้ภาษาเป็นสิ่งจำเป็นในการถ่ายทอด เนื่องจากงานเขียนประเภทบันเทิงคดี มักมีการใช้ภาษาที่ส่งอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านมีอารมณ์ร่วมและรู้สึกคล้อยตามไปกับความคิดหลักที่งานเขียนเรื่องนั้นต้องการนำเสนอ ดังนั้น คำที่ใช้ในการสื่ออารมณ์ในงานเขียนประเภทบันเทิงคดี จึงแสดงอารมณ์ความรู้สึกความหลากหลาย เพราะต้องใช้คำศัพท์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างผู้แต่งกับผู้อ่าน หรือผู้เล่ากับผู้ฟังเพื่อมุ่งให้เกิดรส

รส เป็นเรื่องของอารมณ์และความรู้สึกที่สัมผัสด้วยลิ้น จึงเกิดรับรู้รสอาหารคาว หวาน ฯลฯ ต่าง ๆ กัน หากพิจารณาความหมายในวงกว้างเป็นเรื่องที่ประสาทสัมผัสของตาและหู สัมผัสกับภาพเงาแสงสีและเสียงมากระทบเข้าสู่จิตใจเกิดเป็นอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ รับรู้ว่า เพราะ สนุก ไม่สนุก ฯลฯ อย่างไร (กาญจนา วิชญาปกรณ์, 2542: 66) นอกจากนี้ รสยังเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านเมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี นักวรรณคดีตามทฤษฎีรสมีความเห็นว่าวรรณคดีเกิดขึ้นเมื่อกวีมีอารมณ์สะเทือนใจแล้วถ่ายทอดความรู้สึกนั้นออกมาในบทประพันธ์ อารมณ์นั้นจะกระทบใจผู้อ่าน ทำให้เกิดการรับรู้และเกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์เป็นการตอบสนองสิ่งที่กวีเสนอมา (กุสุมา รักษมณี, 2549: 22)

จะเห็นได้ว่า รสคือความความรู้สึกหรือการสะท้อนอารมณ์ที่หลากหลาย เป็นอารมณ์ที่ได้รับผ่านการอ่านซึ่งส่งผ่านจากผู้แต่งมายังผู้รับโดย ผ่านภาษาที่บรรยายอารมณ์ความรู้สึก และรสจะเกิดได้ในงานเขียนบันเทิงคดีเท่านั้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้คำที่สะท้อนให้เห็นรส หรืออารมณ์ความรู้สึกจากพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีจากเรื่องพระนลคำหลวง เพราะผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการศึกษาเรื่องรสนั้น ส่วนใหญ่จะมุ่งศึกษาเฉพาะรสความอันเกิดจากบทบรรยายหรือพรรณนาที่เกิดรสหรืออารมณ์ความรู้สึกเท่านั้น ไม่ได้มุ่งศึกษาถึงชุดคำศัพท์ที่เป็นตัวสะท้อนและถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนั้นๆ มาสู่ผู้อ่าน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีความคิดว่ารสความอันเกิดจากบทบรรยายหรือบทพรรณนารสนั้นๆ ต้องมีลักษณะการใช้คำที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดรส แม้ในงานพระราชนิพนธ์แปลและแปลง เนื่องจากพระองค์ไม่ได้ทรงแปลแบบถ่ายตัวอักษร แต่ทรงแปลโดยถ่ายเอาเนื้อความ รวมทั้งทรงใช้ต้นฉบับภาษาสันสกฤตอักษรโรมัน ซึ่งชุดคำที่ใช้แสดงอารมณ์ความรู้สึกนั้น พระองค์น่าจะทรงนำมาจากคำภาษาสันสกฤตเอง หรือทรงใช้คำที่มีอยู่แล้วในภาษาไทย ซึ่งอาจเป็นคำไทยประเภทต่างๆ หรือคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่นิยมนำมาใช้ในคำแปลภาษาไทย

ผู้วิจัยเห็นว่าการวิจัยครั้งนี้น่าจะมีส่วนช่วยให้มองเห็นลักษณะการใช้คำที่สะท้อนรสทางอารมณ์มาสู่ผู้อ่าน โดยผ่านภาษาจากพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารสที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง

2. เพื่อศึกษาการใช้คำที่ใช้ในการสร้างความรู้สึก, อารมณ์ต่างๆ ในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง

ขอบเขตการวิจัย

1. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์การสร้างรส 9 รส และลักษณะคำสร้างรสจากพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตที่เป็นพระราชนิพนธ์แปลและแปลง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเลือก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระราชนิพนธ์ จำนวน 1 เรื่อง จากพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตทั้งหมดจำนวน 9 เรื่อง คือ นิทานหรือนิยาย คือ เรื่องพระนลคำหลวง

2. ศึกษาเฉพาะลักษณะคำสร้างรส 2 ประการ คือ ประเภทคำ 7 ประเภท คือ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน คำอุทาน และการสร้างคำ 7 ชนิด คือ คำมูล คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำสมาส คำสนธิ คำแผลงอักษรที่ใช้สร้างรสเพื่อแสดงถึงอารมณ์จากกลุ่มตัวอย่าง โดยไม่วิเคราะห์องค์ประกอบของรสตามทฤษฎีการละคร

3. รวบรวมและแยกประเภทคำออกเป็นคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน คำอุทาน และแยกชนิดการสร้างคำออกเป็นคำมูล คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำสมาส คำสนธิ และคำแผลงอักษร จัดลำดับตามรส

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการสร้างรสตามทฤษฎีรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตจากคำที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง

2. ทำให้ทราบลักษณะการใช้คำในงานพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง

3. ใช้เป็นแนวทางในการอ่าน และทำความเข้าใจพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต

นิยามศัพท์เฉพาะ

รส หมายถึง ปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เกิดจากการรับรู้อารมณ์ต่างๆของตัวละครตามทฤษฎีรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต จำนวน 9 ประการได้แก่ ศฤงคารรส เราทรรส วีรรส พีภัตสรส ศานตรส หาสยรส กรุณารส ภยานกรส และอัทภูตรส

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การสร้างรส หมายถึง คำศัพท์ในนิทานหรือนิยายหรือบทละครพระราชนิพนธ์ซึ่งก่อให้เกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์ จำนวน 9 รส ได้แก่ ศฤงคารรส เราทรรส วีรรส พีภัตสรส ศานตรส หาสยรส กรุณารส ภยานกรส และอัทภูตรส

คำ หมายถึง คำที่ใช้ในการสร้างรสจำแนกตามประเภทคำและวิธีการสร้างคำ

ลักษณะคำสร้างรส หมายถึง ประเภทคำ 7 ประเภท ได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน คำอุทาน และการสร้างคำ 7 ชนิด ได้แก่ คำมูล คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำสมาส คำสนธิ คำแผลงอักษร เฉพาะคำที่สร้างอารมณ์, ความรู้สึกได้

บันเทิงคดี หมายถึง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นนิทานหรือนิยายเรื่องพระนลคำหลวง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัยและแหล่งข้อมูลอื่นๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย โดยผู้วิจัยแบ่งหัวข้อออกเป็น 2 หัวข้อ คือ

1. เอกสารที่เป็นตำรา

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานเขียนประเภทบันเทิงคดี

1.1.1 ความหมายของงานเขียนประเภทบันเทิงคดี
1.1.2 ประเภทของงานเขียนประเภทบันเทิงคดี
1.1.3 องค์ประกอบของงานเขียนประเภทบันเทิงคดี

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรสและประเภทของรส

1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะคำ

1.3.1 ประเภทของคำ
1.3.1.1 คำนาม
1.3.1.2 คำสรรพนาม
1.3.1.3 คำกริยา
1.3.1.4 คำวิเศษณ์
1.3.1.5 คำบุพบท
1.3.1.6 คำสันธาน
1.3.1.7 คำอุทาน
1.3.2 การสร้างคำ
1.3.2.1 คำมูล
1.3.2.2 คำประสม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.3.2.3 คำซ้อน

1.3.2.4 คำซ้ำ

1.3.2.5 คำสมาส

1.3.2.6 คำสนธิ

1.3.2.7 คำแผลงอักษร

1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

1.4.1 เอกสารเกี่ยวกับพระราชประวัติ

1.4.2 เอกสารเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์

1.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระราชนิพนธ์เรื่องพระนลคำหลวง

1. 6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแปลงานเขียนประเภทบันเทิงคดี

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เป็นตำรา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานเขียนประเภทบันเทิงคดี

ความหมายของงานเขียนประเภทบันเทิงคดี

ในการศึกษางานเขียนประเภทบันเทิงคดีนั้น มีนักวิชาการให้ความหมายเอาไว้หลายท่าน ดังนี้

กระแส มาลยาภรณ์ (2530: 33) อธิบายความหมายว่า “บันเทิงคดี คือเรื่องสมมุติที่สร้างขึ้นมาอย่างมีจินตนาการและอารมณ์ มุ่งให้ความเพลิดเพลินเป็นใหญ่แต่ให้ความรู้ด้วย มีหลายรูปแบบ เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย บทละคร ฯลฯ ส่วนใหญ่จะเป็นร้อยแก้ว แม้ว่าบางครั้งจะมีบันเทิงคดีแบบร้อยกรองก็ตาม”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2542: 21) อธิบายสรุปว่า บันเทิงคดี เป็นคำเรียกที่จำกัดความจากจุดมุ่งหมายของการเขียน คือ มุ่งให้เกิดความบันเทิง ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน อ่านแล้วต้องกระทบอารมณ์ผู้อ่าน ไม่ใช่สำหรับผู้อ่านได้ความรู้หรือความคิดเห็น แต่สาระที่ทำให้ผู้อ่านได้ความบันเทิงอาจเกี่ยวกับปรัชญา การเมือง ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ได้

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2542: 180) กล่าวว่า “บันเทิงคดี หมายถึง เรื่องที่แต่งขึ้นโดยอาศัยเค้าความจริงของชีวิตมนุษย์ แต่ไม่ใช่เรื่องจริงแท้ทีเดียว”

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543: 97) กล่าวว่า “เรื่องบันเทิงคดี คือ งานเขียนที่ผู้แต่งคิดสร้างสรรค์ขึ้นโดยมีเจตนาจะให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสำคัญ แต่ขณะเดียวกันผู้อ่านก็อาจจะได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ของชีวิต ได้คติธรรมพึงยึดถือ หรือแนวทางในการดำเนินชีวิตไปพร้อมกันด้วย”

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (ม.ป.ป: 9) ให้ความหมายว่า “บันเทิงคดี คำนี้มีความหมายอยู่ในตัวว่าวัตถุประสงค์ของการเขียนคือการให้ความเพลิดเพลิน”

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า บันเทิงคดี คือ งานเขียนที่ผู้แต่งมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความบันเทิงเพลิดเพลิน งานเขียนบันเทิงคดีจะเกี่ยวข้องกับอะไรก็ได้ แต่เมื่ออ่านแล้วเกิดอารมณ์มากระทบใจผู้อ่าน ขณะเดียวกันก็ได้รับสาระหรือข้อคิดจากเรื่องบันเทิงคดีนั้นๆ ด้วย

ประเภทของงานเขียนประเภทบันเทิงคดี

ในการแบ่งประเภทงานเขียนบันเทิงคดีนั้น มีนักวิชาการแบ่งประเภทของงานเขียนบันเทิงคดีไว้ดังนี้

กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2542: 21-22) แบ่งประเภทของงานเขียนบันเทิงคดีไว้ 2 ประเภท คือ

1. ประเภทร้อยแก้วมี 4 ชนิด ได้แก่ นิทานหรือนิยาย เรื่องสั้น นวนิยาย บทละครพูด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ประเภทร้อยกรองมี 3 ชนิด ได้แก่ นิทานหรือนิยาย บทละคร และร้อยกรองที่พรรณนาบรรยายเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2542: 180) แบ่งงานเขียนประเภทบันเทิงคดีไว้ 2 ประเภท ได้แก่ นวนิยายและเรื่องสั้น

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (ม.ป.ป: 12) ได้จำแนกงานเขียนประเภทบันเทิงคดีไว้ 4 ประเภท ได้แก่ นิยาย (รวมนวนิยาย และเรื่องสั้น) บทละคร บทกวีต่างชนิด และบทขับร้อง (เพลงอวยพร เพลงพื้นเมือง เห่กล่อม ฯลฯ)

ในงานวิจัยนี้จะขอกล่าวถึงนิทานหรือนิยาย และบทละครตามความหมายของ กาญจนา วิชญาปกรณ์เท่านั้น เนื่องจากตรงกับที่ใช้ในการวิจัยที่ว่านิทานหรือนิยายและบทละครพูดสามารถเป็นได้ทั้งรูปแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง (กาญจนา วิชญาปกรณ์, 2542: 21-25)

นิทานหรือนิยาย เป็นเรื่องราวที่ผูกเป็นโครงเรื่องง่ายๆ ที่ห่างไกลจากชีวิตจริง แต่งขึ้นเพื่อใช้อ่านหรือเล่า มุ่งให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดจินตนาการ ติดตามเรื่องอย่างเร้าใจสนุกเพลิดเพลินด้วยการผจญภัยการรบพุ่งของตัวละคร ตลอดจนโชคลาง และอภินิหารต่างๆ

บทละคร เป็นรูปแบบการเขียนที่ประพันธ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการแสดง บทละครของไทย แต่เดิมคือ บทละครในและบทละครนอก ซึ่งต่อมาเรียก บทละครรำ เช่น อิเหนา รามเกียรติ์ ไกรทอง สังข์ทอง ฯลฯ บทละครพูดที่รับรูปแบบมาจากตะวันตกที่ประพันธ์ในรูปของร้อยกรอง เช่น มัทนะพาธา หรือแปลมาจากตะวันตก เช่น เวนิชวานิช และโรเมโอ-จูเลียต พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว บทละครพูดเริ่มแสดงครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ยังมีรูปแบบบทละครของไทยที่วิวัฒนาการแล้ว เช่น บทละครดึกดำบรรพ์ บทละครพันทาง เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

องค์ประกอบของงานเขียนประเภทบันเทิงคดี

ในการแบ่งองค์ประกอบของงานเขียนบันเทิงคดีนั้น มีผู้แบ่งไว้ดังนี้

วิภา เสนานาญ กงกะนันทน์ (2540: 4-11) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบของงานเขียนบันเทิงคดีประเภทนวนิยาย จะพิจารณาจากองค์ประกอบ 2 ส่วน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา แบ่งได้ 3 ด้าน ได้แก่

1.1 เรื่องราว (Story) คือ เรื่องราวในนวนิยายเป็นเรื่องที่สมมุติขึ้นและเกิดจากจินตนาการ แต่เขียนให้ดูเหมือนกับเป็นเรื่องจริง

1.2 ตัวละคร (Characters) คือ นวนิยายทุกเรื่องต้องประกอบด้วยตัวละครเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยทั่วไปมักเป็นคนสมมุติซึ่งผู้แต่งสร้างขึ้นมาให้มีลักษณะ บุคลิกภาพและวิถีชีวิตคล้ายกับมนุษย์จริงๆ

1.3 ฉาก (Setting) คือ ฉากในนวนิยาย ผู้แต่งอาจใช้สถานที่จริงหรือสมมุติสถานที่ขึ้นมาให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง หรือผสมผสานทั้งสองอย่างให้ดูเหมือนมีสถานที่นั้นจริง

2. ด้านกลวิธีการประพันธ์ แบ่งได้ 3 ด้าน ได้แก่

2.1 วัตถุดิบ (Material) คือ จินตนาการของผู้เขียนเป็นหลัก และอาจมีวัตถุดิบอื่นๆ ประกอบ เช่น ชีวิตมนุษย์ สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ สังคมร่วมสมัยของผู้เขียน อัตชีวประวัติ ซึ่งผู้เขียนอาจจะใช้หรือไม่ก็ได้

2.2 วิธีการนำเสนอแนวเรื่อง (Presentation) คือ การนำเสนอบทประพันธ์นั้นมี 2 ลักษณะ ได้แก่ วิธีการดำเนินเรื่องกับวิธีการเสนอบทสนทนาของตัวละคร ซึ่งผู้เขียนมักเลียนแบบวิธีการสื่อสารที่บุคคลจริงใช้ในชีวิตประจำวัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.3 แนวเรื่อง (Theme) คือบทประพันธ์จะต้องมีแนวเรื่องหลายแนวขึ้นอยู่กับผู้เขียน เช่น แนวเรื่องความรัก การแต่งงาน สงคราม มนุษย์กับธรรมชาติ ความยุติธรรมในสังคม เป็นต้น

กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2542: 21-22) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานเขียนบันเทิงคดีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง สรุปได้ดังนี้

1. เรื่องราว คือ เนื้อหาหลักหรือใจความของงานประพันธ์

2. โครงเรื่อง (Plot) คือ ส่วนที่เป็นการเรียงลำดับเหตุการณ์ในเรื่องราวอย่างมีความต่อเนื่อง เป็นเหตุเป็นผลกัน

3 ตัวละคร (Characters) คือ เนื้อหาส่วนที่ช่วยให้เรื่องราวดำเนินไป สู่จุดหมายที่ผู้แต่งประสงค์ คำว่าตัวละครไม่จำเป็นต้องเป็นมนุษย์เท่านั้น แต่ตัวละครต้องสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับเนื้อหาส่วนอื่นๆ ด้วย

4. ฉาก (Setting) คือ เวลา (Time) และสถานที่ (Place) เหตุการณ์ที่แวดล้อมตัวละครเพื่อช่วยให้ทราบว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อไร ที่ไหน อาจเป็นฉากจริงหรือสมมุติ แต่มีผลกระทบต่อตัวละครทั้งในแง่อารมณ์ความรู้สึก พฤติกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังสร้างบรรยากาศ (Atmosphere) แก่เรื่อง

5. แนวคิด (Theme) หรือเรียกได้หลายอย่างว่าแนวเรื่อง ข้อขำ สารัตถะ หรือแก่นเรื่องก็ได้ หมายถึง แกนความคิดสำคัญหรือสาระสำคัญของเรื่องเกี่ยวข้องกับชีวิต เรื่องราวต่างๆ สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ของสังคมของโลก อาจเป็นทัศนะหรือจุดมุ่งหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการแสดงอธิบายหรือวิจารณ์สาระของเรื่องออกมาทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม ในส่วนของบทละครนั้นอาจมีเนื้อหาในส่วนของบทเจรจาเพิ่มขึ้นมา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2542: 180) กล่าวว่าองค์ประกอบของงานเขียนบันเทิงคดีประกอบด้วย

1. เหตุการณ์ (Events) และโครงเรื่อง คือ เหตุการณ์ที่เป็นความขัดแย้งสำคัญเกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่อง

2. ตัวบุคคลในเรื่อง (Characters) คือ ตัวละครในเรื่องรวมตลอดถึงการสนทนา (Dialogue) ของบุคคลเหล่านั้น

3. สารัตถะ (Theme) หรือแก่นของเรื่อง ซึ่งเป็นความคิดสำคัญในการเสนอเรื่องนั้น

4. สถานที่และเวลา (Setting) ที่เป็นฉากและช่วงระยะเวลาในการดำเนินเรื่อง

ถวัลย์ มาศจรัส (2542: 41-51) กล่าวว่าองค์ประกอบของงานเขียนบันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้นหรือนวนิยายประกอบด้วย

1. เค้าโครงเรื่อง (Plot) คือ การกำหนดเหตุการณ์เรื่องราวหนึ่งไว้เป็นเอกภาพ ก่อให้เกิดผลที่ตามมาได้แก่ โครงเรื่องซึ่งต้องมีปมปัญหา การดำเนินเรื่องซึ่งต้องมีอุปสรรค และปิดเรื่องด้วยสารประโยชน์ที่ต้องการจะบอก

2. แนวคิด, แก่นเรื่อง (Theme) คือ สารัตถะสำคัญของเรื่องที่เขียนขึ้นและทำหน้าที่สะท้อนประเด็นสำคัญของการนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นและเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร

3. ตัวละคร (Characters) คือ ผู้มีบทบาทปรากฏในเรื่อง ตัวละครอาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของก็ได้

4. ฉาก (Setting) คือ สถานที่และสิ่งแวดล้อมรอบตัวละครที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง

5. บทสนทนา (Dialogues) คือ คำพูดโต้ตอบระหว่างตัวละครในเรื่องที่เขียนถึง ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับลักษณะของตัวละคร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. ทรรศนะ, มุมมอง (Point 0f View) คือ กลวิธีการเล่าเรื่องราวให้ผู้อ่านรับทราบในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

7. การเปิดเรื่อง (Opening) คือ การเริ่มต้นในฉากแรกของเรื่องที่เขียนเพื่อเร้าความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามงานเขียนนั้น

8. การดำเนินเรื่อง (Action) คือ การกำหนดให้ตัวละครแสดงบทบาทเรื่องราวไปตามที่ผู้เขียนกำหนดไว้ในโครงเรื่องทีละตอน เพื่อบอกเรื่องราวแก่ผู้อ่าน

9. การปิดเรื่อง (Ending) คือ การจบเรื่องซึ่งจะคลี่คลายปมสงสัย ปมปัญหาออก ถือเป็นจุดสุดยอดของเรื่อง (Climax)

10. ท่วงทำนองการเขียน (Style) คือ ลีลาการใช้ถ้อยคำสำนวน เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของนักเขียนที่สะท้อนออกมาเป็นตัวหนังสือ

วนิดา บำรุงไทย (2544: 105-149) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานเขียนบันเทิงคดีประเภทนวนิยาย สรุปได้ดังนี้

1. โครงเรื่อง (Plot) คือ องค์ประกอบที่สำคัญเพราะเป็นโครงสร้างของเรื่อง ซึ่งประกอบด้วยลำดับของเหตุการณ์ที่เกี่ยวพันต่อเนื่องและเป็นเหตุเป็นผลกันที่ผู้เขียนจัดขึ้น

1.1 เนื้อเรื่อง (Story) คือ รายละเอียดของเรื่องราว ซึ่งครอบคลุมทั้ง โครงเรื่อง ตัวละคร ผู้เล่าเรื่อง น้ำเสียงของเรื่อง

1.2 แนวคิด หรือแนวเรื่อง (Theme) คือ แนวคิดจากสาระสำคัญของเรื่อง

2. ตัวละคร (Character) คือ บุคคลที่ผู้แต่งกำหนดหรือสมมุติขึ้น เป็นองค์ประกอบสำคัญเพราะตัวละครเป็นจุดดึงความสนใจ ความประทับใจจากผู้อ่านมากกว่าส่วนอื่นๆ หากไม่มีตัวละครก็จะไม่มีเรื่อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. บทสนทนา (Dialogue) คือ องค์ประกอบสำคัญหนึ่ง เนื่องจากผู้เขียนไม่อาจนำเสนอเรื่องโดยการพรรณนาหรือบรรยายตลอดเรื่องได้ การมีบทสนทนาจะเป็นการสลับกลวิธีการนำเสนอ และยังทำให้รู้สึกว่าผู้อ่านใกล้ชิดกับตัวละคร ตัวละครมีชีวิต มีการพูดคุยเจรจาเช่นเดียวกับคนทั่วไป เพราะผู้อ่านมีส่วนรับรู้การพูดคุยของตัวละครเหมือนผู้อ่านได้อยู่ร่วมในเหตุการณ์ของเรื่อง

4. ฉาก (Setting) คือ สถานที่และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สภาวะแวดล้อมแห่งสังคม อันเป็นแหล่งที่เกิดเหตุการณ์ทั้งหมด และเหตุการณ์เฉพาะในแต่ละตอนของเรื่อง

5. ท่วงทำนองเขียน (Style) คือลักษณะเฉพาะตัวของผู้เขียนแต่ละคนในการสรรใช้ภาษา ทั้งด้านการใช้คำและแนวนิยมการใช้โวหาร

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรสและประเภทของรส

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรสในวรรณคดี เพื่อใช้เป็นแนวทางการศึกษารสตามทฤษฎีการวิเคราะห์รสวรรณคดีภาษาสันสกฤตจากพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งงานวิจัยนี้จะกล่าวถึงรสที่ปรากฏในภาษาสันสกฤตดังนี้

เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2546: 279-285) ได้อธิบายเรื่องรสวรรณคดี สรุปว่า รสเป็นการวิเคราะห์คุณค่าทางอารมณ์ เกิดจากเรื่องราวอันเป็นผลที่มาจากความนึกฝัน จินตนาการและความรู้สึกต่างๆ ที่สามารถทำให้คนที่ได้ยินได้ฟังหรือได้อ่านมีความรู้สึกอ่อนไหวตามไปด้วย รสแห่งวรรณคดีแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ รสแห่งวรรณคดีที่เป็นตำราทางสันสกฤตมี 9 รส ได้แก่ ศฤงคาร วีร กรุณา หาสย หรือ หัสย อทภูต ภยานก รุทธ หรือ เราทร พีภตส และศานต ส่วนรสในวรรณคดีไทยมี 4 รส คือ เสาวรสจนี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง สัลลาปังคพิสัย

กุสุมา รักษมณี (2549: 24) ได้อธิบายถึงทฤษฎีรสในการวิเคราะห์ตามแนววรรณคดีภาษาสันสกฤตว่า

> รส คือ ปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านเมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี นักวรรณคดีตามทฤษฎีรสมีความเห็นว่า วรรณคดีเกิดขึ้นเมื่อกวีมีอารมณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สะเทือนใจแล้วถ่ายทอดความรู้สึกนั้นออกมาในบทประพันธ์ อารมณ์นั้นจะกระทบใจผู้อ่าน ทำให้เกิดการรับรู้และเกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์เป็นการตอบสนองสิ่งที่กวีเสนอมา รสจึงเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน มิใช่สิ่งที่อยู่ในวรรณคดี ซึ่งเป็นเพียงอารมณ์ที่กวีถ่ายทอดลงไว้และเป็นตัวทำให้เกิดรสเท่านั้น

เมื่อผู้อ่านได้รับรู้ภาวะที่กวีแสดงไว้แล้วก็จะเกิดอารมณ์ตอบสนองต่อภาวะนั้น เรียกว่า “รส” ซึ่งมี 9 รส เท่ากับจำนวนภาวะและจะสัมพันธ์กับแต่ละภาวะ คือ ความซาบซึ้งในความรัก (ศฤงคารรส) เป็นอารมณ์ตอบสนองต่อภาวะรัก ความสนุกสนาน (หาสยรส) เป็นอารมณ์ตอบสนองต่อภาวะขบขัน ความสงสาร (กรุณารส) เป็นอารมณ์ตอบสนองต่อภาวะทุกข์โศก ความแค้นเคือง (เราทรรส) เป็นอารมณ์ตอบสนองต่อภาวะโกรธ ความชื่นชมในความกล้าหาญ (วีรรส) เป็นอารมณ์ตอบสนองความมุ่งมั่นในการต่อสู้ ความเกรงกลัว (ภยานกรส) เป็นภาวะตอบสนองต่อภาวะน่ากลัว ความเบื่อระอา ชิงชัง (พีภัตสรส) เป็นอารมณ์ตอบสนองต่อภาวะน่ารังเกียจ ความอัศจรรย์ใจ (อัทภูตรส) เป็นอารมณ์ตอบสนองภาวะน่าพิศวง และความสงบแห่งจิตใจ (ศานตรส) เป็นอารมณ์ตอบสนองต่อภาวะสงบ

กุสุมา รักษมณี (2549: 124 -129) ได้กล่าวถึงการเกิดรสต่าง ๆ มีภาวะที่เป็นองค์ประกอบสรุปได้ดังนี้

1. ศฤงคารรส คือ ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน (สัมโภคะ) ซึ่งมีเหตุของภาวะ (วิภาวะ) คือการอยู่กับผู้ที่ถูกตาต้องใจ การอยู่ในฤดูกาลที่เอื้อต่อการแสดงความรัก การแต่งตัวงดงาม การเที่ยวชมสวนหรือการเล่นสนุกสนาน การดูหรือฟังสิ่งที่เจริญหูเจริญตา เป็นต้น การแสดงผลของภาวะ (อนุภาวะ) ได้แก่ พูดจาอ่อนหวาน จริตกริยาแช่มช้อย ชม้ายชายตา ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นต้น หรือความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน (วิประลัมภะ) ซึ่งมีเหตุของภาวะ คือ การพลัดพรากจากกัน การแสดงผลของภาวะได้แก่ ท่าทางหมดอาลัยตายอยาก สงสัย วิตกกังวล กระสับกระส่าย พร่ำรำพัน เป็นต้น

2. หาสยรส คือ ความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขัน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น หมายถึง การพูดหรือทำให้ผู้อื่นขบขันซึ่งส่วนมากมักเป็นไปโดยตนเองไม่รู้ตัว หรือความขบขันที่เกิดแก่ตนเอง รู้สึกขันตนเองหรือขันผู้อื่น วิภาวะของความขบขันได้แก่ การแต่งตัวแปลก ๆ เช่น ชายแต่งตัวอย่างหญิง สวมเสื้อผ้ารุ่มร่ามรุงรัง แต่งตัวผิดกาลเทศะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หรือแต่งตัวมากเกินไป ฯลฯ การทำท่าแปลกๆ เช่น เดินงกๆ เงิ่นๆ ล้มลุกคลุกคลาน หรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำๆ ซากๆ ฯลฯ การพูดแปลก ๆ เช่น พูดผิดๆ ถูกๆ พูดรัวจนฟังไม่ได้ศัพท์ พูดด้วยสำเนียงต่างไปจากคนส่วนใหญ่หรือพูดซ้ำซาก ฯลฯ อนุภาวะได้แก่ การยิ้มหรือหัวเราะ

3. กรุณารส คือ ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศก ซึ่งมี 3 อย่าง คือ ความทุกข์โศกที่เกิดจากความอยุติธรรม ความเสื่อมทรัพย์ หรือเหตุวิบัติ โดยอาจมีภาวะเสริมคือ ความไม่แยแส ความเหนื่อยอ่อน ความวิตก ความโหยหา ความตื่นตระหนก ความหลง ความอ่อนเพลีย ความสิ้นหวัง ความอับจน ความป่วยไข้ ความเฉยชา ความบ้าคลั่ง ความสิ้นสติ ความพรั่นพรึง ความเกียจคร้าน ความตาย ฯลฯ วิภาวะของความทุกข์โศก คือ การพลัดพรากจากคนรักโดยไม่มีโอกาสกลับมาพบกัน ทรัพย์สมบัติเสียหาย ถูกแช่งด่า ถูกฆ่า ถูกลงโทษ กักขังจองจำ ถูกจองเวร ประสบเคราะห์กรรม ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น อนุภาวะของความทุกข์โศกพึงแสดงออกด้วย การร้องไห้คร่ำครวญ การทอดถอนใจ ทุ่มทอดตัว ตีอกชกตัว ฯลฯ

4. เราทรรส คือ ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ ตัวละครผู้มีความโกรธเป็นเจ้าเรือน จะมีภาวะเสริม คือความตื่นตระหนก ความแค้น ความหวั่นไหว ฯลฯ วิภาวะของความโกรธ ได้แก่ การพูดใส่ความ พูดให้เจ็บใจ ดูหมิ่น กล่าวเท็จ อาฆาตจองเวร กล่าวคำหยาบ ขมขู่ อิจฉาริษยา ทะเลาะทุ่มเถียง ต่อสู้ ฯลฯ อนุภาวะของความโกรธ ได้แก่ การเฆี่ยน ตัด ตี ฉีก บีบ ขว้างทำให้เลือดตก ฯลฯ

5. วีรรส คือ ความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง วีรรส เป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่น (อุตสาหะ) ในการต่อสู้ของวีรบุรุษ อาจเป็นอุตสาหะในการเสียสละ การปฏิบัติหน้าที่ (ธรรมะ) หรือการสู้รบ อาจมีภาวะเสริม คือ ความมั่นคง ความพินิจพิเคราะห์ ความจองหอง ความระลึกได้ ฯลฯ วิภาวะของความมุ่งมั่นได้แก่ การเอาชนะศัตรู การบังคับอินทรีย์ของตนได้ การแสดงพละกำลัง ฯลฯ อนุภาวะของความมุ่งมั่นได้แก่ ท่าทีมั่นคง เฉลียวฉลาดในการงาน เข้มแข็ง เป็นต้น

6. ภยานกรส คือ ความเกรงกลัวที่เกิดจากความรับรู้ความน่ากลัว ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ เกิดจากการหลอกลวง การลงโทษ หรือจากการขมขู่ อาจมีภาวะเสริม คือ ความตื่นตระหนก ความพรั่นพรึง ความสิ้นสติ ความตาย ฯลฯ วิภาวะของความน่ากลัวได้แก่ การได้ยินเสียงผิดปกติ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การเห็นภูตผีหรือสัตว์ร้าย การอยู่คนเดียว การไปในป่าเปลี่ยวรกร้าง การทำผิด ฯลฯ อนุภาวะของความน่ากลัว ได้แก่ การวิ่งหนี การส่งเสียงร้อง เป็นต้น

7. พีภัตสรส คือ ความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยงที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อ น่ารังเกียจจากสิ่งน่ารังเกียจที่ไม่สกปรกหรือสกปรก อาจมีภาวะเสริม คือ ความสิ้นสติ ความตื่นตระหนก ความหลง ความป่วยไข้ ความตาย เป็นต้น วิภาวะของความน่าเบื่อ น่ารังเกียจได้แก่ สิ่งที่ไม่สบอารมณ์หรือไม่ต้องประสงค์ สิ่งชวนสลดใจ สิ่งสกปรก เป็นต้น อนุภาวะของความน่าเบื่อ น่ารังเกียจ คือ การทำท่าขยะแขยง นิ่วหน้า อาเจียน ถ่มน้ำลาย ตัวสั่น ฯลฯ

8. อัทภูตรส คือ ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ ความน่าพิศวง คือ เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) หรือจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์ อาจมีภาวะเสริม คือ ความตื่นตระหนก ความหวั่นไหว ความยินดี ความบ้าคลั่ง ความมั่นคง เป็นต้น วิภาวะของความน่าพิศวง ได้แก่ การพบเห็นสิ่งที่เป็นทิพย์ การได้รับสิ่งที่ปรารถนา การไปเที่ยวในสถานที่ที่งดงาม น่ารื่นรมย์ เช่น อุทยาน วิหาร การเห็นสิ่งที่เป็นมายา หรือมีเวทมนตร์ ฯลฯ อนุภาวะของความน่าพิศวง คือ การทำท่าประหลาดใจ หรืออุทานด้วยความแปลกใจ เป็นต้น

9. ศานตรส คือ ความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบของตัวละครศานตรสเป็นอิทธิพลของคติทางพุทธที่ถือว่าความสงบเป็นสิ่งประเสริฐ เป็นทางสู่นิพพาน กวีพุทธส่วนมากจึงถือว่าศานตรสเป็นรสที่เด่นกว่ารสอื่นทั้ง 8 และภาวะสงบ (ศานตะ) ก็เป็นภาวะเด่น

สรุปว่า รส หมายถึง ความรู้สึกและอารมณ์หลากหลายของผู้อ่านหรือผู้ฟังที่เกิดขึ้น เมื่อได้รับรู้อารมณ์ของตัวละครที่ถ่ายทอดออกมาในบทประพันธ์ มีอยู่ 9 รส คือ ศฤงคารรส หาสยรส กรุณารส เราทรรส วีรรส ภยานกรส พีภัตสรส อัทภูตรส และศานตรส

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะคำ

การเลือกคำมาใช้ในงานเขียน เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา หากมีการเลือกสรรคำอย่างประณีตพิถีพิถัน คำนั้นก็อาจก่อให้เกิดความรู้สึกกระทบต่ออารมณ์ของผู้ฟังจนทำให้เกิดรส ดังนั้น ในการเรียบเรียงถ้อยคำเพื่อสื่อความหมายของเนื้อหานั้น การสร้างสรรค์คำมาใช้จึงเป็นสิ่งสำคัญ ความหมายของคำนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สาคร บุญเลิศ (2538: 35) อธิบายความหมายของคำว่า “คำ หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาแล้วมีความหมาย จะมีกี่พยางค์ก็ได้แต่ต้องหมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะฉะนั้นคำคำเดียวอาจมีพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้”

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2543: 63) กล่าวถึงความหมายของคำไว้ว่า “คำ หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาแล้วมีความหมาย หรือพยางค์ที่มีความหมายหรือหน่วยทางภาษาที่ประกอบด้วยพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และความหมายจัดเป็นหน่วยทางภาษาที่เล็กที่สุด”

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 248) ให้ความหมายว่า “คำหมายถึงเสียงพูด เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่งๆ เสียงพูดหรือลายลักษณ์อักษรที่เขียนหรือพิมพ์ขึ้นเพื่อแสดงความคิด โดยปกติถือว่าเป็นหน่วยเล็กที่สุดซึ่งมีความหมายในตัว”

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2546: 38) กล่าวว่า “คำ หมายความว่า หน่วยเสียงที่เปล่งเป็นเสียงออกมาจะเป็นอิสระหรือไม่ก็ตาม เช่น บ้าน ข้าว ของ นก ขี้ ใน ขี้เกียจ ขี้อิจฉา นัก ใน นักร้อง นักแสดง นักเรียน นักเขียน เป็นต้น”

นิภาพรรณ ศรีพงษ์ (2549: 147) ให้ความหมายว่า “คำ คือ ถ้อยคำที่กล่าวออกมาและมีความหมาย คำประกอบด้วยส่วนประสมอย่างน้อย 3 ส่วน คือ พยัญชนะต้น สระ เสียง หรือรูปวรรณยุกต์และมีส่วนอื่นๆ มาประกอบเข้าอีกด้วย”

กำชัย ทองหล่อ (2550: 193) กล่าวถึงคำหรือถ้อยคำไว้ว่า “อักษรที่ประสมแล้วออกเสียงมาเป็นหน่วยเสียงเดียวเรียกว่า พยางค์ พยางค์ที่เปล่งออกมา จะเป็นพยางค์เดียว หรือหลายพยางค์รวมกันก็ตาม ถ้ามีความหมายเป็นที่รู้กันได้ เรียกว่า คำหรือถ้อยคำ ซึ่งเปล่งออกมาเป็นเสียงพูดเรียกว่า คำพูด, ถ้าเขียนเป็นตัวหนังสือก็เรียกว่า คำเขียน”

สรุป คำ หมายถึง การเปล่งเสียงหน่วยเล็กที่สุดซึ่งเป็นหน่วยที่มีความหมายออกมา ดังนั้นจะเห็นว่าการเลือกคำมาใช้ในงานเขียน โดยเฉพาะงานเขียนประเภทบันเทิงคดี เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา หากมีการเลือกสรรคำอย่างประณีตพิถีพิถัน คำนั้นก็อาจก่อให้เกิดความรู้สึกกระทบต่ออารมณ์ของผู้ฟังจนทำให้เกิดรส ดังนั้น ในการเรียบเรียงถ้อยคำเพื่อสื่อความหมายของเนื้อหานั้น การสร้างสรรค์คำมาใช้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาลักษณะการใช้คำมีเอกสารที่ใช้เป็นแนวคิด ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาเรื่องลักษณะของคำในภาษาไทยนั้น มีผู้จัดแบ่งชนิดของคำเอาไว้แตกต่างกันหลายท่าน ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้จะกล่าวถึงแนวคิดเรื่องประเภทของคำที่ใช้สร้างรสซึ่งเป็นอารมณ์, ความรู้สึกตามแนวไวยากรณ์จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเภทของคำและการสร้างคำ ดังนี้

ประเภทของคำ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเภทของคำ แบ่งออกได้ 7 ชนิด คือ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน ดังต่อไปนี้

1. คำนาม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำนามแบ่งออกเป็นความหมายและชนิดของคำนาม

1.1 ความหมายของคำนาม

ในการศึกษาความหมายของคำนามนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

นววรรณ พันธุเมธา (2525: 4) อธิบายไว้ว่า “คำนาม คือ คำที่หมายถึงสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม”

ไขสิริ ปราโมช ณ อยุธยา (2538: 164) กล่าวไว้ว่า “คำนาม เป็นคำบอกชื่อ คน สัตว์ สิ่งของ และนามธรรมต่างๆ ทำหน้าที่เป็นบทประธานและบทกรรมของประโยค”

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 70) ให้ความหมายของคำนามว่า “คำนาม ‘นาม’ เป็นคำบาลี แปลว่าชื่อ ใช้เรียกคำพวกหนึ่งที่บอกชื่อสิ่งที่มีรูป เช่น คน สัตว์ บ้านเมือง เป็นต้นก็ดี หรือที่ไม่มีรูปเช่น เวลา อายุ ใจ อำนาจ บาป บุญ เป็นต้นก็ดี นับว่าเป็นคำนามทั้งนั้น”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กำชัย ทองหล่อ (2550: 197) อธิบายไว้ว่า “คำนามคือคำที่เป็นชื่อของคน สัตว์ สถานที่ สิ่งของ และกิริยาอาการต่างๆ”

สรุปว่า คำนาม คือ คำที่ใช้เรียกคน สัตว์ สิ่งของ ซึ่งเป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อใช้ทำหน้าที่เป็นประธานหรือกรรมในประโยค

1.2 ชนิดของคำนาม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนิดของคำนามสรุปได้ดังต่อไปนี้

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 70-77) ได้แบ่งคำนามไว้ 5 ชนิด ดังนี้

1) สามานยนาม คือ คำนามที่ใช้เป็นชื่อทั่วไป หรือคำเรียกสิ่งต่างๆ โดยทั่วไป ไม่ชี้เฉพาะเจาะจง เช่น ดินสอ ครู หนังสือ ชิงช้า หมู เป็นต้น

2) วิสามานยนาม คือ คำนามที่เป็นชื่อเฉพาะของ คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่หรือเป็นคำเรียกบุคคล สัตว์ สิ่งของ เพื่อเจาะจงว่าเป็นคนใด สิ่งใด หรือที่ไหน เช่นคุณสมศักดิ์ พังแป้น วันจันทร์ ไทยรัฐ เป็นต้น

3) สมุหนาม คือ คำนามที่บอกหมวดหมู่ของนามข้างหลังที่รวมกันมากๆ เช่น โขลงช้าง ฝูง คณะสงฆ์ หมู่สัตว์ เป็นต้น

4) ลักษณนาม คือ คำนามที่ทำหน้าที่ประกอบนามอื่นๆมักอยู่หลังคำบอกจำนวน ใช้เพื่อบอกรูปร่าง ลักษณะ ขนาดหรือปริมาณของนามได้แก่ บอกสัณฐาน เช่น วง ตน บอกการจำแนก เช่น กอง หมวด บอกปริมาณ เช่น คู่ โหล บอกเวลา เช่น นาที วัน บอกวิธีทำ เช่น จีบ ม้วน นามอื่นๆ เช่น พระองค์ รูป

5) อาการนาม คือ คำนามที่เกิดจากคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ที่มีคำว่า “การ” หรือ “ความ” นำหน้า เช่นความรัก การเกิด เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กำชัย ทองหล่อ (2550: 197-201) อธิบายไว้ว่าคำนาม แบ่งออกเป็น 5 ชนิดคือ

1) สามานยนาม คือ คำที่เป็นชื่อของคน สัตว์ สถานที่ สิ่งของ และกิริยาอาการทั่วไป เช่น เด็ก โรงเรียน ท่าทาง นิสัย เป็นต้น

2) วิสามานยนาม คือ คำนามที่เป็นชื่อเฉพาะของคน สัตว์ สถานที่ และสิ่งของ เป็นชื่อที่บัญญัติขึ้นสำหรับใช้เรียกร้องชี้เฉพาะเจาะจงลงไป เช่น สมศรี ดาวดึงส์ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

3) ลักษณนาม คือ คำนามที่ทำหน้าที่ประกอบนามอื่น เพื่อแสดงรูปลักษณะขนาดหรือประมาณของนามให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น คัน ตัว เป็นต้น

4) สมุหนาม คือ คำนามที่ทำหน้าที่แสดงหมวดหมู่ของสามานยนามและวิสามานยนาม เช่น ฝูง โขลง กอง หรือคำนามที่เป็นชื่อของสถานที่หรือองค์กรต่างๆ เช่น ประเทศไทย วัด สภากาชาด เป็นต้น

5) อาการนาม หรือคำนามซึ่งเกิดจากคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ที่มีคำ “การ” หรือ “ความ” นำหน้า เช่น การเดิน ความคิด เป็นต้น

2. คำสรรพนาม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำสรรพนามแบ่งออกเป็นความหมายและชนิดของคำสรรพนาม

2.1 ความหมายของคำสรรพนาม

ในการศึกษาความหมายของคำสรรพนามนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

บรรจบ พันธุเมธา (2545: 111) อธิบายว่า “คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนามเพื่อจะได้ไม่ต้องกล่าวคำนามซ้ำๆ กัน”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สุนันท์ อัญชลีนุกูล (2546: 118) อธิบายว่า “คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนาม แทนชื่อคน สัตว์ สิ่งของ”

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 78) ให้ความหมายของคำสรรพนามว่า “คำสรรพนาม ‘สรรพ’ แปลว่า ทั้งปวง ‘นาม’ แปลว่าชื่อ รวมเข้ากันเป็นคำสมาส แปลว่า ชื่อทั้งปวง คำที่เป็นชื่อได้ทุกอย่างได้แก่ คำแทนชื่อ ใช้แทนนามต่างๆ ข้อความต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว เพื่อมิให้ซ้ำซาก”

กำชัย ทองหล่อ (2550: 216) อธิบายไว้ว่า “คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนาม หรือข้อความที่กล่าวมาแล้ว เพื่อไม่ต้องกล่าวนามหรือข้อความนั้นซ้ำอีก”

ประยูร ทรงศิลป์ (2551: 128) อธิบายไว้ว่า “คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนาม หรือคำและข้อความที่ได้กล่าวมาแล้ว หรือข้อความอันเป็นที่เข้าใจกัน เพื่อหลีกเลี่ยงการที่ต้องกล่าวคำหรือข้อความนั้นซ้ำๆ อันจะทำให้ภาษาสละสลวยขึ้น”

สรุปว่า คำสรรพนาม หมายถึง คำที่เป็นชื่อทุกอย่าง ได้แก่ คำแทนชื่อ ใช้แทนนามต่างๆ ข้อความต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว เพื่อมิให้ซ้ำซาก

2.2 ชนิดของคำสรรพนาม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนิดของคำสรรพนามสรุปได้ดังต่อไปนี้

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 78-82) อธิบายไว้ว่าคำสรรพนาม แบ่งออกเป็น 6 พวก คือ

1) บุรุษสรรพนาม คือ คำสรรพนามที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากันได้แก่ บุรุษที่ 1 สรรพนามที่ใช้แทนตัวผู้พูดเอง บุรุษที่ 2 สรรพนามที่ใช้แทนชื่อผู้ฟัง และบุรุษที่ 3 สรรพนามที่ใช้แทนชื่อคน สัตว์ และสิ่งของที่พูดถึง

2) ประพันธสรรพนาม คือ คำสรรพนามที่ใช้แทนนามที่ติดต่อกับคำนามที่อยู่ข้างหน้าได้แก่ คำว่า ที่ ผู้ที่ ซึ่ง ผู้ซึ่ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3) วิภาคสรรพนาม คือ คำสรรพนามที่ใช้แทนนามข้างหน้า เพื่อจำแนกนามนั้นออกเป็นส่วนๆ ได้แก่ ต่าง บ้าง กัน

4) นิยมสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนามเพื่อให้รู้กำหนดแน่นอนได้แก่ คำว่า นี่ นั่น โน่น

5) อนิยมสรรพนาม คือ คำสรรพนามที่ใช้แทนนามที่ไม่กำหนดแน่นอน ลงไปว่าเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ เช่น ใคร ไหน ใดๆ

6) ปฤจฉาสรรพนาม คือ คำสรรพนามที่ใช้เป็นคำถาม หมายถึงคำที่ใช้ แทนชื่อคน สัตว์ หรือสิ่งของ ที่ไม่แน่นอน เช่น ใคร อะไร ไหน

กำชัย ทองหล่อ (2550: 216-219) อธิบายไว้ว่าคำสรรพนาม แบ่งออกเป็น 6 ชนิด คือ

1) บุรุษสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนชื่อผู้พูด (บุรุษที่ 1) ผู้ที่พูดด้วย (บุรุษที่ 2) และผู้ที่พูดถึง (บุรุษที่ 3)

2) ประพันธสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนาม หรือแทนสรรพนามที่อยู่ติดต่อกันข้างหน้าได้แก่คำว่า ผู้ ที่ ซึ่ง อัน ดัง ผู้ที่ ผู้ซึ่ง

3) วิภาคสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนามหรือสรรพนามที่แยกออกเป็นแต่ละคนแต่ละสิ่ง หรือแต่ละพวกได้แก่คำว่า ต่าง บ้าง กัน

4) นิยมสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนามหรือข้อความที่กล่าวมาแล้ว หรือปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นสรรพนามชี้เฉพาะเพื่อบ่งความให้ชัดเจน เช่น นี่ นั้น เช่นนี้

5) อนิยมสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนามทั่วๆ ไป ไม่ชี้เฉพาะเจาะจง เหมือนนิยมสรรพนาม เช่น ใคร ไหน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6) ปฤจฉาสรรพนาม คือ สรรพนามที่ใช้แทนนามแต่มีเนื้อความเป็นคำถาม เช่น อะไร ผู้ใด

3. คำกริยา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำกริยาแบ่งออกเป็นความหมายและชนิดของคำกริยา

3.1 ความหมายของคำกริยา

ในการศึกษาความหมายของคำกริยานั้นมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

นววรรณ พันธุเมธา (2525: 6) กล่าวถึงคำกริยาว่า “คำกริยา คือ คำที่ใช้แสดงอาการหรือสภาพหรือเหตุการณ์ต่างๆ”

บรรจบ พันธุเมธา (2545: 120) ให้ความหมายของคำกริยาว่า “คำกริยา เป็นคำแสดงอาการของนามหรือสรรพนาม หรือคำอื่นที่ทำหน้าที่ได้อย่างนาม คำเหล่านี้เราเรียก ผู้ทำ หรือ ประธาน”

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 83) อธิบายว่า “คำกริยา หมายถึง คำที่แสดงอาการของคำนามและสรรพนาม นั่นคือ กริยาจะแสดงการกระทำของประธานในประโยคนั่นเอง”

กำชัย ทองหล่อ (2550: 222) อธิบายว่า “คำกริยา คือ คำที่แสดงอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน”

ประยูร ทรงศิลป์ (2551: 132) อธิบายไว้ว่า “คำกริยา คือ คำที่แสดงอาการของคำนามและคำสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธานในประโยค”

สรุปได้ว่า คำกริยาเป็นคำที่แสดงอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.2 ชนิดของคำกริยา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนิดของคำกริยาสรุปได้ดังต่อไปนี้

นววรรณ พันธุเมธา (2525: 6-12) ได้แบ่งคำกริยาเป็น 5 ประเภทดังนี้

1) กริยาเปรียบเทียบ คือคำกริยาบางคำใช้สำหรับเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ หรือบุคคลต่างๆ ว่าเป็นสิ่งเดียวกัน เหมือนกัน หรือเท่ากันหรือไม่ เช่น เพื่อนของเขาคือหัวหน้าของผม พี่สาวของฉันเหมือนสุดา

2) กริยาแสดงสภาพ คือคำกริยาบางคำมีความหมายแสดงสภาพของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นสภาพจิตใจ หรือสภาพร่างกาย กริยาบางคำจะบอกลักษณะ เช่น กลม แบน ตัวอย่าง กริยาแสดงสภาพ ตอนนี้ฉันสกปรกจัง เด็กคนนี้หัวดื้อ

3) กริยาแสดงประสบการณ์ คือคำกริยาที่มีความหมายแสดงประสบการณ์ ได้แก่ กริยาที่แสดงความรู้ ความรู้สึก และประสาทสัมผัส เช่น นิดโกรธ ฉันเสียใจ

4) กริยาแสดงอาการ กริยาแสดงอาการอาจแสดงอาการที่เคลื่อนที่ หรืออาการที่อยู่กับที่ เช่น อยู่ หัวเราะ นั่ง ก้ม ยืน คำกริยาที่แสดงอาการเคลื่อนที่ เช่น กระโจน กระโดด วิ่ง

5) กริยาที่เป็นสาเหตุให้เปลี่ยนแปลง คือคำกริยาที่มีความหมายว่าทำให้ผู้อื่นเปลี่ยนอาการ หรือเปลี่ยนสภาพ สถานที่ จะต้องมีหน่วยนามที่เป็นผู้ทำกริยาและหน่วยนามที่เป็นผู้ถูกทำอยู่ด้วย นอกจากนั้นยังมีหน่วยนามอื่นๆ แล้วแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงในแง่ใด ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงอาการหรือเปลี่ยนสภาพ หน่วยนามที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาจะเป็นผู้ถูกทำกริยา และผู้ถูกกระทำ เช่น นิดผลักน้อย ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานที่ หน่วยนามที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาจะเป็นผู้ทำกริยา ผู้ถูกทำกริยา และแหล่งเดิมหรือจุดหมายของกริยาแล้วแต่กรณี เช่น แม่ให้เงินลูก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กำชัย ทองหล่อ (2550: 222-225) แบ่งคำกริยาเป็น 5 ชนิด คือ

1) สกรรมกริยา คือ กริยาที่ต้องมีกรรมมารับจึงจะให้ความสมบูรณ์ครบถ้วน เช่น ทหาร**ถือ**ปืน ชาวป่า**ตัด**ต้นไม้ เป็นต้น

2) อกรรมกริยา คือ กริยาที่มีความหมายครบถ้วนในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ เช่น เดิน บิน เป็นต้น

3) วิกตรรถกริยา คือกริยาที่ไม่สำเร็จความหมายในตัวเอง ใช้เป็นกริยาของประธานตามลำพังไม่ได้ ต้องมีคำนาม คำสรรพนามหรือคำวิเศษณ์มาขยายจึงได้ใจความสมบูรณ์ เช่น เป็น เหมือน ดุจ เป็นต้น

4) กริยานุเคราะห์ คือ กริยาที่ทำหน้าที่ช่วยกริยาชนิดอื่นให้แสดงความหมาย ได้แก่ บอกกาล เช่น กำลัง จะ หรือบอกมาลา เช่น คง เห็นจะ เถอะ เป็นต้น หรือบอกวาจก เช่น ให้ ถูก เป็นต้น

5) กริยาสภาวะมาลา คือ กริยาที่ทำหน้าที่คล้ายกับนาม อาจเป็นประธาน เป็นกรรม หรือเป็นบทขยายส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยคก็ได้

4. คำวิเศษณ์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำวิเศษณ์แบ่งออกเป็นความหมายและชนิดของคำวิเศษณ์

4.1 ความหมายของคำวิเศษณ์

ในการศึกษาความหมายของคำวิเศษณ์นั้นมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

บรรจบ พันธุเมธา (2545: 129) กล่าวว่า “คำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 87) ให้ความหมายว่า “คำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ประกอบคำอื่นๆ เพื่อให้ได้ใจความชัดเจนยิ่งขึ้น หรือคำที่ใช้ขยายคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ เพื่อบอกเวลา บอกลักษณะ บอกจำนวน บอกขนาด บอกคุณภาพ บอกสถานที่ ฯลฯ”

กำชัย ทองหล่อ (2550: 246) ได้อธิบายว่า “คำวิเศษณ์ คือคำที่ทำหน้าที่ประกอบคำนาม, คำสรรพนาม, คำกริยา, และคำวิเศษณ์ด้วยกันให้มีความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น อ้วน ผอม กลม เหลือง ดี ไพเราะ ทั้งหลาย บ้าง กี่มากน้อย เพราะ เร็ว มาก ตุ๊ตะ คำวิเศษณ์แท้ได้แก่ ดี ชั่ว สูง ต่ำ ดำ ขาว ยาว สั้น ใหญ่ เล็ก”

สรุปว่า คำวิเศษณ์ หมายถึง คำที่ใช้ร่วมกับคำอื่นๆ ซึ่งได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยาและคำวิเศษณ์ เพื่อขยายความให้คำนั้นๆ มีความหมายชัดเจนขึ้น

4.2 ชนิดของคำวิเศษณ์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนิดของคำวิเศษณ์สรุปได้ดังต่อไปนี้

บรรจบ พันธุเมธา (2545: 129-142) ได้แบ่งชนิดของคำวิเศษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ วิเศษณ์ขยายนามและวิเศษณ์ขยายกริยา สรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คำวิเศษณ์ขยายนาม (เรียกคุณศัพท์) โดยอาจเป็น คำเดี่ยว มักเป็นคำพื้นฐาน เช่น อ้วน จน หรือคำประสม เช่น กลางบ้าน ในใจ หรือคำซ้อน เช่น เงียบขรึม กะมอม กะแมม หรือคำซ้ำ เช่น พื้นๆ กล้วยๆ หรือคำกริยา เช่น เรียน เขียน หรือคำบุรพบท เช่น กลาง หน้า หรือคำกริยาวิเศษณ์ได้แก่ เร็ว ช้า หรือวลี เช่น อยู่กับบ้าน ทำงานนอกบ้าน หน้าที่ของคำวิเศษณ์ 2 ประการได้แก่ ขยายนาม ตามธรรมดาจะอยู่หลังคำที่ขยาย และทำหน้าที่อย่างนาม และแบ่งออกได้ 7 ชนิดได้แก่ คำคุณศัพท์บอกลักษณะ เช่น ล่ำสัน กำยำ หรือบอกภาวะ เช่น เจ็บ ป่วย คำคุณศัพท์บอกจำนวนนับ, ลำดับที่ เช่น หนึ่ง ที่หนึ่ง คำคุณศัพท์บอกจำนวนนับไม่ได้ เช่น มาก น้อย คำคุณศัพท์บอกจำนวนแบ่งแยก เช่น ต่าง ทุก บ้าง คำคุณศัพท์ขยายนามที่ชี้เฉพาะ เช่น นี้ นั่น คำคุณศัพท์ที่เป็นคำถาม เช่น ไหน ไร และคำคุณศัพท์บอกความไม่ชี้เฉพาะเจาะจง เช่น ใด ไหน อะไร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กลุ่มที่ 2 คำวิเศษณ์ขยายกริยา ขยายคุณศัพท์ หรือขยายกริยาวิเศษณ์ คำที่ใช้เป็นกริยาวิเศษณ์ ได้แก่ คำเดี่ยว เช่น ดี ชั่ว หรือคำประสม เช่น นับก้าว สามขุม หรือคำซ้อน เช่น ฉับพลัน อ่อนโยน หรือคำซ้ำ เช่น ส่งๆ เล่นๆ หรือบุรพบท เช่น นอก ใน หรือวลี เช่น อย่างรวดเร็ว โดยดี ชนิดของคำกริยาวิเศษณ์ มี 9 ชนิดได้แก่ บอกอาการ เช่น เร็ว ช้า หรือบอกภาวะ เช่น สะดวก ง่ายดาย บอกเวลา เช่น เช้า สาย ก่อน หลัง บอกสถานที่ เช่น ใกล้ ไกล บอกประมาณ เช่น มาก น้อย บอกความแบ่งแยก เช่น บ้าง ต่าง บอกความชี้เฉพาะ เช่น จริง แท้ บอกความไม่ชี้เฉพาะ เช่น อย่างไร ทำไม บอกคำถาม เช่น เมื่อไร เท่าไร และบอกความรับหรือปฏิเสธ ได้แก่ ใช่ ค่ะ อย่า

กำชัย ทองหล่อ (2550: 246-250) แบ่งชนิดของคำวิเศษณ์ออกเป็น10 ชนิดได้แก่ ลักษณวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่ประกอบบอกลักษณะต่างๆ เช่น ดี ชั่ว กาลวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่ประกอบบอกเวลา เช่น เช้า สาย อดีต สถานวิเศษณ์ คือคำวิเศษณ์ที่ประกอบบอกสถานที่ เช่น บน ล่าง ประมาณวิเศษณ์ คือคำวิเศษณ์ที่ประกอบบอกจำนวนนับ เช่น หนึ่ง สอง หรือบอกจำนวนปริมาณ เช่น มาก น้อย นิยมวิเศษณ์ คือคำวิเศษณ์ที่ประกอบบอกความชี้เฉพาะ เช่น นี่ นั่น อนิยมวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่ประกอบบอกความไม่ชี้เฉพาะ เช่น ใด ไร ปฤจฉาวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่ประกอบบอกเนื้อความเป็นคำถามหรือความสงสัย เช่น ไหน กี่ ประติชญาวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่ประกอบบอกเสียงร้องเรียกและเสียงขานรับ เช่น จ๋า ขอรับ ประติเษธวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่ประกอบบอกความปฏิเสธ เช่น ไม่ มิ ใช่ และประพันธวิเศษณ์ คือ คำวิเศษณ์ที่ประกอบคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ เพื่อเชื่อมประโยคให้มีข้อความเกี่ยวข้องกัน เช่น ที่ ซึ่ง อัน

5. คำบุพบท

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำบุพบทแบ่งออกเป็นความหมายและชนิดของคำบุพบท

5.1 ความหมายของคำบุพบท

ในการศึกษาความหมายของคำบุพบทนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

บรรจบ พันธุเมธา (2545: 142) อธิบายว่า “คำบุรพบท คือ คำที่ทำหน้าที่นามหรือคำที่ทำหน้าที่ได้อย่างนาม เพื่อให้ความเนื่องกันสมบูรณ์”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 97) ให้ความหมายของคำบุพบทว่า “คำบุพบท แปลว่าคำหน้าบท หมายถึงคำชนิดที่ใช้นำหน้านาม สรรพนาม หรือกริยาบางพวก เพื่อบอกตำแหน่งของคำนาม สรรพนาม หรือกริยาเหล่านั้นว่ามีหน้าที่เป็นอะไร”

กำชัย ทองหล่อ (2550: 252) อธิบายไว้ว่า “คำบุพบท คือ คำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหรือประโยค เพื่อให้รู้ว่าคำหรือประโยคที่อยู่หลังบุพบทนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำหรือประโยคที่อยู่ข้างหน้าอย่างไร”

ประยูร ทรงศิลป์ (2551: 148) อธิบายไว้ว่า “คำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อแสดงความสัมพันธ์ให้ทราบว่า คำหรือประโยคที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำหรือประโยคที่อยู่ข้างหน้า”

สรุปว่า คำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหรือประโยคที่ตามมาว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร

5.2 ชนิดของคำบุพบท

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนิดของคำบุพบทสรุปได้ดังต่อไปนี้

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 97-103) ได้แบ่งคำบุพบทออกเป็น 2 ชนิด สรุปได้ดังนี้

1) บุพบทที่ไม่เชื่อมกับคำอื่น หมายถึง บุพบทที่นำหน้าคำร้องเรียก เช่น ดูก่อน ข้าแต่

2) บุพบทที่เชื่อมกับบทอื่น คือ บุพบทที่ทำหน้าที่นำหน้านาม สรรพนาม หรือกริยา อาจจะเป็นบุพบทนำหน้ากรรมได้แก่ ซึ่ง แก่ หรือคำบุพบทที่นำหน้าคำที่เป็นเจ้าของได้แก่ แห่ง ของ หรือคำบุพบทนำหน้าบทบอกลักษณะ เช่น ด้วย กับ แก่ แด่ ต่อ เป็นต้น หรือคำบุพบทนำหน้าบอกเวลาได้แก่ เมื่อ แต่ ตั้งแต่ จน สำหรับ เฉพาะ หรือบุพบทนำหน้าบทบอกสถาน เช่น ที่ ใต้ ใน ใกล้ ถึง สู่ เป็นต้น หรือคำบุพบทนำหน้าบทบอกประมาณ เช่น ทั้งสิ้น ประมาณ สัก เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประยูร ทรงศิลป์ (2551: 150-154) ได้แบ่งคำบุพบทออกเป็น 7 ชนิด สรุปได้ดังนี้

1) บุพบทนำหน้ากรรม คือ คำบุพบทที่นำหน้าบทกรรมของประโยคได้แก่ ซึ่ง แก่

2) บุพบทนำหน้าคำที่เป็นเจ้าของ คือ คำบุพบทที่นำหน้าคำที่เป็นเจ้าของได้แก่ ของ แห่ง

3) บุพบทนำหน้าบทบอกลักษณะ คือ คำบุพบทที่นำหน้าคำหรือประโยคที่ทำหน้าที่บอกลักษณะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ หรือมีการร่วมกัน ตามกันหรือแสดงอาการต่างๆ ได้แก่ ด้วย โดย เพราะ กับ ทั้ง ตาม

4) บุพบทนำหน้าบทผู้รับ คือ คำบุพบทที่นำหน้าคำหรือประโยคที่ทำหน้าที่บอกการเป็นผู้รับ และเป็นความประสงค์ของคำหรือประโยคข้างหน้า ได้แก่ แก่ แด่ ต่อ เพื่อ สำหรับ เฉพาะ

5) บุพบทนำหน้าบทบอกเวลา คือ คำบุพบทที่นำหน้าคำหรือประโยคที่ทำหน้าที่บอกเวลา เช่น เมื่อ ใน แต่ ตั้งแต่ จนกระทั่ง

6) บุพบทนำหน้าบทบอกสถานที่ คือ บุพบทที่นำหน้าคำหรือประโยคที่ทำหน้าที่บอกสถานที่ต่างๆ เช่น ที่ ใต้ บน เหนือ จาก สู่ ชิด

7) บุพบทนำหน้าบทบอกประมาณ คือ บุพบทที่นำหน้าคำหรือประโยคที่ทำหน้าที่บอกจำนวน เช่น ทั้งสิ้น เกือบ ราว

6. คำสันธาน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำสันธานแบ่งออกเป็นความหมายและชนิดของคำสันธาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6.1 ความหมายของคำสันธาน

ในการศึกษาความหมายของคำสันธานนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

บรรจบ พันธุเมธา (2545: 152) อธิบายว่า “คำสันธาน คือ คำที่เชื่อมความให้ต่อเนื่องกันเป็นความเดียวกัน อาจเชื่อมประโยคกับประโยคก็ได้ คำกับคำก็ได้”

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 105) ให้ความหมายของคำสันธานว่า “คำว่าสันธาน แปลว่าการต่อหรือเครื่องต่อ หมายความถึงคำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกัน”

กำชัย ทองหล่อ (2550: 256) อธิบายไว้ว่า “คำสันธาน คือ คำที่ทำหน้าที่เชื่อมคำกับคำ ประโยคกับประโยค ข้อความกับข้อความ หรือเชื่อมความให้สละสลวย”

ประยูร ทรงศิลป์ (2551: 128) อธิบายไว้ว่า “คำสันธาน คือ คำที่ทำหน้าที่เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกัน คำสันธานมีหน้าที่เชื่อมคำกับคำ ประโยคกับประโยค และเชื่อมข้อความ”

สรุปว่า คำสันธาน คือ คำที่ใช้เชื่อมถ้อยคำ ข้อความ หรือประโยค ให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกัน

6.2 ชนิดของคำสันธาน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนิดของคำสันธานสรุปได้ดังต่อไปนี้

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 105-154) ได้แบ่งคำสันธานออกเป็น 3 ชนิด สรุปได้ดังนี้ ใช้เชื่อมคำหรือประโยคหรือความให้ติดต่อกัน เช่น กับ และ เพราะฉะนั้น ก็ คำสันธานจะสอดลงไว้ที่ใดที่หนึ่งจะใช้กี่คำในประโยคก็ได้ มี 7 กลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1) เชื่อมความคล้อยตามกันได้แก่ เชื่อมความที่มีเวลาต่อเนื่องกัน เช่น ก็...จึง ครั้น...จึง หรือเชื่อมความให้รวมกัน เช่น ทั้ง...ก็ กับ เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2) เชื่อมความที่แย้งกัน เช่น แต่ แต่ทว่า ถึง…ก็ เป็นต้น

3) เชื่อมความต่างตอนกัน ใช้เชื่อมข้อความที่กล่าวถึงตอนหนึ่งจบแล้ว กับข้อความอีกตอนให้ติดต่อกัน เช่น ฝ่าย ส่วน อนึ่ง

4) เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน เป็นการเชื่อมความที่เป็นผลของความเบื้องต้น เช่น จึง ฉะนั้น เพราะฉะนั้น

5) เชื่อมความที่เลือกเอาได้แก่ คำว่า หรือ ไม่เช่นนั้น ไม่...ก็

6) เชื่อมความที่แบ่งรับรอง ใช้เชื่อมความบอกการคาดคะเน ได้แก่ ถ้าและ ถ้า...ก็

7) เชื่อมเพื่อให้ความสละสลวย ใช้เพื่อช่วยให้เนื้อความบริบูรณ์เรียบร้อยตามโวหารที่ใช้พูด เช่น อันว่า อย่างไรก็ดี อย่างไรก็ตาม

กำชัย ทองหล่อ (2550: 257-260) อธิบายไว้ว่าคำสันธาน แบ่งออกเป็น 3 ชนิดคือ

1) คำสันธานเชื่อมให้เป็นอเนกรรถประโยค แบ่งเป็น เชื่อมความคล้อยตามกัน เช่น ก็ กับ และ หรือเชื่อมความที่แย้งกัน เช่น แต่ กว่า...ก็ หรือเชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน เช่น เพราะ จึง หรือ เชื่อมความที่เลือกเอา เช่น หรือ มิฉะนั้น

2) คำสันธานที่เชื่อมให้เป็นสังกรประโยค แบ่งเป็น เชื่อมความแสดงลักษณะอาการ เช่น ให้ ทั้งๆ หรือเชื่อมความแสดงประมาณ เช่น จน ตลอดจน หรือเชื่อมความแสดงเวลา เช่น จน เมื่อ หรือเชื่อมความแสดงเหตุ เช่น เพราะว่า เชื่อมความแสดงผล เช่น จน หรือเชื่อมความแสดงเปรียบเทียบ เช่น เหมือน ราวกับ

3) สันธานที่เชื่อมให้เนื้อความเด่น แบ่งเป็น เชื่อมความคนละตอนให้ประสานกัน เช่น ฝ่าย อนึ่ง หรือเชื่อมความให้สละสลวย เช่น อันว่า อย่างไรก็ดี ก็

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7. คำอุทาน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำอุทานแบ่งออกเป็นความหมายและชนิดของคำอุทาน

7.1 ความหมายของคำอุทาน

ในการศึกษาความหมายของคำอุทานนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

นววรรณ พันธุเมธา (2525: 90) กล่าวว่า “คำอุทาน คือ คำที่เกิดจากการเปล่งเสียงแสดงอารมณ์ อารมณ์อย่างเดียวกัน คนต่างชาติต่างภาษาจะอุทานต่างๆ กัน”

บรรจบ พันธุเมธา (2545: 158) อธิบายคำอุทานว่า “คำอุทาน คือ คำที่เปล่งออกมาด้วยอารมณ์สะเทือนใจ เวลาตกใจ ดีใจ หรือแปลกใจ เป็นต้น”

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 109) ให้ความหมายว่า “คำอุทาน คือ คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้พูด มักจะเป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ

กำชัย ทองหล่อ (2550: 260) อธิบายไว้ว่า “คำอุทาน คือคำที่แสดงถึงเสียงที่เปล่งออกมาในเวลาดีใจ เสียใจ ตกใจ ประหลาดใจ หรือกริ่งใจ เป็นต้น อาจเปล่งออกมาเป็นวลี คำ หรือประโยค”

สรุปว่า คำอุทาน คือ เสียงหรือคำที่ผู้พูดเปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึก

7.2 ชนิดของคำอุทาน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนิดของคำอุทานสรุปได้ดังต่อไปนี้

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 109-112) ได้แบ่งคำอุทานออกเป็น 2 ชนิด คือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1) อุทานบอกอาการ หมายถึง เป็นคำอุทานที่ใช้เปล่งเสียงเพื่อบอกอาการและความรู้สึกต่างๆ ของผู้พูด เช่น โกรธเคือง เช่น ชิชะ! เหม่! ฯลฯ หรือตกใจ ประหลาดใจ เช่น โอ้โฮ! ว้าย! ฯลฯ หรือเจ็บปวด เช่น อุ๊ย! โอย! ฯลฯ หรือประหม่า เก้อเขิน เช่น เอ้อ! อ้า! ฯลฯ

2) อุทานเสริมบท คือ คำพูดที่เสริมขึ้นมาโดยไม่มีความหมาย อาจอยู่หน้าคำ หลังคำหรือแทรกกลางคำเพื่อเน้นความหมายของคำที่จะพูดให้ชัดเจนขึ้น เช่น กินน้ำกินท่า ลืมหูลืมตา ถ้าคำที่นำมาเข้าคู่กันมีเนื้อความหรือความหมายไปในแนวเดียวกัน ไม่นับว่าเป็นคำอุทานเสริมบท เช่น ไม่หลับไม่นอน ร้องรำทำเพลง คำเหล่านี้เรียกว่า คำซ้อน ในคำประพันธ์ประเภทโคลงและร่าย มีการใช้คำสร้อย ซึ่งนับว่าเป็นคำอุทานเสริมบทได้ เช่น เสียงลือเสียงเล่าอ้าง อันใดพี่เอย ฯลฯ

กำชัย ทองหล่อ (2550: 260-264) แบ่งคำอุทานแบ่งเป็น 2 ชนิดคือ

1) อุทานบอกอาการ ใช้สำหรับแสดงความรู้สึกต่างๆ ในการพูด เช่น ชิชะ โธ่ หรือใช้เป็นคำขึ้นต้นประโยคในคำประพันธ์ เพื่อแสดงความรำพึง รำพัน วิงวอน เช่น อ้า โอ้ โอ้ว่า

2) อุทานเสริมบท คือคำอุทานที่ใช้เป็นคำสร้อยหรือคำเสริมบทต่างๆ มี 3 ชนิด คือ อุทานเสริมบทที่ใช้เป็นคำสร้อย ในโคลง และร่าย เช่น ฮา เอย ฯลฯ หรืออุทานเสริมบทที่ใช้เป็นคำแทรก ระหว่างคำหรือข้อความ คือใช้เป็นบูรณบท คือคำที่ทำให้บทประพันธ์มีพยางค์ครบถ้วนตามฉันทลักษณ์ ได้แก่ ซิ สิ กับใช้ประกอบข้างท้ายให้มีความกระชับหรือสละสลวย ได้แก่ เอย เอ๋ย โวย หรืออุทานเสริมบทที่ใช้เป็นคำเสริม ที่ใช้ต่อถ้อยเสริมคำให้ยาวออกไปแต่ไม่ต้องการความหมายที่เสริมนั้น อาจใช้เพื่อให้เป็นสะพานเสียงทอดสัมผัสระหว่างคำหน้ากับคำหลังเช่น วัดวาอาราม หรือเพื่อเลียนเสียงเดิม เป็นคำที่ไม่มีความหมายอะไร เช่น รถ*รา* กุ้ง*กอย* หรือเพื่อพ่วงเข้ามาเพื่อเติมเสียงให้เต็มตามที่เคยใช้ในที่อื่น เช่น แหม เขาซื้อผ้ามาบาน*บุรี*ทีเดียว

การสร้างคำ

การสร้างคำเป็นกลไกการเปลี่ยนแปลงของภาษาเพื่อให้เกิดคำใหม่ๆ ให้เพิ่มมากขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ กัน คำสร้างใหม่นั้น หมายถึง คำที่เกิดจากการสร้างคำโดยการนำคำที่มีอยู่ในภาษาไทยมาสร้างเป็นคำใหม่เพื่อสื่อความหมายใหม่ และเพื่อให้มีคำใช้เพียงพอกับสภาพความเจริญของสังคม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(เปรมจิต ชนะวงศ์ , 2538: 112) การสร้างคำนั้นทำได้หลายวิธี จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคำต่างๆ 7 ชนิด คือ คำมูล คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำสมาส คำสนธิ และคำแผลงอักษร ดังต่อไปนี้

1. คำมูล

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำมูลแบ่งออกเป็นความหมายและลักษณะของคำมูล

1.1 ความหมายของคำมูล

ความหมายของคำมูล มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ ดังนี้

สาคร บุญเลิศ (2538: 35) กล่าวว่า “คำมูล หมายถึง คำที่มีมาแต่เดิม อาจเป็นคำไทยแท้ๆ หรือเป็นคำที่รับมาจากภาษาอื่นก็ได้ อาจเป็นคำพยางค์เดียวหรือคำหลายพยางค์ก็ได้”

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 110) อธิบายว่า “คำมูล หมายถึงคำที่มีในภาษาแต่เดิม และใช้มาถึงปัจจุบัน คำมูลมีอยู่ในทุกภาษา ในภาษาไทยมีทั้งคำมูลภาษาไทย และคำมูลภาษาอื่นที่ยืมมา”

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 60) กล่าวว่า “คำมูล เป็นคำที่เราตั้งขึ้นเฉพาะคำเดียว จะเป็นคำที่มาจากภาษาไทยก็ดีหรือคำที่ตั้งขึ้นใหม่ในภาษาไทยเฉพาะคำหนึ่งๆ ก็ดี เรียกว่า คำมูล”

กำชัย ทองหล่อ (2550: 193) กล่าวว่า “คำมูล คือ คำเดียวที่มิได้ประสมกับคำอื่น”

สรุปว่า คำมูล คือ คำที่มีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง อาจเป็นคำไทยแต่เดิม หรือคำใหม่ที่ยืมมา และมีพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้

1.2 ลักษณะของคำมูล

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของคำมูล สรุปได้ดังต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สาคร บุญเลิศ (2538: 35) อธิบายถึงลักษณะคำมูลไว้ว่า คำมูล มี 2 ลักษณะได้แก่ คำมูลพยางค์เดียว กับคำมูลหลายพยางค์ ซึ่งเป็นคำที่แยกย่อยไม่ได้อีกแล้ว เช่น สมุด มารยาท ปรารถนา ฯลฯ คำมูลแต่ละคำจะมีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง ไม่สามารถแยกออกเป็นหน่วยที่มีความหมายได้อีก ถ้าแยกพยางค์ออกจะไม่ได้ความหมายหรือมีความหมายไม่เกี่ยวข้องกับคำมูลเดิม เช่น เดิน เล่น นาฬิกา กระโดด เป็นต้น

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 110-112) ได้จำแนกคำมูลเป็น 2 ลักษณะคือ

1) คำมูลพยางค์เดียวได้แก่ คำพยางค์เดียวที่เป็นคำอิสระ มีทั้งคำไทยและคำยืม เช่น แกง ข้าง ตั๋ว แอร์ เป็นต้น

2) คำมูลหลายพยางค์ ได้แก่ คำมูลที่มีจำนวน 2 พยางค์ขึ้นไปมีทั้งคำไทยและคำยืม เช่น กระถาง ประเพณี เปอร์เซ็นต์ เป็นต้น

การพิจารณาคำมูลหลายพยางค์จะพิจารณาโดยการแยกพยางค์ ถ้าเป็นคำมูลจะแยกพยางค์ไม่ได้เพราะเมื่อแยกพยางค์แล้วแต่ละพยางค์จะไม่มีความหมาย และถ้าแต่ละพยางค์มีความหมาย พยางค์นั้นจะมีความหมายต่างไปจากคำเดิมทั้งคำ เช่น กระถาง หมายถึง ภาชนะปากกว้างสำหรับปลูกต้นไม้ ใส่น้ำหรืออื่นๆ

หากแยกพยางค์ จะเป็นดังนี้ กระ หมายถึง ชื่อเต่าทะเล ชื่อต้นไม้ จุดเล็กๆ มีสีต่างๆ และ ถาง หมายถึง ใช้มีดฟันให้เตียน จะเห็นว่า ความหมายของแต่ละพยางค์ไม่เกี่ยวข้องกับความหมายเดิม

2. คำประสม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำประสมแบ่งออกเป็นความหมายและลักษณะของคำประสม

2.1 ความหมายของคำประสม

คำประสม เป็นการสร้างคำในภาษาไทยวิธีหนึ่ง ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปรีชา ทิชินพงศ์ (2522: 78) กล่าวว่า “คำประสมคือคำที่ประกอบด้วยหน่วยคำอิสระ ตั้งแต่สองหน่วยขึ้นไปมาประสมเป็นคำใหม่ เช่น ไฟฟ้า พัดลม ตู้เย็น ปลาเนื้ออ่อน เป็นต้น”

สาคร บุญเลิศ (2538: 36) อธิบายสรุปว่า คำประสม คือ การนำคำมูลตั้งแต่สองคำขึ้นไปมารวมกันเข้าเป็นคำใหม่ เกิดความหมายใหม่ขึ้น ใช้แทนสิ่งหนึ่งสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ เช่น รถไฟ หมอดู ความหมายของคำใหม่อาจเปลี่ยนแปลงไปจากคำมูลเดิมบ้าง โดยอาจเปลี่ยนไปเป็นเชิงอุปมาหรือนามธรรม เช่น ตาตุ่ม กินใจ ตีนกา เป็นต้น

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540: 120) อธิบายว่า “คำประสม คือ การนำคำตั้งแต่สองคำขึ้นไป และเป็นคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมกันเป็นคำใหม่ โดยใช้คำที่มีลักษณะเด่น เป็นคำหลักหรือเป็นฐาน แล้วใช้คำที่มีลักษณะรองมาขยายไว้ข้างหลัง คำที่เกิดขึ้นมีความหมายใหม่ตามเค้าของคำเดิม แต่บางทีคำที่ใช้มีน้ำหนักความหมายเท่าๆ กัน มาประสมกัน ทำให้เกิดความพิสดารขึ้น”

คณะอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2540: 96) อธิบายไว้ว่า “คำประสมคือการนำคำมากกว่าหนึ่งคำมาเรียงกันตามลักษณะของภาษาไทย คือ คำหลักจะอยู่ต้นและตามด้วยคำขยายหรือส่วนขยาย การนำคำมาเรียงกัน เกิดเป็นคำใหม่ที่อาจมีความหมายตามความหมายของคำที่เรียงกัน แต่ใช้เป็นชื่อเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือแทนกริยาอาการ บอกสภาพ ฯลฯ ก็ได้”

สรุปว่า คำประสม คือ การนำคำมูลตั้งแต่สองคำขึ้นไปที่มีความหมายมาเรียงกันและเกิดเป็นคำที่มีความหมายใหม่

2.2 ลักษณะของคำประสม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของคำประสม สรุปได้ดังต่อไปนี้

ปรีชา ทิชินพงศ์ (2522: 79-80) ได้แบ่งคำประสมออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1) คำประสมที่ถือเอาคำนามเป็นหลัก โดยใช้คำนามเป็นคำต้น และมีคำชนิดอื่นมาประกอบข้างหลังเป็นคำขยาย คือ นาม + นาม เช่น โรงรถ น้ำพริก นาม + กริยา เช่น คานหาม ม้านั่ง นาม + วิเศษณ์ เช่น น้ำหวาน ใจแคบ นาม + บุพบท หรือสันธาน เช่น วันที่ คนนอก

2) คำประสมที่ถือเอาคำกริยาเป็นหลัก โดยใช้คำกริยาปืนคำต้น และมีคำชนิดอื่นมาประกอบข้างหลังเป็นคำขยาย คือ กริยา + กริยา เช่น ขนส่ง หุงต้ม กริยา +นาม เช่น เล่นน้ำ วางตัว กริยา + วิเศษณ์ เช่น รู้ดี บินสูง

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540: 120-123) ได้แบ่งคำประสมเป็น 2 กลุ่ม คือ ความหมายตรง และความหมายอุปมาอุปไมย สรุปได้ดังนี้

1) ความหมายตรง และอุปมา อาจเป็นนาม + นาม เช่น น้ำปลา หรือนาม + กริยา เช่น บ้านพัก หรือนาม + วิเศษณ์ เช่น หมูหวาน หรือกริยา + กริยา เช่น ตีพิมพ์ หรือนาม + บุรพบท เช่น ภาคใต้ หรือนาม + ลักษณนาม เช่น เพื่อนฝูง หรือวิเศษณ์ + วิเศษณ์ เช่น เขียวหวาน หรือใช้คำภาษาต่างประเทศประสมกับคำไทย เช่น พลเมือง คำว่า พล เป็นภาษาสันสกฤต

2) ความหมายอุปมาอุปไมย คำประสมกลุ่มนี้มีความหมายเป็นสำนวน และมักนำคำอื่นมาประกอบด้วย เช่น หน้าตา เป็น นับหน้าถือตา

บางคำประสมกันแล้วนำคำอื่นมาประกอบให้สัมผัสคล้องจองกันเพื่อให้ได้คำใหม่เป็นสำนวน เช่น คู่ผัวตัวเมีย หรือพบว่าบางคำไม่มีความหมาย แต่เสริมให้คล้องจองกัน เช่น กำเริบเสิบสาน บางครั้งซ้ำเสียงคำหน้าแล้วนำคำที่มีความหมายที่สอดคล้องกันมาประสมกันเข้า แล้วเกิดเป็นกลุ่มคำสำนวนขึ้น เช่น กินเลือดกินเนื้อ

3. คำซ้อน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำซ้อนแบ่งออกเป็นความหมาย ลักษณะของคำซ้อน และการใช้คำซ้อน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.1 ความหมายของคำซ้อน

คำซ้อน มีผู้ให้ความหมายของคำซ้อนเอาไว้ ดังต่อไปนี้

ปรีชา ทิชินพงศ์ (2522: 82) อธิบายว่า “คำซ้อน คือ คำประสมชนิดหนึ่งที่เกิดจากการนำเอาคำเต็มสองคำ ซึ่งต่างเสียงแต่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน มาซ้อนเข้าคู่กัน ทั้งนี้เพื่อช่วยไขความหรือขยายความในอีกคำหนึ่งให้ชัดขึ้น บางทีเรียกคำซ้อนชนิดนี้ว่า คำไวพจน์ผสม เช่น ใหญ่โต บ้านเรือน เป็นต้น”

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 112) ให้ความหมายของคำซ้อนว่า “คำซ้อน หมายถึง คำที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระ 2 คำ หรือมากกว่าที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกัน หรือตรงข้ามกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คำซึ่งเกิดจากการสร้างคำในลักษณะนี้จะเป็นคำที่มีความหมายใหม่ แม้จะไม่ต่างจากคำเดิมมากนัก แต่จะมีความหมายที่ต่างกันออกไป”

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540: 123) กล่าวว่า “คำซ้อน เป็นคำประสมอีกแบบหนึ่ง คือ การนำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาคู่กัน เรียกพิเศษออกไปว่า คำซ้อน มีความมุ่งหมายเพื่อเน้นความให้ชัดเจนขึ้น เช่น เสื่อสาด หรือทำให้เกิดความหมายใหม่ในเชิงอุปมาอุปไมย เช่น เบิกบาน”

ผะอบ โปษะกฤษณะ (2544: 39) กล่าวว่า “คำซ้อน คือ การสร้างคำด้วยวิธีนำคำที่มีความหมายคู่กัน หรือใกล้เคียงกันมาซ้อนกันให้กลายเป็นคำอีกคำหนึ่ง”

สรุปว่า คำซ้อน คือ การนำเอาคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันหรือไม่แตกต่างกันมากนัก ไปเรียงต่อกันเพื่อช่วยขยายความหมายของคำให้ชัดเจนขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.2 ลักษณะของคำซ้อน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของคำซ้อน สรุปได้ดังต่อไปนี้

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 131-139) อธิบาย คำซ้อนแบ่งตามโครงสร้างได้ 3 ประเภทได้แก่

1) คำซ้อน 2 คำ เป็นคำซ้อนที่มีใช้มากที่สุด เนื่องจากสามารถสร้างได้ง่าย การสร้างคำซ้อนลักษณะนี้ในระยะแรกจะใช้คำไทยซ้อนกับคำไทย ต่อมาเมื่อมีการยืมคำต่างประเทศเข้ามาใช้ โดยเฉพาะภาษาบาลี สันสกฤตและเขมร จึงได้ใช้คำซ้อนกับคำยืมเหล่านี้เพื่อจะได้เข้าใจความหมายของคำยืมชัดเจน โดยมักเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันซ้อนกัน คำที่นำมาซ้อนกันจะใช้คำไทยซ้อนกับคำไทยทั้งคำภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่น เช่น ครูบา ดื้อดึง เป็นต้น หรือใช้คำไทยซ้อนกับคำยืม เช่น เขตแดน ล้างผลาญ เป็นต้น หรือคำยืมซ้อนกัน เช่น ฤทธิ์เดช สุขสงบ เป็นต้น หรือเป็นการนำคำที่มีความหมายไปในทำนองเดียวกันซ้อนกัน ส่วนใหญ่เป็นคำเกี่ยวกับอวัยวะทั้งที่เป็นอวัยวะของคนและสัตว์ เช่น เนื้อตัว ใจคอ เป็นต้น หรือเป็นการนำคำที่มีความหมายตรงกันข้ามกันซ้อนกัน เช่น ผิดถูก ยากง่าย เป็นต้น

ความหมายของคำซ้อน 2 คำ ความหมายอาจอยู่ที่คำแรก เช่น ***ยากง่าย***ก็ต้องทำดูก่อน หรือความหมายอยู่ที่คำหลัง เช่น เล่นอะไรมา***เนื้อตัว***มอมแมมไปหมด หรือความหมายปรากฏอยู่ที่คำทั้งสองคำ แต่ต่างจากความของคำเดิม เช่น พี่น้อง หรือความหมายปรากฏที่คำใดเพียงคำเดียว และอีกคำหนึ่งช่วยเน้นความ เช่น คล้ายคลึง หรือความหมายของคำซ้อนกับคำเดี่ยวต่างกัน เช่น แข็งแรง หมายเฉพาะความแข็งแรงทางกาย หรือคำซ้อนที่คำแรกเป็นคำเดียวกันแต่คำหลังต่างกัน ความหมายก็จะต่างกัน เช่น จัดเจน หมายถึง ชำนาญ สันทัด หรือความหมายกว้างออก เช่น ทุบตี หมายถึง ทำร้ายด้วยวิธีต่างๆ หรือเป็นความหมายในเชิงเปรียบเทียบ หรือมีความหมายในเชิงอุปมา เช่น อ่อนหวาน หมายถึง เป็นที่ชุ่มชื่นใจมักใช้กับถ้อยคำ

2) คำซ้อน 4 คำ คำซ้อนประเภทนี้แต่ละคำจะมีส่วนประกอบของคำ 2 คำ โดยอาจเกิดจากการนำเอาคำประสมมาซ้อนเข้าด้วยกัน หรือนำเอาคำซ้อน 2 คำ กับคำประสมมาซ้อนกัน ส่วนความหมายของคำจะเกิดจากความหมายของคำที่นำมาประกอบกัน หรือบางคำอาจมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบ คำซ้อน 4 คำ มีลักษณะ กล่าวคือ เป็นคำซ้อนที่คำที่ 1 กับคำที่ 3

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกันหรือตรงกันข้ามเดียวกัน เช่น ***หน้า***ชื่น***ออก***ตรม หรือคำซ้อนที่คำที่ 1 กับคำที่ 3 เป็นคำเดียวกัน ส่วนคำที่ 2 และคำที่ 4 มีความหมายในทำนองเดียวกันหรือเหมือนกัน เช่น คา***หนัง***คา***เขา*** หรือคำซ้อนที่คำที่ 1 กับคำที่ 3 เป็นคำเดียวกัน ส่วนคำที่ 2 และคำที่ 4 เป็นคำตรงข้ามกัน เช่น ร่วมทุกข์ร่วมสุข ถือเขาถือเรา

3) คำซ้อน 6 คำ คำซ้อนประเภทนี้ส่วนประกอบของคำแต่ละคำจะมี 3 คำ และมีสัมผัสตรงกลางคำ ส่วนความหมายจะเกิดจากความหมายของคำที่นำมาประกอบกัน หรือมีความหมายเชิงเปรียบเทียบ เช่น ขิงก็ราข่าก็แรง น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า

ผะอบ โปษะกฤษณะ (2544: 39-41) อธิบายวิธีการสร้างคำด้วยวิธีนำคำที่มีความหมายคู่กัน หรือใกล้เคียงมาซ้อนกันให้กลายเป็นคำอีกคำหนึ่ง ซึ่งอาจเป็น นาม + นาม เช่น เสื้อ + ผ้า หรือวิเศษณ์ + วิเศษณ์ เช่น ใกล้ + ชิด หรือกริยา + กริยา เช่น เปลี่ยน + แปลง

คำซ้อนเหล่านี้ชี้ให้เห็นความหมายของคำแต่ละคำที่มาซ้อนกันไม่เหมือนกัน จะใช้แทนกันไม่ได้ แต่ถ้านำมาประสมกันจะเกิดความหมายอีกอย่างหนึ่ง อาจเป็นคำซ้อนที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกัน เป็นคำไทยมีพยัญชนะต้นเป็นตัวเดียวกัน และใช้คู่กันเป็นสัมผัสอักษรอยู่ในตัว เช่น รื่นเริง หรือเป็นคำซ้อนที่ใช้คำตรงข้าม เช่น ชั่วดี หรือเป็นคำซ้อนที่ใช้คำใกล้เคียงกัน เช่น คำซ้อนภาษาไทยกลาง เช่น บ้าน + เรือน กับคำซ้อนภาษาไทยกลางกับภาษาไทยถิ่น เช่น อ้วน + พี

นอกจากนี้ บางคำมีคำซ้อนกัน 4 คำ อาจจะมีคำที่ 1 และที่ 3 เป็นตัวเดียวกัน ทำให้เกิดจังหวะและสัมผัสสำนวนคำ เช่น ถอนรากถอนโคน หรือเป็นการนำคำซ้อนมาเรียงกันเป็นกลุ่ม คือ คำที่มี 4 พยางค์ หรือ 4 คำ และคำที่ 2 และคำที่ 3 มีเสียงคล้องจองกัน ทำให้เกิดน้ำหนักกินความกว้าง ฟังแล้วเข้าใจซาบซึ้งไม่ต้องอธิบายความมาก เช่น ยากจนข้นแค้น

3.3 การใช้คำซ้อน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำซ้อน สรุปได้ดังต่อไปนี้

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 139-142) อธิบายไว้ว่า คำซ้อนมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เช่นเดียวกับคำประสมหรือคำทั่วๆ ไปได้แก่ คำซ้อนที่ใช้เป็นคำนาม โดยเป็นประธานหรือกรรม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของประโยค เช่น ***ถ้วยชาม***เก็บให้เรียบร้อยนะ หรือคำซ้อนที่ใช้เป็นคำกริยา ทำหน้าที่กริยาของประโยค เช่น ฉันต้อง***ค้นคว้า***ดูก่อน หรือคำซ้อนที่ใช้เป็นคำขยาย ซึ่งส่วนใหญ่จะขยายนาม เช่น คน*ใกล้ชิด*ของเขาส่วนใหญ่เป็นคนไม่ดี

สาคร บุญเลิศ (2538: 45) อธิบายไว้ว่า คำซ้อนทำหน้าที่เช่นเดียวกับคำชนิดต่างๆ คือ เป็นคำนาม เช่น บ้านเรือน หรือ เป็นคำกริยา เช่น ดุด่า หรือ เป็นคำวิเศษณ์ เช่น แข็งแรง

4. คำซ้ำ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำซ้ำแบ่งออกเป็นความหมายและลักษณะของคำซ้ำ

4.1 ความหมายของคำซ้ำ

การให้ความหมายของคำซ้ำนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ปรีชา ทิชินพงศ์ (2522: 80.2) กล่าวว่า “คำซ้ำ หมายถึงการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง เช่น ขาวๆ สูงๆ ฯลฯ พยางค์แรกของคำ คือ ขาว สูง เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระเพราะไม่สามารถเกิดตามลำพังได้”

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 141) อธิบายว่า “คำซ้ำคือคำที่เกิดจากการนำคำมูล 2 คำ หรือที่มีรูปคำเหมือนกันมาประกอบเป็นคำเดียวกัน นับเป็นคำที่มีความหมายใหม่ หรือหมายถึงการนำคำมูลคำเดียวมาออกเสียง ซ้ำ 2 ครั้ง”

คณะอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2540: 98) ให้ความหมายของคำซ้ำว่า “คำซ้ำ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะของการสร้างคำใหม่ในภาษาไทย การซ้ำคำ คือ การออกเสียงคำใดคำหนึ่งมากกว่าหนึ่งครั้ง”

สรุปได้ว่า คำซ้ำ คือ การออกเสียงคำๆ เดียวกันมากกว่าหนึ่งครั้ง เพื่อเน้นย้ำความหมายของคำ โดยที่คำแรกจะเป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนคำที่ซ้ำข้างหลังเป็นหน่วยคำไม่อิสระ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.2 ลักษณะของคำซ้ำ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของคำซ้ำ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ปรีชา ทิชินพงศ์ (2522: 81-82) ได้แบ่งคำซ้ำเป็น 2 ชนิด คือ คำซ้ำทั้งคำ และคำซ้ำบางส่วน

1) คำซ้ำทั้งคำ ได้แก่ คำซ้ำที่ออกเสียงคำนั้นซ้ำทั้งคำ อาจจะซ้ำกัน 2 ครั้ง หรือมากกว่าก็ได้ คำซ้ำนั้นเมื่อซ้ำแล้ว ทำให้ความหมายเป็นพหูพจน์ เช่น เด็กๆ ชอบเล่น หรือทำให้ความหมายแยกเป็นสัดส่วนหมายถึงทีละอันหรือคราวละอย่าง เช่น หั่นเป็นชิ้นๆ หรือทำให้เพิ่มน้ำหนักหรือเน้นคำเดิม เช่น เสื้อตัวไหนๆ ก็ไม่ถูกใจ หรืออาจจะเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ของคำหน้าเป็นเสียงตรี เพื่อเพิ่มน้ำหนักของคำก็ได้ เช่น แด๊งแดง ฯลฯ และบางกรณีอาจจะซ้ำถึง 3 คำ เพื่อเน้นความหมายของคำว่ามากที่สุดด้วยการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ของคำกลาง ให้เป็นเสียงตรี เช่น ขมค้มขม ฯลฯ หรือซ้ำแล้วทำให้ลดน้ำหนักคำเดิม เช่น เสื้อสีแดงๆ เขามาเกือบๆ ไม่ทัน หรือทำให้ความหมายไม่แน่นอนลงไป เป็นสิ่งที่คาดคะเน ถ้าเกี่ยวกับสถานที่ที่ไม่เจาะจงว่าเป็นจุดหนึ่งจุดใด แต่อยู่ในบริเวณนั้น เช่น อยู่แถวๆ เยาวราช หรือถ้าเกี่ยวกับเวลาก็ไม่แน่นอน เช่น จะไปเร็วๆ นี้หรือทำให้เกิดความหมายใหม่ เช่น เขารู้แบบงูๆ ปลาๆ เท่านั้น หรือทำให้ความหมายเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง เช่น เขาใจดีเหมือนผู้ใหญ่ทั่วๆ ไป

2) คำซ้ำบางส่วน ได้แก่ คำซ้ำที่ออกเสียงบางเสียงหรือหลายเสียงซ้ำกับคำตั้งไม่หมดทุกเสียง อาจจะซ้ำพยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน สระและตัวสะกดต่างกันเช่น หรูหรา งอแง หรือถ้าคำตั้งเป็นคำ 2 พยางค์ คำซ้ำก็จะมี 2 พยางค์ด้วย โดยที่พยางค์ต้นจะซ้ำทั้งพยางค์ ส่วนท้ายซ้ำแต่พยัญชนะต้น เช่น คลับคล้ายคลับคลา หรือในกรณีที่ซ้ำทั้ง 2 พยางค์เช่นนี้ อาจจะสลับที่กัน และพยางค์ที่ 2 ของคำมักจะเปลี่ยนเป็นเสียงสระ โอะ มี ง สะกด เช่น อาหงอาหาร นักรงนักเรียนหรืออาจเป็นคำซ้ำแบบพยัญชนะต้นและตัวสะกดเหมือนกัน ต่างกันที่เสียงสระ เช่น ซุ่มซ่าม หรือถ้าคำตั้งเป็นคำ 2 พยางค์ คำซ้ำก็จะมี 2 พยางค์ด้วยโดยที่พยางค์ต้นจะซ้ำทั้งพยางค์ส่วนพยางค์ท้ายจะซ้ำเฉพาะพยัญชนะต้นกับตัวสะกดเท่านั้นเสียงสระจะต่างกัน เช่นผ้าห่มผ้าเหิ่ม หรืออาจเป็นคำซ้ำพยัญชนะต้นต่างกัน แต่สระและตัวสะกดเหมือนกัน เช่น จองหอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 142-147) แบ่งคำซ้ำในภาษาไทยเป็น 2 ลักษณะ คือ คำซ้ำที่เกิดจากการสร้างคำ กับคำซ้ำที่โครงสร้างคำเป็นคำซ้ำ

1) คำซ้ำที่เกิดจากการสร้างคำ เป็นคำซ้ำที่มีคำเดิมเป็นคำมูล เกิดเป็นคำซ้ำโดยการนำคำที่มีรูปเหมือนกันสองคำมารวมกันหรือนำคำมูลมาออกเสียงซ้ำกัน จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ คำซ้ำทั้งคำกับคำซ้ำบางส่วน

ก) คำซ้ำทั้งคำ คือ เมื่อนำมารวมกันจะสื่อความหมายพหูพจน์ เช่น เพื่อนๆ หรือสื่อความหมายเป็นพหูพจน์และเน้นลักษณะ เช่น สวยๆ หรือแสดงความไม่เจาะจงและลดน้ำหนักของคำเดิม เช่น ตอนๆ หรือเพิ่มน้ำหนักของคำ เช่น ไหนๆ หรือแสดงความไม่แน่ใจ เช่น ใกล้ๆ หรือสื่อความหมายในเชิงเปรียบเทียบ เช่น กล้วยๆ หรือเกิดจากคำซ้อนสื่อความหมายในเชิงเปรียบเทียบ เช่น งูๆ ปลาๆ

ข) คำซ้ำบางส่วน คือ คำซ้ำที่ซ้ำเฉพาะบางส่วนของคำ คือเสียงพยัญชนะและเสียงสระซ้ำกัน เช่น แพ้งแพง หรือเสียงพยัญชนะและเสียงวรรณยุกต์ซ้ำกัน เช่น ฟันฟาง

2) คำซ้ำที่โครงสร้างคำเป็นคำซ้ำ เป็นคำซ้ำที่ไม่สามารถแยกคำออกเป็น 2 ส่วนได้ เพราะสื่อความหมายไม่ได้ มักเป็นคำสื่อการกระทำซ้ำๆ กัน หรือแสดงเหตุการณ์ที่เกิดติดต่อกันหลายๆ ครั้ง โดยทำหน้าที่ขยายกริยา เช่น ฝนตก*ปรอยๆ* กินไป*หยกๆ* หิวอีกแล้วหรือ

5. คำสมาส

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำสมาสแบ่งออกเป็นความหมายและลักษณะของคำสมาส

5.1 ความหมายของคำสมาส

ความหมายของคำสมาส มีผู้ให้ความหมายของคำสมาสไว้ดังนี้

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 160) อธิบายว่า “คำสมาส หมายถึง การนำคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน โดยออกเสียงต่อเนื่องระหว่างคำ”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สาคร บุญเลิศ (2538: 45) กล่าวว่า “คำสมาส คือ คำที่เกิดจากวิธีการสร้างคำชนิดหนึ่งของภาษาบาลีสันสกฤต โดยการนำศัพท์ที่ประกอบวิภัติแล้ว ตั้งแต่ 2 ศัพท์ขึ้นไป มาย่อเข้าให้ติดต่อเป็นศัพท์เดียวกัน”

ผะอบ โปษะกฤษณะ (2544: 42) กล่าวว่า “สมาส คือ การย่อศัพท์หลายศัพท์ลงเป็นศัพท์เดียว มีความหมายถึง สิ่งเดียวใช้ในภาษาบาลีสันสกฤต จึงคล้ายกับคำประสมของเราไทยนำมาแปลงหลักให้ผิดเพี้ยนจากเดิมบ้าง เช่น นำคำต่างภาษาสมาสกัน หรือแผลงคำก่อนจึงเข้าสมาส”

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 67) กล่าวสรุปไว้ว่า “คำสมาส เป็นวิธีการย่อคำหลายคำเข้าเป็นคำเดียว”

กำชัย ทองหล่อ (2550: 306) อธิบายว่า “สมาส คือ วิธีย่อบทต่างๆ ตั้งแต่ 2 บทขึ้นไปให้รวมเป็นบทเดียวกัน โดยลบวิภัตติแต่นำมาเขียนติดกัน เพื่อให้รู้ว่าเป็นบทเดียวกัน บทต่างๆ ที่รวมเข้าด้วยกันโดยวิธีนี้ เรียกว่าบทสมาสหรือคำสมาส”

สรุปว่า คำสมาส เป็นการสร้างคำในภาษาบาลีสันสกฤตโดยการนำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาเรียงเข้าด้วยกัน ซึ่งในภาษาไทยอาจเกิดจากการนำคำต่างภาษาหรือคำแผลงมาสมาสกันได้

5.2 ลักษณะของคำสมาส

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของคำสมาส สรุปได้ดังต่อไปนี้

สาคร บุญเลิศ (2538: 45-47) แบ่งคำสมาสที่มีอยู่ในภาษาไทยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คำสมาสที่รับมาจากภาษาสันสกฤตโดยตรง กับคำสมาสที่สร้างขึ้นใหม่

1) คำสมาสที่รับมาจากภาษาสันสกฤตโดยตรง เป็นคำสมาสที่มีในภาษาเดิมประกอบไว้แล้ว นำมาใช้โดยลบวิภัตติท้ายศัพท์ออก และบางคำก็เปลี่ยนรูปให้เข้ากับเสียงในภาษาไทย เช่น โจรภยํ ใช้ว่า โจรภัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2) คำสมาสที่สร้างขึ้นใหม่ เป็นการนำเอาภาษาบาลีหรือสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทยแล้ว แยกเป็นคำ มาต่อเข้าเป็นศัพท์เดียวกัน โดยไม่นึกถึงหลักเกณฑ์การสมาสในภาษาบาลีสันสกฤตแท้ๆ โดยต้องเป็นคำบาลีสันสกฤตเท่านั้น เช่น วีรชน หรือพยางค์สุดท้ายของคำหน้าในคำที่นำมาสมาสกันประวิสรรชนีย์หรือมีตัวการันต์ไม่ได้ เช่น วรรณคดี หรือการเรียงคำจะกลับกับคำประสมในภาษาไทย เช่น วาตภัย (ภัยจากลม) หรือคำสมาสออกเสียงต่อเนื่องระหว่างคำที่นำมาสมาสกัน เช่น ยมบาล (ยม-มะ-บาน) คำที่มีคำว่า “พระ” แผลงจาก “วร” ถือเป็นคำสมาส เช่น พระบาท หรือคำบาลีสันสกฤตจะลงท้ายด้วย ศาสตร์ กรรม ภัย และคำประกอบอุปสรรคจัดเป็นคำสมาสลักษณะหนึ่ง เช่น อป + ยศ เป็นอัปยศ (ไม่มียศ)

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 161-164) อธิบายถึงลักษณะคำสมาสไว้ดังนี้

1) คำที่นำมาสมาสจะต้องเป็นคำยืมภาษาบาลีและหรือสันสกฤต โดยอาจใช้คำบาลีสมาสกับบาลี หรือสันสกฤตสมาสกับสันสกฤต เช่น พฤติกรรม (สันสกฤต + สันสกฤต) ทศพร (สันสกฤต + บาลี)

2) การอ่านคำสมาสจะต้องอ่านออกเสียงต่อเนื่องระหว่างคำ คือ ออกเสียงสระของพยัญชนะสุดท้ายของคำต้นต่อเนื่องกับคำหลัง โดยออกเสียงกึ่งมาตรา เช่น เกษตรกรรม (กะ – เสด – ตะ – กำ) แต่มีคำสมาสหลายคำที่อ่านตามความนิยมคือ ไม่ออกเสียงต่อเนื่องระหว่างคำ เช่น พรหมลิขิต นามสกุล เป็นต้น และมีคำสมาสอีกหลายคำ เช่นกันที่อ่านได้ทั้งออกเสียงต่อเนื่องระหว่างคำ และไม่ออกเสียงต่อเนื่องระหว่างคำ เช่น เพชรบุรี (เพ็ด – ชะ – บุ – รี หรือ เพ็ด – บุ – รี) อุบัติเหตุ (อุ – บัด – ติ – เหด หรือ อุ – บัด – เหด)

3) การแปลคำสมาส มี 3 วิธี คือ การแปลจากคำหลังมาคำหน้า การแปลตามลำดับคำ และการแปลจากหลังมาหน้าหรือแปลตามลำดับคำได้แต่ความหมายต่างกัน

4) การเขียนคำสมาส คำสมาสจะไม่ประวิสรรชนีย์และลงทัณฑฆาตระหว่างคำ เช่น วีระ + ชน เป็น วีรชน หรือ ลักษณะ + นาม เป็น ลักษณนาม

5) คำแผลงบางคำ เช่น วร แผลงเป็น พระ เมื่อนำไปรวมกับคำภาษาบาลีสันสกฤตเพื่อสร้างให้เป็นคำราชาศัพท์ถือเป็นคำสมาสด้วย เช่น พระเนตร พระพักตร์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6) มีคำประสมในภาษาไทยบางคำที่เกิดจากการนำคำไทยประสมกับคำภาษาบาลีสันสกฤต และอ่านออกเสียงต่อเนื่องระหว่างคำ แต่คำเหล่านี้ไม่ใช่สมาส เช่น กรมท่า ผลไม้

6. คำสนธิ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำสนธิแบ่งออกเป็นความหมายและลักษณะของคำสนธิ

6.1 ความหมายของคำสนธิ

คำจำกัดความของคำสนธิ มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 164) อธิบายว่า “สนธิ แปลว่า เชื่อม ต่อ ทำให้ติดกัน การสนธิ คือ การนำคำภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกัน โดยกลมกลืนเสียงระหว่างสระกับพยัญชนะ”

สาคร บุญเลิศ (2538: 47) กล่าวว่า “คำสนธิ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเสียงเมื่อ 2 เสียงอยู่ใกล้กันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามธรรมชาติของการออกเสียง เรียกว่า การกลมกลืนเสียง”

ผะอบ โปษะกฤษณะ (2544: 41) กล่าวว่า “คำสนธิ แปลว่า เชื่อม, ต่อ, ทำให้ติดกัน สนธิเป็นวิธีเชื่อมคำหลายคำให้ติดต่อกัน คำสนธิมีแต่คำในภาษาบาลีสันสกฤต”

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 41) กล่าวสรุปไว้ว่า “สนธิ คือ วิธีเชื่อมคำกับคำให้ติดเป็นคำเดียวกัน คำที่ใช้สนธิกันได้มีแต่คำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตเท่านั้น จะเอาคำในภาษาอื่นไปเชื่อมกันตามวิธีสนธิไม่ได้

สรุปว่า คำสนธิ เป็นการนำคำภาษาบาลีสันสกฤตตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาเชื่อมให้เสียงสระกับพยัญชนะติดต่อกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6.2 ลักษณะของคำสนธิ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของคำสนธิ สรุปได้ดังต่อไปนี้

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 164-170) ได้อธิบายวิธีสังเกตลักษณะคำสนธิสรุปว่า คำที่นำมาสนธิจะต้องเป็นคำภาษาบาลีสันสกฤต คำสนธิมีการกลมกลืนเสียงระหว่างคำ และการแปลคำสนธิจะแปลจากคำหลังมายังคำหน้า

การจำแนกคำสนธิ คือ การจำแนกตามลักษณะการเชื่อมเสียงหรือการกลมกลืนเสียงได้เป็น 3 ประเภท คือ สระสนธิ พยัญชนะสนธิ และนิคหิตสนธิ

1) สระสนธิ หมายถึงการเชื่อมหรือกลมกลืนเสียงด้วยสระ คือ เสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้ากลมกลืนกับสระของพยางค์หน้าในคำหลัง โดยกลมกลืนเสียงตามเสียงของพยางค์หน้าของคำหลังหรือแผลงเป็นสระอื่นตามลักษณะการแผลงสระ

สำหรับคำที่จะนำมาสนธินั้นจะแบ่งตามลักษณะของเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม อะ อา กลุ่ม อิ อี และกลุ่ม อุ อู สรุปได้ดังต่อไปนี้

ก) กลุ่ม อะ อา

การสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ อา สรุปได้ดังนี้ ถ้าสนธิกับ อะ อา จะกลมกลืนเสียงเป็นสระ อา ถ้าสนธิกับ อะ อา ที่มีพยัญชนะสะกดจะกลมกลืนเสียงเป็น อะ ถ้าสนธิกับสระ อิ จะกลมกลืนเสียงเป็น อิ หรืออาจแผลงเป็น เอ ถ้าสนธิกับ อี จะกลมกลืนเสียงเป็น อี ถ้าสนธิกับ อิ ที่มีพยัญชนะสะกดจะกลมกลืนเสียงเป็น อิ หรือ อาจแผลงเป็น เอ ได้ ถ้าสนธิกับ อุ อู จะกลมกลืนเสียงเป็น อุ อู หรือแผลง เป็น โอ ถ้าสนธิกับ เอ โอ ไอ เอา จะกลมกลืนเสียงเป็น เอ โอ ไอ เอา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข) กลุ่ม อิ อี

การสนธิสระในกลุ่มนี้จะมี 2 ลักษณะคือ กลมกลืนเสียงเป็นสระเดิม และมีการเปลี่ยน อิ อี เป็น ย แล้วกลมกลืนเสียงตามสระของพยางค์หน้าของคำหลัง สรุปได้ดังนี้ ถ้า อิ อี สนธิกับ อิ อี จะกลมกลืนเสียงเป็น อิ อี ตามเดิม และ ถ้า อิ อี สนธิกับสระอื่นที่ไม่ใช่ อิ อี ให้เปลี่ยนเป็น อิ อี เป็น ย แล้วกลมกลืนเสียงตามเสียงสระพยางค์หน้าของคำหลัง

ค) กลุ่ม อุ อู

การสนธิในกลุ่มนี้ก็จะมี 2 ลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่ม อิ อี คือ การกลมกลืนเสียงเป็นสระเดิม และมีการเปลี่ยน อุ อู เป็น ว แล้ว กลมกลืนเสียงตามสระของพยางค์หน้าของคำหลัง สรุปได้ดังนี้ ถ้า อุ อู สนธิกับ อุ อู จะกลมกลืนเสียงเป็น อุ อู และถ้า อุ อู สนธิกับสระอื่นที่ไม่ใช่ อุ อู ให้เปลี่ยน อุ อู เป็น ว แล้วกลมกลืนเสียงตามเสียงสระพยางค์หน้าของคำหลัง

2) พยัญชนะสนธิ เป็นการกลมกลืนเสียงระหว่างเสียงพยัญชนะในพยางค์หลังของคำหน้ากับพยางค์หน้าของคำหลัง คำสนธิลักษณะนี้มีใช้อยู่เฉพาะคำที่มี ส เป็นพยัญชนะท้ายของคำหน้า สรุปได้ว่า

ก) ส ซึ่งเป็นพยัญชนะท้ายตามหลังเสียงสระ อะ กลมกลืนเสียง ให้คงรูป ส ไว้ตามเดิม และนำคำหลังมาเรียงต่อกับคำหน้าเป็นคำเดียวกัน และเปลี่ยน ส เป็น โอ แล้วนำคำหลังมาเรียงต่อกับคำหน้าเป็นคำเดียวกัน เช่น ยสัส + ธร เป็น ยโสธร

ข) ส ซึ่งเป็นพยัญชนะท้ายตามหลังเสียงสระอื่น กลมกลืนเสียงโดยเปลี่ยน ส เป็น ร แล้วนำคำหลังมาเรียงต่อกับคำหน้าเป็นคำเดียวกัน

3) นิคหิตสนธิ เป็นการกลมกลืนเสียงระหว่างนิคหิตในพยางค์ท้ายของคำหน้ากับสระหรือพยัญชนะในพยางค์หน้าของคำหลัง โดยมีหลักเกณฑ์ว่า ให้เปลี่ยนนิคหิตนั้นเป็นพยัญชนะท้ายวรรค คือ เป็น ง ญ ณ น ม โดยมีกฎเกณฑ์ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ก) นิคหิตสนธิกับสระ ให้แปลงนิคหิตเป็น มฺ แล้วกลมกลืนเสียงตามเสียงสระของพยางค์หน้าในคำหลัง เช่น สํ + อาคม เป็น สมาคม

ข) นิคหิตสนธิกับพยัญชนะวรรค ให้แปลงนิคหิตเป็นพยัญชนะท้ายวรรคนั้นๆ แล้วนำคำหลังมาเรียงต่อเป็นคำเดียวกัน

ค) นิคหิตสนธิกับเศษวรรค ให้แปลงนิคหิตเป็น งฺ แล้วนำคำหลังมาเรียงต่อเป็นคำเดียวกัน เช่น สํ + สาร เป็น สงสาร

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 41-43) แบ่งคำสนธิในภาษาไทย เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

1) สระท้ายของคำต้นเป็น อะ, อา ถ้าต่อกับสระ อะ, อา ของคำท้ายรวมกันเป็นสระ อา ตัวเดียว เช่น เทศ กับ อภิบาล เป็น เทศาภิบาล หรือถ้าต่อกับสระ อิ, อี รวมกันเป็น อิ, อี หรือ เอ เช่น มหา กับ อิสี เป็น มเหสี หรือ ถ้าต่อกับสระ อุ, อู รวมกันเป็น อุ อู หรือ โอ เช่น มรรค กับ อุเทศก์ เป็น มรรคุเทศก์ หรือ ถ้าต่อกับ เอ, ไอ, โอ, เอา รวมเข้ากันเป็น เอ, ไอ, โอ, เอา เช่น มหา กับ โอฬาร เป็น มโหฬาร มเหาฬาร

2) สระท้ายของคำต้นเป็น อิ, อี ถ้าต่อกับสระ อิ หรือ อี ด้วยกันเป็นสระ อิ หรือ อีตัวเดียว เช่น มุนิ กับ อินทร์ เป็น มุนินทร์ แต่ถ้าต่อกับสระอื่น ต้องทำสระ อิ อี ท้ายคำ เป็น ย ก่อน เช่น มติ เป็น มตย กับ อธิบาย เป็น มตยาธิบาย

3) สระท้ายของคำต้นเป็น อุ, อู ต้องแปลง อุ หรือ อู เป็น ว ก่อน แล้วเชื่อมได้ทุกสระ เช่น ธนู กับ อาคม เป็น ธันวาคม หรือ ถ้าต่อ กับ อุ อู ด้วยกัน จะคงรูปเป็น อุ อู ตัวเดียว เช่น คุรุ กับ อุปกรณ์ เป็น คุรุปกรณ์

4) คำที่มีสระ อะ อยู่หน้า เช่น อภิบาล, อนุช บางทีลด อ ออกเป็น ภิบาล, นุช

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7. คำแผลงอักษร

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำแผลงอักษรแบ่งออกเป็นความหมายและลักษณะของคำแผลงอักษร

7.1 ความหมายของคำแผลงอักษร

ความหมายของ คำแผลงอักษร มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 170) อธิบายว่า “การแผลง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอักษรในคำให้มีรูปลักษณะต่างไปจากเดิมจากคำพยางค์เดียวเป็นคำสองพยางค์ โดยความหมายยังคงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีคำใช้มากขึ้น”

สาคร บุญเลิศ (2538: 49) กล่าวว่า “คำแผลง เป็นคำที่เกิดจากการแผลงคำ คือ การเปลี่ยนรูปหรือเสียงของอักษรให้ผิดแผกไปจากเดิม หรือบางทีก็เพิ่มพยัญชนะหรือรูปวรรณยุกต์ลงไปให้เสียงเพี้ยนไปจากเดิม”

ผะอบ โปษะกฤษณะ (2544: 31) ให้คำจำกัดความของคำแผลงว่า “การแผลงอักษร คือ การขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง โดยมากไทยเราใช้สำหรับคำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต และเขมร ซึ่งเป็นภาษาที่เรารับมามากที่สุด คำไทยแท้ก็มีบ้างที่เพี้ยนมาจากภาษาไทยถิ่น”

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 29) กล่าวว่า “คำแผลง คือ การเปลี่ยนแปลงตัวอักษรด้วยวิธีต่างๆ ให้ผิดจากรูปเดิมของคำภาษาไทยบ้าง ภาษาอื่นบ้าง เพื่อใช้ในการแต่งบทประพันธ์หรือเรียบเรียงคำพูดให้สละสลวยเป็นข้อใหญ่”

กำชัย ทองหล่อ (2550: 90) อธิบายว่า “การแผลง คือ การเปลี่ยนรูป หรือเสียงอักษรให้ผิดแผกไปจากเดิม หรือบางทีก็เพิ่มพยัญชนะหรือรูปวรรณยุกต์ลงไป ให้เสียงเพี้ยนไปจากเสียงเดิม”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปว่า คำแผลงอักษร คือ การเปลี่ยนแปลงอักษรในคำให้ต่างไปจากรูปเดิม โดยการเปลี่ยนเสียงหรือแปรเสียง แต่ยังคงมีความหมายเดิม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ใช้ในบทประพันธ์หรือเรียบเรียงคำพูดให้สละสลวยและให้มีคำใช้มากขึ้น

7.2 ลักษณะของคำแผลงอักษร

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของคำแผลงอักษร สรุปได้ดังต่อไปนี้

สาคร บุญเลิศ (2538: 49-50) แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ การแผลงสระ การแผลงพยัญชนะ และการแผลงวรรณยุกต์ สรุปได้ดังนี้

1) การแผลงสระ คือ การเปลี่ยนรูปสระรูปหนึ่งให้เป็นอีกรูปหนึ่ง ส่วนมากเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เช่น พัชร เป็น เพชร หรือระวิ เป็น ระวี, ระพี หรือพิศาล เป็น ไพศาล

2) การแผลงพยัญชนะ คือ การเปลี่ยนรูปพยัญชนะรูปหนึ่งให้เป็นอีกรูปหนึ่ง หรือเพิ่มพยัญชนะลงไปให้เสียงผิดกว่าเดิม หรือมีพยางค์มากกว่าเดิม เช่น อวย เป็น อำนวย

3) การแผลงวรรณยุกต์ คือ การเปลี่ยนรูปหรือเสียงวรรณยุกต์ หรือเพิ่มวรรณยุกต์ลงในคำ เพื่อให้เสียงหรือรูปวรรณยุกต์ผิดไปจากเดิม เช่น จึง เป็น จึ่ง

คำแผลงจัดเป็นคำใหม่ที่ต่างจากคำมูล จึงเป็นการเพิ่มคำในภาษาไทย คำแผลงบางคำเป็นคำชนิดเดิม แต่บางคำก็เปลี่ยนชนิดจากเดิม เช่น คำกริยา เป็น คำนาม คือ ตรวจ เป็น ตำรวจ

ผะอบ โปษะกฤษณะ (2544: 31-35) ได้อธิบายลักษณะการแผลงอักษรจากการออกเสียงของคำในภาษาไทย ภาษาเขมร ภาษาบาลีสันสกฤต สรุปได้ดังนี้

ในภาษาไทย คำแผลงเป็นการเพี้ยนเสียงของคำไทยภาคอื่นๆ เช่น มะเขือ – มะเขีย หรือเป็นคำที่เพี้ยนเสียงพยัญชนะ เช่น ตะพาน – สะพาน หรือคำที่ย่อให้สั้นลง เช่น หมากพร้าว – มะพร้าว หรือเป็นคำที่เติม ร. หรือ ล. เพื่อให้เสียงไพเราะขึ้น เช่น มาก – มลาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในภาษาเขมร คำแผลงเป็นการนำอุปสรรคของเขมรมาประกอบคำอื่น (ที่ไม่ใช่ภาษาเขมร) เช่น สำ ไทย ใช้ สม เช่น สมคิด สมรู้ ฯลฯ หรือแปลงอุปสรรคประกอบหน้าศัพท์ให้เป็นรูปอื่น โดยอาจแปลงเสียงตัว “ผ.” ที่เขมรออกเสียงเป็น “ป” เป็น “ประ” เป็น “บรร” เช่น ผทม – ประทม – บรรทม และแปลง “ข.” พยางค์หน้าซึ่งเขมรออกเสียง “ก” ให้เป็น “กระ” เช่น ขจัด – กระจัด หรือ คำแผลงเกิดจากการลงนิคหิต แทรก น. ของเขมรมาใช้ในภาษาอื่นที่ไทยแปลงมาใช้แต่ไทยไม่ได้เปลี่ยนคำกริยาให้เป็นคำนาม คงรูปอย่างเดิม เช่น คำไทย อวย เป็น อำนวย คำบาลี, สันสกฤต จีร – เจียร - จำเนียร

ในภาษาบาลีสันสกฤต คำแผลงอาจเป็นการเพี้ยนตัวอักษรที่ออกเสียงไปตามภาษาปรากฤต เพราะผู้ที่นำภาษาบาลีสันสกฤตเข้ามา เป็นชาติอินเดียที่ใช้ภาษาปรากฤต เสียงพยัญชนะจึงเพี้ยนไป เช่น ตัว ต เป็น ด ในคำว่า มาตา เป็น มาดา หรือ ตัว ว เป็น พ ในคำว่า วายุ เป็น พายุ หรือเป็นการตัดอักษรให้สั้นลง ภาษาบาลี สันสกฤตมีหลายพยางค์ ไทยตัดให้สั้นลงเพื่อสะดวกในการออกเสียง เช่น นีล – นิล หรือจะเพิ่มอักษรให้มากขึ้น เพื่อให้ไพเราะและออกเสียงง่าย เช่น มาตา เป็น มาดา เป็น มารดา นอกจากนี้ การแผลงอาจเป็นการพฤทธิตามอักขรวิธีในภาษาบาลีสันสกฤต เช่น อิ – ไอ ในคำว่า พิศาล เป็น ไพศาล หรือ อุ เอา ในคำว่า บุราณ – โบราณ – เบาราณ

หลักการแผลงอักษรของไทย มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การแผลงสระได้แก่ การเปลี่ยนเสียงสั้นเป็นยาว เช่น วน – วนา หรือเปลี่ยนเสียงยาวเป็นสั้น เช่น นีต – นิติ หรือเป็นการเปลี่ยนรูปสระ เช่น ปัญจ – เบญจ เป็นต้น การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะ โดย เติม อำ หรือ อำ น ที่พยัญชนะต้น เช่น ตรวจ – ตำรวจ หรือเติม ร หรือ ล หลังพยัญชนะต้น เช่น เฉียง – เฉลียง หรือเป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะ ซึ่งอาจเปลี่ยนตามเสียงที่เพี้ยน เช่น ตะพาน – สะพาน หรือตามหลักภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต เช่น เขม (ป.) – เกษม (ส.) และอาจเป็นการแผลงวรรณยุกต์ ซึ่งอาจเปลี่ยนรูปวรรณยุกต์ เพื่อต้องการวรรณยุกต์ในการประพันธ์ เช่น ส้อม – ซ่อม หรือเป็นการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ คือออกเสียงไม่ตรงเสียงวรรณยุกต์ที่เขียน อ่านออกเสียงตามความนิยมของไทย เช่น ประวัติ (ประหวัด) หรือเป็นการเพิ่มรูปวรรณยุกต์ เติมรูปวรรณยุกต์ลงไปในคำบางคำ จะเป็นคำภาษาใดก็ตาม เช่น จึง – จึ่ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกสารเกี่ยวกับพระราชประวัติ

เอกสารที่เกี่ยวกับพระราชประวัติ สรุปได้ดังต่อไปนี้

กองวิชาการสำนักพิมพ์บรรณกิจ (2542: 107-108) ได้กล่าวถึงพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสรุปว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนามเดิมสมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2423 ทรงได้รับการศึกษาชั้นต้นในพระบรมมหาราชวัง ครั้นมีพระชนมายุได้ 14 พรรษาก็เสด็จพระราชดำเนินไปศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ ขณะที่ทรงศึกษาที่ประเทศอังกฤษสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช คือสมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมงกุฎราชกุมารสิ้นพระชนม์ พระองค์จึงทรงได้รับสถาปนาเป็นสยามมงกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2438 พระองค์จึงทรงต้องศึกษาทั้งวิชาการพลเรือนและการทหารเพื่อเตรียมเป็นพระมหากษัตริย์ วิชาพลเรือนพระองค์ทรงศึกษา ณ มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด วิชาทหารทรงศึกษาที่โรงเรียนทหารบกเซนเฮิร์สต์ เมื่อพระองค์ทรงสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2445 ก็เสด็จกลับประเทศไทย รวมเวลาทรงศึกษาในประเทศอังกฤษ 9 ปี จึงทรงแตกฉานในภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2453 พระองค์ทรงปกครองประเทศให้มีความเจริญ ก้าวหน้า ทรงยกฐานะให้ทัดเทียมเท่าอารยประเทศได้สำเร็จ พระองค์เสด็จสวรรคตด้วยโรคพระโลหิตเป็นพิษในพระอุทร เมื่อเช้าวันที่ 26 พฤศจิกายน 2468

ในรัชสมัยของพระองค์มีการติดต่อและการรับอิทธิพลตะวันตก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น การปรับปรุงการปกครองบ้านเมือง การจัดการศึกษา การแปลงวรรณกรรมตะวันตก วรรณกรรมมีลักษณะเป็นสากลทั้งประเภทและรูปแบบ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระปรีชาสามารถทั้งทางด้านการเมืองการปกครองและอักษรศาสตร์ ทรงได้ชื่อว่า เป็นพระมหากษัตริย์ที่พระราชนิพนธ์หนังสือไว้มากที่สุดและทรงพระราชนิพนธ์ไว้แทบจะครอบคลุมทุกประเภทแห่งการแต่งหนังสือ ทรงเป็นปราชญ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่เชี่ยวชาญในการประพันธ์จนเป็นยกย่องกันทั่วไป และทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่า “สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า” ซึ่งมีความหมายว่า ทรงเป็นนักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่, กษัตริย์ผู้เป็นนักปราชญ์ สะท้อนให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ (วรชาติ มีชูบท, 2552: คำนำ)

เอกสารเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์

เอกสารที่เกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ สรุปได้ดังต่อไปนี้

สุพรรณ ทองคล้อย (2544: 75-80) กล่าวถึงพระราชนิพนธ์ในสมัยรัชกาลที่ 6 สรุปว่า ช่วงรัชสมัยของพระองค์ แม้การขยายอิทธิพลของจักรวรรดินิยมตะวันตกจะคลายความตึงเครียดลง แต่สงครามโลกครั้งที่หนึ่งก็อุบัติขึ้น ในการปลุกใจ หรือเตือนสติคนไทยให้รักชาติ ให้มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระองค์ทรงใช้สนามหนังสือพิมพ์เป็นสื่อหลัก โดยทรงพระราชนิพนธ์บทความสั้น-ยาว แตกต่างกันไป และจะทรงใช้นามปากกา บทความชิ้นเด่นๆ เช่น เมืองไทยจงตื่นเถิด ยิวแห่งบูรพาทิศ ลัทธิเอาอย่าง หลักราชการ ความเห็น 9 เรื่องและความเห็น 10 เรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากทรงเป็นนักปกครองที่ฉลาด และทรงเป็นนักการทหารที่สามารถ ยังทรงเป็นนักประพันธ์ที่ประเสริฐที่สามารถที่สุดด้วย ทั้งๆ ที่มีพระราชกิจอื่นๆ อยู่เต็มกำลัง ทรงประพันธ์หนังสือทุกชนิดได้มากที่สุดในบรรดานักประพันธ์ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินด้วย ทรงประพันธ์หนังสือไม่อยู่ในวงจำกัดแต่เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทรงประพันธ์ทุกอย่างและปรากฏว่าดีทุกอย่าง ไม่ว่าในทางการเมือง วรรณคดี บทละคร โครงฉันท์ กาพย์กลอน ทางศาสนาและทางชาตินิยม จะเป็นร้อยแก้วหรือเป็นอย่างอื่นตลอดจนการแปลจากภาษาต่างประเทศและแม้ในการประพันธ์เป็นภาษาต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญแห่งวิชาเกี่ยวกับหนังสือ และการประพันธ์ ดังพระราชดำรัสเป็นคำโคลง (เสฐียร พันธรังษี, 2552: 35-38)

ดูรากุลเชื้อ ชาติชาย ไทยเอย
อันชาติรุ่งเรืองฉาย เฉิดแท้
แม้ไร้กะวีอาย ทั้งชาติ เจียวพ่อ
เขาจะเยาะเล่นแม้ หมดผู้รู้ดี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นานาประเทศล้วน นับถือ
คนที่รู้หนังสือ แต่งได้
ใครเกลียดอักษรคือ คนป่า
ใครเยาะกะวีไซร้ แน่แท้คนดง

อย่างไรก็ตาม เสฐียร พันธรังสี (2552: 38-39) ได้กล่าวอ้างในเรื่องเกี่ยวกับการประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจากนักประวัติศาสตร์ไว้ว่า “อันว่าความบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นเป็นธรรมดาของมนุษย์ และไม่มีมนุษย์คนใดในโลกนี้จะสมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทุกประการ โดยไม่มีการบกพร่องแม้แต่อย่างเดียว ถ้าหากจะมีใครจับผิดได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงบกพร่องหรืออ่อนในคุณสมบัติอย่างใดๆ ก็ยังมีอย่างหนึ่งซึ่งใครจะจับความบกพร่องหรือติว่าอ่อนไม่ได้ คือการทรงเป็นนักประพันธ์”

นอกจากงานหนังสือพิมพ์แล้ว พระองค์ยังทรงปลุกใจ สั่งสอน หรือแสดงความคิดผ่านทางปาฐกถา หรือพระบรมราโชวาทต่างๆ โดยเฉพาะที่พระราชทานแก่กองเสือป่า ดังปรากฏเป็นพระบรมราโชวาทเสือป่า และเทศนาเสือป่า เป็นต้น พระราชนิพนธ์บทความในพระองค์มีทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษซึ่งมีอยู่ร่วม 300 เรื่อง

รัชกาลที่ 6 โปรดงานทางด้านศิลปะวรรณกรรมเป็นอย่างยิ่งทรงก่อตั้งวรรณคดีสโมสรขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2457 เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์งานเขียนดีๆ ไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง ในรัชสมัยของพระองค์มี “ยอดหนังสือ” ที่ได้รับการยกย่อง เช่น สามก๊ก (เจ้าพระยาพระคลัง (หน)) เป็นยอดความเรียงนิทาน พระราชพิธีสิบสองเดือน (บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5) เป็นยอดความเรียงอธิบาย และหัวใจนักรบ พระราชนิพนธ์ในพระองค์เอง เป็นยอดของบทละครพูด นอกจากนี้ งานร้อยแก้วของพระองค์ที่ได้รับการยกย่องก็คือ สาระความรู้เชิงประวัติ เช่น เที่ยวเมืองพระร่วง เที่ยวเมืองอียิปต์ สาระความรู้เชิงศาสนา เช่น พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร นวนิยาย เช่น หัวใจชายหนุ่ม และเรื่องสั้นต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น ตั้งใจช่วยชาติ สาวคำทำเหตุ หรือผีทะเล เป็นต้น และร้อยแก้วเป็นจำนวนมากในพระองค์นั้น มีที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศอยู่หลายเรื่อง เช่น พระศุนหเศป ความฝันของเยอรมัน ความกระจัดกระจายแห่งเมืองจีน แมลงป่องทอง ประพฤติการณ์แห่งนายเรือเอก ลอเลสส์ หรือใครเป็นผู้ฆ่า เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นอกจากนี้ รัชกาลที่ 6 สนพระราชหฤทัยการละครเป็นอันมากและได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครและทรงแสดงละครมาตั้งแต่ยังทรงศึกษาที่ประเทศอังกฤษ และได้ทรงนำละครสมัยใหม่เข้ามา บทละครในพระองค์นับรวมทุกประเภทแล้วมีไม่ต่ำกว่า 150 เรื่อง เฉพาะบทละครพูดร้อยแก้วมีทั้งหมด 40 เรื่อง แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ หนึ่งบทละครแปล เช่น กุศโลบาย สองบทละครแปลงเช่น ตบตา ท่านรอง และสามบทละครที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นจากจินตนาการของพระองค์เอง ซึ่งมี 20 เรื่อง เช่น หมายน้ำบ่อหน้า เสียสละ ฉวยอำนาจ หัวใจนักรบ หรือบ่วงมาร เป็นต้น นอกจากภาษาไทยแล้ว พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเป็นภาษาอังกฤษอีก 17 เรื่อง

สรุปได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสนพระราชหฤทัยในงานเขียนทุกรูปแบบและทรงพระราชนิพนธ์ร้อยแก้วและร้อยกรองไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งที่ทรงพระราชนิพนธ์เองและทรงแปลและแปลงมากจากภาษาต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระราชนิพนธ์เรื่องพระนลคำหลวง

พระนลคำหลวงเป็นคำหลวงเรื่องสุดท้ายในประวัติวรรณคดีไทย มีข้อแปลกจากคำหลวงเรื่องอื่นๆ ตรงที่เป็นคติพราหมณ์ พระราชประสงค์ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เพื่อให้คนไทยได้รู้เรื่องของพราหมณ์ซึ่งเห็นว่าเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอยู่ไม่น้อย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มทรงพระราชนิพนธ์พระนลคำหลวงเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2456 และทรงพระราชนิพนธ์เสร็จเมื่อวันเสาร์ที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2457 หลังจากนั้นเป็นการตรวจทานแก้ไขเพิ่มเติม จนกระทั่งปีพ.ศ. 2459 จึงได้พิมพ์ออกจำหน่าย ผู้มีส่วนตรวจทานแก้ไขหนังสือเรื่องนี้ได้แก่พระราชวรวงค์เธอ กรมหมื่นกวีพจน์สุปรีชา พระยาพจนสุนทร และพระปริยัติธรรมธาดา และทรงมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมติอมรพันธุ์เป็นผู้ถวายคำแนะนำในการทรงพระราชนิพนธ์

พระนลคำหลวงมีที่มาจากเรื่องสันสกฤตชื่อ “นโลปาขยานัม” เป็นนิทานซ้อนนิทานตามแบบฉบับของวรรณกรรมอินเดียที่แทรกอยู่ในมหาภารตะต้นฉบับที่ทรงใช้ในการแปลคือStory of Nala ของเซอร์โมเนียร์ โมเนียร์วิลเลี่ยมส์ โดยต้นฉบับมีภาษาสันสกฤตเขียนด้วยตัวเทวนาครีอยู่ทางหน้าซ้าย หน้าขวาเป็นคำประพันธ์ภาษาอังกฤษ สำนวนแปลของเซอร์โมเนียร์ โมเนียร์วิลเลี่ยมส์ ฉบับภาษาไทยก็อาศัยแนวเดียวกัน หน้าซ้ายเป็นต้นฉบับสันสกฤตซึ่งเขียนด้วยอักษรไทยและหน้าขวาเป็นคำประพันธ์ไทย (กุสุมา รักษมณี, 2514: 4-6)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นอกจากนี้ พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ยังเปี่ยมไปด้วยคุณค่าทางวรรณศิลป์ ดังที่วรรณคดีสโมสรได้ประกาศยกย่องบทพระราชนิพนธ์ “พระนลคำหลวง เป็นหนังสือแต่งดีในกวีนิพนธ์” (วรชาติ มีชูบท, 2552: 203)

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแปลงานเขียนประเภทบันเทิงคดี

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแปลงานเขียนประเภทบันเทิงคดีแบ่งออกเป็นความหมายและวิธีการแปล

ความหมายของการแปล

ความหมายของการแปลมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สิทธา พินิจภูวดล (2543: 12) อธิบายว่า “การแปลคือการถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง การตีความความหมายหรือการทำให้เข้าใจความหมาย การอธิบายโดยใช้ถ้อยคำสำนวนอย่างอื่น”

การแปล คือ การแปลประโยคให้ได้ความชัดเจนโดยใช้ภาษาของคนสามัญ (John, n.d. อ้างถึงใน สิทธา พินิจภูวดล, 2543)

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543: 312) กล่าวว่า “วรรณกรรมแปล คืองานเขียนที่ผู้เขียนนำเรื่องราวจากภาษาหนึ่งมาถ่ายทอดเป็นอีกภาษาหนึ่ง โดยรักษาเนื้อเรื่องหรือใจความให้ใกล้เคียงกับภาษาเดิมมากที่สุด”

ปฐมา อักษรจรุง (2545: 15) กล่าวว่า “ การแปล หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดความหมายของเนื้อความในภาษาต้นฉบับ (source language = SL) ไปสู่ภาษาปลายทาง (target language = TL) หรือ ภาษามา ไปสู่ ภาษาไป โดยคงคุณค่าและความหมายเดิมของต้นฉบับอย่างครบถ้วนทั้งด้านอารมณ์ ความรู้สึก ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 718) ให้ความหมายว่า “แปล (กริยา) ถ่ายความหมายจากภาษาหนึ่งมาเป็นอีกภาษาหนึ่ง, ทำให้เข้าใจความหมาย”

สรุปได้ว่า การแปล คือ การถ่ายทอดเรื่องราวจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง โดยใช้ถ้อยคำสำนวน ให้ใกล้เคียงภาษาเดิม

วิธีการแปล

วิธีการแปลงานเขียนประเภทนิยายมีผู้กล่าวถึง สรุปได้ดังนี้

กระแส มาลยาภรณ์ (2530: 162) อธิบายว่า “ในการแปลจริง เราเลือกทำได้ 3 วิธี คือ เอาแต่โครงเรื่อง หรือเอาโครงเรื่องละเอียด และเอาเนื้อหาหมดหรือเกือบหมด ซึ่งมี 2 ระดับ คือ แปลมา กับทำใหม่”

สิทธา พินิจภูวดล (2543: 92) อธิบายวิธีการแปลวรรณกรรม สรุปได้ว่า

1. อ่านเรื่องราวให้เข้าใจ จับใจความสำคัญ ย่อความเนื้อเรื่อง จับประเด็นเรื่อง ทำแผนผังความสัมพันธ์และพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องที่จะแปล

2. วิเคราะห์ถ้อยคำสำนวน ค้นหาความหมายของคำศัพท์ หรือข้อความ หรือวัฒนธรรมของเรื่องที่จะแปลที่ไม่เข้าใจ

3. แปลเป็นภาษาไทยด้วยถ้อยคำสำนวนที่อ่านเข้าใจง่ายและชัดเจน

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543: 321-322) กล่าวถึงวิธีการแปลวรรณกรรม มี 3 วิธี คือ แปลตรงตามต้นฉบับ แปลและเรียบเรียง และแปลเอาความ สรุปได้ดังนี้

1. แปลตรงตามต้นฉบับ เป็นการแปลโดยการถอดความตามตัวอักษรประเภทคำต่อคำ หรือประโยคต่อประโยค คือ แปลโดยเอาเนื้อหามาทั้งหมดหรือเกือบหมด มีอยู่ 2 ระดับ คือ วิธีแปลมาโดยตรง และใช้วิธีดัดแปลงจากต้นเรื่องเดิม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. แปลและเรียบเรียง เป็นการแปลโดยรักษาเนื้อความส่วนใหญ่หรือใจความสำคัญของต้นฉบับ ซึ่งเป็นโครงเรื่องละเอียดไว้แล้วเสริมแต่งข้อความบางตอนเข้าไปเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและรสนิยมของผู้แปลและผู้อ่านวรรณกรรมแปล

3. แปลเอาความ เป็นการแปลโดยรักษาแต่เนื้อความสำคัญไว้ หรือเอาแต่โครงเรื่องมา ผู้แปลอาจจัดลำดับเนื้อเรื่องใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบางตอนเสียใหม่ได้ตามความเหมาะสม

สรุปว่า การแปลพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะมุ่งเน้นการแปลด้วยวิธีที่สองคือแปลและเรียบเรียงและวิธีที่สามคือแปลเอาความ แล้วนำเรื่องมาเรียบเรียงขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับงานเขียนในภาษาไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชลดา ศิริวิทยเจริญ (2519) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์” มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาค้นคว้าหาที่มาของเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย และมุ่งชี้ให้เห็นความงามและความไพเราะแง่ต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ไม่ว่าจะเป็นความงามทางด้านเสียง คำ ความหมาย โวหาร ภาพพจน์ บทนิราศ ตลอดจนการใช้บทเปรียบเทียบและชี้ให้เห็นว่าเรื่องนี้จัดเป็นวรรณคดีประเภทมหากาพย์ของไทยได้เรื่องหนึ่งและต้องการเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะเหมือนและแตกต่างบางประการระหว่างวรรณคดีเรื่องนี้และวรรณคดีเรื่องอื่นๆ และกล่าวถึงการอ่านเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย เพื่อให้ได้ผลสมดังความมุ่งหมายของตัวผู้อ่าน ผู้อ่านจำเป็นต้องอ่านเป็น ผู้เขียนจึงได้กล่าวถึงเพื่อให้เรื่องนี้มีความงามอย่างพร้อมมูล ทั้งนี้งานวิจัยนี้ได้อาศัยความรู้ในสาขาต่างๆ คือ วรรณคดี การประพันธ์ ปรัชญา ภาษาศาสตร์ จิตวิทยา และวาทศิลป์ ผลการศึกษาสรุปว่าเรื่องนี้มีการเลือกสรรเอาใจความที่ดีมากล่าวเหมาะแก่เรื่องและสมเหตุสมผล มีคำพูดในเชิงวรรณศิลป์ที่แฝงคำพูดด้านจิตวิทยา มีการใช้คำที่มีความหมายเด่น และเสียงของคำสอดคล้องกับความหมายเป็นอย่างดี รวมทั้งใช้คำที่มีความหมายหลายนัย ทำให้ตีความได้ลึกซึ้งและกว้างขวาง

นอกจากนี้ การใช้ความเปรียบที่แปลกใหม่ทำให้น่าทึ่งและน่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงรสวรรณคดีในเรื่องนี้ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น และมีการดำเนินเรื่องรวดเร็วทันใจ ไม่เยิ่นเย้อ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามวรรณคดีในเรื่องได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องกันโดยตลอด โดยเฉพาะในบทที่ 6 กล่าวถึงลักษณะเด่นของบทความในลิลิตตะเลงพ่าย ซึ่งมีครบทุกรส ขาดแต่หาสยรส และกวีสามารถเรียงลำดับรสได้อย่างเหมาะสม ทำให้เรื่องไม่แห้งแล้งน่าเบื่อแต่รสวรรณคดีทำให้อ่านเรื่องได้อย่าง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สนุกสนาน ทั้งๆ ที่หลายตอนมาจากพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นหลักฐานหรือบันทึกทางประวัติศาสตร์ ในเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายนี้วีรรสหรือรสของความกล้าเด่นที่สุดเพราะแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญของสมเด็จพระนเรศวรมากเป็นพิเศษ เพราะเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญในการแต่ง คือ ต้องการยกย่องพระเกียรติคุณของสมเด็จพระนเรศวร มหาราชที่ยิ่งใหญ่องค์หนึ่งของไทย ส่วนรสที่รองลงมา คือ ศฤงคารรส หรือรสรักเป็นลักษณะเด่นของตอนพรรณนาบทนิราศ ทำให้ทราบว่ารสในงานเขียนประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ คุณลักษณะทางด้านเสียง และคุณลักษณะด้านความหมาย คุณลักษณะทั้งสองประการเกิดขึ้นได้ เพราะการนำเอาคำหลายๆ คำมาเรียงต่อกันเป็นข้อความ ดังนั้น รสของวรรณคดีจึงอยู่ที่ความงามของคำ ซึ่งมีทั้งเสียงและความหมายการเข้าให้ถึงรสของวรรณคดีก็ย่อมอยู่ที่การเข้าถึง เข้าใจ และซาบซึ้งความหมายของคำ สามารถตีความและประเมินค่าของคำหนึ่งๆ ออกมาได้ และจึงนำเอาคำและความหมายที่ได้จากแต่ละคำมารวมกันเข้าเพื่อทำความเข้าใจและเข้าถึงคุณค่าโดยส่วนรวมอีกชั้นหนึ่ง

วงเดือน สุขบาง (2524) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาพระปฐมสมโพธิกถาในแนวสุนทรียะ” มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์รสคำ รสความ ท่วงทำนองการเขียนในปฐมสมโพธิกถา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า รสความเกิดจากการบรรยายและพรรณนาความนั้นได้ก่อให้เกิดรสวรรณคดีทั้งเก้ารสซึ่งในพระปฐมสมโพธิกถาปรากฏ ศฤงคารรสที่กล่าวถึงความรักและความเสน่หาระหว่างหนุ่มสาวนั้นมีให้เห็นเพียงเล็กน้อย ส่วนกรุณารสปรากฏอยู่หลายตอนซึ่งให้ความรู้สึกและความคล้อยตาม เสียงของคำที่ใช้พรรณนาซึ่งทำให้เกิดกรุณารสที่มีความราบรื่นและคล้องจองเป็นอันดีนั้นทำให้เกิดความไพเราะเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งได้ปรากฏวีรรส สามอย่าง คือ รณวีระ ได้แก่ ความกล้าหาญในการสงครามหรือการรบ ทานวีระ ได้แก่ ความกล้าในการให้ และ ทยาวีระ ได้แก่ ความกล้าหาญในการช่วยเหลือ วีรรสดังที่กล่าวมานั้นทำให้เกิด ความชื่นชม ความภาคภูมิ และความเลื่อมใส ในองค์พระบรมศาสดาเป็นอย่างสูง ส่วนหาสยรสนั้นปรากฏในลักษณะ สิตกับหสิตะ คือ ยิ้มกับแย้มเท่านั้น ทั้งนี้เพราะเนื้อหาไม่เอื้อต่อการประพันธ์ในลักษณะดังกล่าว ในด้านอัทภูตรสแสดงให้เห็นในตอนที่เป็นปาฏิหาริย์และความมหัศจรรย์ต่างๆ ในขณะที่ ภยานกรส รุทธรส และพีภัตสรสได้ปรากฏเป็นบางตอนเป็นส่วนน้อยเท่านั้น สุดท้ายศานตรสจะมีปรากฏอยู่มากในวรรณกรรมพระปฐมสมโพธิกถา เพราะเนื้อหานั้นเอื้อต่อการประพันธ์ การเสพวรรณกรรมเรื่องนี้นอกจากจะได้รับรสแห่งวรรณคดีทั้งเก้ารสแล้วนั้น ยังได้รับรสแห่งธรรมด้วย ซึ่งรสแห่งธรรมนี้ย่อมชนะรสทั้งปวง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศศิธร แสงเจริญ (2537) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ศฤงคารรสในพระนลคำหลวง สาวิตรี ศกุนตลา มัทนะพาธา” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า พระนลคำหลวงเป็นเพียงเรื่องเดียวในทั้งสี่เรื่องที่ไม่มีข้อจำกัดทางด้านศิลปะการแสดงเข้ามาเป็นอุปสรรคในการส่งสาร ผู้แต่งจึงสามารถแสดงรติภาวะของตัวละครได้อย่างเข้มข้นในทุกรูปแบบ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องมีความต่อเนื่องเป็นไปอย่างเหมาะสม สาวิตรี เป็นละครร้องแบบดึกดำบรรพ์และถือเป็นเรื่องขนาดเล็ก แต่มีการแสดงรสด้านศฤงคารรสได้อย่างชัดเจน เพราะเหตุการณ์ต่างๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การจัดลำดับเป็นไปอย่างมีศิลปะและเป็นเอกภาพ เป็นการสร้างความเข้าใจและทำให้เกิดประทับใจแก่ผู้เสพ ศกุนตลา นอกจากจะมีข้อจำกัดทางด้านศิลปะการแสดง และบทที่มีการพลัดพลาดของตัวละครหลักในช่วงท้ายนั้น ซึ่งทำให้ศฤงคารรสที่แสดงออกมาเกิดขึ้นได้น้อย ซึ่งปรากฏชัดเจนเฉพาะในช่วงแรกของเรื่องเท่านั้น และสุดท้ายวรรณกรรมเรื่อง มัทนะพาธา ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่กวีประสบความสำเร็จในเรื่องรูปแบบ ซึ่งมีการใช้ฉันทลักษณ์ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาทางด้านอารมณ์และด้านความคิด แต่กลับมีจุดอ่อนในเรื่องโครงเรื่องและอุปนิสัยของท้าวชัยเสนที่เป็นตัวละครหลักของเรื่องที่ไม่เอื้อต่อการเกิดศฤงคารรส ซึ่งในเรื่องนี้ศฤงคารรสเกิดขึ้นเป็นบางตอนเท่านั้น จะเห็นได้ว่าวรรณคดีทั้งสี่เรื่องนี้นอกจากให้ความบันเทิงแก่ผู้เสพแล้วยังให้คติธรรมในเรื่องของความรักอย่างลึกซึ้ง สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เสพมีความเข้าใจในชีวิตมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างมีความสุขนั่นเอง

กันยารัตน์ ปฐมนุพงษ์ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ตัวละครพราหมณ์ในวรรณคดีไทยที่แปลงจากวรรณคดีสันสกฤตพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว” มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ ประการแรกคือเพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของตัวละครพราหมณ์ และประการที่สอง คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดสถานภาพและบทบาทตัวละครพราหมณ์

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัจจัยที่กำหนดสถานภาพ บทบาท ของตัวละครพราหมณ์ โดยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารจำนวน 7 เรื่องได้แก่ ปริยทรรศิกา ศกุนตลา สาวิตรี พระนลคำหลวง ลิลิตนารายณ์สิบปาง คำพากษ์รามเกียรติ์และพระศุนหเศป มีผลที่ได้จากการวิเคราะห์คือปัจจัยด้านศาสนาที่เริ่มแรกตั้งแต่ศาสนาพราหมณ์ในอินเดีย และศาสนาพราหมณ์ในประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงปัจจัยด้านการเมืองที่มีระบบการเมืองไทยแบบพ่อขุน เจ้าชีวิตหรือเทวราชา ตลอดจนถึงเรื่องโครงสร้างทางด้านการเมืองไทยที่เป็นแบบ 3 ขั้น ประกอบด้วยรัฐบาล ข้าราชการ และประชาชน โดยแต่ละขั้นนั้นพราหมณ์จะเป็นศูนย์กลางในการพิจารณา และปัจจัยสุดท้ายในด้านสังคม สังคมไทยได้ยอมรับศาสนาพราหมณ์เข้าสู่ประเทศไทยมาช้านานแล้ว โดยผ่านเส้นทางภาคใต้ของ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ไทยที่ปรากฏเป็นหลักฐานทางโบราณคดีอย่างชัดเจน ที่ส่งผลให้อิทธิพลพราหมณ์ติดยึดอยู่ในโครงสร้างทางสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ และวิถีชีวิตของพราหมณ์จากอินเดียก็ย่อมมีความสอดคล้องและแปลกแยกจากวิถีชีวิตของพราหมณ์ในสังคมไทย เพราะสิ่งต่างๆเหล่านั้นย่อมเป็นไปตามบริบทของความเป็นไทยมิใช่อินเดียนั่นเอง

จันทิมา ศรีทองอินทร์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบทความในหนังสือพิมพ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์พระราชนิพนธ์บทความในหนังสือพิมพ์ทุกประเภทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในด้านกลวิธีการประพันธ์และการใช้ภาษา

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า พระราชนิพนธ์บทความในหนังสือพิมพ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมักจะกล่าวในเรื่องต่างๆ 6 ด้านกว้างๆดังนี้คือ ด้านการทหารและการสงคราม ด้านการเมืองและการปกครอง ด้านสังคม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านศาสนา และด้านอื่นๆ ซึ่งปรากฏเป็นเนื้อหาและพระราชดำริในเรื่องทั่วๆ ไป เช่นเรื่องค่านิยมหรือเรื่องชวนหัวเบาสมอง โดยพระองค์จะทรงเลือกใช้กลวิธีที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และเกิดการคล้อยตามรวมถึงโน้มน้าวผู้อ่านให้ติดตามจนจบ ด้วยวิธีการตามองค์ประกอบของการเขียนบทความดังนี้คือ กลวิธีการเปิดเรื่องที่ชัดเจนและกระตุ้นความสนใจให้ติดตามเรื่อง กลวิธีการนำเสนอเรื่องด้วยการอธิบาย บรรยายและพรรณนาซึ่งมักจะทรงใช้วิธีการบรรยายเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้า ใจเรื่องได้อย่างชัดเจน กลวิธีการปิดเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสาระสำคัญ เกิดความประทับใจหลังจากอ่านบทความนั้นจบ โดยวิธีการปิดเรื่องที่พระองค์ใช้มากที่สุดคือการชักชวนให้ผู้อ่านปฏิบัติตาม และสุดท้ายกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องพระองค์จะทรงเลือกใช้ชื่อเรื่องที่ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหา และตรงกับเรื่องที่จะนำเสนอมากที่สุดรวมทั้งต้องดึงดูดความสนใจให้ผู้อ่านเกิดความอยากอ่านบทความนั้นๆ

ทางด้านภาษาพระองค์ทรงมีการเลือกใช้คำ การใช้ประโยคเชิงไวยากรณ์และการใช้ภาพพจน์ซึ่งพระองค์จะทรงเลือกใช้คำที่เหมาะสมกับงาน และสามารถสื่อถึงความคิด ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ จากการที่ทรงทำให้ผู้คนนิยมการเขียนบทความทางหนังสือพิมพ์ ซึ่งถือว่าเป็นการสนับสนุนกิจการหนังสือพิมพ์ จนกล่าวได้ว่าเป็นยุคทองของหนังสือพิมพ์ จากพระปรีชาสามารถดังกล่าวนอกจากจะแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็นปราชญ์ด้านอักษรศาสตร์แล้ว ยังทำให้พระองค์ได้รับการยกย่องให้เป็นปราชญ์ทางด้านหนังสือพิมพ์อีกด้วย ดังพระราชสมัญญานามที่ว่า “สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า” ของชาวไทย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภัสร์ธีรา ฉลองเดช (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์รสวรรณคดีที่ปรากฏในนิทานเวตาล ฉบับพระนิพนธ์กรมหมื่นพิทยาลงกรณ ตามทฤษฎีรสวรรณคดีสันสกฤต” วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อวิเคราะห์รสและองค์ประกอบของรสวรรณคดีที่ปรากฏในนิทานเวตาลฉบับพระนิพนธ์กรมหมื่นพิทยาลงกรณ โดยใช้ทฤษฎีรสวรรณคดีสันสกฤต

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า รสวรรณคดีที่ปรากฏในนิทานเวตาล ฉบับพระนิพนธ์กรมหมื่นพิทยาลงกรณ ตามทฤษฎีรสรณคดีสันสกฤตนั้นมีผลการวิเคราะห์รสวรรณคดีได้ดังนี้คือ ศฤงคารรส คือ การกล่าวถึงลักษณะความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน รวมทั้งวามรักของผู้ที่อยู่ห่างกัน ซึ่งถือว่าเป็นรสที่มีอยู่มากที่สุด หาสยรส คือการกล่าวถึงลักษณะความขบขันที่เกิดจากผู้อื่นและภาวะความขบขันที่เกิดแก่ตัวละครเอง กรุณารส คือการกล่าวถึงลักษณะความสงสารที่เกิดจากความทุกข์โศกเพียงสองจากสามอย่าง คือความทุกข์จากการเสื่อมทรัพย์ และความทุกข์ที่เกิดจากเหตุวิบัติจากต้นเรื่อง เราทรรส คือ การกล่าวถึงลักษณะการรับรู้ความโกรธที่มักเกิดจากการที่ผู้อื่นทำให้แค้นเคืองหรือโกรธ เราทรรสที่ปรากฏในนิทานเวตาลมากที่สุดคือความโกรธที่เกิดจากคนใช้ ถัดมาคือความโกรธที่เกิดจากศัตรู และความโกรธที่เกิดขึ้นเอง วีรรส คือการกล่าวถึงลักษณะความกล้าหาญทั้งสามอย่าง คือ ธรรมวีระ (ความกล้าในการประพฤติธรรมหรือหน้าที่) ซึ่งจะปรากฏมากที่สุด รองลงมา คือ รณวีระ (ความกล้าในการรบ) น้อยที่สุดคือ ทานวีระ (ความกล้าในการให้) ภยานกรส คือ การกล่าวถึงการรับรู้ถึงความกลัวทั้งสามประเภท คือ ความกลัวที่เกิดจากการหลอกลวง ความกลัวที่เกิดจากการลงโทษ และความกลัวที่เกิดจากสิ่งน่ารังเกียจสกปรก อัทภูตรสคือการกล่าวถึงการรับรู้ความน่าพิศวงทั้งสองประเภทคือ เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์หรืออภินิหารและเกิดจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์ และสุดท้าย ศานตรส คือ การกล่าวถึงภาวะสงบที่ทำให้คนออกบวช เพื่อแสวงหาความสงบที่ทำให้สบายใจ ซึ่งเป้าหมายของการศึกษานอกจากจะเป็นแนวทางในการนำไปวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอื่นๆ แล้ว ยังทำให้เข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึก ที่กวีถ่ายทอดออกมาได้อย่างละเอียด ครบถ้วน มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการทำความเข้าใจและถ่ายทอดวรรณกรรม รวมถึงยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมได้อย่างเป็นระบบได้อีกด้วย

จากแนวทางการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีนั้น ส่วนใหญ่ผู้ศึกษามุ่งเน้นศึกษาตัวละครหรือเนื้อหาของเรื่องเป็นหลัก ส่วนในการศึกษาทางภาษานั้นมีการศึกษาในงานพระราชนิพนธ์ประเภทบทความสารคดีเท่านั้น ทั้งนี้ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับคำที่ใช้แสดงอารมณ์, ความรู้สึกจากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวมากนัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นอกจากนี้ มีผู้วิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีรสเอาไว้หลายท่าน และพบว่ารสตามแนวทฤษฎีของสันสกฤตนั้นเกิดในงานเขียนประเภทบันเทิงคดี เพราะรสเป็นตัวสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกที่สื่อจากผู้เขียนมายังผู้อ่าน โดยผ่านภาษาที่ใช้ และเป็นไปได้ว่าแท้จริงแล้ว รสที่เกิดขึ้นนั้นในงานเขียนวรรณกรรมแต่ละเรื่องน่าจะมีมากกกว่า 1 รส

ดังนั้น งานวิจัยดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่า การศึกษาพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ยังไม่มีใครศึกษาลึกทางด้านการใช้คำเพื่อสร้างรส สร้างอารมณ์และความรู้สึกนั้นๆ เพราะนอกจากการใช้สำนวนโวหารหรือภาพพจน์จะสามารถก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกแล้ว คำที่ประกอบกันอยู่ในคำกลอนของบทพรรณนารสนั้นๆ ก็มีความสำคัญ เนื่องจากเมื่อประกอบคำเหล่านั้นรวมกันก็สามารถก่อให้เกิดอารมณ์ได้ เพราะคำแต่ละคำที่ประกอบขึ้นในแต่ละวรรคของบทประพันธ์ก็ย่อมมีความหมายในตัวของมันเอง ซึ่งสามารถใช้เพื่อแสดงอารมณ์ได้ เช่นเดียวกับการใช้สำนวน โวหาร หรือภาพพจน์

ผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารต่างๆ ทั้งหมดในข้างต้น เพื่อนำมาสร้างเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารสที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง และเพื่อศึกษาการใช้คำที่ใช้ในการสร้างความรู้สึก, อารมณ์ต่างๆ ในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทบันเทิงคดี เรื่องพระนลคำหลวง

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสำรวจและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต รส และลักษณะการใช้คำ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือพระราชนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดังนี้

ประชากร ได้แก่ หนังสือพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทบันเทิงคดี ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต ทั้งเป็นพระราชนิพนธ์ไทยและพระราชนิพนธ์แปล จากประชากรทั้งหมด จำนวน 9 เรื่อง ดังนี้

1. นิทานหรือนิยาย จำนวน 3 เรื่อง คือ

    1.1 พระนลคำหลวง
    1.2 พระศุนหเศป
    1.3 ลิลิตนารายณ์สิบปาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. บทละคร จำนวน 6 เรื่อง คือ

2.1 ปรียทรรศิกา

2.2 พระนาละ

2.3 มัทนะพาธา

2.4 รามเกียรติ์ชุดเบิกโรง อรชุนกับทศกรรฐ์ อภิเษกสมรส สีดาหาย เผาลงกา พิเภษณ์ถูกขับ นางลอย จองถนน พรหมาสตร์ ประเดิมศึกลงกา พิธีกุมภนิยา นาคบาศ

2.5 ศกุนตลา

2.6 สาวิตรี

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเลือกพระราชนิพนธ์ จำนวน 1 เรื่อง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรพระราชนิพนธ์ ประเภทบันเทิงคดี ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตได้แก่ นิทานหรือนิยาย จำนวน 1 เรื่อง คือ เรื่อง พระนลคำหลวง

เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เนื่องจากว่าพระนลคำหลวงนี้มีความน่าสนใจกล่าวคือ เป็นนิทานหรือนิยายที่ถูกนำเสนอในรูปแบบร้อยกรอง เป็นคำหลวงเรื่องสุดท้ายในประวัติวรรณคดีไทย อีกทั้งเป็นเรื่องที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าทางวรรณศิลป์ เพราะบทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสร เป็นหนังสือแต่งดีในกวีนิพนธ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้เรื่องดังกล่าวเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลลักษณะคำที่สร้างรสต่างๆ จากหนังสือพระราชนิพนธ์ประเภทนิทานหรือเรื่องพระนลคำหลวง

เกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “รสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง” ด้านการสร้างรส ใช้เกณฑ์ของ กุสุมา รักษมณี (2549: 124-129) ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. ศฤงคารรส คือ ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน หรือความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน

2. เราทรรส คือ ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ

3. วีรรส คือ ความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง

4. พีภัตสรส คือ ความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยงที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อ น่ารังเกียจจากสิ่งน่ารังเกียจที่ไม่สกปรก หรือสกปรก

5. ศานตรส คือ ความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบ

6. หาสยรส คือ ความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น หรือเกิดแก่ตนเอง

7. กรุณารส คือ ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากความอยุติธรรม ความเสื่อมทรัพย์ หรือเกิดจากเหตุวิบัติ

8. ภยานกรส คือ ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการหลอกลวง ลงโทษ หรือจากการข่มขู่

9. อัทภูตรส คือ ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) หรือเกิดจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์

ในการศึกษาเรื่อง “รสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง” ด้านลักษณะคำสร้างรส ผู้วิจัยได้ประมวลเกณฑ์ 2 ประการ คือ ประเภทคำ 7 ประเภท และชนิดการสร้างคำ 7 ชนิด ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. ศึกษาประเภทคำ 7 ประเภท โดยใช้เกณฑ์ของกำชัย ทองหล่อ (2550: 197-201, 222-225); บรรจบ พันธุเมธา (2545: 129-142); ประยูร ทรงศิลป์ (2551: 148-154) และพระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 78-82, 105-112) เฉพาะประเภทคำที่ใช้สร้างรสเพื่อแสดงถึงอารมณ์เท่านั้น ดังนี้

1.1 คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) หรือชื่อเฉพาะ (วิสามานยนาม) ของคน สัตว์ สถานที่ สิ่งของ และกิริยาอาการทั่วไปทั้งรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) และนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) (กำชัย ทองหล่อ)

1.2 คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนตัวผู้พูดเอง ใช้แทนชื่อผู้ฟัง ใช้แทนชื่อที่พูดถึง (บุรุษสรรพนาม) หรือใช้แทนนามที่ติดต่อกับคำนามที่อยู่ข้างหน้า (ประพันธสรรพนาม) หรือใช้แทนนามข้างหน้า เพื่อจำแนกนามนั้นเป็นส่วน ๆ (วิภาคสรรพนาม) หรือใช้แทนนามเพื่อให้รู้กำหนดแน่นอน (นิยมสรรพนาม) หรือใช้แทนนามที่ไม่กำหนดแน่นอน (อนิยมสรรพนาม) หรือใช้เป็นคำถาม (ปฤจฉาสรรพนาม) (พระยาอุปกิตศิลปสาร)

1.3 คำกริยา คือ คำที่แสดงอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธานโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) หรืออาจมีความหมายครบถ้วนในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) (กำชัย ทองหล่อ)

1.4 คำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม (เรียกคุณศัพท์) หรือขยายกริยา คุณศัพท์ หรือตัวเอง (เรียกกริยาวิเศษณ์) (บรรจบ พันธุเมธา)

1.5 คำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อแสดงความสัมพันธ์ให้ทราบว่าคำหรือประโยคที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำหรือประโยคที่อยู่ข้างหน้าโดยนำหน้าคำที่เป็นเจ้าของ หรือนำหน้าบทบอกลักษณะ หรืออาจนำหน้าบทผู้รับ หรือนำหน้าบทบอกเวลา หรือนำหน้าบทบอกสถานที่ (ประยูร ทรงศิลป์)

1.6 คำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความคล้อยตามกัน หรือเชื่อมความที่แย้งกัน หรือเชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน หรือเชื่อมความที่แบ่งรับรอง ใช้เชื่อมบอกการคาดคะเน (พระยาอุปกิตศิลปสาร)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.7 คำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งเสียงออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือบอกความรู้สึกต่างๆของผู้พูด มักจะเป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ (พระยาอุปกิตศิลปสาร)

2. ศึกษาชนิดการสร้างคำ 7 ชนิด โดยใช้เกณฑ์ของ ปรีชา ทิชินพงศ์ (2522: 78-86); เปรมจิต ชนะวงศ์ (2538: 110-177); ผะอบ โปษะกฤษณะ (2544: 31-42) และ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540: 120-127) ดังนี้

2.1 คำมูล คือ คำที่มีในภาษาแต่เดิม และใช้มาถึงปัจจุบัน คำมูลมีอยู่ในทุกภาษา ในภาษาไทยมีทั้งคำมูลภาษาไทย และคำมูลภาษาอื่นที่ยืมมา (เปรมจิต ชนะวงศ์)

2.2 คำประสม คือ การนำคำตั้งแต่สองคำขึ้นไป และเป็นคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมกันเป็นคำใหม่ โดยใช้คำที่มีลักษณะเด่น เป็นคำหลักหรือเป็นฐาน แล้วใช้คำที่มีลักษณะรองมาขยายไว้ข้างหลัง คำที่เกิดขึ้นมีความหมายใหม่ตามเค้าของคำเดิม แต่บางทีคำที่ใช้มีน้ำหนักความหมายเท่าๆ กัน มาประสมกัน ทำให้เกิดความพิสดารขึ้น (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์)

2.3 คำซ้อน คือ คำที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คำซึ่งเกิดจากการสร้างคำในลักษณะนี้จะเป็นคำที่มีความหมายใหม่ แม้จะไม่ต่างจากคำเดิมมากนัก แต่จะมีความหมายที่ต่างกันออกไป (เปรมจิต ชนะวงศ์)

2.4 คำซ้ำ คือ การออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระเพราะไม่สามารถเกิดตามลำพังได้ (ปรีชา ทิชินพงศ์)

2.5 คำสมาส คือ การนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน โดยออกเสียงต่อเนื่องระหว่างคำ (เปรมจิต ชนะวงศ์)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.6 คำสนธิ คือ การนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันโดยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ พยัญชนะ หรือนิคหิต (เปรมจิต ชนะวงศ์)

2.7 คำแผลงอักษร คือ การขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง โดยมากไทยเราใช้สำหรับคำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต และเขมร (ผะอบ โปษะกฤษณะ)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง “รสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง” ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ 2 ด้าน คือ ด้านการสร้างรสและลักษณะคำสร้างรส ดังนี้

1. วิเคราะห์ด้านการสร้างรสจากบทพรรณนาโวหาร หรือรสความของการสร้างรสแต่ละรส โดยใช้เกณฑ์การแบ่งรสทั้งสิ้น 9 รสได้แก่ ศฤงคารรส (ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกันหรือความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน) เราทรรส (ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ) วีรรส (ความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง) พีภัตสรส (ความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยงที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อ น่ารังเกียจจากสิ่งน่ารังเกียจที่ไม่สกปรก หรือสกปรก) ศานตรส (ความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบ) หาสยรส (ความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น หรือเกิดแก่ตนเอง) กรุณารส (ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากความอยุติธรรม ความเสื่อมทรัพย์ หรือเกิดจากเหตุวิบัติ) ภยานกรส (ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการหลอกลวง ลงโทษ หรือจากการข่มขู่) และอัทภูตรส (ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) หรือเกิดจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์)

2. วิเคราะห์ลักษณะคำสร้างรสเด่นๆ ที่สร้างรสนั้นๆ โดยใช้เกณฑ์การจำแนกเป็น

2.1 ประเภทคำ 7 ประเภทได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธานและคำอุทาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.2 ชนิดการสร้างคำ 7 ชนิด ได้แก่ คำมูล คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำสมาส คำสนธิ และคำแผลงอักษร ในกรณีที่ประเภทคำนั้นสามารถศึกษาการสร้างคำดังกล่าวได้

3. วิเคราะห์ความถี่ในการปรากฏของรสของคำที่สร้างขึ้นทั้ง 9 รส และลักษณะคำสร้างรสที่แบ่งเป็นประเภทคำ 7 ประเภท และการสร้างคำ 7 ชนิดในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง” นี้มุ่งศึกษาการสร้างรสและศึกษาลักษณะคำสร้างรสด้านประเภทคำและชนิดการสร้างคำที่ใช้ในการสร้างรสเพื่อแสดงอารมณ์, ความรู้สึกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระนลคำหลวง ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์ในการศึกษาการสร้างรสเป็นเกณฑ์หลักในการวิเคราะห์แบ่งหัวข้อการศึกษาและจะได้กล่าวถึงลักษณะคำสร้างรสเป็นลำดับต่อมา โดยแบ่งการศึกษาลักษณะคำสร้างรสแต่ละรสออกเป็น 2 ประเภท คือ ศึกษาประเภทคำ และศึกษาชนิดการสร้างคำ

การศึกษาการสร้างรสทั้ง 9 รส จะดำเนินตามลำดับต่อไปนี้

1. ศฤงคารรส
2. เราทรรส
3. วีรรส
4. พีภัตสรส
5. ศานตรส
6. หาสยรส
7. กรุณารส
8. ภยานกรส
9. อัทภูตรส

การศึกษาลักษณะคำสร้างรสจะดำเนินการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1. ศึกษาประเภทคำดังนี้

    1.1 คำนาม

    1.2 คำสรรพนาม

    1.3 คำกริยา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.4 คำวิเศษณ์

1.5 คำบุพบท

1.6 คำสันธาน

1.7 คำอุทาน

2. ศึกษาชนิดการสร้างคำดังนี้

2.1 คำมูล

2.2 คำประสม

2.3 คำซ้อน

2.4 คำซ้ำ

2.5 คำสมาส

2.6 คำสนธิ

2.7 คำแผลงอักษร

การศึกษารสที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวงจากการสร้างรส

จากการศึกษาด้านการสร้างรสได้พบรสที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง จำนวน 9 รส คือ ศฤงคารรส เราทรรส วีรรส พีภัตสรส ศานตรส หาสยรส กรุณารส ภยานกรส และอัทภูตรส

ศฤงคารรส

ศฤงคารรส คือ ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน หรือความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน ตัวอย่างเช่น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

...ธข้องขัดในหฤทัย เพราะอยากจะใคร่ได้ครอบครอง นิ่มนวลละอองผ่องจำรัส
รักเข้ารึงรัดร้อนเร่า

(พระนลคำหลวง: 5)

จากข้อความข้างต้น แสดงการสร้างศฤงคารรส คือ ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน เมื่อพระนลได้ยินคำร่ำลือเกี่ยวกับความงามของนางทมยันตีก็ตกหลุมรักและต้องการร่วมชีวิตด้วย จึงรู้สึกรุ่มร้อน ข้องขัดขึ้นในใจเนื่องจากยังไม่สมหวังในความรัก

⊙ ตูข้าจิตจำนง เป็นข้าองค์พระทรงชัย คงมั่นไม่หวั่นไหว บ่ป่วนปั่นฤาหันหวน...

(พระนลคำหลวง: 41)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างศฤงคารรส คือ ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน หรือความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน ให้เห็นว่า นางทมยันตี แสดงเจตนาและจุดยืนที่แน่ชัดในความรักของตนว่าจะยอมเป็นข้าทาสของพระนลไม่ว่าใครก็ไม่สามารถขัดขวางนางได้ถึงแม้ว่าการมาของพระนลจะมาเป็นฑูตส่งสารของเทพเทวดาที่ต้องการให้นางเลือกไปเป็นคู่ครอง แต่นางทมยันตีก็ไม่สนใจและไม่เปลี่ยนใจไปจากพระนล ไม่ว่าที่สุดแล้วนางจะได้อยู่หรือไม่ได้อยู่กับพระนลก็ตาม

...ต่างก็ยินดีเต็มใจ รับอรทัยที่รัก นงลักษณ์เห็นพระสัมพันธุ์ พร้อมกันสุขสบายอยู่ อีกทั้งคู่ปิยกุมาร ก็สำราญสโมสร อีกพระบิดรมารดา และคณาสขินารี ที่เคยรักร่วมใจ ต่างผ่องใสสุขเกษมเปรมกมลทั่วกัน

(พระนลคำหลวง: 303, 305)

จากข้อความดังกล่าว แสดงการสร้างศฤงคารรส คือ ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน ซึ่งได้กลับมาอยู่ด้วยกัน ปรากฏให้เห็นความรักระหว่างพ่อแม่ลูก กล่าวคือ เมื่อนางทมยันตีได้กลับคืนสู่นครวิทรรภ์บ้านเกิด หลังจากตกกระกำลำบากพรากจากกันมานาน พอนางเห็นพ่อแม่และลูกทั้งสองของตนอยู่สุขสบายก็ยินดีและดีใจที่ทั้งหมดได้กลับมาพบหน้ากัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

...ลุกขึ้นรับขวัญมิทันช้า สร้วมกอดกุมาราทั้งสองศรี ด้วยความรักเยี่ยมยอดจอดฤดี เหลือที่จะหักความรักลง พิศดูลูกน้อยผู้กลอยจิต จุมพิตชื่นชมสมประสงค์...

(พระนลคำหลวง: 387)

จากข้อความข้างต้น แสดงการสร้างศฤงคารรส คือ ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน แสดงให้เห็นความรักระหว่างพ่อกับลูก ระหว่างพระนลและบุตรธิดา ซึ่งพรากจากกันนับแต่พระนลสูญเสียเมืองและทรัพย์ในการเล่นสกา และนางทมยันตีให้คนนำลูกทั้งสองไปฝากพ่อของตนดูแล เมื่อพระนลในร่างสารถีวาหุก ได้เจอลูกๆ อีกครั้งจึงรีบเข้าไปสวมกอดและจุมพิตด้วยความรัก

...แสนสนุกสุขชมภิรมย์รัก ต่างชักชวนกันให้ยินดี ถึงสี่ปีที่ร้างห่างเมียขวัญ มาพบกันปลื้มเปรมเกษมศรี สมประสงค์จงจินต์จึ่งยินดี เปรมปรีย์เหลือค้นคณา..

(พระนลคำหลวง: 407)

จากข้อความดังกล่าว แสดงการสร้างศฤงคารรส คือ ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน ชี้ให้เห็นความรักระหว่างพระนลกับนางทมยันตีผู้เป็นภรรยา เมื่อผ่านพ้นอุปสรรคที่ทำให้พลัดพรากจากกันถึงสี่ปีแล้ว ทั้งสองก็ได้มาเจอกันและกลับมาครองคู่กันอีกครั้ง จึงรู้สึกจิตแจ่มใสเบิกบานใจ เมื่อสมหวังกลับมาหากัน

เราทรรส

เราทรรส คือ ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ ตัวอย่างเช่น

...จึ่งกลีผู้น้ำใจพาล ดาลความโกรธจนมืดหน้า... แล้วกล่าวประกาศคำแช่งด่า ด้วยวาจาอันทุรวาจ...

(พระนลคำหลวง: 77)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างเราทรรส คือ ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธให้เห็นความโกรธของกลีผีร้าย ซึ่งกำลังจะเดินทางไปร่วมพิธี เลือกคู่ของนางทมยันตี แต่ระหว่างทางมาเจอกับเทวดาทั้ง 4 องค์แจ้งว่างานเลือกคู่จบแล้ว นางทมยันตีเลือกพระนลไปแล้ว ทำให้กลี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ไม่พอใจเกิดความโกรธจนหน้ามืดกล่าวคำบริภาษและแช่งนางทมยันตีที่ไปเลือกมนุษย์เป็นคู่อย่างรุนแรง

๏ ผู้ใดเป็นผู้อัปรีย์ แกล้งกล่าววจี ที่แช่งฉกาจฉกรรจ์... ๏ ขอจงผู้นั้นจัญไร รับทุกข์ฤทัย จงท่วมด้วยความทุกข์มหันต์ ๏ จงทุกข์ยิ่งยวดกวดขัน ทุกข์กว่าทรงธรรม์ ผู้ทุกข์ทุเรศเวทนา... ๏ อันผู้ทุจริตคิดปอง ให้ร้ายก่ายกอง ขอร้ายกระทบกระทั่งตน ๏ ผู้คิดระยำทำวน จงแพ้ภัยตน... ทวีแต่ทุกข์นิรันดรฯ

(พระนลคำหลวง: 141, 143)

จากข้อความดังกล่าว แสดงการสร้างเราทรรส คือ ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ เพื่อให้เห็นความโกรธของนางทมยันตี ซึ่งได้กล่าวคำด่า และแช่งผู้ที่ทำร้ายตนและพระนลให้มาตกระกำลำบาก ด้วยอารมณ์อันเต็มไปด้วยโทสะจริต นางขอให้คนที่ทำร้ายนางและพระนลได้พบความวิบัติและทุกข์ยากยิ่งกว่าที่ตัวนางและพระนลต้องเผชิญขึ้นไปอีก

...๏ อรทัยพิโรธ ยิ่งคิดยิ่งโกรธ ติโทษนายพราน ความแค้นแน่นหนัก นงลักษณ์เดือดดาลประหนึ่งไฟราญ ผลาญเผาวิญญา

(พระนลคำหลวง: 149)

จากข้อความดังกล่าว แสดงการสร้างเราทรรส คือ ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ เมื่อนางทมยันตีมาพบกับนายพรานชั่วคิดจะขืนใจและลวนลามนาง จึงเกิดอารมณ์โกรธแค้นสุมอยู่ในใจเป็นอย่างมาก เพราะนางรู้สึกทั้งแค้นและขยะแขยงนายพรานแต่ไม่รู้ว่าจะสู้กับอีกฝ่ายอย่างไร

๏ ครั้งหนึ่งจึ่งคนคิด ทุจริตอัปรีย์... ๏ แต่มันนั้นบังอาจ ท้านฤนาถนโรดม พระองค์ทรงอภิรมย์ ในสัตย์ธรรม์อันผ่องใส ๏ มันโกงเล่นสกา จึ่งราชาเสียสิ้นไป...

(พระนลคำหลวง: 181)

จากข้อความข้างต้น แสดงการสร้างเราทรรส คือ ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ โดยนางทมยันตีเล่าถึงพระบุษกรผู้เป็นน้องชายของพระนล ให้เหล่าพราหมณ์ฟัง ด้วยความโกรธว่าทั้งๆ ที่พระนลดีต่อพระบุษกร แต่เขากลับคิดคดโกง ท้าพระนลเล่นสกาทำให้พระนลสูญเสียบ้านเมืองและทุกอย่างไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⊙ พระนลฟังคำขานไข เจ็บจิตราวไฟ
มาสุมอุระเผาผลาญ
⊙ กรกุมพระขรรค์สุรกานต์ คิดใคร่ประหาร
ประหัตและตัดเกศา

(พระนลคำหลวง: 431)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงการสร้างเราทรรส คือ ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ จะปรากฏความโกรธของพระนล เมื่อกลับมาเพื่อเอาบ้านเมือง คืนจากพระบุษกร กลับถูกพระบุษกรท้าทาย ทำให้เกิดอารมณ์โกรธ สุมอยู่ในใจ จนอยากตอบโต้ด้วยการดึงพระขรรค์มาตัดคอฆ่าพระบุษกรเสีย เมื่อเกิดโทสะจากการถูกเยาะเย้ยท้าทาย

วีรรส

วีรรส คือ ความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง ตัวอย่างเช่น

...ภูเบนทรทรงพละกำลัง... โฉมศรีสวัสดิ์อวโกวิท...จิตธมุ่งฌพรหมาน เชี่ยวชาญในพระไตรเพท...ธธำรงสัตยวาที...อักโขหิณีทัพกลันแกล้ว...ธเจนจบทางธนูศาสตร์...

(พระนลคำหลวง: 1)

จากข้อความดังกล่าว แสดงการสร้างวีรรส คือ ความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง ชี้ให้เห็นว่าพระนลเป็นผู้มีกำลัง มีความชำนาญในการขี่ม้า และศิลปะการใช้ธนู รวมทั้งมีกองทัพสำหรับใช้ในการรบ ขณะเดียวกันก็เป็นผู้ประพฤติธรรม ศึกษาคัมภีร์ไตรเวท และเป็นผู้ดำรงอยู่ในสัตย์

⊙ องค์ใดย่อมหมั่น ตั้งกิจการยัญ ในราชเคหา บำบวงด้วยดี พลีเทวา มนัสศรัทธา ในเทพทรงธรรม์ ⊙ องค์ใดย่อมเว้น จากเบียดเสียดเล่น เข่นฆ่าสัตว์สรรพ์ อีกสัจวาที มีอยู่ทุกวัน อีกถ้อยคำมั่น ยืนยันยวดยง...

(พระนลคำหลวง: 79)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง แสดงการสร้างวีรรส คือ ความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง ให้เห็นความมุ่งมันในการปฏิบัติธรรมะของพระนลซึ่งเป็นผู้บูชานับถือ และหมั่นจัดพิธีกรรมบวงสรวงเทพเจ้า รวมทั้งงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตและการพูดโกหก

⊙ ทรงนามนลราช อรินขลาดบารมี... ⊙ เลื่อมใสในพรหเมศร์ ทั้งพระเวทก็เจนจิต... ⊙ ไม่ขาดกิจพลี ใจเธอดีมักอวยทาน...

(พระนลคำหลวง: 171)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างวีรรส คือ ความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง ชี้ให้เห็นวีรรสของพระนลทั้งในด้านการรบว่าเก่งกล้า จนทำให้ศัตรูประหวั่นพรั่นพรึง อีกทั้งประพฤติปฏิบัติธรรมมีความเลื่อมใสในพระพรหม และความชำนาญในพระเวท มักเซ่นสรวงเทพเจ้า ขณะเดียวกันก็มีความเสียสละรู้จักบริจาคทานแก่ผู้อื่น

...พระนละราชา... ⊙ ที่พึ่งแห่งชาวนา กล้าเกรียงไกรในสงคราม วิทยาสง่างาม คือ ภรรดาแห่งข้านี้ ⊙ ทรงศักดิ์มักบูชา เทวดาทุกราศี พระองค์ทรงปรานี ทวิชาติบ่ขาดแคลน ⊙ นิยัทเธอรักษาแผ่อาณาทั่วดินแดน ทรงเดชวิเศษแสน ทรงพลังกำลังหาญ ⊙ พระทรงสัตยวาท อีกสามารถสาตราชาญฉลาดอีกอาจหาญ ผลาญอรินสิ้นฤทธิ์ ⊙ เลื่อมใสในพรหเมศร์ ทวยเทเวศร์หมั่นพลี กระเดื่องรุ่งเรืองศรี ลือสนั่นบุรัญชัย

(พระนลคำหลวง: 181)

ข้อความข้างต้น แสดงการสร้างวีรรส คือ ความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง ให้เห็นความเพียรพยายามและความกล้าหาญในการดูแล รักษาปกป้องบ้านเมืองของพระนล เพื่อให้ประชาชนของตนอยู่อย่างมีความสุขสมบูรณ์ มีทั้งปัญญา ธรรมะ และความสามารถชำนาญการรบจนทำให้พระนลเป็นผู้มีความสำเร็จในทุกด้าน และมีชื่อเสียงเลื่องลือ

⊙ ตัวเจ้าได้ทำผิด ที่คิดคดขบถใจ
แต่กูเมตตาไว้ ซึ่งชีวันบ่ฟันฟอน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⊙ จงหาที่อยู่ใหม่ เพื่ออาศัยสโมสร
ทรัพย์สินธนากร กูประสาทให้พอควร

(พระนลคำหลวง: 435)

ข้อความข้างต้น แสดงการสร้างวีรรส คือ ความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง ให้เห็นว่าถึงแม้พระบุษกรน้องชายพระนลจะคิดไม่ดีและทำร้ายพระนลจนต้องประสบเคราะห์กรรมมากมาย แต่พระนลก็มีคุณธรรม คือ ความเมตตา และการให้อภัย ไม่ถือโทษโกรธหรือทำร้ายตอบพระบุษกร อีกทั้งยังแบ่งทรัพย์สินให้พระบุษกรอยู่อย่างสบายต่อไป

พีภัตสรส

พีภัตสรส คือ ความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยงที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อ น่ารังเกียจจากสิ่งน่ารังเกียจที่ไม่สกปรก หรือสกปรก ตัวอย่างเช่น

...จึ่งนางโฉมตรู เล็งรู้แยบยล ว่าพรานทุรชน กลจะลวนลามฯ

(พระนลคำหลวง: 149)

จากข้อความข้างต้น แสดงการสร้างพีภัตสรส คือ ความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยงที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อ น่ารังเกียจจากสิ่งน่ารังเกียจที่ไม่สกปรกหรือสกปรก นางทมยันตีรู้สึกว่าพรานป่าที่ช่วยชีวิตนางจากงูนั้น พูดจาเกี้ยวพาราสีนาง จึงรู้ว่าพรานผู้ที่ตอนแรกนางคิดว่าใจบุญนี้แท้จริงแล้วเป็นผู้มีจิตใจอกุศล ต้องการจะลวนลามนาง ทำให้นางรู้สึกรังเกียจความคิดของพรานชั่วและรู้สึกกลัวว่าจะถูกลวนลาม

...ฟังคำพรานไพร เข้าใจเนื้อความ มันนั้นมักกาม หยาบหยามสามานย์...

(พระนลคำหลวง: 149)

จากข้อความดังกล่าว แสดงการสร้างพีภัตสรส คือ ความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยงที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อ น่ารังเกียจจากสิ่งน่ารังเกียจที่ไม่สกปรก ให้เห็นถึงความน่ารังเกียจและน่าขยะแขยง อันเป็นความรู้สึกที่บังเกิดขึ้นในใจนางทมยันตี เมื่อทราบว่าที่พรานป่ามาช่วยนางเพราะหวังได้ตัวนาง เป็นความเกลียดกลัวต่อการประพฤติตนอันหยาบคายของนายพรานชั่ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⊙ ฝ่ายอ้ายคนชั่ว กามะมืดมัว ใจตัวหยาบช้า จึ่งเพ็งเล็งคิด ขืนจิตวนิดา เพื่อสมปรารถนากามาภิรมย์...

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงการสร้างพีภัตสรส คือ ความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยงที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อ น่ารังเกียจจากสิ่งน่ารังเกียจที่ไม่สกปรก ให้เห็นความน่ารังเกียจ น่าระอาของพรานป่า เมื่อรู้ว่านางทมยันตีไม่สนใจ แต่ด้วยความหน้ามืดตามัว ก็ยังคงคิดจะให้ตนเองสมหวังได้ตัวนางโดยการข่มขืน ไม่สนใจว่าผู้หญิงผู้นั้นมีสามีแล้วและกำลังเผชิญทุกข์เวทนาอยู่ แสดงถึงความไม่มีเมตตาในตัวเอง

ศานตรส

ศานตรส คือ ความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบ ตัวอย่างเช่น

⊙ ถึงป่าที่ดาบส บำเพ็ญพรตเยี่ยงโยคี ร่มรื่นชื่นฤดี ราวสวนขวัญในชั้นฟ้า ⊙ ดาบสล้วนตั้งจิต คล้ายวสิษฐจอมสิทธา ภฤคูผู้จอมบา อีกอัตรีชีโบราณ ⊙ บำเพ็ญเป็นเรียบร้อย อีกมักน้อยในอาหาร ข่มจิตนิตย์ทรมาน อารมณ์ผ่องบ่หมองมล

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างศานตรส คือ ความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบ ให้เห็นความสงบใจเมื่อนางทมยันตีเดินทางมาถึง สถานที่บำเพ็ญพรตของพระดาบส เจอเหล่าดาบสนั่งตั้งจิตบำเพ็ญกัน ก็รู้สึกคลายใจว่าคงไม่มีอันตรายใดๆ เกิดกับนางในสถานที่สงบเช่นนี้

⊙ ตั้งจิตกำราบจิต จึ่งเป็นนิตย์จิตสำราญ บำเพ็ญบ่เว้นวาร มุ่งมรรคาหาสวรรค์ ⊙ คณะพระมุนี สำรวมดีทุกคืนวัน ผ้าครองของเธอนั้น คือเปลือกไม้ใช้ปนหนัง ⊙ โฉมตรูดูกุฎี แห่งฤษีทรงพรตขลัง อาศรมร่มไม้บัง น่านั่งเล่นเย็นๆ ใจ

(พระนลคำหลวง: 175, 177)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากข้อความข้างต้น แสดงการสร้างศานตรส คือ ความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบ ชี้ให้เห็นถึงความสงบเกิดขึ้นในใจนางทมยันตี เมื่อเห็นเหล่าดาบส มุ่งตั้งจิตบำเพ็ญเพียรเพื่อหาทางหลุดพ้น ก็รู้สึกสบายใจ คลายใจที่จะนั่งพักที่สถานที่สร้างอาศรมเหล่านี้

⊙ ชาวเมืองทุกๆคน และชาวชนบทเคียง
ต่างตนประสานเสียง สนั่นก้องด้วยยินดี

(พระนลคำหลวง: 437)

จากข้อความดังกล่าว แสดงการสร้างศานตรส คือ ความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบ เมื่อพระนลได้เมืองคืนจากพระบุษกร และจะกลับมาครองกรุงนิษธอีกครั้งประชาชนในเมืองต่างรู้สึกดีใจโล่งใจว่าหมดอุปสรรค ปัญหาใดๆ ในบ้านเมือง และบ้านเมืองก็จะกลับมาสงบร่มเย็นดังเดิม จึงส่งเสียงร้องอย่างยินดี

⊙ ได้คืนนครรัช สหวัตถุไพศาล
พร้อมยศบริพาร พิระเพิ่มสุภักดี

(พระนลคำหลวง: 443)

จากข้อความดังกล่าว แสดงการสร้างศานตรส คือ ความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบ ชี้ให้เห็นความสงบบังเกิดขึ้นในใจของพระนล เมื่อได้เมืองคืน ซึ่งคือการได้เกียรติยศและเหล่าข้าราชบริพารที่จงรักภักดีของตนกลับมา จึงรู้สึกโล่งใจหมดปัญหาเมื่อทุกอย่างคืนสู่สภาพเดิม

หาสยรส

หาสยรส คือ ความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น หรือเกิดแก่ตนเอง ตัวอย่างเช่น

⊙ รูปร่างนางเหมือนบ้า ดูหน้าตาก็แปลก ผ้าปิดบ่มิดตน มีกึ่งผืนยืนจังงัง ⊙ หน้าซีดซ้ำฝุ่นเปรอะ ทั้งโคลนเลอะดูเกรอะกรัง ผมเฟอะฝุ่นเตอะตัง ดูรุงรังทั่วทั้งกายฯ

(พระนลคำหลวง: 193)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างหาสยรส ความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น แสดงให้เห็นความขบขันของผู้คนที่พบเห็นนางทมยันตีที่แต่งตัวไม่เรียบร้อย ไม่สะอาด คนจึงมองนางด้วยความขำขันเพราะคิดว่าเป็นหญิงบ้า เป็นตัวประหลาดเข้ามาในเมือง

...โอยๆ โว้ยอะไรกัน บ้างก็ผลุนผลันวิ่งหนี วิ่งจี๋ๆ จู่เข้าไป ในที่รกหมกแมกหนาม บ่มีความคิดชีวัง บ้างก็ยืนจังงังปากอ้า เพราะว่ายังบ่มิตื่นดี...

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างหาสยรส ความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น แสดงให้เห็นความขบขันที่มีต่อกลุ่มพ่อค้าที่นางทมยันตีมาขออาศัยด้วย เมื่อตกกลางคืนทุกคนเข้านอน ก็มีช้างตกมันวิ่งเข้ามาเหยียบ บางคนก็งัวเงียลุกขึ้นมาโวยวาย หรือวิ่งหนีเข้าไปในป่าหนาม หรือยืนนิ่งไม่ไปไหน

๏ เฮ้ยๆ รัตนะเหล่านั้น เป็นของใครกัน จึ่งทิ้งกระจัดกระจายไว้ ๏ จงเก็บแก้วก่อนเป็นไร จะด่วนไปไหน กระไรไม่รักสิ่งดี

(พระนลคำหลวง: 209)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างหาสยรส ความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น แสดงให้เห็นความขบขันของกลุ่มพ่อค้าที่วิ่งหนีช้างป่า แต่พอเห็นแก้วแหวนเงินทองตก ก็ยังเรียกให้เก็บเอาไป ด้วยความเป็นห่วงสมบัติ ทั้งๆที่ควรวิ่งหนีเอาชีวิตรอดก่อน

๏ รุงรังทั้งผอมซีดเซียว เผ้าผมเป็นเกลียว ทั้งกายก็หม่นมลทิน ๏ ชาวเมืองวิ่งดูอรพินทุ์ ทุกคนเชื่อสิ้น ว่านางนี้บ้าน่าหยัน ๏ ต่างเรียกพวกพ้องมองกัน ต่างคนเห็นขัน ชวนกันมาเยาะเทวี

(พระนลคำหลวง: 221)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างหาสยรส ความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น แสดงให้เห็นว่า ชาวเมืองเห็นนางทมยันตีที่เนื้อตัวมอมแมมเข้ามาในเมือง ก็คิดว่า นางนี้เป็นคนบ้า ทุกคนที่เห็นนางทมยันตีจึงรู้สึกขบขันในตัวนาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⊙ เจ้าเอยเจ้าคนเขลา เจ้าเป็นทาสแห่งนงคราญ
อีกปวงบริวาร ก็เป็นทาสะทาสา
⊙ อันเมื่อชำนะกู เจ้าบ่รู้ซึ่งสัจจา
เจ้าจึ่งสำคัญว่า เจ้าฉลาดสกาขัน

(พระนลคำหลวง: 433)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างหาสยรส ความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น เป็นความขบขันที่เกิดแก่พระบุษกรที่คิดว่าตนเองชนะสกาเพราะความสามารถของตน แต่จริงๆนั้นเป็นเพราะผีกลีและทวาบรเข้าสิงช่วยไว้ แต่เมื่อพระนลมาชวนเล่นสกาอีกครั้ง พระบุษกรก็ยังหลงคิดว่าตัวเองจะชนะอีก จึงทำให้พระบุษกรดูเป็นตัวตลกในสายตาพระนล

กรุณารส

กรุณารส คือ ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากความอยุติธรรม ความเสื่อมทรัพย์ หรือเกิดจากเหตุวิบัติ ตัวอย่างเช่น

...ภูวนาถเสียซึ่งหิรัญ อีกสุวรรณก็พลอยหมด อีกม้ารถยวดยานสิ้น ภูมินทร์เสียจนเครื่องทรง พระองค์ไซร้คลั่งสกา ประหนึ่งว่าวิกลจริต...

(พระนลคำหลวง: 85)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างกรุณารส คือ ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกที่เกิดจากเหตุวิบัติ อันทำให้เสื่อมทรัพย์ ชี้เห็นความทุกข์ที่พระนลได้รับจากการเล่นสกาแพ้ คือ เสียเงิน เสียทอง เสียยานพาหนะ เสียชุดเครื่องทรงเพราะพระองค์คลั่งไคล้สการาวว่าได้วิกลจริตไปแล้ว แต่พระนลก็ยังไม่ยอมแพ้ ยังคลั่งไคล้จะเล่นต่อไปอีก ทำให้คนอื่นรู้สึกสงสารและเศร้ากับชะตากรรมของพระนล

...อันอินทรีย์แห่งเธอทั้งสอง หม่นหมองด้วยโคลนและฝุ่น สุนทรราชนารี ทมยันตีเธอเมื่อยขบ ซบองค์ลงด้วยความอ่อน นางก็นอนหลับกับธรณี ทมยันตีนารีรัตน์ เหนื่อยฉนัดนางจึ่ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นิทรา โอ้อนิจจาน่าสงสาร นิ่มนงคราญสุกุมารชาติ ทั้งบ่เคยขาดการกุศล มาต้องทนทุกข์แสนสาหัส...

(พระนลคำหลวง: 123)

จากข้อความข้างต้น แสดงการสร้างกรุณารส คือ ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากความเสื่อมทรัพย์ เมื่อพระนลและนางทมยันตีเดินทางเข้ามาในป่าแล้วมาพบกระท่อมนั้น จะแสดงให้เห็นว่าสภาพร่างกายของทั้งสองนั้นน่าสงสาร ดูทรุดโทรมเปรอะเปื้อนไปด้วยโคลนและฝุ่น ทั้งยังอ่อนล้าจากการเดินทางไกลที่แสนลำบาก ทำให้รับรู้ความทุกข์โศกกับสิ่งที่ตัวละครประสบ

⊙ ครวญพลางนางแก้ว หฤทัยท่วมแล้ว ด้วยโศกเหลือตรา ประหนึ่งไฟฟอน ร้อนรุมอุรา โอ้อนิจจา ทุกขาทวี ⊙ นิ่มนฤมล วิ่งวกเวียนวน หาพระสามี โรทร่ำกำสรวล คร่ำครวญโศกี ทุกข์ท่วมฤดี อึงมี่ไปมา

(พระนลคำหลวง: 141)

ข้อความดังกล่าว แสดงการสร้างกรุณารส คือ ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากเหตุวิบัติ เพระนลถูกผีกลีเข้าสิง จนทำให้ยอมทิ้งนางทมยันตีไป จะเห็นความทุกข์โศกของนางทมยันตี ที่ถูกพระนลทอดทิ้งนางทั้งร้องไห้และวิ่งตามหาพระนลไปมาเพียงลำพังในป่า แต่นางก็หาไม่พบ

⊙ โอ้ว่าข้าทนทุกข์ ลำบากบุกคลุกธุลี เดินไพรไร้วิถี เที่ยวแถวป่าทารุณดอน... ⊙ จะเฝ้าเศร้าอารมณ์ บอบระบมกรมฤดี ขอตายวายชีวี ไปสู่ที่ทิพาลัย

(พระนลคำหลวง: 183)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงการสร้างกรุณารส คือ ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากความเสื่อมทรัพย์ หรือเกิดจากเหตุวิบัติ ชี้ให้เห็นคำรำพันถึงทุกข์โศกของนางทมยันตีที่เดินคลุกฝุ่นอยู่ในป่าที่แสนลำบาก จิตใจนางก็เศร้าหมองเอาแต่คร่ำครวญที่ต้องพรากจากพระนลจนคิดอยากจะฆ่าตัวตาย

⊙ สงสารทารกน้อย คอยหา
จำพรากจากกันมา วิโยค

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สงสารลูกกำพร้า พรากพ่อ
ซ้ำแม่ห่างคงโศก ศัลย์หา

(พระนลคำหลวง: 301)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงการสร้างกรุณารส คือ ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากเหตุวิบัติ เพราะผีกลีเข้าสิงพระนล ทำให้แพ้สกา จนทำให้สูญเสียทุกอย่าง แม้แต่ครอบครัวก็ยังต้องแยกกันไป แสดงให้เห็นความทุกข์โศกของนางทมยันตี เมื่อต้องพลัดพรากจากลูกทั้งสอง เนื่องจากนางได้สั่งให้ลูกไปอยู่กับท้าวภีมะราชผู้เป็นบิดาในตอนที่พระนลแพ้สกา นางโศกเศร้าเพราะลูกที่ต้องพรากจากเมืองที่อยู่ จากพ่อและแม่คงจะต้องร่ำไห้หาและคิดถึงพ่อแม่มาก

...อัสสุชลพลั่งๆหลั่งไหล แสนโศกราวโรคสถิตใจ น่าสงสารทรามวัยอนาทร...

(พระนลคำหลวง: 391)

จากข้อความข้างต้น แสดงการสร้างกรุณารส คือ ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากความอยุติธรรมที่ได้รับ จะเห็นว่านางทมยันตีมีความทุกข์โศกมาก น้ำตาไหลพรั่งพรูอยู่ตลอดเวลา เมื่อนางนึกถึงความทุกข์ยากที่ได้รับนับแต่พระนลเสียทุกอย่างจากการแพ้สกา นางถูกพระนลทอดทิ้งลำพังในป่า เคราะห์กรรมที่นางต้องเผชิญต่างๆนานาคนเดียว เรื่องราวต่างๆในชีวิตนางที่ทุกข์ยากทำให้นางเศร้าใจอย่างมาก

ภยานกรส

ภยานกรส คือ ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการหลอกลวง ลงโทษ หรือจากการข่มขู่ ตัวอย่างเช่น

⊙ อีกองค์ยมราช ชนขยาดทั่วทั้งผอง ทุกตนขนหัวพอง สยองอิทธิ์มฤตยู

(พระนลคำหลวง: 45)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงการสร้างภยานกรส คือ ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการข่มขู่ ให้เห็นความกลัวของคน เมื่อกล่าวถึงพระยม ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งความตาย หากใครได้ยินชื่อเทพผู้นี้ ก็ต้องรู้สึกหวาดกลัวและสยองจนขนหัวลุกกันทั้งนั้น

๏ จึ่งงูใหญ่ โผล่จากโพรงไพร กระหวัดโฉมฉาย งูนั้นกำยำ ล่ำสันทั่วกาย ทั้งมีโรคร้าย คืออดอาหาร ๏ ยามงูกระหวัด ไว้ได้ถนัด รัดแน่นเยาวมาลย์...

(พระนลคำหลวง: 143, 145)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างภยานกรส คือ ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการข่มขู่ จะเห็นความกลัวของนางทมยันตีปรากฏ เมื่อนางพบงูโผล่ขึ้นมารัดนางระหว่างทางในป่า งูนั้นอดอาหารมานานจึงพยายามจะรัดนางให้ตายจะได้กินนางเป็นอาหาร

๏ สัตว์ดูกำแหง ร่ายกายแข็งแรงเริงรอน โอ้อนงค์เอกองค์อร หล่อนขยาดเจียนเจียนขาดใจ ๏ แลโพ้นโน่นงูหลาม เลื้อยเล่นตามเหลี่ยมไศล รากษสลดเลื้ยวไป ไล่ผีป่าน่าสยอง...

(พระนลคำหลวง: 157)

ตัวอย่างดังกล่าว แสดงการสร้างภยานกคือ ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการข่มขู่ แสดงให้เห็นการรับรู้ความหวาดกลัว ระหว่างเดินป่าเพียงลำพังของนางทมยันตี นางต้องเผชิญกับสัตว์ร้ายต่างๆ รวมทั้งผีที่อยู่ในป่านั้น นางรู้สึกขลาดกลัวเป็นอย่างมาก แต่นางก็ต้องเดินต่อไป

...ฝูงกรินวิ่งมาเหยียบปัน สุดจะดิ้นรนพ้นไปได้...ฝ่ายคณะกรีก็เอางาแทง เอางวงแว้งทุบซ้ำ เอาตีนย่ำยับเตะส่ง คนก็ล้มลงบ้างกระเด็น...

(พระนลคำหลวง: 205, 207)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างภยานกรส คือ ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการข่มขู่ จะเห็นความน่ากลัวของช้างป่าตกมันวิ่งลงจากเขามา เข้ามาถึงบริเวณที่นางทมยันตีและกลุ่มพ่อค้าที่นางพบระหว่างทางและเข้ามาขออาศัยอยู่ด้วย ช้างเหล่านี้วิ่งตรงเข้ามาทำร้ายผู้คนทั้งเอางวงฟาด เอางาแทง แล้วยังเหยียบย่ำผู้คนเป็นที่น่าสยอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⊙ กายนาคนั้นสั่น เพราะเกรงชีวัน จะต้องบรรลัย...

(พระนลคำหลวง: 241)

ตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างภยานกรส คือ ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการหลอกลวงและลงโทษ เพื่อให้เห็นความหวาดกลัวของพญานาคที่อยู่กลางกองไฟ ตัวของมันสั่นด้วยกลัวว่าอาจจะถูกไฟคลอกตาย อันเกิดจากการลงโทษจากฤษีตนหนึ่งซึ่งนาคเข้าไปหลอกเขาไว้ เมื่อพระนลผ่านมาจึงพบพญานาคสั่นเทาอยู่กลางกองไฟ

อัทภูตรส

อัทภูตรส คือ ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) หรือเกิดจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์ ตัวอย่างเช่น

⊙ พอขาดคำแช่ง ด้วยเดชะแห่ง บารมีโฉมฉาย นายพรานก็ล้ม ระทมทอดกาย ประหนึ่งต้องสาย ฟ้าฟาดขาดใจ นั้นแลฯ

(พระนลคำหลวง: 151)

จากข้อความข้างต้น แสดงการสร้างอัทภูตรส คือ ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) เมื่อนางทมยันตีได้อธิษฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยกำจัดนายพราน ผู้คิดจะลวนลามนาง หลังจากนางกล่าวจบก็เกิดความมหัศจรรย์ขึ้น เมื่ออยู่ๆ นายพรานนั้นก็ล้มลงขาดใจตายเอง แสดงให้เห็นว่าคำของนางทมยันตีสัมฤทธิผล

⊙ พูดเสร็จพระดาบส ถ้วนทั้งหมดก็หายไป อาศรมและกองไฟ ก็หายไปในบัดนั้นฯ

(พระนลคำหลวง: 185, 187)

จากข้อความข้างต้น แสดงการสร้างอัทภูตรส คือ ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) แสดงให้เห็นอภินิหารของพระดาบสผู้บำเพ็ญพรตขั้นสูง เมื่อได้สนทนากับนางทมยันตีแล้ว ทุกสิ่งที่นางทมยันตีเห็นอยู่เป็นสถานที่รอบๆ ตัวนาง ทั้งกุฏิ กองไฟ และตัวฤษีก็หายไปต่อหน้านางเสมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นในป่านี้มาก่อน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⊙ พอขาดวาจา จึ่งนาคราชา ผู้เรืองฤทธิไกร สำแดงแผลงฤทธิ์ นิมิตตัวไซร์ ให้ย่อมลงไปเพียงเท่าอังคุษฐ์

(พระนลคำหลวง: 245)

จากข้อความดังกล่าว แสดงการสร้างอัทภูตรส คือ ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) เมื่อพระนลเดินทางมาพบพญานาคทรมานอยู่กลางกองไฟ และร้องให้พระนลช่วยโดยตัวเองจะแปลงตัวจากใหญ่ให้เล็กลงเท่านิ้วมือเพื่อให้พระนลหยิบตนออกจากกองไฟได้ง่าย หลังจากกล่าวจบนาคนั้นก็เปลี่ยนขนาดตนทันทีเป็นที่อัศจรรย์ใจในฤทธิ์ของพญานาค

...เมื่อยามเดินถึงประตูช่องกุฎ จะต้องมุดต้องก้มก็หาไม่ ประตูนั้นพลันหลีกสูงขึ้นไปเพื่อจะให้เขาลอดสะดวกดาย...

(พระนลคำหลวง: 381)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงการสร้างอัทภูตรส คือ ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) เมื่อนางเกศินีข้ารับใช้นางทมยันตีได้เล่าให้นางทมยันตีฟังถึงความประหลาดใจที่พบจากวาหุก ว่าเขานั้นสามารถเดินผ่านประตูเล็กๆ ได้โดยไม่ต้องก้มตัวลง แต่ประตูนั้นจะปรับให้สูงขึ้นเหนือตัววาหุกเองได้อย่างน่าพิศวง

⊙ สิ้นกระแสวาจาวายุราช อันประกาศคุณนางสอางใส ก็ถนัดอัศจรรย์ทันใด เทพไทโปรยบุปผาสุมามาลย์ ยินเสียงบรรเลงเพลงสวรรค์ เสนาะนันท์สำเนียงเสียงหวาน...

(พระนลคำหลวง: 403)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงการสร้างอัทภูตรส คือ ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) หรือเกิดจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์ หลังจากนางทมยันตีกล่าวแก่พระนลว่าตลอดเวลาที่จากกัน นางไม่เคยมีใครใหม่ โดยขอให้เทพช่วยเป็นพยานในความบริสุทธิ์แห่งนาง เมื่อนางกล่าวจบ เทพวายุก็กล่าวเป็นพยานให้กับนาง หลังจากนั้นเทวดาทั้งหลายก็โปรยดอกไม้ลงมาจากสวรรค์ พร้อมบรรเลงเสียงดนตรีดังขึ้นเองเป็นที่น่าประหลาดใจ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การศึกษาการใช้คำที่ใช้ในการสร้างความรู้สึก, อารมณ์ต่างๆ ในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวงจากลักษณะคำสร้างรสด้านประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

การศึกษาด้านลักษณะคำสร้างรส ในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง พบ 2 ประการ คือ

1. ประเภทคำ 7 ประเภท คือ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน

2. ชนิดการสร้างคำ 7 ชนิด คือ คำมูล คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำสมาส คำสนธิ และคำแผลงอักษร

เมื่อศึกษาพบว่าพระนลคำหลวงมีครบทั้ง 9 รส เรียงตามลำดับลักษณะคำสร้างรส ดังนี้ กรุณารส 341 คำ ศฤงคารรส 194 คำ วีรรส 105 คำ อัทภูตรส 100 คำ ภยานกรส 89 คำ เราทรรส 71 คำ หาสยรส 37 คำ ศานตรส 33 คำ และพีภัตสรส 9 คำ ดังต่อไปนี้

กรุณารส

คำสร้างกรุณารสปรากฏ จำนวน 341 คำ จำแนกประเภทคำ คือ คำนาม จำนวน 33 คำ คำสรรพนาม จำนวน 6 คำ คำกริยา จำนวน 201 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 82 คำ คำบุพบท จำนวน 6 คำ คำสันธาน จำนวน 5 คำ และคำอุทาน จำนวน 8 คำ จำแนกชนิดการสร้างคำ คือ คำมูล จำนวน 113 คำ คำประสม จำนวน 127 คำ คำซ้อน จำนวน 73 คำ คำซ้ำ จำนวน 6 คำ คำสมาส จำนวน 12 คำ คำสนธิ จำนวน 4 คำ และคำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเภทคำ

1. คำนาม จำนวน 33 คำ ตัวอย่างได้แก่

ทุกข์ยาก เกรงพระจะ**ทุกข์ยาก** จะลำบากยากกายา

(พระนลคำหลวง: 159)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทุกข์ยาก เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อของกิริยาอาการทั่วไปของนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความยากลำบากของพระนลที่ต้องเผชิญเมื่อออกมาจากเมืองของตน หลังจากแพ้สกาและสูญเสียเมืองไป

โมหะ นลราช**โมหะ**นล จิ่งลี้

(พระนลคำหลวง: 135)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โมหะ (ป.ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อของกิริยาอาการทั่วไปของนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความหลงของพระนลที่ถูกผีกลีเข้าสิง จนตัดสินใจทิ้งนางทมยันตี ผู้เป็นภรรยาไว้ในป่าตามลำพังและตัวเองก็หนีจากไป

ยาจก ครั้งนี้จะไปปาน **ยาจก** แม่ฮือ

(พระนลคำหลวง: 121)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ยาจก (ป.ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อของกิริยาอาการทั่วไปที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงการที่พระนลกับนางทมยันตีต้องเสียเมือง และทรัพย์สินทุกอย่างในการแพ้สกา ต้องออกไปจากเมืองอย่างคนขอทาน คือ ไม่มีอะไรติดตัวไปเลย

ลูกกำพร้า สงสาร**ลูกกำพร้า** พรากพ่อ

(พระนลคำหลวง: 301)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ลูกกำพร้า เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกคนที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงการที่พระนลต้องหนีจากลูกชายและลูกสาวเข้าไปในป่า จึงต้องนำลูกไปฝากคนอื่นไว้ พระนลรู้สึกเสียใจว่าลูกของตนจะไม่มีพ่อกับแม่คอยเลี้ยงดูอีกแล้ว

อัสสุชล ความทุกข์รุกเร้าให้เศร้าใจ **อัสสุชล**ล้นไหลลงอาบพักตร์

(พระนลคำหลวง: 391)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อัสสุชล (ป.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อของกิริยาอาการทั่วไปที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำสมาส กล่าวถึงน้ำตาของพระนลที่ไหลออกมา เมื่อคิดถึงความลำบากที่ตนต้องเผชิญ และการพรากจากนางทมยันตี

2. คำสรรพนาม จำนวน 6 คำ ตัวอย่างได้แก่

ข้า อยู่เดียว**ข้า**เปลี่ยวใจ โหยไห้ร้องก้องกลางพน

(พระนลคำหลวง: 173)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ข้า เป็น คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากันคนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนตัวผู้พูดเอง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็นคำมูลกล่าวถึงตัวนางทมยันตีเอง เมื่อพูดปรับทุกข์ของตนกับภูเขาและต้นไม้ในป่า ยามต้องอยู่ลำพัง

ใคร อยู่เดียวอนาถหวาดใจ จะเหลียวพึ่ง**ใคร**

(พระนลคำหลวง: 137)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ใคร เป็นคำสรรพนาม คือ คำใช้แทนนามที่ไม่กำหนดแน่นอน (อนิยมสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงในป่านี้ไม่มีใครจะสามารถเป็นที่พึ่งให้นางทมยันตีในยามนี้เลยสักคน

ซึ่ง แม้ผ้ามีแค่กึ่ง **ซึ่ง**บ่ปิดมิดอินทรีย์

(พระนลคำหลวง: 163)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ซึ่ง เป็นคำสรรพนาม คือ คำใช้แทนนามที่ติดต่อกับคำนามที่อยู่ข้างหน้า (ประพันธสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงผ้ากึ่งผืนที่นางทมยันตีใช้ปกปิดร่างกาย แต่ก็แทบปกปิดอะไรไม่ได้

ใดๆ คำมั่นสัญญา**ใดๆ** อันองค์พระทรงชัย เธอได้ประทานนานมา

(พระนลคำหลวง: 137)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่าใดๆ เป็นคำสรรพนาม คือ คำใช้แทนชื่อในการพูดจากัน ใช้แทนนามที่ไม่กำหนดแน่นอน (อนิยมสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความทุกข์ใจของนางทมยันตีที่กล่าวต่อว่าพระนลในขณะที่นางเดินป่าอยู่คนเดียวว่าพระนลไม่รักษาสัญญาหลายๆ ข้อที่เคยให้ไว้กับนาง พระนลจึงทอดทิ้งนางได้

เรา **เรา**เกรงหากพระสวามี คลุ้มคลั่งดังนี้ บางทีจะเกิดภัยพาล

(พระนลคำหลวง: 97)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เรา เป็นคำสรรพนาม คือ คำใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนตัวผู้พูดเอง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูลกล่าวถึงนางทมยันตีใช้คำว่า เรา แทนตัวของนาง กล่าวถึงความห่วงใยพระนลที่ถูกผีกลีเข้าสิง

3. คำกริยา จำนวน 201 คำ ตัวอย่างได้แก่

ครวญคร่ำ **ครวญคร่ำ**ร่ำพิไร ไปเที่ยวหาพระสามี

(พระนลคำหลวง: 157)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ครวญคร่ำ เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงนางทมยันตีที่ร้องรำพันตามหาพระนลที่ทิ้งนาง และหนีไป

ช้ำอุรา ทุกข์ถ่วงทรวงซ้ำ**ช้ำอุรา** ก็ฟูมฟายชลนาโศกาลัย

(พระนลคำหลวง: 387)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ช้ำอุรา เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงพระนลที่อยู่ในร่างของวาหุกรู้สึกเศร้าระทมใจที่เห็นลูกของตน แต่ไม่สามารถบอกลูกได้ว่าตนเป็นใคร จึงมีความเศร้าเสียใจมากที่ต้องทิ้งลูก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โชคร้าย **โชคร้าย**ทอดดวดแพ้ ภราดร

(พระนลคำหลวง: 291)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โชคร้าย เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงพระนลที่ประสบเคราะห์ร้าย โชคไม่ดี เนื่องจากถูกผีกลีสิงตนเองและผีทวาบรสิงลูกสกา ทำให้ทอดสกากี่ครั้งๆก็แพ้พระบุษกรน้องชายทุกครั้ง

วกเวียนวน นิ่มนฤมล วิ่ง**วกเวียนวน** หาพระสามี

(พระนลคำหลวง: 141)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า วกเวียนวน เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงตัวนางทมยันตีที่เที่ยวตามหาพระนล เพราะนางไม่คาดคิดว่าพระนลจะไม่รู้ตัวขนาดตัดสินใจทิ้งนางไว้ในป่า และหนีไปคนเดียว

เสีย ภูวนาถ**เสีย**ซึ่งหิรัญ อีกสุวรรณก็พลอยหมด

(พระนลคำหลวง: 85)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เสีย เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงพระนลที่เล่นสกาแพ้ก็ไม่เลิก ยังเล่นต่อจนหมดสิ้นสมบัติไปที่ละอย่างทั้งเงินและทอง

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 82 คำ ตัวอย่างได้แก่

กมลเฟือน เมื่อยามพระนล**กมลเฟือน** แชเชือนกลัดกลุ้มคลุ้มคลั่ง

(พระนลคำหลวง: 371)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า กมลเฟือน เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงพระนลในร่างวาหุกเล่าให้นางเกศินีซึ่งเป็นผู้รับใช้นางทมยันตีเล่าถึงเรื่องของพระนลว่า ในตอนที่พระนลทิ้งนางทมยันตีและลูกไปเพราะพระนลมีใจที่หลงอยู่กับการเล่นสกาพระอำนาจของผีกลี ทำให้ขาดสติและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีไป

เคลิ้มจิต **เคลิ้มจิต**คิดโหดเพื่อ ผ่อนเข็ญ

(พระนลคำหลวง: 329)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เคลิ้มจิต เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงพระนลคิดต่อว่านางทมยันตีที่จะจัดพิธีเลือกคู่ขึ้นอีกครั้งว่านางนั้นคงหลงลืม เผลอตัวไปว่านางแต่งงานแล้ว เนื่องจากได้เผชิญความยากลำบากมามากจนตัดสินใจทำอะไรลงไปโดยไม่รู้ตัว

บ้า ภีมะสุดา ราวจักรเป็น**บ้า** เที่ยวหาภูบาล

(พระนลคำหลวง: 143)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า บ้า เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงลักษณะของนางทมยันตีในตอนที่ตามหาพระนลไม่เจอ ทำให้นางเอาแต่ร้องตะโกนหาพระนลจนทำอะไรแปลกๆ ไม่เหมือนคนปรกติได้

ฟก เชิญดูเถิดภูธร เมียอ่อน**ฟก**อกแทบหัก

(พระนลคำหลวง: 163)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ฟก เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงตัวนางทมยันตีต่อว่าพระนลที่ทิ้งนางไว้คนเดียว นางรู้สึกเหนื่อยอ่อน ทั้งร่างกายและจิตใจก็บอบช้ำจากการเดินทางและความลำบากที่ได้รับจากการเดินป่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หมองหม่น กินข้าเสียอย่ารอ ให้**หมองหม่น**ทนทุกข์ไป

(พระนลคำหลวง: 167)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หมองหม่น เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็นคำซ้อน กล่าวถึงความทุกข์ในใจนางทมยันตีนั้นทำให้นางรู้สึกไม่เบิกบานใจ จนคิดอยากขอให้สัตว์ในป่าช่วยเอาตัวนางไปกินเป็นอาหารเสีย

5. คำบุพบท จำนวน 6 คำ ตัวอย่างได้แก่

ของ โอ้นักสกา**ของ**ข้าเอ๋ย กระไรเลยดั้นด้นไปหนไหน

(พระนลคำหลวง: 309)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ของ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยคเพื่อให้ทราบว่าคำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าคำที่เป็นเจ้าของ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีพูดถึงนักสกาของนาง ก็คือพระนลที่เล่นสกาแพ้จนทำให้สูญเสียทุกอย่าง และชีวิตนางต้องประสบเคราะห์กรรม

จาก ข้าค้นนลบดี ที่พัดพราก**จาก**นคร

(พระนลคำหลวง: 165)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จาก เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยคเพื่อให้ทราบว่าคำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกสถาน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงตัวพระนลที่ต้องออกจากเมืองไป หลังจากสูญเสียเมืองให้พระบุษกรผู้เป็นน้องชาย

ใน ว้าเหว่จิตอ้างว้าง อยู่**ใน**กลางป่าสงัด

(พระนลคำหลวง: 123)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ใน เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกสถาน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีถูกพระนลทิ้งเอาไว้ในป่าอันเงียบสงัดคนเดียว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เมื่อ ยาม**เมื่อ**เวลา เย็นย่ำสายัณห์ พระนลเธอพร่ำ ครวญคร่ำรำพัน

(พระนลคำหลวง: 259)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เมื่อ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกเวลา มีชนิดการสร้างคำเป็นคำมูล กล่าวถึงทุกๆ เย็นพระนลที่อยู่ในร่างของวาหุก ซึ่งมาอาศัยอยู่กับเจ้าเมืองฤตุบรรณ จะแสดงความโศกเศร้าคิดถึงชีวิตที่ผ่านมาต้องพบกับความทุกข์ และต้องสูญเสียเมือง ทรัพย์สิน รวมทั้งครอบครัวของตนไป เพราะผีกลีเข้าสิงให้ตัดสินใจผิดๆ

แห่ง เราลงมาโดยความประสงค์ มุ่งตรงความฉิบหาย**แห่ง**ท่านแล

(พระนลคำหลวง: 107)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แห่ง เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าคำที่เป็นเจ้าของ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงตัวกลีและทวาบรซึ่งมายังเมืองพระนล เพราะต้องการให้ตัวพระนลนั้นประสบเคราะห์ร้ายและความสูญเสียในชีวิต

6. คำสันธาน จำนวน 5 คำ ได้แก่

จึ่ง ทมยันตีนารีรัตน์ เหนื่อยถนัด**จึ่ง**นิทรา

(พระนลคำหลวง: 123)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จึ่ง เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำแผลงอักษร กล่าวถึงนางทมยันตีซึ่งเดินทางออกมาจากเมืองนิษัธกับพระนล นางต้องเดินทางไกลด้วยเท้าทั้งที่ไม่เคยมาก่อน เมื่อมาถึงกระท่อมร้างนางรู้สึกเหนื่อยมาก จนหลับสลบไปทันทีที่มาถึง

แต่ เห็นรูปร่างวิปริต แขนสั้นผิดชนสามัญ **แต่**แข็งขันการขับขี่

(พระนลคำหลวง: 315)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แต่ เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความที่แย้งกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงลักษณะของพระนลในร่างวาหุก ซึ่งปลอมตัวมาเป็นสารถีของท้าวฤตุบรรณ ตัวของวาหุกนั้นใครเห็นก็จะรู้สึกสงสาร เพราะรูปร่างผิดปรกติ ดูพิกลพิการ หากทำหน้าสารถีขับรถม้าได้อย่างดีผิดลักษณะภายนอก

ทั้ง...และ **ทั้ง**จิต**และ**กายวาจา มิเคยสักครา จะคิดทำนองปองภัย

(พระนลคำหลวง: 137)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทั้ง...และ เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความคล้อยตามกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีที่ถูกพระนลพระนลทิ้งไว้ลำพัง นางรู้สึกเสียใจมาก เพราะตัวและหัวใจของนางไม่เคยคิดร้ายกับพระนลเลย แต่นางกลับถูกพระนลผู้เป็นสามีทิ้งไว้อย่างง่ายดาย

เพราะ อันตัวพี่เพลี่ยงพล้ำซ้ำเสียราช **เพราะ**อำนาจการพนันบันดาลให้

(พระนลคำหลวง: 395)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เพราะ เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงตัวของพระนลที่ต้องสูญเสียทุกอย่างไปนั้นก็เป็นเหตุมาจากการลุ่มหลงในการเล่นสกาจนเอาทุกอย่างที่มีมาเป็นเดิมพันในการเล่น

และ เหน็ดเหนื่อย**และ**เมื่อยล้า แสนระอาเศร้าอารมณ์

(พระนลคำหลวง: 177)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า และ เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความคล้อยตามกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความน่าสงสารของตัวนางทมยันตีที่รู้สึกเหนื่ออ่อนล้าไปทั้งกาย รวมทั้งจิตใจนางก็อยู่ในภาวะโศกเศร้าจากการเดินป่ามาคนเดียว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7. คำอุทาน จำนวน 8 คำ ตัวอย่างได้แก่

อ้อ **อ้อ**ข้าเห็นพระสวามี เธอแอบอินทรีย์ ฤๅนึกว่าน้องบ่มิเห็น

(พระนลคำหลวง: 139)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อ้อ เป็นคำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆ ของผู้พูด เป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีแสดงอารมณ์ว่านางนึกได้แล้วว่า พระนลแอบนางอยู่ อย่าคิดว่านางไม่เห็น แต่จริงๆแล้วนางหาพระนลไม่เจอและพูดเหมือนหลอกตัวเองว่านางรู้นะว่าพระนลหนีไปแอบ

โอ้ **โอ้**แสนสมเพชจอมกษัตริย์ เคยครองสมบัติวิบูลย์ดี

(พระนลคำหลวง: 103)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โอ้ เป็นคำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆของผู้พูด เป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงการรำพึงพรรณนาถึงตัวพระนลผู้เป็นกษัตริย์มีสมบัติมากมาย แต่กลับต้องหมดสิ้นทุกอย่าง และเดินออกจากเมืองไปตัวเปล่า

โอ้อนาถ **โอ้อนาถ**คลาดห้อง ห่างผัว

(พระนลคำหลวง: 131)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โอ้อนาถ เป็นคำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆของผู้พูด เป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงการรำพึงพรรณนาของพระนลด้วยความสังเวช สลดใจถึงตัวนางทมยันตีที่ต้องออกมาจากวัง มาตกระกำลำบากในป่าและยังถูกสามีทอดทิ้งไว้ลำพัง

โอ้อนิจจา **โอ้อนิจจา**น่าสงสาร นิ่มนงคราญสุกุมารชาติ ทั้งบ่เคยขาดการกุศลมาต้องทนทุกข์แสนสาหัส

(พระนลคำหลวง: 123)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โอ้อนิจจา เป็นคำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆของผู้พูด เป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงการรำพึงพรรณนาด้วยความสงสารนางทมยันตีที่ต้องมาเผชิญความลำบากในป่า เพราะพระนลแพ้สกา

โอ้โอ **โอ้โอ**สงสารภูธร เมียมาม้วยมรณา

(พระนลคำหลวง: 145)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โอ้โอ เป็นคำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆ ของผู้พูด เป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงนางทมยันตีแสดงอารมณ์รำพึงขึ้นมาด้วยความสลดใจ ในขณะที่นางถูกงูรัด นางคิดว่าตนเองกำลังจะตาย จึงนึกถึงพระนลขึ้นมาว่าพระนลนางสงสารเพราะเมียกำลังจะตายจากไปแล้ว

ชนิดการสร้างคำ

1. คำมูล จำนวน 113 คำ ตัวอย่างได้แก่

กระหาย ยามอดอาหารปานตาย ฤๅยาม**กระหาย** ระหวยและร้อนอ่อนใจ

(พระนลคำหลวง: 145)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กระหาย เป็นคำมูลภาษาไทยสองพยางค์ มีความหมายว่า “รู้สึกคอแห้งด้วยอยากดื่มน้ำเพราะมีอาการร้อนในเป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 61) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงพระนลที่แยกจากนางทมยันตีไปว่าต้องไปเผชิญความทุกข์ยาก แม้ยามหิวน้ำก็คงไม่มีน้ำให้ดื่ม

เดียว เดิน**เดียว**เหลียวบ่มี ที่พึ่งพาดอนาถครัน

(พระนลคำหลวง: 163)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เดียว เป็นคำมูลภาษาไทยพยางค์เดียว มีความหมายว่า “หนึ่งเท่านั้นไม่มีอื่นอีก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 416) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงนางทมยันตีซึ่งถูกทิ้งให้ต้องเผชิญชะตากรรมในป่าเพียงลำพัง หลังจากที่พระนลตัดสินใจทิ้งนางไป

วิโยค **วิโยค**ยากจากบุเรศร์ จากนิเวศน์วังหลวง

(พระนลคำหลวง: 123)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า วิโยค เป็นคำมูลสองพยางค์ยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤต มีความหมายว่า “การจากไป, การพลัดพราก, ความร้าง, ความห่างเหิน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1079) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงพระนลที่นึกถึงตนเองว่าต้องพลัดพรากออกมาจากบ้านเมืองของตน เพราะเสียเมืองจากการแพ้สกา

สลด ผิวพรรณอันผ่องใส ก็**สลด**หมดเลือดลง

(พระนลคำหลวง: 187)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สลด เป็นคำมูลภาษาไทยสองพยางค์ มีความหมายว่า “ เผือด, ถอดสี, เช่นหน้าสลด” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1137) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงตัวนางทมยันตีเมื่อออกมาจากเมือง เข้ามาอยู่ในป่าผิวพรรณหน้าต่างก็ดูซีดเผือด แสดงว่านางต้องใช้ชีวิตอย่างลำบากยากแค้น

เหงา ฟังคำคร่ำครวญโศก วิโยคเศร้า**เหงา**ฤทัย

(พระนลคำหลวง: 167)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เหงา เป็นคำมูลภาษาไทยพยางค์เดียว มีความหมายว่า “เปลี่ยวใจ, เปล่าเปลี่ยว, ไม่คึกคัก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1300) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงนางทมยันตีที่ต้องเผชิญกับความรู้สึกเดียวดายในป่าทำให้นางรู้สึกเปลี่ยวใจ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. คำประสม จำนวน 127 คำ ตัวอย่างได้แก่

คลั่งไคล้ แต่ภูมินทร์นลราช กลีผีกาจเข้าดลใจ จน**คลั่งไคล้**เวียนวิง ธจึ่งทอดทิ้งชายาฯ

(พระนลคำหลวง: 133)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า คลั่งไคล้ เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “คลั่ง” กับคำว่า “ไคล้” มีความหมายใหม่ว่า “หลงใหลในบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, หมกมุ่นอยู่กับงานหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 227) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงตัวของพระนลเมื่อออกมาจากเมืองกับนางทมยันตีแล้ว พระนลก็ไม่รู้สึกตัวเพราะผีกลีเข้าสิง ทำให้พระนลตัดสินใจทิ้งนางทมยันตีไป

ตกยาก อีกองค์รัตนนารี ผู้มหิษีก็**ตกยาก** แสนลำบากยากเข็ญ บ่เป็นสุขทั้งสองรา

(พระนลคำหลวง: 269)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ตกยาก เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ตก” กับคำว่า “ยาก” มีความหมายใหม่ว่า “ลำบาก, ยากจน, ขัดสน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 421) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงข่าวที่ท้าวภีมะผู้เป็นบิดาของนางทมยันตีทราบว่าทั้งพระนลและนางทมยันตีกำลังเผชิญความลำบาก หลังจากที่แพ้สกาจนเสียเมืองไป

ระกำใจ ครวญคร่ำกำสรวลโศก เพื่อวิโยคภูวนัย ทุกข์ช้ำ**ระกำใจ** เฝ้าโหยไห้ถึงภรรดา

(พระนลคำหลวง: 159)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ระกำใจ เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ระกำ” กับคำว่า “ใจ” มีความหมายใหม่ว่า “ความลำบากใจ, ความทุกข์ใจ” โดยเป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ตามเค้าของคำเดิม เนื่องจากคำว่า “ระกำ” หมายความว่า “ความลำบาก, ความตรมใจ, ความทุกข์, เช่นตกระกำลำบาก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 931) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความโศกเศร้าและความทุกข์ของนางทมยันตีเมื่อถูกพระนลทิ้งไว้กลางป่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เสียคน ชายผู้ทิ้งมิ่งเมียเหมือน**เสียคน** คือพระนลบุญโศลกกำลังขลัง

(พระนลคำหลวง: 393)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เสียคน เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “เสีย” กับคำว่า “คน” มีความหมายใหม่ว่า “กลายเป็นคนเสื่อมเสียเพราะประพฤติไม่ดีเป็นต้น เช่น เขาติดการพนันจนเสียคน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1220) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงพระนลที่ถูกนางทมยันตีตำหนิ ที่ได้ทิ้งนางเอาไว้ในป่าคนเดียว แสดงให้เห็นว่าพระนลมีความประพฤติไม่ดีที่ปฏิบัติต่อนางในตอนนั้น เพราะอำนาจผีกลีที่สิงในตัว

หัวอกไหม้ ข้านี้สุดแสนฟก**หัวอกไหม้**

(พระนลคำหลวง: 311)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หัวอกไหม้ เป็นคำประสมที่เอาคำสามคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “หัว” คำว่า “อก” กับคำว่า “ไหม้” โดยคำว่า “หัวอก” มีความหมายใหม่ว่า “ส่วนเบื้องบนของอกในระดับหัวใจ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1286) เมื่อรวมกับคำว่า “ไหม้” มีความหมายใหม่เป็นสำนวนว่า เป็นทุกข์อย่างแสนสาหัส ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความรู้สึกของนางทมยันตีที่ต้องเดินตามลำพังและพยายามตามหาพระนลไปตลอดทาง

3. คำซ้อน จำนวน 73 คำ ตัวอย่างได้แก่

ฉวยโฉบ บาศก์แปลงเช่นสกุณา มาอีก ซ้ำแฮ
ฉวยโฉบผ้าห่มลี้ หลบไป

(พระนลคำหลวง: 109)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ฉวยโฉบ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ฉวย” กับคำว่า “โฉบ” มีความหมายใหม่คือ โผลงมาแล้วคว้าเอาไปโดยเร็ว ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงลูกบาศก์ที่ผีทวาบรเข้าสิงให้พระนลแพ้สกา พอพระนลเสียทุกอย่างต้องออกจากเมืองไปก็ยังแปลงเป็นนก แล้วมาคว้าผ้าที่พระนลใช้ปกปิดร่างกายไปอีก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทิ้งขว้าง ชายเช่นนี้มีฤาที่**ทิ้งขว้าง** เหินห่างเมียนอนในไพรสัณฑ์

(พระนลคำหลวง: 393)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทิ้งขว้าง เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ทิ้ง” กับคำว่า “ขว้าง” มีความหมายใหม่คือ “ไม่เอาใจใส่ดูแล, พรากหนีไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 528) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงตัวพระนลที่ไม่สนใจดูแลนางทมยันตีในยามที่ทั้งสองลำบาก พระนลกลับทิ้งนางให้อยู่ในป่าคนเดียว โดยไม่เป็นห่วงนางเลย เพราะพระนลถูกผีกลีสิงจนไม่รู้สึกตัว

นิ่งเฉย ภูมีก็คงแต่**นิ่งเฉย** บ่มิเฉลยสุนทรวาท

(พระนลคำหลวง: 87)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า นิ่งเฉย เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “นิ่ง” กับคำว่า “เฉย” มีความหมายใหม่คือ “เฉยอยู่ไม่พูดไม่ทำอะไร” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 587) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงตัวพระนลถูกผีกลีสิงจนไม่รู้สึกตัว เอาแต่เล่นสกาจนสูญเสียของสำคัญไปจนเกือบหมดก็ยังไม่หยุดเล่น แม้นางทมยันตีพยายามขอร้องให้เลิกเล่นพระนลก็ไม่สนใจฟัง

เศร้าหมอง ทรงฤทธิ์จิต คง**เศร้าหมอง** เสียจิตคิดข้อง คิดขัดอึดอัดหฤทัย

(พระนลคำหลวง: 145)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เศร้าหมอง เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “เศร้า” กับคำว่า “หมอง” มีความหมายใหม่คือ “หมองมัว, ไม่ผ่องใส, เช่น ผิวพรรณเศร้าหมอง หน้าตาเศร้าหมอง เครื่องนุ่งห่มเศร้าหมอง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1106) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงนางทมยันตีเมื่อถูกงูรัดอยู่ในป่า นางคิดว่านางกำลังจะตาย และคิดถึงตัวพระนลว่า เมื่อได้สติฟื้นจากอำนาจผีกลีแล้วคงจะรู้สึกเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หิวโหย **หิวโหย**จะโรยรา จะอ้างว้างกลางดงดอน

(พระนลคำหลวง: 159)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หิวโหย เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “หิว” กับคำว่า “โหย” มีความหมายเหมือน โหยหิว คือ “รู้สึกอ่อนเพลียเพราะมีความหิวมาก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1314) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงนางทมยันตีที่ยังนึกถึงความยากลำบากของพระนลที่ต้องเผชิญหลังออกมาจากเมือง และหลังแยกจากนางทมยันตีไป

4. คำซ้ำ จำนวน 6 คำ ตัวอย่างได้แก่

กู่กู่ **กู่กู่**ก้องไพรสนฑ์ กู่ก้อง

(พระนลคำหลวง: 173)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กู่กู่ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “กู่” มีความหมายคือ “ส่งเสียงเป็นสัญญาณให้รู้ว่าอยู่ที่ไหน โดยปรกติเปล่งเสียง วู้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 137) เมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกันมีความหมายเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงภาพของนางทมยันตีที่พยายามร้องเรียกส่งเสียงให้พระนลรู้ว่านางอยู่ที่ไหน เผื่อพระนลได้ยินจะได้ออกมาหานาง แต่พระนลก็ไม่มา

พลั่งๆ พิศพลางนางคำนึงถึงความหลัง อัสสุชล**พลั่งๆ**หลั่งไหล แสนโศกราวโรคสถิตใจ

(พระนลคำหลวง: 391)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พลั่งๆ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “พลั่ง” มีความหมายคือ “อาการที่หลั่งไหลออกมาไม่ขาดสายด้วยกำลังดัน เช่น น้ำเดือดพลั่งๆ น้ำไหลพลั่งๆ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 771) เมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกันมีความหมายทำให้เพิ่มน้ำหนักและเน้นคำเดิม ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กล่าวถึงนางทมยันตีที่ได้กลับมาอยู่ที่กรุงนิษัธ ซึ่งเป็นเมืองของนาง แต่เมื่อนางคิดถึงเคราะห์กรรมความยากลำบากที่ไปเผชิญมานางก็จะร้องไห้ด้วยความเศร้าใจ

หวั่นๆ บังอรตรึกนึกก็**หวั่นๆ**

(พระนลคำหลวง: 91)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หวั่นๆ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “หวั่น” มีความหมายคือ “พรั่น, มีอาการกริ่งเกรงไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1276) เมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกันมีความหมายทำให้เพิ่มน้ำหนักและเน้นคำเดิม ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงนางทมยันตีที่เห็นพระนลทอดสกาแพ้หลายครั้งเสียทรัพย์สินมากมาย แต่ยังไม่ยอมเลิกเล่นนางจึงรู้สึกกลัวว่าจะเกิดความวิบัติขึ้นกับตัวพระนลและครอบครัว หากพระนลไม่หยุดเล่นสกา

โอ้ๆ คณานางต่างก็ร่ำร้อง เสียงกึกก้องโฮๆ ว่า**โอ้ๆ**ทูลกระหม่อมแก้ว

(พระนลคำหลวง: 307)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โอ้ๆ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “โอ้” มีความหมายคือ “คำในคำประพันธ์ใช้ในความรำพึงพรรณนา วิงวอน หรือปลอบ เป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1400) เมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกันมีความหมายเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ทำหน้าที่เป็น คำอุทาน กล่าวถึงเสียงรำพึงของนางกำนัลที่เห็นว่านางทมยันตีได้กลับมาถึงเมืองของนาง หลังจากไปลำบากมาหลายปี แต่เมื่อกลับมานางก็เอาแต่ซึมเศร้าคิดถึงพระนล

โฮๆ คณานางต่างก็ร่ำร้อง เสียงกึกก้อง**โฮๆ** ว่าโอ้ๆทูลกระหม่อมแก้ว

(พระนลคำหลวง: 307)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โฮๆ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำ ๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “โฮ” มีความหมายคือ “อาการที่ร้องไห้ดังๆ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1408) เมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกันมีความหมายเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ทำหน้าที่เป็น คำอุทาน กล่าวถึงเสียงร้องไห้ของนางกำนัล เมื่อได้เจอกับนางทมยันตีที่กลับมาหลังจากต้องไปเผชิญความทุกข์ตามลำพัง แต่นางกลับเอาแต่ร้องไห้หาพระนลที่ไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน

5. คำสมาส จำนวน 12 คำ ตัวอย่างได้แก่

กรรมเวร ระกำโอ้**กรรมเวร** จึ่งระกำจำระบม

(พระนลคำหลวง: 177)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กรรมเวร เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.(กมฺม)” กับคำว่า “ป.(เวร)” มีความหมาย คือ “การกระทำที่สนองผลร้ายซึ่งทำไว้แต่ปางก่อน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 16) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงนางทมยันตีเมื่อต้องเดินป่าอยู่คนเดียว นางก็คิดครวญว่า ความทุกข์ที่นางได้รับขณะนี้เกิดจากผลกรรมในชาติก่อน

ทุกข์เวทนา เยาวมาลย์ไปทูลพระราชา **ทุกข์เวทนา**ปรากฏนัด

(พระนลคำหลวง: 87)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทุกข์เวทนา เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.(ทุกข)” กับคำว่า “ป.ส.(เวทนา)” มีความหมายคือ “ความรู้สึกไม่สบายกายไม่สบายใจ, ความรู้สึกเจ็บปวดทรมาน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 533) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความทุกข์ที่ปรากฏแก่ชาวเมืองนิษัธที่เห็นพระนลผู้เป็นกษัตริย์แพ้พนันสกา เริ่มเสียของไปทีละสิ่งๆ ชาวเมืองจึงมารวมตัวกันขอร้องนางทมยันตีให้พยายามห้ามพระนลเล่นสกา ก่อนจะหมดสิ้นทุกอย่าง

ภัยพาล เราเกรงว่าหากพระสวามี คลุ้มคลั่งดังนี้ บางทีจะเกิด**ภัยพาล**

(พระนลคำหลวง: 97)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ภัยพาล เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.ส.(ภย)” กับคำว่า “ป.ส.(พาล)” มีความหมายคือ “เรื่องน่ากลัว, เรื่องอันตราย, เรื่องทำให้เดือดร้อน” ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความทุกข์ของนางทมยันตีเมื่อเห็นพระนลยังคลั่งสกาเล่นไม่หยุด นางจึงวิตกว่าถ้าเป็นอย่างนี้ แสดงว่ากำลังจะเกิดเรื่องเดือดร้อนอันตรายขึ้นแน่

อัสสุชล ความทุกข์รุกเร้าให้แสร้าใจ **อัสสุชล**ล้นไหลลงอาบพักตร์

(พระนลคำหลวง: 391)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อัสสุชล เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.(อสฺสุ)” กับคำว่า “ป.(ชล)” มีความหมายคือ “น้ำตา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1358) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงพระนลที่นึกถึงความยากลำบากที่ได้รับในชีวิตตลอด 4 ปี หลังจากเสียเมืองจากการแพ้สกา ก็รู้สึกเศร้าจนน้ำตาไหล

อุปัทวเหตุ ราชาแจ้ง**อุปัทวเหตุ** ว่านลนเรศร์ไร้สมบัติ

(พระนลคำหลวง: 269)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อุปัทวเหตุ เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.(อุปทฺทว)” กับคำว่า “ป.(เหตุ)” มีความหมายคือ “เรื่องไม่เป็นมงคล” ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงพระราชาภีมะ ผู้เป็นบิดาของนางทมยันตีได้ทราบข่าวการเสียเมืองของพระนลจากการแพ้พนันสกา และตัวพระนลกับนางทมยันตีต้องไปเผชิญความทุกข์ยากนอกเมือง โดยไม่มีผู้ใดทราบข่าวว่าเป็นอย่างไร

6. คำสนธิ จำนวน 4 คำ ได้แก่

นิรสุข ข้าเป็นมนุษย์และ**นิรสุข** พหุทุกข์สถิตใจ

(พระนลคำหลวง: 227)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า นิรสุข เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างพยัญชนะ คือ คำว่า “ส.(นิส)” กับคำว่า “ป.ส.(สุข)” โดย ส เป็นพยัญชนะท้ายตามหลังสระ อิ กลมกลืนเสียงโดยเปลี่ยน ส เป็น ร แล้วนำคำหลังมาเรียงต่อกับคำหน้าเป็นคำเดียวกัน มีความหมายคือ “ไม่มีสุข”ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงนางทมยันตีเดินทางรอนแรมมาถึงนครสถิตสุนทรด้วยสภาพร่างกายที่ผอมซีดเซียว ร่างกายเต็มไปด้วยฝุ่น จนมาพบองค์วรราชมารดาของเจ้าเมืองจึงเรียกนางมาถามความเป็นมา นางทมยันตีจึงเล่าถึงความทุกข์ที่นางต้องประสบให้ฟัง

โศกาลัย เที่ยว**โศกาลัย** ร่ำพลางทางไป

(พระนลคำหลวง: 143)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โศกาลัย เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ส.(โศก)” กับคำว่า “ส.(อาลย)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ อา จะกลมกลืนเสียงเป็นสระ อา มีความหมายคือ “ความเศร้าหมองใจและความห่วงใย, ร้องไห้สะอึกสะอื่น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1107) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความทุกข์ความเศร้าหมองของนางทมยันตีที่เดินป่าไปนางก็ร้องไห้ไปเพียงลำพัง

โศกาดูร นารีรัตนไภมี ฤดีท่วมด้วย**โศกาดูร**

(พระนลคำหลวง: 87)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โศกาดูร เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ส.(โศก)” กับคำว่า “ส.(อาตูร)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ อา จะกลมกลืนเสียงเป็นสระ อา มีความหมายคือ “เดือดร้อนด้วยความโศก, ร้องไห้สะอึกสะอื้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1107) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความทุกข์ ความเศร้าโศกของนางทมยันตีที่เห็นพระนลเล่นพนันสกาแพ้ติดต่อกันหลายครั้ง สูญเสียทรัพย์สินไปต่อหน้าแต่ก็ไม่สามารถห้ามพระนลได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สงสาร **สงสาร**ทารกน้อย คอยหา

(พระนลคำหลวง: 301)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สงสาร เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างนิคหิต คือ คำว่า “ป.ส.(สํ)” กับคำว่า “ป.ส.(สาร)” โดยนิคหิตสนธิกับเศษวรรค ส จึงแปลงนิคหิตเป็น งฺ แล้วนำคำหลังมาเรียงต่อเป็นคำเดียวกัน มีความหมายคือ “รู้สึกเห็นใจในความเดือดร้อนหรือความทุกข์ของผู้อื่น, รู้สึกห่วงใยด้วยความเมตตากรุณา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1114) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความทุกข์ของนางทมยันตีที่เป็นห่วงลูกของตนว่าไม่มีพ่อแม่ดูแลเพราะทั้งสองต้องออกไปเผชิญความลำบาก หลังจากแพ้สกาเสียเมือง

7. คำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ ตัวอย่างได้แก่

โทมนสฺส – โทมนัสา อันพระภูมีราชานล พระกมลท่วม**โทมนัสา**

(พระนลคำหลวง: 103)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โทมนัสา เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ป.(โทมนสฺส)” โดยใช้การแผลงสระเสียงสั้นเป็นยาวเนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “ความเสียใจ, ความเป็นทุกข์ใจ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 546) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความทุกข์ ความเสียใจของพระนลที่เล่นสกาแพ้ สุดท้ายต้องเสียเมือง ต้องเปลื้องเครื่องทรงทุกอย่าง ให้พระบุษกร น้องชาย จนตัวเองไม่เหลืออะไร

โมหะ-โมหัน แต่เจ้าสิ**โมหัน** บ่มิรู้สำนึกตัว

(พระนลคำหลวง: 433)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โมหัน เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ป.(โมห)” โดยใช้การแผลงสระเสียงสั้นเป็นยาวเนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมาย คือ “ความหลง, ความเขลา, ความโง่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 883) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความสมเพชของพระนลที่มีต่อ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระบุษกรผู้เป็นน้องชาย เมื่อพระนลไปพนันสกาเพื่อเอาเมืองคืน พระบุษกรก็มั่นใจว่าตนเองต้องชนะเพราะเล่นสกาเก่งกว่าพระนล ตัวพระนลจึงบอกว่าเพราะความเขลาและความหลงของพระบุษกรเองที่ไม่รู้ว่าที่ในอดีตชนะสกาพระนลเพราะมีผีเข้าสิงพระนลกับลูกสกาจึงชนะได้ ไม่ใช่เพราะว่าพระบุษกรเก่งสกา

ระโหย - ระหวย ยามอดอาหารปานตาย ฤๅยามกระหาย **ระหวย**และร้อนอ่อนใจ

(พระนลคำหลวง: 145)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ระหวย เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ระโหย” โดยใช้การแผลงสระโอ เป็นสระ อัว เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “อิดโรยเพราะหิวหรือออดนอนเป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 937) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความทุกข์ของพระนลที่ต้องเผชิญในป่า หลังจากทิ้งนางทมยันตีไปแล้ว

โศก-โศกี โรทร่ำกำสรวล คร่ำครวญ**โศกี** ทุกข์ท่วมฤดี อึงมี่ไปมา

(พระนลคำหลวง: 141)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โศกี เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ส.(โศก)” โดยใช้การแผลงสระเสียงสั้นเป็นยาว เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “ร้องไห้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1107) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความทุกข์ ความเสียใจของนางทมยันตีที่ถูกทิ้งในป่าโดยไม่รู้ตัว พระนลแอบหนีนางไป ทำให้นางรู้สึกตกใจ จึงเอาแต่ร้องไห้

สร่างโศก – ส่างโศกาแล้วจึ่งกลั้นชลนัยน์ เพื่อทรามวัย**ส่างโศกา**

(พระนลคำหลวง: 297)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ส่างโศกา เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “สร่าง” โดยใช้การเปลี่ยนรูปพยัญชนะ มีความหมายคือ “คลาย, ถอย, ทุเลา, (ใช้แก่ลักษณะความเป็นไปของร่างกายหรืออารมณ์ที่ผิดปรกติจากธรรมดา)” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1136) รวมกับคำว่า โศกา มาจากคำว่า “ส.(โศก)” โดยใช้การแผลงสระ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เสียงสั้นเป็นยาว เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึง นางทมยันตีที่เล่าเรื่องของตนให้พระราชมารดาแห่งนครสถิตสุนทร ผู้เป็นน้าสาวฟัง นางเล่าถึงความทุกข์ที่ได้รับทำให้ตัวนางทั้งสองร้องไห้เศร้าไปกับชะตากรรมของนางทมยันตี แต่ก็พยายามกลั้นน้ำตาไว้

ตารางที่ 1 แสดงลักษะคำสร้างกรุณารสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

ชนิดการสร้างคำ	ประเภทคำ							รวม
	คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยา	คำวิเศษณ์	คำบุพบท	คำสันธาน	คำอุทาน	
1. คำมูล	8	4	64	25	6	4	2	113
2. คำประสม	7	1	77	42	-	-	-	127
3. คำซ้อน	2	-	53	14	-	-	4	73
4. คำซ้ำ	-	1	2	1	-	-	2	6
5. คำสมาส	12	-	-	-	-	-	-	12
6. คำสนธิ	2	-	2	-	-	-	-	4
7. คำแผลงอักษร	2	-	3	-	-	1	-	6
รวม	**33**	**6**	**201**	**82**	**6**	**5**	**8**	**341**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะคำสร้างกรุณารส จำแนกตามประเภทคำที่ปรากฏเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำกริยา 201 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำประสม 77 คำ คำมูล 64 คำ คำซ้อน 53 คำ คำแผลงอักษร 3 คำ คำซ้ำ 2 คำ คำสนธิ 2 คำ

2. คำวิเศษณ์ 82 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำประสม 42 คำ คำมูล 25 คำ คำซ้อน 14 คำ คำซ้ำ 1 คำ

3. คำนาม 33 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำสมาส 12 คำ คำมูล 8 คำ คำประสม 7 คำ คำซ้อน 2 คำ คำสนธิ 2 คำ คำแผลงอักษร 2 คำ

4. คำอุทาน 8 คำ พบชนิดการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำซ้อน 4 คำ คำมูล 2 คำ คำซ้ำ 2 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำสรรพนาม 6 คำ พบชนิดการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำมูล 4 คำ คำประสม 1 คำ คำซ้ำ 1 คำ

6. คำบุพบท 6 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 6 คำ

7. คำสันธาน 5 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 4 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

จำแนกตามชนิดการสร้างคำที่ปรากฏเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำประสม 127 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา 77 คำ คำวิเศษณ์ 42 คำ คำนาม 7 คำ คำสรรพนาม 1 คำ

2. คำมูล 113 คำ พบประเภทคำ 7 หน้าที่ คือ คำกริยา 64 คำ คำวิเศษณ์ 25 คำ คำนาม 8 คำ คำบุพบท 6 คำ คำสรรพนาม 4 คำ คำสันธาน 4 คำ คำอุทาน 2 คำ

3. คำซ้อน 73 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา 53 คำ คำวิเศษณ์ 14 คำ คำอุทาน 4 คำ คำนาม 2 คำ

4. คำสมาส 12 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 12 คำ

5. คำซ้ำ 6 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา 2 คำ คำอุทาน 2 คำ คำสรรพนาม 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

6. คำแผลงอักษร 6 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา 3 คำ คำนาม 2 คำ คำสันธาน 1 คำ

7. คำสนธิ 4 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำนาม 2 คำ คำกริยา 2 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศฤงคารรส

คำสร้างศฤงคารรสปรากฏ จำนวน 194 คำ จำแนกประเภทคำ คือ คำนาม จำนวน 50 คำ คำสรรพนาม จำนวน 12 คำ คำกริยา จำนวน 92 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 30 คำ คำบุพบท จำนวน 5 คำ คำสันธาน จำนวน 3 คำ และคำอุทาน จำนวน 2 คำ จำแนกชนิดการสร้างคำ คือ คำมูล จำนวน 57 คำ คำประสม จำนวน 78 คำ คำซ้อน จำนวน 43 คำ คำซ้ำ จำนวน 1 คำ คำสมาส จำนวน 8 คำ คำสนธิ จำนวน 1 คำ และคำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเภทคำ

1. คำนาม จำนวน 50 คำ ตัวอย่างได้แก่

นาถะ อ้าองค์นิษัธราชา **นาถะ**ภรรดา

(พระนลคำหลวง: 137)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า นาถ (ป.ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงพระนลคือสามีผู้เป็นที่พึ่งของนางทมยันตี ในยามที่นางต้องการที่พึ่ง แสดงให้เห็นถึงความรักของนางทมยันตีที่มีต่อพระนลและตัวพระนลที่มีต่อนางโดยเป็นที่พึ่งให้กับนาง แต่ต่อมากลับทิ้งนางไปเพราะผีกลีเข้าสิง

ปีติ ควรที่จะ**ปีติ** ปียสามิงามสม
ปลื้มเปรมเกษมรม ยะรักร่วมคฤหาทอง

(พระนลคำหลวง: 411)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ปีติ (ป.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความปลาบปลื้มใจที่ในที่สุดนางทมยันตีกับพระนลก็ได้กลับมาครองรักกัน หลังแยกจากกันไปประสบเคราะห์กรรมเป็นเวลาหลายปี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มิ่งเมียขวัญ ไป**สู้มิ่งเมียขวัญ** กลอยจิต ได้เลย

(พระนลคำหลวง: 115)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มิ่งเมียขวัญ เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (วิสามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกคนที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความซาบซึ้งใจในตัวนางทมยันตี รวมถึงความรักของพระนลต่อนางทมยันตี เพราะนางคอยอยู่เคียงข้างพระนลเสมอ แม้ว่าพระนลจะสูญสิ้นทุกอย่างไปจากการแพ้พนันสกา นางก็ไม่เคยทอดทิ้ง

สัญญา รำลึกแลตรึกไตร **สัญญา**ไว้สัจจะวาที นานช้ามาหลายปี
ก่อนพิธีสยมพร

(พระนลคำหลวง: 159)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สัญญา (ป.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงคำมั่นที่พระนลมีต่อนางทมยันตีตั้งแต่ก่อนแต่งงานกันว่าจะรักและไม่ทอดทิ้งนาง ส่วนตัวนางก็ไม่เคยคิดแยกจากพระนล แต่ตอนนี้พระนลกลับเป็นฝ่ายทิ้งนางไป

เอกแก้ว ยงดั่งเกราะกันองค์ **เอกแก้ว**

(พระนลคำหลวง: 127)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เอกแก้ว เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (วิสามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกคนที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความรักของพระนลที่มีต่อนางทมยันตี เปรียบนางเหมือนแก้วที่มีค่า แต่ด้วยจิตใจที่ถูกผีกลีเข้าสิงพระนลจึงทิ้งนางไปและคิดว่าคนดีอย่างนางสามารถอยู่คนเดียวได้

2. คำสรรพนาม จำนวน 12 คำ ตัวอย่างได้แก่

กัน สงสารทารกน้อย คอยหา
จำพรากจาก**กัน**มา วิโยค

(พระนลคำหลวง: 301)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กัน เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนามข้างหน้าเพื่อจำแนกนามนั้นเป็นส่วนๆ (วิภาคสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีใช้คำว่า กัน แทนตัวของนางและลูกทั้งสอง ที่ต้องแยกจากไปเพราะเคราะห์ร้ายที่พระนลประสบ แสดงให้เห็นความรักของแม่กับลูก

ใคร **ใคร**เลยจะไม่ มีใจเสน่หา

(พระนลคำหลวง: 79)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ใคร เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนามที่ไม่กำหนดแน่นอน (อนิยมสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงใครก็ตามที่ได้ยินคำร่ำลือในคุณสมบัติรูปสมบัติของพระนลก็ย่อมตกหลุมรักพระนลทันที โดยไม่อาจห้ามใจได้

ตูข้า **ตูข้า**จิตจำนง เป็นข้าองค์พระทรงชัย

(พระนลคำหลวง: 41)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ตูข้า เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากันคนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนตัวผู้พูดเอง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็นคำซ้อน กล่าวถึงตัวนางทมยันตีเอง ซึ่งนางแสดงความรักมั่นคงที่มีต่อพระนลโดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลง

เธอ **เธอ**คือพระปิยะบุตร์ อันรักสุดเสมอกัน

(พระนลคำหลวง: 409)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เธอ เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากันคนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนชื่อผู้ฟัง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงตัวพระนล ที่พระราชาภีมะผู้เป็นบิดานางทมยันตีพูดด้วยว่า รักพระนลเท่ากับลูกแท้ๆ อย่างนางทมยันตี

พี่ **พี่**ถือคำลั่นแล้ว ไป่ถอน คำเลย

(พระนลคำหลวง: 47)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พี่ เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนตัวผู้พูดเอง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงตัวพระนล แทนตัวกับนางทมยันตี แสดงให้เห็นความรักที่มีต่อนางแต่เพราะเทวดาของให้มาพูดสู่ขอนางให้เทวดาพระนลก็ยอมทำตามแม้จะไม่ได้สมหวังกับนางทมยันตี

3. คำกริยา จำนวน 92 คำ ตัวอย่างได้แก่

คิดถึง หวน**คิดถึง**นิ่มเนื้อ อยากใคร่เห็นอีกเทื้อ

(พระนลคำหลวง: 129)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า คิดถึง เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงพระนลที่ยังนึกถึงนางทมยันตีด้วยความรัก แม้ว่าจะถูกผีกลีเข้าสิงให้ทิ้งนางไว้ แต่ด้วยความรักพระนลก็คิดถึงอยากเห็นนางทมยันตีตลอดเวลา

จำ ซึ่งพระนลเคยปรุงแต่ก่อนมา วนิดา**จำ**รสได้แน่ใจ

(พระนลคำหลวง: 385)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จำ เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีจำรสอาหารที่พระนลในร่างสารถีวาหุกปรุงได้ว่าเป็นฝีมือของพระนล แสดงให้เห็นว่านางทมยันตีรักพระนลมาก แม้แต่รสชาติของอาหารที่ไม่ได้กินหลายปีและผู้ปรุงก็ไม่ใช่ตัวพระนลที่นางเคยเห็น นางยังรู้ทันทีว่าวาหุกคือพระนล

ปลอบโยน มารับขวัญ**ปลอบโยน**ด้วยโอนอ่อน

(พระนลคำหลวง: 359)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ปลอบโยน เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงนางทมยันตีที่พลัดพรากกับพระนลหลายปี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นางก็ยังหวังว่าวันหนึ่งพระนลจะมาปลอบใจนางให้คลายทุกข์ แสดงให้เห็นความรักของนางทมยันตีที่มีต่อพระนล

เลือก น้องจะ**เลือก**ภูบาล นรพยัคฆ์

(พระนลคำหลวง: 51)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เลือก เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีที่มีความรักมั่นคงให้พระนล นางมุ่งมั่นจะเลือกพระนลเป็นคู่ครองโดยไม่ยอมให้สิ่งใดมาขวางได้

หวนกลับ แล้ว**หวนกลับ**คืนไป เป็นได้หลายหนฉะนี้ ฯ

(พระนลคำหลวง: 135)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หวนกลับ เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงจิตใจของพระนลที่ยังรักและเป็นห่วงนางทมยันตี แม้ผีกลีดลใจให้ไปจากนางแต่จิตใจลึกๆ พระนลก็ยังรู้ตัวพยายามวนกลับมาหานางทมยันตี

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 30 คำ ตัวอย่างได้แก่

เคียง อันเมียดีควรที่จะ**เคียง**ผัว

(พระนลคำหลวง: 311)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เคียง เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความรักของนางทมยันตีต่อพระนล เมื่อพระนลทิ้งนางไปนางก็รู้สึกเสียใจว่าตัวนางทำตัวเป็นเมียที่ดีคอยอยู่เคียงข้างพระนลเสมอ แต่พระนลกลับทิ้งนาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แปลบปลาบ **แปลบปลาบ**อกไหม้เหมือนไฟผลาญ

(พระนลคำหลวง: 359)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แปลบปลาบ เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงนางทมยันตีที่ได้ยินเสียงรถม้าที่พระนลในร่างสารถีวาหุกเป็นผู้ขับ ก็รู้สึกสะดุ้งวาบในหัวใจ แสดงให้เห็นว่านางรักพระนลมากขนาดที่ว่าเสียงรถม้าที่พระนลขับยังทำให้นางรู้ได้ทันที

มั่นคง เมียฤา**มั่นคง**จงหมาย ตราบเท่าวันตาย ไม่ทิ้งพระผู้ภรรดา

(พระนลคำหลวง: 137)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มั่นคง เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความรักของนางทมยันตีที่มีต่อพระนล ไม่ว่ายังไงก็ไม่กลับกลายไปเป็นอย่างอื่น

ร้อนรุม ยืนชมโฉมทมยันตี นิษัธบดี ฤทัย**ร้อนรุม**กาม

(พระนลคำหลวง: 33)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ร้อนรุม เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงพระนลเมื่อตอนพบนางทมยันตีครั้งแรกก็รู้สึกจิตใจกลัดกลุ้มรุ่มร้อน เพราะหลงรักนางทมยันตี

เอก เป็น**เอก**นารีรัตน์ เลิศหล้า

(พระนลคำหลวง: 11)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เอก เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงพระนลเมื่อได้ยินคำร่ำลือถึงนางทมยันตีก็ตกหลุมรักทันทีและต้องการครองคู่กับนางคนเดียว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำบุพบท จำนวน 5 คำ ได้แก่

แก่ ลูกวีรเสนจอมกษัตริย์ ตรัส**แก่**ทมยันตี ผู้มีรูปอันชวนชม

(พระนลคำหลวง: 67)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แก่ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกลักษณะเป็นผู้รับ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงพระนลพูดกับนางทมยันตีหลังจากนางเลือกพระนลเป็นคู่ด้วยความรัก ทำให้นางจำพระนลได้ แม้จะมีเทวดาแปลงเป็นพระนลเพื่อทดสอบความรักของนาง เพราะในตอนเลือกคู่พระนลไม่สามารถพูดกับนางได้

ณ อันเธอควรเกษมสันต์**ณ**วันนี้ เพราะประสบไภมีศรีใส

(พระนลคำหลวง: 401)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ณ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกเวลา มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงในที่สุดพระนลและนางทมยันตีก็ได้กลับมาพบกันและได้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขอีกครั้ง

แด่ พระกล่าวสุนทรอ่อนหวาน **แด่**เยาวมาลย์ผู้พึงใจ

(พระนลคำหลวง: 67)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แด่ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกลักษณะเป็นผู้รับ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงพระนลได้กล่าวคำสัญญากับนางทมยันตีด้วยความรักที่นางเลือกพระนลเป็นคู่ว่าจะรักนางคนเดียว

ใน อยากใคร่เห็นอีกเที้อ กลับเข้า**ใน**ทับ

(พระนลคำหลวง: 129)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ใน เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกสถาน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความรักของพระนลที่มีต่อนางทมยันตี แม้จะทิ้งนางไป แต่ก็ยังตัดใจไม่ได้ จนต้องกลับไปเห็นหน้านางที่หลับอยู่ในกระท่อมอีกครั้งก่อนจาก

เพราะ อนิจจาซูบผอม **เพราะ**ตรอมใจ

(พระนลคำหลวง: 405)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เพราะ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกลักษณะ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงลักษณะของนางทมยันตีเมื่อนางกลับมาที่บ้านเมืองนาง นางมีสภาพซูบผอมและตรอมใจคิดถึงพระนลตลอดเวลาที่จากกัน

6. คำสันธาน จำนวน 3 คำ ได้แก่

กับ อันพระราชาไนษัช **กับ**นารีรัตน์คู่เคียง

(พระนลคำหลวง: 103)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กับ เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความคล้อยตามกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงพระนลและนางทมยันตีที่อยู่เคียงข้างกันเสมอไม่ว่าจะสุขหรือทุกข์ต้องออกจากเมือง

จึ่ง เมียนี้สิ้นวาสนาบารมี พระบดี**จึ่ง**สลัดตัดอาลัย

(พระนลคำหลวง: 311)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จึ่ง เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำแผลงอักษร กล่าวถึงคำตัดพ้อต่อว่าพระนลที่ตัดสินใจทิ้งนางไปทั้งๆที่นางพร้อมจะอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพระนล

ถ้า **ถ้า**แม้ข้าคิดคดขบถไซร้ ขอให้พระภูตะสักขี ทำลายปราณประหารชีวี

(พระนลคำหลวง: 399)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ถ้า เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความที่แบ่งรับรอง ใช้เชื่อมบอกการคาดคะเน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความรักของนางทมยันตีที่มีต่อพระนล จนนางกล้าสาบานว่าหากนางไม่ซื่อสัตย์ต่อพระนล ขอเทวดาดลให้นางมีอันเป็นไป

7. คำอุทาน จำนวน 2 คำ ตัวอย่างได้แก่

หนอ ใคร**หนอ**มาที่นี่ได้

(พระนลคำหลวง: 33)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หนอ เป็นคำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆของผู้พูด เป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีแสดงอารมณ์รำพึงขึ้นมาด้วยความประหลาดใจเมื่อเจอพระนลครั้งแรก และพระนลเข้ามาในที่พักของนางได้โดยง่าย

เออ **เออ**กระไรรูปอร่าม **เออ**แสงงามน่ารัก

(พระนลคำหลวง: 33)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เออ เป็นคำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆของผู้พูด เป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีแสดงอารมณ์รำพึงขึ้นมาด้วยประหลาดใจในครั้งแรกที่เห็นพระนลนางก็รู้สึกชื่นชมในรูปลักษณ์ของพระนล

ชนิดการสร้างคำ

1. คำมูล จำนวน 57 คำ ตัวอย่างได้แก่

กริ่ง แต่อกข้าเต้นตึกด้วยนึก**กริ่ง**

(พระนลคำหลวง: 367)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กริ่ง เป็นคำมูลภาษาไทยพยางค์เดียว มีความหมายว่า “นึกแคลง, นึกระแวง, นึกสงสัย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 68) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงนางทมยันตีที่มีใจผูกพันกับพระนล พอเห็นสารถีวาหุกก็รู้สึกแคลงใจ สงสัยว่าจะเป็นพระนล

ตาม เมียจะ**ตาม**ทุกก้าว

(พระนลคำหลวง: 115)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ตาม เป็นคำมูลภาษาไทยพยางค์เดียว มีความหมายว่า “ไปหรือมาข้างหลังหรือภายหลังโดยลำดับของสิ่งหรือเหตุการณ์ที่มีมาก่อน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 459) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงนางทมยันตีที่ยินดีติดตามพระนลไปทุกที่แม้จะต้องออกจากเมืองโดยไม่มีทรัพย์สินติดตัวและต้องไปเผชิญความลำบากในป่า

ภักดี **ภักดี**รักแน่นนอน ในภูธรนิษัธบดี

(พระนลคำหลวง: 65)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ภักดี เป็นคำมูลสองพยางค์ที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤต (ภกฺติ) มีความหมายว่า “ความจงรัก, ความเลื่อมใสยิ่ง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 818) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความรักอันมั่นคงยิ่งของนางทมยันตีในตอนเลือกคู่ เมื่อมีเทวดาแปลงเป็นพระนล นางจึงอธิษฐานขอให้นางทราบว่าคนไหนคือพระนลตัวจริง เพราะนางไม่ต้องการแต่งงานกับผู้อื่น

รักษา เพื่อผัวรัก**รักษา**ภรรยาพลาง

(พระนลคำหลวง: 311)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า รักษา เป็นคำมูลสองพยางค์ที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤต (รกฺษ) มีความหมายว่า “ระวัง, ดูแล, ป้องกัน, สงวนไว้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 938) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงนางทมยันตีตัดพ้อต่อว่าพระนลที่ทิ้งนางไว้ในป่าทั้งๆ ที่นางทำตัวเป็นเมียที่ดี นางจึงหวังว่าพระนลเองก็จะคอยดูแลปกป้องนาง

สำราญ **สำราญ**สถิตรมยา อยู่วิทรรภพารา

(พระนลคำหลวง: 421)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สำราญ เป็นคำมูลภาษาไทยสองพยางค์ มีความหมายว่า “สุขสบาย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1189) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงพระนลกับนางทมยันตีได้กลับมาอยู่ด้วยกันอีกครั้งอย่างสุขสบายที่กรุงวิทรรภของบิดานางทมยันตี หลังจากพระนลพ้นเคราะห์แล้ว

2. คำประสม จำนวน 78 คำ ตัวอย่างได้แก่

ชื่นชม พิศดูลูกน้อยผู้กลอยใจ จุมพิต**ชื่นชม**สมประสงค์

(พระนลคำหลวง: 387)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ชื่นชม เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ชื่น” กับคำว่า “ชม” มีความหมายใหม่ว่า “ปีติยินดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 367) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงพระนลในร่างวาหุกมาพบกับลูกของตนก็รู้สึกปีติยินดี หลังจากพรากกันไปหลายปี

ตั้งตา ข้าหวังและ**ตั้งตา** จะคอยดูแต่ภูมินทร์

(พระนลคำหลวง: 41)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ตั้งตา เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ตั้ง” กับคำว่า “ตา” มีความหมายใหม่ว่า “เฝ้าคอย” เหมือนคำว่าตั้งตาคอย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 449) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงนางทมยันตีที่เฝ้าคอยแต่พระนล แม้ว่าพระนลจะมาทำหน้าที่ฑูตสู่ขอนางให้เทวดานางก็ไม่สนใจผู้อื่น

ทรามสวาท ถึงอนงค์ทมยันตี มหิษี**ผู้ทรามสวาท**

(พระนลคำหลวง: 127)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทรามสวาท เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ทราม” กับคำว่า “สวาท” มีความหมายใหม่ว่า “หญิงงามน่ารัก, นางงามผู้เป็นที่รัก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 504) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงพระนลที่ถูกผีกลีเข้าสิงให้ลืมตัว แต่ใจของพระนลยังนึกถึงนางทมยันตีซึ่งเป็นเมียรักอยู่ แสดงให้เห็นความรักของพระนลที่ยังยกย่องนางทมยันตีให้เป็นที่รักเสมอ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใฝ่ฝัน ดวงหฤทัยบ่อยู่กับตน เวียนวนใคร**ใฝ่ฝัน**

(พระนลคำหลวง: 15)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ใฝ่ฝัน เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ใฝ่” กับคำว่า “ฝัน” มีความหมายใหม่ว่า “คิดอยากได้, มุ่งหวัง เช่น ใฝ่ฝันอยากไปเมืองนอก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 752) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงนางทมยันตีเมื่อได้ยินหงส์ทองกล่าวถึงพระนล ตัวนางก็คิดมุ่งหวังอยากได้พระนลเป็นคู่ครอง

ลูกแก้ว ยินดีด้วย**ลูกแก้ว** อันคลาดแคล้วพระภรรดา
บัดนี้บดีมา อภิรักษ์ภิรมย์ชม

(พระนลคำหลวง: 411)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ลูกแก้ว เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ลูก” กับคำว่า “แก้ว” มีความหมายใหม่ว่า “ลูกที่พ่อแม่รักมากที่สุด, ลูกแก้วลูกขวัญ หรือ ลูกขวัญก็เรียก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1021) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความรักของพ่อที่มีต่อลูกคือนางทมยันตี หลังจากเห็นนางเศร้าโศกและตามหาพระนลอยู่นานในที่สุดนางก็ได้กลับมาอยู่กับพระนล ทำให้พ่อของนางดีใจด้วย

3. คำซ้อน จำนวน 43 คำ ตัวอย่างได้แก่

กรีดหวีด นางร้อง**กรีดหวีด**ขึ้นด้วยทัน ว่าสูตราชนั้นไซร้คือพระนล

(พระนลคำหลวง: 385)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กรีดหวีด เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “กรีด” กับคำว่า “หวีด” มีความหมาย คือ อาการส่งเสียงแหลม, ส่งเสียงร้องดัง ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงนางทมยันตีส่งเสียงแหลมร้องออกมาด้วยความดีใจ หลังจากชิมอาหารฝีมือสารถีวาหุก นางรู้ทันทีว่าวาหุกคือพระนล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ค้ำจุน ถ้วนทุกอย่าง**ค้ำจุน**อุดหนุนกัน

(พระนลคำหลวง: 311)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ค้ำจุน เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ค้ำ” กับคำว่า “จุน” มีความหมายใหม่คือ “อุดหนุนให้ดำรงอยู่ได้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 250) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงนางทมยันตียังคงระลึกถึงหน้าที่ภรรยาของตน คือต้องคอยดูแลอุดหนุนสามีของตน แม้พระนลจะทิ้งนางไป

ปลื้มปรีดี ภีมราช**ปลื้มปรีดี**

(พระนลคำหลวง: 71)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ปลื้มปรีติ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ปลื้ม” กับคำว่า “ปฺรีติ (ส.)” มีความหมาย คือ เบิกบานยินดีมาก ทำหน้าที่เป็นคำกริยา กล่าวถึงพระราชาภีมะ บิดานางทมยันตีมีความรู้สึกเบิกบานยินดีที่นางทมยันตีลูกรักได้พระนลเป็นคู่ครอง

วาบปลาบ สารถีขับมาอาชานัย ดูไปใจ**วาบปลาบ**วิญญา

(พระนลคำหลวง: 357)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า วาบปลาบ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “วาบ” กับคำว่า “ปลาบ” มีความหมาย คือ รู้สึกเสียวซ่านในใจ ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์ กล่าวถึงครั้งแรกที่นางทมยันตีเห็นรถม้าที่วาหุกขับมา นางก็รู้สึกเสียวซ่านใจขึ้นมาเหมือนเห็นพระนลเป็นผู้ขับรถม้านั้น

สนิทชิด ค่ำเช้าเศร้าศัลย์ฝันหา นางแก้วกันยา ผู้เคย**สนิทชิด**ชม

(พระนลคำหลวง: 263)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สนิทชิด เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “สนิท” กับคำว่า “ชิด” มีความหมายใหม่คือ อยู่อย่างใกล้ชิด ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์กล่าวถึงพระนลในร่างวาหุกมาขออาศัยท้าวฤตุบรรณ แล้วเล่าเรื่องพระนลให้ฟังแสดงความรู้สึกในใจตนว่าทุกๆ วันยังคิดถึงนางทมยันตี ซึ่งเป็นภรรยาที่รักและอยู่ใกล้ชิดกันมาตลอดก่อนประสบเคราะห์

4. คำซ้ำ จำนวน 1 คำ ตัวอย่างได้แก่

สั่นๆ หฤทัย**สั่นๆ**ขันยิ่ง ฤๅพระนลแน่จริงใคร่แจ้งใจ

(พระนลคำหลวง: 367)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สั่นๆ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “สั่น” มีความหมายคือ “ไหวถี่ๆ, ทำให้ไหวถี่ ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1276) เมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกันมีความหมายทำให้เพิ่มน้ำหนักและเน้นคำเดิม ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงนางทมยันตีที่สงสัยในตัววาหุก นางรู้สึกหัวใจไหวถี่ๆ จนน่าแปลกใจ เหมือนนางได้พบพระนล

5. คำสมาส จำนวน 8 คำ ตัวอย่างได้แก่

กามเทพ แม้**กามเทพ**รูปวิลัย ผ่องใสราวเทพองค์นั้น

(พระนลคำหลวง: 5)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กามเทพ เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.ส.(กาม)” กับคำว่า “ป.ส.(เทว)” มีความหมายคือ “เทพเจ้าแห่งความรัก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 113) ทำหน้าที่เป็นคำนาม กล่าวถึงคำสรรเสริญพระนลที่นางทมยันตีได้ฟังว่างามยิ่งกว่าเทพเจ้าแห่งความรัก จนทำให้นางตกหลุมรักพระนลตั้งแต่ยังไม่เคยเห็นหน้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปิยกุมาร อีกทั้งคู่**ปิยกุมาร** ก็สำราญสโมสร

(พระนลคำหลวง: 305)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ปิยกุมาร เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.(ปิย)” กับคำว่า “ป.(กุมาร)” มีความหมายคือ ลูกชายที่รัก ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงลูกทั้งสองอันเป็นที่รักของนางทมยันตีที่นางได้กลับมาพบหน้า และเห็นว่าลูกสุขสบายดี

ปิยสามี ควรที่จะปิติ **ปิยสามิ**งามสม

(พระนลคำหลวง: 411)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ปิยสามิ เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.(ปิย)” กับคำว่า “ป.(สามิ)” มีความหมายคือ สามีที่รัก ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงสามีที่รักของนางทมยันตี คือ พระนล ที่ในที่สุดก็ได้กลับมาหานาง

วิวาหการ ให้แต่ง**วิวาหการ** นลราช
กับสุดารัตน์สร้อย สุดสมร ฯ

(พระนลคำหลวง: 71)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า วิวาหการ เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.ส.(วิวาห)” กับคำว่า “ป.ส.(การ)” มีความหมายคือ งานสมรส, งานแต่งงาน ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงเมื่อนางทมยันตีได้เลือกพระนลเป็นคู่ครอง และทั้งสองต่างพึงใจกัน ท้าวภีมะผู้เป็นบิดานางทมยันตีก็เตรียมจัดงานแต่งงานขึ้น เพื่อให้ทั้งสองได้ครองรักกัน

สัตยวาท ด้วย**สัตยวาท**ยง ยืนมั่น

(พระนลคำหลวง: 63)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สัตยวาท เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ส.(สตฺย)” กับคำว่า “ส.(วาท)” มีความหมายคือ คำพูดที่เป็นความจริง คำกล่าวคำมั่นสัญญา ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึง นางทมยันตีตอนจะเลือกคู่นางเห็นพระนลมี 5 องค์ เพราะเทวดาแปลงมาเป็นพระนล หวังให้นางเลือกผิดแต่นางตั้งจิตอธิษฐานว่านางได้พูดไปแล้วว่านางจะเลือกพระนลเท่านั้น ขอให้เทพเจ้าเห็นใจนางให้เลือกถูกคน

6. คำสนธิ จำนวน 1 คำ ตัวอย่างได้แก่

สุขารมย์ พร้อมองค์พระเมียขวัญ สุไวทรรภิเทวี
อีกบุตระบุตรี นิรทุกข์**สุขารมย์**

(พระนลคำหลวง: 443)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สุขารมย์ เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ป.ส.(สุข)” กับคำว่า “ส.(อารมย)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ อา จะกลมกลืนเสียงเป็นสระ อา มีความหมายคือ “อารมณ์ที่มีสุข” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1201) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความรักที่สมหวังได้กลับมาอยู่ร่วมกันพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัว คือ พระนล นางทมยันตี และลูกทั้งสองอย่างมีความสุขที่เมืองของพระนล หลังความทุกข์ผ่านพ้นไป

7. คำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ ตัวอย่างได้แก่

จง – จำนง ตูข้าจิต**จำนง** เป็นข้าองค์พระทรงชัย

(พระนลคำหลวง: 41)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จำนง เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “จง” โดยใช้การแผลงสระเสียงสั้นเป็นยาว เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “ประสงค์, มุ่งหวัง, ตั้งใจ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 308) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงตัวนางทมยันตีที่ประสงค์และมุ่งหวังว่าจะแต่งงานกับพระนลคนเดียวเท่านั้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นิรมล-นฤมล อ้าศรีพี่จักทิ้ง **นฤมล** ได้ฤา

(พระนลคำหลวง: 117)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า นฤมล เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ส.(นิรมล)” โดยใช้การแผลงเปลี่ยนรูปพยัญชนะตามหลักภาษาสันสกฤตโดยแผลงเสียงไปตามฐานที่เกิดเดียวกัน คือ ร เป็น ฤ มีความหมายคือ “ไม่มีมลทิน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 563) แต่ในที่นี้พระนลหมายถึงตัวนางทมยันตี คือ ผู้ไม่มีมลทิน ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงพระนลให้สัญญากับนางเมื่อออกจากเมืองมาด้วยกันว่าจะไม่มีทางทิ้งนางไป

ปราโมทย์ – ประโมทย์ แสนเปรม**ประโมทย์**ใจ บมีใดจะเปรียบปาน

(พระนลคำหลวง: 409)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ประโมทย์ เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ส.(ปฺรโมทฺย)” แต่ในภาษาไทยใช้ ปราโมทย์ โดยใช้การแผลงสระเสียงยาวเป็นสั้น เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “ความบันเทิงใจ, ความปลื้มใจ, ปราโมช ก็ได้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 670) ทำหน้าที่เป็นคำนาม กล่าวถึงความปลื้มใจของทุกคนที่ได้กลับมาอยู่ร่วมกันอีกครั้งของพระนลกับนางทมยันตี รวมทั้งบิดานางก็ร่วมยินดีไปด้วย เพราะรักพระนลเหมือนลูกอีกคน

รมณีย – รมณี ทุกทิวารัชนิล้วน **รมณี**

(พระนลคำหลวง: 73)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า รมณี เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ป.ส.(รมณีย)” โดยใช้การแผลงสระเสียงสั้นเป็นยาว และตัดพยางค์หลังออก เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “น่าบันเทิงใจ, น่าสนุก, พึงใจ, งาม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 925) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความสุขของพระนลและนางทมยันตีที่ได้สมหวังแต่งงานครองคู่กัน ทุกๆ วันจึงมีแต่เรื่องดีๆ ในชีวิต

เสนห – สิเนหา มิตรจิตร**สิเนหา**

(พระนลคำหลวง: 417)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สิเนหา เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ส.(เสนห)” โดยใช้การแผลงสระ อะ เป็น สระ อิ และเสียงสั้นท้ายพยางค์สระ อะ เป็นสระยาว อา เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “ความรัก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1214) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความรักฉันท์มิตรของพระนลกับท้าวฤตุบรรณ ผู้ที่พระนลไปอาศัยอยู่ในร่างวาหุก ในที่สุดเมื่อพระนลได้กลับมาหานางทมยันตีก็รู้สึกซาบซึ้งในความดีของท้าวฤตุบรรณที่มีให้ตน

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะคำสร้างศฤงคารรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

ชนิดการสร้างคำ	ประเภทคำ							รวม
	คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยา	คำวิเศษณ์	คำบุพบท	คำสันธาน	คำอุทาน	
1. คำมูล	9	10	25	4	5	2	2	57
2. คำประสม	25	1	43	9	-	-	-	78
3. คำซ้อน	4	1	22	16	-	-	-	43
4. คำซ้ำ	-	-	1	-	-	-	-	1
5. คำสมาส	8	-	-	-	-	-	-	8
6. คำสนธิ	1	-	-	-	-	-	-	1
7. คำแผลงอักษร	3	-	1	1	-	1	-	6
รวม	**50**	**12**	**92**	**30**	**5**	**3**	**2**	**194**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำสร้างศฤงคารรส จำแนกตามประเภทคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำกริยา 92 คำ พบชนิดการสร้างคำ 5 ชนิด คือ คำประสม 43 คำ คำมูล 25 คำ คำซ้อน 22 คำ คำซ้ำ 1 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

2. คำนาม 50 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำประสม 25 คำ คำมูล 9 คำ คำสมาส 8 คำ คำซ้อน 4 คำ คำแผลงอักษร 3 คำ คำสนธิ 1 คำ

3. คำวิเศษณ์ 30 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำซ้อน 16 คำ คำประสม 9 คำ คำมูล 4 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. คำสรรพนาม 12 คำ พบชนิดการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำมูล 10 คำ คำประสม 1 คำ คำซ้อน 1 คำ

5. คำบุพบท 5 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 5 คำ

6. คำสันธาน 3 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

7. คำอุทาน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ

จำแนกตามชนิดการสร้างคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำประสม 78 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา 43 คำ คำนาม 25 คำ คำวิเศษณ์ 9 คำ คำสรรพนาม 1 คำ

2. คำมูล 57 คำ พบประเภทคำ 7 หน้าที่ คือ คำกริยา 25 คำ คำสรรพนาม 10 คำ คำนาม 9 คำ คำบุพบท 5 คำ คำวิเศษณ์ 4 คำ คำสันธาน 2 คำ คำอุทาน 2 คำ

3. คำซ้อน 43 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา 22 คำ คำวิเศษณ์ 16 คำ คำนาม 4 คำ คำสรรพนาม 1 คำ

4. คำสมาส 8 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 8 คำ

5. คำแผลงอักษร 6 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำนาม 3 คำ คำกริยา 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ คำสันธาน 1 คำ

6. คำซ้ำ 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา 1 คำ

7. คำสนธิ 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วีรรส

คำสร้างวีรรสปรากฏ จำนวน 105 คำ จำแนกประเภทคำ คือ คำนาม จำนวน 58 คำ คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ คำกริยา จำนวน 35 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 10 คำ คำบุพบท จำนวน 1 คำ คำสันธาน จำนวน - คำ และคำอุทานจำนวน - คำ จำแนกชนิดการสร้างคำ คือ คำมูล จำนวน 37 คำ คำประสม จำนวน 19 คำ คำซ้อน จำนวน 17 คำ คำซ้ำ จำนวน - คำ คำสมาส จำนวน 22 คำ คำสนธิ จำนวน 2 คำ และคำแผลงอักษร จำนวน 8 คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเภทคำ

1. คำนาม จำนวน 58 คำ ตัวอย่างได้แก่

กรุณา กูยังคงเมตตา **กรุณา**อย่าสงสัย

(พระนลคำหลวง: 435)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กรุณา (ป.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงคุณธรรมที่ดีของกษัตริย์ในตัวพระนล คือ ความสงสารคิดช่วยเหลือพระบุษกร โดยการมอบทรัพย์สินให้ใช้ดูแลตนเอง เมื่อพระนลกลับมาเอาเมืองคืนได้จากพระบุษกรที่แพ้สกา

ไตรเพท จิตธมุ่งณพรหมาน เชี่ยวชาญในพระ**ไตรเพท**

(พระนลคำหลวง: 1)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ไตรเพท (ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (วิสามานยนาม) ที่เป็นชื่อเฉพาะเรียกที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำสมาส กล่าวถึงคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์ในสมัยพระเวท 3 คัมภีร์ คือ ฤคเวท ยชุรเวท สามเวทที่พระนลศึกษา แสดงให้เห็นจิตใจใฝ่ในธรรมของพระนล

วิริย อีกทรงศีลวัตร **วิริย**จัดกิจการ

(พระนลคำหลวง: 171)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า วิริย (ป.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงคุณธรรมที่ดีของกษัตริย์ในตัวภีมะราช กษัตริย์ผู้เป็นบิดานางทมยันตี คือ ความเพียร ความบากบั่นที่จะจัดการดูแลบ้านเมือง

พหลหาญ งามแนวแถวพล**พหลหาญ**

(พระนลคำหลวง: 421)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พหลหาญ เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกคนที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงกองทัพที่เต็มไปด้วยทหารผู้เก่งกล้าของพระนล ซึ่งเตรียมจะออกไปรบเอาเมืองนิษัธของตนคืน

สัตย์ ยก**สัตย์**จัดเป็นใหญ่ ให้เนาแน่นแฟ้นอุรา

(พระนลคำหลวง: 161)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สัตย์ (ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงคุณธรรมในตัวพระนลผู้เป็นกษัตริย์ คือ เป็นคนรักษาคำพูด

2. คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ ได้แก่

เจ้า เช่นนี้กูเมตตา กรุณา**เจ้า**มากมวล
ต่อไปอย่าได้หวน มาคิดคดขบถใจ

(พระนลคำหลวง: 435)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เจ้า เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล โดยใช้แทนชื่อผู้ฟัง (บุรุษสรรพนาม) คือ ตัวพระบุษกร ซึ่งพระนลยังคงเป็นห่วง ให้ความช่วยเหลือเมื่อพระนลได้เมืองคืนและเตือนว่าต่อไปไม่ควรคิดทรยศอีก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. คำกริยา จำนวน 35 คำ ตัวอย่างได้แก่

ชิงชัย พร้อมเพื่อประยุทธ์**ชิงชัย**

(พระนลคำหลวง: 423)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ชิงชัย เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงพระนลเมื่อผ่านพ้นอุปสรรคความสามารถด้านการรบก็กลับคืนมา จึงเตรียมการไปรบกับพระบุษกรเพื่อเอาเมืองของตนคืน

เซ่นสรวง บ่มิเว้น**เซ่นสรวง**สรรค์

(พระนลคำหลวง: 159)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เซ่นสรวง เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำแผลงอักษร กล่าวถึงพระนลเป็นกษัตริย์ที่มีคุณธรรมคอยเอาอาหารไปเคารพบูชากราบไหว้ด้วยความนับถือเทพเจ้าเป็นประจำ

ผดุง พระ**ผดุง**ประชากร ธรรมฐิต เที่งแฮ

(พระนลคำหลวง: 73)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ผดุง เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงพระนลเป็นกษัตริย์ที่มีคุณธรรมคอยค้ำจุนดูแลประชาชนในเมืองนิษัธของตน

ราญ กล้าหาญ**ราญ**อริน ทรงสวัสดิ์สัจจาทรง

(พระนลคำหลวง: 171)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ราญ เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงพระนลเป็นผู้มีความสามารถด้านการรบกับข้าศึก

อวย มัก**อวย**ทานทักษิณา

(พระนลคำหลวง: 169)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อวย เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงคุณธรรมของภีมะราชาผู้เป็นบิดานางทมยันตีว่าทรงเป็นกษัตริย์ที่ชอบบริจาคทาน

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 10 คำ ตัวอย่างได้แก่

เกรียงไกร กล้า**เกรียงไกร**ในสงคราม

(พระนลคำหลวง: 181)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เกรียงไกร เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงพระนลเป็นผู้กล้าที่ยิ่งใหญ่ในการรบ การรบ ไม่เกรงกลัวต่อศัตรู

เชี่ยวชำนาญ พระเหมือนพญาสาร **เชี่ยวชำนาญ**การนาๆ

(พระนลคำหลวง: 173)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เชี่ยวชำนาญ เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงพระนลเป็นผู้ที่ช่ำชองมีความชำนาญ มีความสามารถในทุกๆด้าน

ธรรมเที่ยง **ธรรมเที่ยง**ไว้ไร้มลทิน

(พระนลคำหลวง: 171)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ธรรมเที่ยง เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงพระนลเป็นผู้ตั้งตรงอยู่ในความเป็นธรรม อันเป็นคุณธรรมที่ดีของกษัตริย์

เหิมหาญ **เหิมหาญ**ชาญฉกาจ สัตยวาทวีรพันธุ์

(พระนลคำหลวง: 173)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เหิมหาญ เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงพระนลเป็นกษัตริย์ผู้มีความลำพองใจด้วยความกล้าหาญ

แหลกประลัย ขอองค์พระผู้ผลาญ ศัตรูพาล**แหลกประลัย**

(พระนลคำหลวง: 161)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แหลกประลัย เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงพระนลเป็นผู้มีความสามารถด้านการรบมากจนทำให้ทัพของศัตรูย่อยยับเสียหาย

5. คำบุพบท จำนวน 1 คำ ได้แก่

แก่ บริจาคทานอันควร **แก่**มวลหมู่พราหมณ์ทั้งหลาย

(พระนลคำหลวง: 305)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แก่ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกลักษณะ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงคุณธรรมของนางทมยันตีซึ่งเป็นนางกษัตริย์ได้ให้ทานกับพราหมณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. คำสันธาน ไม่พบ

7. คำอุทาน ไม่พบ

ชนิดการสร้างคำ

1. คำมูล จำนวน 37 คำ ตัวอย่างได้แก่

ซื่อ นาง**ซื่อ**ถือความรัก

(พระนลคำหลวง: 157)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ซื่อ เป็นคำมูลพยางค์เดียว มีความหมายว่า “ตรง, ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม, ไม่คดโกง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 382) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงคุณธรรมของนางทมยันตีเป็นผู้มีความประพฤติตรงกับจิตใจที่นางต้องการ

ทาน มั่นคงสารพัด ทั้ง**ทาน**จำนง

(พระนลคำหลวง: 79)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทาน เป็นคำมูลพยางค์เดียวที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤต มีความหมายว่า “การให้; สิ่งที่ให้มักหมายถึงเงินหรือสิ่งของที่คนให้แก่คนยากจน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 524) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงคุณธรรมในตัวพระนลผู้เป็นกษัตริย์กรุงนิษัธที่มักบริจาคและดูแลประชาชนเสมอ

น้อม นบนมัสการอ่อนค้อม **น้อม**มโนบูชา พระผู้เจ้าสรณา

(พระนลคำหลวง: 69)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า น้อม เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “โน้ม, ค่อม, โอนลงเป็นการแสดงความเคารพ, โอนอ่อนตาม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 567) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงคุณธรรมของพระนลและนางทมยันตีซึ่งเป็นผู้อ่อนน้อมแสดงความเคารพต่อเทพเทวดา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บำบวง **บำบวงด้วยดี** พลีเทวา

(พระนลคำหลวง: 79)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า บำบวง เป็นคำมูลสองพยางค์ มีความหมายว่า “บนบาน, เซ่นสรวง, บูชา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 626) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงคุณธรรมของพระนลที่มักทำการบูชาเทวดา เทพเจ้าเสมอ

ปราศ ให้ไปโดย**ปราศ**โทษ บ่มิโกรธมิเกี่ยงงอน

(พระนลคำหลวง: 437)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ปราศ เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “พ้นไป, ไม่มี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 670) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงคุณธรรมในตัวพระนลที่ปล่อยพระบุษกรที่ทำผิดไปโดยไม่เอาโทษและให้อภัยพระบุษกร

2. คำประสม จำนวน 19 คำ ตัวอย่างได้แก่

กระบวนพล จึ่งองค์พระราชา ให้สั่งเกณฑ์**กระบวนพล**

(พระนลคำหลวง: 439)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กระบวนพล เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “กระบวน” เป็นคำที่มีลักษณะเด่นเป็นคำหลัก กับคำว่า “ป.ส. (พล)” เป็นคำที่มีลักษณะรองมาขยายไว้ข้างหลัง มีความหมายใหม่ว่า ขบวนทหาร, กองกำลังทหาร ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความยิ่งใหญ่ของพระนลเมื่อได้เมืองคืนก็มีกองทัพทหารใหญ่ของตนที่พร้อมรบ

คลองธรรม นี่คือประพฤติต้อง **คลองธรรม**

(พระนลคำหลวง: 49)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า คลองธรรม เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “คลอง” กับคำว่า “ส.(ธรฺม)” มีความหมายใหม่ว่า แนวทางที่ถูกต้องและยุติธรรม ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงคุณธรรมของพระนลที่ตั้งมั่นในแนวทางที่ถูกต้อง ไม่เห็นแก่ตัว เมื่อเทวดาขอให้มาพูดขอนางทมยันตีให้เทวดา พระนลก็ยอมทำตามประสงค์ด้วยความเคารพ ทั้งๆที่ตัวเองก็ชอบนางทมยันตี

ธำรงธรรม์ ผู้ทรงสัตย์**ธำรงธรรม์**

(พระนลคำหลวง: 159)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ธำรงธรรม์ เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ธำรง” เป็นคำที่มีลักษณะเด่นเป็นคำหลัก กับคำว่า “ส. (ธรฺม)” เป็นคำที่มีลักษณะรองมาขยายไว้ข้างหลัง มีความหมายใหม่ว่า คงไว้ซึ่งความถูกต้อง ความยุติธรรม ตั้งมั่นในคุณความดี ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงพระนลเป็นผู้ตั้งมั่นไว้ซึ่งความถูกต้องและสิ่งที่เป็นความดีงาม

สาตราชาญ อีกสามารถ**สาตราชาญ**

(พระนลคำหลวง: 181)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สาตราชาญ เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ส.(ศสฺตฺร)” เป็นคำที่มีลักษณะเด่นเป็นคำหลัก กับคำว่า “ชาญ” เป็นคำที่มีลักษณะรองมาขยายไว้ข้างหลัง มีความหมายใหม่ว่า มีความชำนาญในการใช้อาวุธของมีคมเป็นเครื่องฟันแทง ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความชำนาญสามารถของพระนลในการใช้อาวุธต่อสู้

อดใจ เนตร์แดงดังแสงอัคนี ใคร่ผลาญชีวี
แต่สู้สก**ดอดใจ**

(พระนลคำหลวง: 431)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อดใจ เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “อด” กับคำว่า “ใจ” มีความหมายใหม่ว่า “ยั้งใจ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1322) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงพระนลจะมาเอาเมืองคืนจากพระบุษกร โดนพระบุษการพูดเยาะเย้ยก็รู้สึกโกรธ แต่พยายามยั้งใจตนเองไว้ แสดงคุณธรรมของพระนลที่รู้จักยับยั้งชั่งใจเมื่อโดนยั่วยุ

3. คำซ้อน จำนวน 17 คำ ตัวอย่างได้แก่

นบกราบ **นบกราบ**สี่เทพไท้

(พระนลคำหลวง: 25)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า นบกราบ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “นบ” กับคำว่า “กราบ” มีความหมาย คือ นอบตัวลงแสดงความเคารพ ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงคุณธรรมของพระนลที่มีความเคารพต่อเทวดาทั้งสี่ คือ พระอินทร์ พระวิรุณ พระอัคนีและพระยมด้วยความนอบน้อม

บำราบปราบ **บำราบปราบ**อริน ฤทธิ์สยอนหย่อนแรงรณ

(พระนลคำหลวง: 171)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า บำราบปราบ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “บำราบ” กับคำว่า “ปราบ” มีความหมาย คือ ทำให้ราบ, ทำให้กลัว ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงคุณธรรมด้านการรบของพระราชาภีมะ บิดานางทมยันตีว่าเป็นผู้มีความสามารถด้านการรบ ทำให้ศัตรูเกรงกลัว

ผจญผลาญ งามแนวแถวพลพหลาญ พร้อมเพื่อ**ผจญผลาญ**
เผด็จอรินสิ้นกำลัง

(พระนลคำหลวง: 421)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ผจญผลาญ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ข.(ผฺจาญ่)” กับคำว่า “ผลาญ” มีความหมาย คือ ต่อสู้ทำลายเพื่อเอาชนะ ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความสามารถด้านการรบของพระนลที่เตรียมกองทัพของตนเอาไว้พร้อมรบกับศัตรูข้าศึกตลอดเวลา

พลกำลัง ภูเบนทรทรง**พลกำลัง**

(พระนลคำหลวง: 1)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พลกำลัง เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ป.ส.(พล)” กับคำว่า “กำลัง” มีความหมาย คือ แรงกำลัง ทำหน้าที่เป็นคำนาม กล่าวถึงพระนลว่าเป็นผู้มีแรงกำลังในการสู้รบ

แรงฤทธิ์ เป็นอัครชายา นิษธาธิบดี กำแหง**แรงฤทธิ์**

(พระนลคำหลวง: 165)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แรงฤทธิ์ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “แรง” กับคำว่า “ส.(ฤทฺธิ)” มีความหมายใหม่คือ แรงอำนาจ ทำหน้าที่เป็นคำนาม กล่าวถึงพระนลเป็นผู้มีแรง มีอำนาจในการสู้รบกับศัตรู

4. คำซ้ำ ไม่พบ

5. คำสมาส จำนวน 22 คำ ตัวอย่างได้แก่

จัตุรงคเสนา แบ่งเหล่าพยุหพล **จัตุรงคเสนา**

(พระนลคำหลวง: 439)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จัตุรงคเสนา เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.ส.(จตุรงฺค)” กับคำว่า “ป.ส.(เสนา)” มีความหมายคือ ไพร่พลกองทัพ 4 เหล่า คือ เหล่าช้าง เหล่ารถ เหล่าม้า เหล่าราบ ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความยิ่งใหญ่ของกองทัพพระนลที่มีทหารถึง 4 เหล่า

วิวิธยัญญะ พระกอบ**วิวิธยัญ ญ**ะวิธีวิโรจน์ราม

(พระนลคำหลวง: 445)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า วิวิธยัญญะ เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.(วิวิธ)” กับคำว่า “ป.(ยญฺญ)” มีความหมายคือ การเซ่นสรวงบูชาต่างๆ ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงพระนลและนางทมยันตีทำพิธีบูชาต่างๆ ให้เทวดา เพื่อความสงบร่มเย็น หลังจากได้กลับมาครองเมืองอีกครั้ง

ศีลวัตร อีกทรง**ศีลวัตร** วิริยจัดกิจการ

(พระนลคำหลวง: 171)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ศีลวัตร เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน ศีลวัต คือ คำว่า “ส.(ศีล)” กับคำว่า “ส.(วฺฤตฺต)” มีความหมายคือ “มีศีลมีความประพฤติดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1104) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงคุณธรรมของพระราชาภีมะเป็นผู้ตั้งอยู่ในศีลและมีความประพฤติดี

ธรรมฐิต พระผดุงประชากร **ธรรมฐิต** เที่ยงแฮ

(พระนลคำหลวง: 73)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ธรรมฐิต เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ส.(ธรฺม)” กับคำว่า “ป.(ฐิต)” มีความหมายเช่น ธรรมฐิติ คือ “การตั้งอยู่แห่งสิ่งที่เป็นเอง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 554) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงตัวของพระนลว่าเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อัศวเมธ อันองค์พระทรงเดช **อัศวเมธ**ทำกี่หน

(พระนลคำหลวง: 159)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อัศวเมธ เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ส.(อศฺว)” กับคำว่า “ป.ส.(เมธ)” มีความหมายคือ “ชื่อพระราชพิธีเพื่อประกาศพระบรมเดชานุภาพของพระราชาธิราชในวรรณคดีอินเดีย โดยจะทรงปล่อยม้าอุปการพร้อมทั้งกองทัพให้เข้าไปในประเทศต่างๆ ถ้าประเทศใดไม่ยอมอ่อนน้อมกองทัพจะเข้าโจมตี เมื่อครบ 1 ปีแล้วกองทัพก็ยกกลับพร้อมทั้งพระราชาที่ถูกปราบ พระราชาธิราชก็จะจัดพระราชพิธีโดยฆ่าม้านั้นบูชายัญ เรียกว่า พิธีอัศวเมธ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1357) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงพระนลเป็นผู้มีความเคารพต่อเทวดาโดยทำพิธีบูชายัญอย่างสม่ำเสมอ

6. คำสนธิ จำนวน 2 คำ ตัวอย่างได้แก่

กฤตัญชลี แล้ว**กฤตัญชลี**นอบ ยอบกายอย่างเคารพ

(พระนลคำหลวง: 25)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กฤตัญชลี เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ส.(กฺฤต)” กับคำว่า “ป.ส.(อญฺชลิ)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ อา กับ อะ อา ที่มีพยัญชนะสะกดจะกลมกลืนเสียงเป็น อะ มีความหมายคือ ยกมือไหว้ ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงพระนลแสดงความเคารพเทวดาด้วยการยกมือขึ้นไหว้

สาตราวุธ **สาตราวุธ**ะตระการ ก็กระลึงกระชับกร

(พระนลคำหลวง: 439)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สาตราวุธ เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ส.(ศสฺตฺร)” กับคำว่า “ป.(อาวุธ)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ อา จะกลมกลืนเสียงเป็นสระ อา โดย ศัตราวุธ มีความหมายคือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

“ของมีคมเป็นเครื่องฟันแทง, อาวุธต่างๆ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1096) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความยิ่งใหญ่ในกองทัพของพระนล ซึ่งมีอาวุธครบมือ

7. คำแผลงอักษร จำนวน 8 คำ ตัวอย่างได้แก่

ปตฺตนึก-ปัตตานิก หกร้อย**ปัตตานิก**แซง เลือกล้วนกำแหง

(พระนลคำหลวง: 423)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ปัตตานิก เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำ โดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ป.ปตฺตนึก” โดยใช้การแผลงสระเสียงสั้น อึ เป็น อิ เนื่องจากเป็นคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “กองทัพเหล่าราบ, กองทัพทหารเดินเท้า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 688) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงรูปแบบกองทัพของพระนลที่มีทหารเดินเท้าถึงหกร้อยนาย

พรฺหฺม-พรหมาน จิตธมุ่งณ**พรหมาน**

(พระนลคำหลวง: 1)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พรหมาน เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำ โดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ป.ส.(พรฺหฺม)” โดยใช้การแผลงสระเสียงสั้นเป็นยาว เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “ชื่อพระเป็นเจ้าผู้สร้างโลกตามศาสนาพราหมณ์, เทพในพรหมโลก จำพวกมีรูป เรียก รูปพรหม มี 16 ชั้น จำพวกไม่มีรูป เรียก อรูปพรหม มี 4 ชั้น ตามคติพระพุทธศาสนา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 760) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงคุณธรรมของพระนลในเรื่องการทำความดีเพื่อจะได้ไปอยู่กับพระพรหมในพรหมโลก

ภควตฺ-ภาควัต อีกทั้งได้อ่าน ตำนานสำคัญ ชื่อ**ภาควัต**อัน

(พระนลคำหลวง: 79)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ภาควัต เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ป.ส.(ภควตฺ)” โดยใช้การแผลงสระเสียงสั้นเป็นยาว เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “นามพระเป็นเจ้า, นามพระพุทธเจ้า,

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระผู้เป็นเจ้า, พระผู้มีพระภาค” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 817) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความฝักใฝ่ในธรรมของพระนลที่มุ่งอ่านคัมภีร์อันเป็นตำนานเกี่ยวกับพระเจ้าที่นับถือ

เซ่นสรวง-เส้นสรวง **เส้นสรวง**บำบวงบน บ่มิเว้นเซ่นสรวงสรรค์

(พระนลคำหลวง: 159)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เส้นสรวง เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “เซ่นสรวง” โดยใช้การเปลี่ยนรูปพยัญชนะ ซ เป็น ส และแผลงวรรณยุกต์โดยเปลี่ยนรูปวรรณยุกต์ เอก เป็น โท เพื่อต้องการวรรณยุกต์ในการประพันธ์ เช่น มีความหมายคือ “เอาอาหารเป็นต้นไปไหว้หรือสังเวยผีหรือเจ้า เช่น เซ่นผี เซ่นเจ้า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 384) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงการทำบุญของพระนลโดยการทำพิธีบูชาความเคารพแก่เทพเจ้า

อกฺโขภิณี-อักโขหิณี ธธำรงสัตยวาที เป็นอธิบดีผู้บังคับ **อักโขหิณี**ทัพกลั่นแกล้ว

(พระนลคำหลวง: 1)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อักโขหิณี เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ป.(อกฺโขภิณี)” โดยใช้การแผลงพยัญชนะโดยการเปลี่ยนรูปพยัญชนะ ภ ในภาษาบาลี มาเป็น ห ในภาษาไทยเนื่องจากเป็นคำประพันธ์ มีความหมายคือ “กองทัพอินเดียโบราณที่มีกระบวนรบพร้อมมูลตามกำหนด” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1347) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความสามารถด้านการรบของพระนลว่าเป็นแม่ทัพของกองทัพใหญ่ที่มีกระบวนรบพร้อมมูล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 3 แสดงลักษณะคำสร้างวีรรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

ชนิดการสร้างคำ	ประเภทคำ							รวม
	คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยา	คำวิเศษณ์	คำบุพบท	คำสันธาน	คำอุทาน	
1. คำมูล	18	1	16	1	1	-	-	37
2. คำประสม	9	-	7	3	-	-	-	19
3. คำซ้อน	3	-	9	5	-	-	-	17
4. คำซ้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-
5. คำสมาส	20	-	1	1	-	-	-	22
6. คำสนธิ	1	-	1	-	-	-	-	2
7. คำแผลงอักษร	7	-	1	-	-	-	-	8
รวม	**58**	**1**	**35**	**10**	**1**	**-**	**-**	**105**

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำสร้างวีรรส จำแนกตามประเภทคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำนาม 58 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำสมาส 20 คำ คำมูล 18 คำ คำประสม 9 คำ คำแผลงอักษร 7 คำ คำซ้อน 3 คำ คำสนธิ 1 คำ

2. คำกริยา 35 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำมูล 16 คำ คำซ้อน 9 คำ คำประสม 7 คำ คำสมาส 1 คำ คำสนธิ 1 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

3. คำวิเศษณ์ 10 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำซ้อน 5 คำ คำประสม 3 คำ คำมูล 1 คำ คำสมาส 1 คำ

4. คำสรรพนาม 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ

5. คำบุพบท 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ

6. คำสันธาน ไม่พบ

7. คำอุทาน ไม่พบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำแนกตามชนิดการสร้างคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำมูล 37 คำ พบประเภทคำ 5 หน้าที่ คือ คำนาม 18 คำ คำกริยา 16 คำ คำสรรพนาม 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ คำบุพบท 1 คำ

2. คำสมาส 22 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำนาม 20 คำ คำกริยา 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

3. คำประสม 19 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำนาม 9 คำ คำกริยา 7 คำ คำวิเศษณ์ 3 คำ

4. คำซ้อน 17 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา 9 คำ คำวิเศษณ์ 5 คำ คำนาม 3 คำ

5. คำแผลงอักษร 8 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำนาม 7 คำ คำกริยา 1 คำ

6. คำสนธิ 2 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำนาม 1 คำ คำกริยา 1 คำ

7. คำซ้ำ ไม่พบ

อัทภูตรส

คำสร้างอัทภูตรสปรากฏ จำนวน 100 คำ จำแนกประเภทคำ คือ คำนาม จำนวน 41 คำ คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ คำกริยา จำนวน 36 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 18 คำ คำบุพบท จำนวน 3 คำ คำสันธาน จำนวน - คำ และคำอุทาน จำนวน - คำ จำแนกชนิดการสร้างคำ คือ คำมูล จำนวน 36 คำ คำประสม จำนวน 25 คำ คำซ้อน จำนวน 11 คำ คำซ้ำ จำนวน 1 คำ คำสมาส จำนวน 18 คำ คำสนธิ จำนวน 5 คำ และคำแผลงอักษร จำนวน 4 คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเภทคำ

1. คำนาม จำนวน 41 คำ ตัวอย่างได้แก่

ท้าวกลี จึ่ง**ท้าวกลี**จิตร้อน

(พระนลคำหลวง: 81)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ท้าวกลี เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อเฉพาะ (วิสามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกของอมนุษย์ คือ ผีร้าย ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงท้าวกลี ซึ่งเป็นผีร้ายกำลังเดินทางมางานเลือกคู่ของนางทมยันตี แต่มาเจอเทวดาทั้งสี่กลางทาง เทวดาจึงแจ้งให้ทราบว่างานเลือกคู่จบลงแล้ว แสดงให้เห็นสิ่งที่เป็นทิพย์คือ เทวดากับผี

เพลงสวรรค์ ยินเสียงบรรเลง**เพลงสวรรค์** เสนาะนันท์สำเนียงเสียงหวาน

(พระนลคำหลวง: 403)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เพลงสวรรค์ เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อเฉพาะ (วิสามานยนาม) ของสิ่งของ คือ เพลง ที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงการได้ยินสิ่งที่เป็นทิพย์ คือ เพลงสวรรค์ เมื่อนางทมยันตีสาบานโดยกล่าวกับพระนลว่าตลอดเวลาที่จากกันนางยังซื่อสัตย์กับพระนล เพลงสวรรค์ก็ดังขึ้นเป็นการที่เทวดายอมรับคำสาบานของนางว่าเป็นความจริง

รังสี ฝ่ายท้าวเทวราชอัคนีประสาท**รังสี**

(พระนลคำหลวง: 69)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า รังสี (ป. รสิ) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกสิ่งที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงเมื่อพิธีเลือกคู่สิ้นสุดลง พระนลก็ได้รับพรจากพระเจ้า คือ พระอัคนีซึ่งให้พรเป็นแสงสว่าง

เมืองแมน เผอิญผันผายกระทั่ง ยัง**เมืองแมน**แดนอินทร์

(พระนลคำหลวง: 17)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เมืองแมน เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อเฉพาะ (วิสามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) ในเรื่อง มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงที่อยู่ของพระอินทร์ซึ่งเป็นเทวดา อันเป็นสถานที่ที่เป็นทิพย์

ยักษ์ ฤาเป็น**ยักษ์**แข็งขัน

(พระนลคำหลวง: 33)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ยักษ์ (ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกอมนุษย์ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงสิ่งที่เป็นทิพย์ เมื่อนางทมยันตีเห็นพระนลครั้งแรก พระนลหายตัวเข้ามา ทำให้นางคิดว่าพระนลอาจจะเป็นยักษ์ที่มีฤทธิ์แปลงตัวมาเป็นคนรูปงาม

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ ได้แก่

นั้น **นั้น**คือเทวราชเจ้า มฤตยู

(พระนลคำหลวง: 27)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า นั้น เป็นคำสรรพนาม (ตามเกณฑ์ของพระยาอุปกิตศิลปสาร) คือ คำที่ใช้แทนนามเพื่อให้รู้กำหนดแน่นอน (นิยมสรรพนาม) เป็นการใช้นิยมวิเศษณ์ นั้น แทนที่นิยมสรรพนาม นั่น ในตำแหน่งคำสรรพนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงสิ่งที่เป็นทิพย์ที่มองเห็นได้ว่าอยู่ตรงนั้นคือพระยม เทพเจ้าแห่งความตาย

โน่น **โน่น**เทพอัคนินทร์ เลิศล้ำ

(พระนลคำหลวง: 27)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โน่น เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนามเพื่อให้รู้กำหนดแน่นอน (นิยมสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงการเห็นสิ่งที่เป็นทิพย์ที่อยู่ไกลออกไปว่าคือ พระอัคนี เทพแห่งไฟ

3. คำกริยา จำนวน 36 คำ ตัวอย่างได้แก่

จำแลง **จำแลง**เป็นวาหุกสูตสุนทร ผู้ชำนาญอัสดรวิเศษดี

(พระนลคำหลวง: 383)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จำแลง เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความอัศจรรย์ของพระนล เมื่อผีกลีออกจากร่างก็แปลงตัวเป็นสารถีวาหุกไม่ให้ใครจำได้ แล้วไปอาศัยอยู่กับท้าวฤตุบรรณ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

งัน ยืนตะลึงขึง**งัน**อยู่กับที่ เห็นสิ่งอัศจรรย์อีกทันที

(พระนลคำหลวง, หน้า 383)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า งัน เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหารของวาหุก คือ การจุดไฟจากแสงอาทิตย์และถือไฟไว้ในมือได้

นิมิต **นิมิต**ตัวไซร์ ให้ย่อมลงไป ให้เท่าอังคุษฐ์

(พระนลคำหลวง: 245)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า นิมิต (ป.นิมฺมิต) เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงอภินิหารของนาคราชาที่กำลังถูกเผาอยู่กลางกองไฟ ขอให้พระนลพาตนออกไปจากกองไฟ โดยแปลงตัวให้เล็กเท่านิ้วหัวแม่มือ เพื่อให้พระนลหยิบได้

ผ่านข้าม รถยาน**ผ่านข้าม**นที ข้ามบรรพตศรี ผ่านพนและสระงามงอน

(พระนลคำหลวง: 345)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ผ่านข้าม เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงอภินิหารของพระนลในร่างสารถีวาหุกสามารถขับรถม้าข้ามผ่านแม่น้ำ ภูเขา ป่า และสระน้ำไปได้อย่างน่าอัศจรรย์

อันตรธาน นาคะราชา**อันตรธาน**

(พระนลคำหลวง: 255)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อันตรธาน (ป.ส.) เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงอภินิหารของพญานาค เมื่อพระนลช่วยออกมาจากกองไฟ นาคก็ช่วยแนะนำวิธีเอาเมืองคืนให้พระนล หลังจากนั้นนาคก็หายตัวไปต่อหน้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 18 คำ ตัวอย่างได้แก่

คืนคง แล้วรำพึงถึงนาคราชา ในพริบตารูปเดิมก็**คืนคง**

(พระนลคำหลวง: 403)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า คืนคง เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหารของพระนลที่อยู่ในร่างวาหุก เมื่อกล่าวถึงนาคราชาทันใดนั้นก็กลายร่างมาเป็นพระนลดังเดิม

ชั่วพริบตา อีกซ้ำลำธารเห็น น้ำไหลเย็นเห็นชื่นตา อีกนกผกผันถา
ชั่วพริบตาก็สูญหาย

(พระนลคำหลวง: 187)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ชั่วพริบตา เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายกริยา มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหารของฤาษี เมื่อนางทมยันตีมาเจอในป่า แต่พอฤาษีหายไป ทันใดนั้นความร่มรื่นทั้งแม่น้ำ และนกกาก็หายไปหมด เหลือนางในป่าลำพัง

แปลก ดูก็**แปลก**เหลือใจไม่มีสอง ทั้งได้เห็นหลากหลายเป็นก่ายกอง

(พระนลคำหลวง: 383)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แปลก เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายกริยา มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงอภินิหารของวาหุกที่ผู้พบเห็นรู้สึกผิดปรกติ เพราะวาหุกสามารถจับไฟได้โดยไม่ไหม้มือ และเรียกน้ำให้ไหลมาหาและทำให้น้ำหายไปได้

สนั่น รถขวัญ เสียง**สนั่น**แดนดินได้ยินเสียง

(พระนลคำหลวง: 357)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สนั่น เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายกริยา มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหาร คือ เสียงรถม้าของวาหุกที่ขับเข้ามาในเมืองวิทรรภดังไปทั่วทั้งเมือง

อัศจรรย์ ทุกๆสิ่ง**อัศจรรย์**เสียสุดใจ

(พระนลคำหลวง: 381)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อัศจรรย์ (ส.) เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงอภินิหารของวาหุกที่เหมือนกับเทวดาซึ่งนางกำนัลเกศินีแอบเห็น แล้วเล่าให้นางทมยันตีฟัง สามารถทำสิ่งแปลกประหลาดได้ เช่น ทำให้ประตูยืดสูง ทำให้น้ำเต็มหม้อ ทำให้ไฟลุกเองได้

5. คำบุพบท จำนวน 3 คำ ได้แก่

เพื่อ ประตูนี้พลันหลีกสูงขึ้นไป **เพื่อ**จะให้เขาลอดสะดวกดาย

(พระนลคำหลวง: 381)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เพื่อ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกลักษณะ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความมหัศจรรย์ในตัววาหุกเมื่อเดินผ่านประตูเตี้ยๆ ก็ไม่ต้องก้ม แต่ประตูจะยืดขึ้นเองให้เดินลอดได้ง่ายๆ

สู่ ผู้แข่งจะตก ไป**สู่**นรก หมกกลางอัคคี

(พระนลคำหลวง: 81)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สู่ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกสถาน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงการได้รับพรจากเทวดาของพระนล เมื่อทราบว่าผีกลีจะไปทำร้ายพระนล เทวดาจึงกล่าวให้พรพระนลว่าผู้ที่ทำร้ายจะต้องตกนรกหมกไหม้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แห่ง ยามเข้าไปสู่ปราสาท **แห่ง**เทวราชจอมสวรรค์

(พระนลคำหลวง: 17)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แห่ง เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าคำที่เป็นเจ้าของ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงการได้เห็นสิ่งมหัศจรรย์ คือ พระมุนีผู้มีพรตกล้าแข็งเมื่อทราบข่าวว่านางทมยันตีจะเลือกคู่ ก็เดินทางไปยังที่อยู่ของพระอินทร์บนสวรรค์เพื่อแจ้งข่าว

6. คำสันธาน ไม่พบ

7. คำอุทาน ไม่พบ

ชนิดการสร้างคำ

1. คำมูล จำนวน 36 คำ ตัวอย่างได้แก่

กลาย พระรูปราชัน อันเปล่งปลั่งศรี ก็**กลาย**จากดี เป็นรูปเลวทราม

(พระนลคำหลวง: 247)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กลาย เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “เปลี่ยนไป, แปรปรวนไป, เป็นอื่นไป, แปลงไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 80) ทำหน้าที่เป็นคำกริยา กล่าวถึงการเห็นอภินิหารที่นาคราชากัดพระนล ทำให้พระนลเปลี่ยนแปลงรูปจากรูปงามกลายเป็นคนรูปร่างผิดปรกติเป็นร่างวาหุก

คนธรรพ์ ฤๅ**คนธรรพ์**ผู้ฉลาด

(พระนลคำหลวง: 33)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า คนธรรพ์ เป็นคำมูลสองพยางค์ที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤต ส.(คนธรฺว) มีความหมายว่า “ชาวสวรรค์พวกหนึ่ง เป็นบริวารท้าวธตรฐมีความชำนาญในวิชาดนตรีและขับร้อง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 217) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้เห็นสิ่งที่เป็นทิพย์ คือนางทมยันตีคิดว่าตัวเองได้เห็นชาวสวรรค์อย่างคนธรรพ์ในห้องของนาง

เทพ ทราบเหตุหมดทุกประการ เรื่องเยาวมาลย์เลอสรร
สาม**เทพ**พลันยินดี

(พระนลคำหลวง: 21)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เทพ เป็นคำมูลพยางค์เดียวที่ยืมมาจากภาษาบาลีภาษาสันสกฤต ป.ส.(เทว) มีความหมายว่า “เทวดา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 538) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้เห็นสิ่งที่เป็นทิพย์ คือ เทวดา เมื่อเทวดาทั้งสาม ได้แก่ พระยม พระอัคนี และพระวิรุณ ทราบข่าวจากพระอินทร์เรื่องนางทมยันตีวึ่งเป็นมนุษย์จะเลือกคู่ ทั้งหมดก็จะไปให้นางเลือกเป็นคู่

ประกาศ สิ้นกระแสวาจาวายุราช อัน**ประกาศ**คุณนางสองใส

(พระนลคำหลวง: 403)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ประกาศ เป็นคำมูลสองพยางค์ที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤต ส.(ปรฺกาศ) มีความหมายว่า “ป่าวร้อง, แจ้งให้ทราบ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 653) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงการได้ยินเสียงเทวดา คือ วายุราช เทพแห่งลม มาแจ้งให้พระนลทราบถึงความบริสุทธิ์และซื่อสัตย์ของนางทมยันตีที่มีต่อพระนล

พิลึก มิหนำซ้ำกลับตั้งขึ้นได้หมด อีกทั้งเห็นปรากฏกลับสดสี
และกลับหอมออมอบตระหลบดี เหมือนมาลีแรกผลิ**พิลึก**นัก

(พระนลคำหลวง: 383)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พิลึก เป็นคำมูลสองพยางค์ภาษาไทย มีความหมายว่า “ผิดปรกติ, แปลกประหลาด” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 791) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงการเห็นอภินิหารของพระนลในร่างวาหุกทำให้ดอกไม้แห้ง เปลี่ยนเป็นดอกไม้สด ส่งกลิ่นหอมเหมือนผลิบานใหม่ๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. คำประสม จำนวน 25 คำ ตัวอย่างได้แก่

รับบูชิต ทั้งสองพลัน**รับบูชิต** ด้วยเต็มจิตทุกประการฯ

(พระนลคำหลวง: 17)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า รับบูชิต เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “รับ” เป็นคำที่มีลักษณะเด่นเป็นคำหลัก กับคำว่า “ป.ส. (ปูชิต)” เป็นคำที่มีลักษณะรองมาขยายไว้ข้างหลัง มีความหมายใหม่ว่า รับไว้บูชาแล้ว ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหาร คือ ความสำคัญของพระมุนีทั้งสองซึ่งเป็นผู้มีอำนาจมากและอาศัยอยู่ในโลกมนุษย์ แม้แต่พระอินทร์ผู้เป็นใหญ่ก็ต้องให้เครื่องสักการะบูชาด้วยความเคารพ

ดลใจ ด้วยอำนาจท้าวกลี ผู้มีอานุภาพร้าย กลายบันดาล**ดลใจ**

(พระนลคำหลวง: 127)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ดลใจ เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ดล” กับคำว่า “ใจ” มีความหมายใหม่ว่า “มีเหตุอันไม่ปรากฏจูงใจให้คิดหรือให้ทำ เช่น เทวดาดลใจ กุศลดลใจ มารดลใจ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 395) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหารของอำนาจกลีผีร้ายที่บังคับจูงใจพระนลให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการทั้งเล่นสกาจนแพ้และทิ้งนางทมยันตีไว้ในป่า

แผลงฤทธิ์ พอขาดวาจา จึ่งนาคราชา ผู้เรืองฤทธิไกร สำแดง**แผลงฤทธิ์**

(พระนลคำหลวง: 245)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แผลงฤทธิ์ เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “แผลง” กับคำว่า “ฤทธิ์” มีความหมายใหม่ว่า “อาละวาดด้วยความโกรธเพราะถูกขัดใจ, ออกฤทธิ์ ก็ว่า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 744) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหารของนาคราชาที่แสดงอำนาจออกฤทธิ์โดยแปลงตัวให้เล็กและเบาลงได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สายฟ้าฟาด นายพรานก็ล้มระทมทอดกาย ประหนึ่งต้อง**สายฟ้าฟาด**ขาดใจ

(พระนลคำหลวง: 151)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สายฟ้าฟาด เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “สาย” คำว่า “ฟ้า” กับคำว่า “ฟาด” มีความหมายใหม่ว่า การโดนแสงแวบวาบของฟ้าผ่าหวดลงมา ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงอภินิหารของนางทมยันตีที่แช่งนายพรานร้าย และคำแช่งก็เป็นจริงในทันทีเป็นที่น่าอัศจรรย์

หายไป พูดเสร็จพระดาบส ถ้วนทั้งหมดก็**หายไป**

(พระนลคำหลวง: 185, 187)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หายไป เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “หาย” กับคำว่า “ไป” เป็นคำที่มีลักษณะรองมาขยายไว้ข้างหลัง มีความหมายใหม่ว่า หายวับอย่างรวดเร็ว ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงอภินิหารของพระดาบสที่นางทมยันตีมาเจอและได้พูดคุยในป่าที่หายตัวไปต่อหน้านาง

3. คำซ้อน จำนวน 11 คำ ตัวอย่างได้แก่

กลับกลาย ดอกไม้แห้งจวนโรยทุกๆ ราย ก็**กลับกลาย**สดชื่นคืนดี

(พระนลคำหลวง: 383)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กลับกลาย เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “กลับ” กับคำว่า “กลาย” มีความหมายใหม่คือ “เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 78) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความอัศจรรย์ในตัวพระนลที่สามารถทำให้ดอกไม้ที่เหี่ยว เปลี่ยนแปลงไปเป็นดอกไม้สดได้

ตะลึงงัน นางสถิต**ตะลึงงัน** อยู่ไซร้

(พระนลคำหลวง: 187)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ตะลึงงัน เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ตะลึง” กับคำว่า “งัน” มีความหมายใหม่คือ “อาการที่ชะงักนิ่งอึ้งไปชั่วขณะเพราะคาดไม่ถึง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 276) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหารของพระดาบสในป่า รวมทั้งอาศรม กองไฟ ทุกอย่างหายไปต่อหน้า ทำให้นางมีอาการชะงักนิ่งอึ้งไปทันที

เหินเห็จ จึ่งสี่เทเวศร์ วิเศษสุนทร **เหินเห็จ**เตร็จจร ยังทิพาลัย

(พระนลคำหลวง: 81)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เหินเห็จ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “เหิน” กับคำว่า “เห็จ” มีความหมายใหม่คือ เคลื่อนที่ไปในอากาศในระยะสูง ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงการได้เห็นสิ่งที่เป็นทิพย์ คือ เทวดาทั้งเหาะไปในอากาศเพื่อกลับสวรรค์

สนั่นดัง ทั่วทั้งวังขวัญ**สนั่นดัง**

(พระนลคำหลวง: 357)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สนั่นดัง เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “สนั่น” กับคำว่า “ดัง” มีความหมายใหม่คือ เกิดเสียงกึกก้องขึ้น ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์ กล่าวถึงอภินิหารของพระนลในร่างวาหุก เมื่อเดินทางเข้าเมืองวิทรรภของนางทมยันตี สัตว์ที่มีในเมืองก็ร้องเสียงดังกึกก้องโดยไม่มีสาเหตุ

อิทธิฤทธิ์ ท่านมาดั่งเทพยาม แผลง**อิทธิฤทธิ์**ฤๅ

(พระนลคำหลวง: 35)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อิทธิฤทธิ์ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ป.(อิทธิ)” กับคำว่า “ส.(ฤทฺธิ)” มีความหมายใหม่คือ “อำนาจศักดิ์สิทธิ์, อำนาจ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1373) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหารของ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระนล เมื่อมาปรากฏตัวในห้องนางทมยันตีทำให้นางคิดว่าพระนลเป็นเทวดามาแสดงอำนาจศักดิ์สิทธิ์ให้เห็น

4. คำซ้ำ จำนวน 1 คำ ตัวอย่างได้แก่

ลิ่วๆ **ลิ่วๆ**เร่งรัดอัสดร ราวนกเขจร ก็เขจรัลดั้นมา

(พระนลคำหลวง: 345)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ลิ่วๆ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “ลิ่ว” มีความหมายคือ “เคลื่อนไปโดยเร็วจากต่ำไปหาสูง หรือจากใกล้ไปหาไกล, เคลื่อนไปโดยเร็วด้วยอำนาจกระแสลมหรือกระแสน้ำ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1017) เมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกันมีความหมายทำให้เพิ่มน้ำหนักและเน้นคำเดิม ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหารของสารถีวาหุก ซึ่งขับรถมาเคลื่อนที่ไปด้วยความเร็วเหมือนลอยอยู่ในอากาศ

5. คำสมาส จำนวน 18 คำ ตัวอย่างได้แก่

ตรีทิพสถาน เสร็จประสาทพรสรวงปวงปอง เทวฤทธิ์เรืองรอง
ก็กลับณ**ตรีทิพสถาน**

(พระนลคำหลวง: 71)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ตรีทิพสถาน เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทย 3 คำ มารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ส.(ตริ)” คำว่า “ป.(ทิพฺพ)” กับคำว่า “ส.(สถาน)” โดย ตรีทิพ มีความหมายคือ “สวรรค์ชั้นดาวดึงส์, สวรรค์ชั้นที่ 2 หรือชั้นวิเศษสุด, สวรรค์ทั่วไป, เรียกไตรทิพ หรือไตรทิพย์ ก็ได้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 430) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้เห็นสถานที่ที่เป็นทิพย์คือ การเดินทางของเทวดากลับสู่ที่อยู่บนสวรรค์

เทวราชโลกบาล จึ่งไท**เทวราชโลกบาล** ผู้ฤทธิ์ตระการ วิจิตรวิโรจน์รังสี

(พระนลคำหลวง: 69)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เทวราชโลกปาล เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทย 4 คำ มารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.ส.(เทว)” “ป.ส.(ราช)” “ป.ส.(โลก)” กับคำว่า “ป.ส.(ปาล)” หมายถึง หัวหน้าเทวดา คือ พระอินทร์ ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการเห็นอภินิหารของเทวดา เมื่อนางทมยันตีเลือกพระนลเป็นคู่ โดยไม่ยอมเลือกเทวดา แม้เทวดาแปลงเป็นพระนล เทวดาจึงแสดงความยินดีและกล่าวให้พรแก่พระนลกับนางทมยันตี

มหาตมะมหันต์ จึ่งองค์พระเทพมุนี ผู้มีปัญญาประเสริฐ เลิศด้วยฤทธิ์สามารถ
เป็น**มหาตมะมหันต์**

(พระนลคำหลวง: 17)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มหาตมะมหันต์ เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ส.(มหาตฺม)” กับคำว่า “ป.(มหนฺต)” มีความหมายคือ ผู้มีอิทธิฤทธิ์สูงมาก ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงการได้เห็นอภินิหารของพระเทพมุนี ซึ่งเป็นผู้มีฤทธิ์สูงมาก สามารถเดินทางไปพบเทวดาบนสวรรค์ได้

วายุราช จะกล่าวถึงเทวดา**วายุราช** ได้ยินคำประกาศแห่งโฉมศรี
จึ่งเปล่งเสียงตรัสมามิช้าที เป็นพยานเทวีวิลัยวรรณ

(พระนลคำหลวง: 401)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า วายุราช เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ส. (วายุ)” กับคำว่า “ป.ส.(ราช)” มีความหมายคือ “เทพแห่งลม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1068) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้ยินเสียงที่เป็นทิพย์ คือ เสียงของเทพแห่งลม ตอบกลับคำอธิษฐานของนางทมยันตีต่อเทวดาในทันที

สุรคณา ตรัสพลางท้าวเทวราช องอาจแข็งขลัง ต่างสั่งเกณฑ์**สุรคณา**

(พระนลคำหลวง: 21, 23)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สุรคณา เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.ส.(สุร)” กับคำว่า “ป.ส.(คณ)” มีความหมายคือ เหล่าเทวดา ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงพระอินทร์ซึ่งเป็นหัวหน้าเทวดาก็สั่งเตรียมพลเทวดาของตนเพื่อเดินทางไปพิธีเลือกคู่ของนางทมยันตี

6. คำสนธิ จำนวน 5 คำ ตัวอย่างได้แก่

ไตรตรึงษาธิปตัย พระอินทร์ผู้ครอบครอง**ไตรตรึงษาธิปตัย**

(พระนลคำหลวง: 69)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ไตรตรึงษาธิปตัย เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ส.(ตฺรยตฺรึศตฺ)” กับคำว่า “ป.(อธิปเตยฺย)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ สนธิกับสระ อะ จะกลมกลืนเสียงเป็นสระ อา มีความหมายคือ ความเป็นใหญ่ยิ่งในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้เห็นสิ่งที่เป็นทิพย์คือพระอินทร์ผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ลงมาอวยพรให้พระนล

ทิพาลัย หินเห็จเตร็จจร ยัง**ทิพาลัย**

(พระนลคำหลวง: 81)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทิพาลัย เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ป.(ทิพฺพ)” กับคำว่า “ป.ส.(อาลย)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ สนธิกับสระ อา จะกลมกลืนเสียงเป็นสระ อา มีความหมายคือ ที่อยู่ของเทวดา ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้เห็นสิ่งที่เป็นทิพย์ คือ ที่อยู่ของเทวดา เมื่อเสร็จสิ้นพิธีเลือกคู่ก็กลับสู่สวรรค์

พรหมเมศ ไฝนั้น**พรหมเมศ**ไท้ รังสฤษฏ์
สามารถนิรมิตสรรพ์ สิ่งพร้อม

(พระนลคำหลวง: 293)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พรหมเมศ เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ส.(พรฺหฺม)” กับคำว่า “ส.(อิศฺ)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ สนธิกับ สระ อิ แล้วแผลงเป็นสระ เอ มีความหมายคือ “พระพรหมผู้เป็นใหญ่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 761) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้รับสิ่งที่เป็นทิพย์ คือ ตัวนางทมยันตีมีไฝอยู่ที่หว่างคิ้ว ซึ่งเป็นไฝที่พระพรหมประทานให้และสามารถบันดาลให้เกิดสิ่งต่างๆ ได้

อมโรดม องค์โลกปาลา มาพร้อมด้วยพระอัคนี ต่างมีอานุภาพฉนัด
เป็น**อมโรดม**

(พระนลคำหลวง: 21)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อมโรดม เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ป.ส.(อมร)” กับคำว่า “ป.ส.(อุตฺตม)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ สนธิกับสระ อุ แล้วแผลงเป็นสระ โอ มีความหมายคือ เทวดาชั้นสูง ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้เห็นสิ่งที่เป็นทิพย์ คือ พระยม กับพระอัคนีซึ่งเป็นเทวดาชั้นสูงเดินทางมาหาพระอินทร์

อัคนินทร์ โน่นพระเทพ**อัคนินทร์**

(พระนลคำหลวง: 27)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อัคนินทร์ เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ส.(อคฺนิ)” กับคำว่า “ส.(อินฺทฺร)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อิ สนธิกับสระ อิ กลมกลืนเป็นสระเดิม มีความหมายคือ เทพแห่งไฟทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้เห็นสิ่งที่เป็นทิพย์ คือ เทพแห่งไฟ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7. คำแผลงอักษร จำนวน 4 คำ ตัวอย่างได้แก่

ทาย-ทำนาย เล็งเนตร์วิเศษญาณ แถลงสาร**ทำนาย**ไป

(พระนลคำหลวง: 185)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทำนาย เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ทาย” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะโดยเติม อำ ที่พยัญชนะต้น เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “บอกเหตุการณ์หรือความเป็นไปที่จะเกิดขึ้นในเบื้องหน้า, ทาย ก็ว่า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 528) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงการได้รับสิ่งที่เป็นทิพย์ คือ คำทำนาย เนื่องจากนางทมยันตีเดินป่ามาด้วยความเศร้าโศกเจอพระดาบส นางจึงเล่าเรื่องราวที่ผ่านมาให้ฟังและถามถึงพระนลว่าเมื่อไหร่จะได้พบ พระดาบสสงสารนางจึงช่วยใช้ญาณวิเศษดูให้

นิรมิต-นฤมิตร์ ราวกับแกล้ง**นฤมิตร์**เหมือนเลขา

(พระนลคำหลวง: 16)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า นฤมิตร์ เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ส.(นิรมิต)” โดยใช้การแผลงเปลี่ยนรูปพยัญชนะตามหลักภาษาสันสกฤตโดยแผลงเสียงไปตามฐานที่เกิดเดียวกัน คือ ร เป็น ฤ มีความหมายคือ “สร้าง, แปลง, ทำ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 564) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงการได้รับพรจากพระเจ้า กล่าวคือความงามของนางทมยันตีนั้น งามเหมือนภาพเขียนที่เนรมิตขึ้นมา

มารค-มรรคา พินิจพลางหยุดขบวน ทั้งมวลอยู่ท่ามกลาง หว่างอากาศะ**มรรคา**

(พระนลคำหลวง: 23)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มรรคา เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ส.(มารฺค)” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปโดยในภาษาไทยมีการตัดเสียง รฺ เพื่อให้ออกเสียงง่าย และมีการแผลงสระสั้นเป็นยาว เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “ทาง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 834) ทำหน้าที่เป็นคำนาม กล่าวถึงการเห็นสิ่งที่เป็นทิพย์และอภินิหารของเทวดาที่เดินขบวนมาหยุดอยู่กลางอากาศเพื่อคุยกับพระนล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แสดง-สำแดง ครั้นเห็นประจักษ์แจ้ง พราหมณ์**สำแดง**อัศจรรย์

(พระนลคำหลวง: 187)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สำแดง เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “แสดง” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะ เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง มีความหมายคือ “แสดง, ทำให้เห็นปรากฏ, เช่น สำแดงฤทธิ์สำแดงเดช ปีศาจสำแดงตน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1187) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงการได้เห็นสิ่งที่เป็นทิพย์ คือ พระดาบสหรือพราหมณ์ผู้มีญาณสูง หายตัวไปตรงหน้านางทมยันตี

ตารางที่ 4 แสดงลักษณะคำสร้างอัทภูตรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

ชนิดการสร้างคำ	ประเภทคำ							รวม
	คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยา	คำวิเศษณ์	คำบุพบท	คำสันธาน	คำอุทาน	
1. คำมูล	6	2	15	10	3	-	-	36
2. คำประสม	11	-	10	4	-	-	-	25
3. คำซ้อน	1	-	7	3	-	-	-	11
4. คำซ้ำ	-	-	1	-	-	-	-	1
5. คำสมาส	17	-	-	1	-	-	-	18
6. คำสนธิ	5	-	-	-	-	-	-	5
7. คำแผลงอักษร	1	-	3	-	-	-	-	4
รวม	**41**	**2**	**36**	**18**	**3**	**-**	**-**	**100**

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำสร้างอัทภูตรส จำแนกตามประเภทคำที่พบเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำนาม 41 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำสมาส 17 คำ คำประสม 11 คำ คำมูล 6 คำ คำสนธิ 5 คำ คำซ้อน 1 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

2. คำกริยา 36 คำ พบชนิดการสร้างคำ 5 ชนิด คือ คำมูล 15 คำ คำประสม 10 คำ คำซ้อน 7 คำ คำแผลงอักษร 3 คำ คำซ้ำ 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. คำวิเศษณ์ 18 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำมูล 10 คำ คำประสม 4 คำ คำซ้อน 3 คำ คำสมาส 1 คำ

4. คำบุพบท 3 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 3 คำ

5. คำสรรพนาม 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ

6. คำสันธาน ไม่พบ

7. คำอุทาน ไม่พบ

จำแนกตามชนิดการสร้างคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำมูล 36 คำ พบประเภทคำ 5 หน้าที่ คือ คำกริยา 15 คำ คำวิเศษณ์ 10 คำ คำนาม 6 คำ คำบุพบท 3 คำ คำสรรพนาม 2 คำ

2. คำประสม 25 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำนาม 11 คำ คำกริยา 10 คำ คำวิเศษณ์ 4 คำ

3. คำสมาส 18 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำนาม 17 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

4. คำซ้อน 11 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา 7 คำ คำวิเศษณ์ 3 คำ คำนาม 1 คำ

5. คำสนธิ 5 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 5 คำ

6. คำแผลงอักษร 4 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา 3 คำ คำนาม 1 คำ

7. คำซ้ำ 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภยานกรส

คำสร้างภยานกรสปรากฏ จำนวน 89 คำ จำแนกประเภทคำ คือ คำนาม จำนวน 19 คำ คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ คำกริยา จำนวน 44 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 16 คำ คำบุพบท จำนวน4 คำ คำสันธาน จำนวน 3 คำ และคำอุทาน จำนวน 1 คำ จำแนกชนิดการสร้างคำ คือ คำมูล จำนวน 40 คำ คำประสม จำนวน 26 คำ คำซ้อน จำนวน 14 คำ คำซ้ำ จำนวน 2 คำ คำสมาส จำนวน 1 คำ คำสนธิ จำนวน - คำ และคำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเภทคำ

1. คำนาม จำนวน 19 คำ ตัวอย่างได้แก่

งู ยาม**งู**กระหวัด ไว้ได้ถนัด รัดแน่นเยาวมาลย์

(พระนลคำหลวง: 145)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า งู เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกของสัตว์ ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีเดินป่าอยู่ลำพัง นางเจองูตัวหนึ่งโผล่มารัดนางไว้ เพื่อกินนางเป็นอาหาร ทำให้นางรู้สึกตกใจกลัว

ผีทุจริต ฝ่ายกลี**ผีทุจริต** เข้าสิงสถิตในลูกสกา

(พระนลคำหลวง: 83)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ผีทุจริต เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อเฉพาะ (วิสามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกของอมนุษย์ คือ ผีร้าย ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงผีที่มีจิตใจชั่วร้ายและน่ากลัว ชื่อ กลี ซึ่งมาไม่ทันงานเลือกคู่ของนางทมยันตี จึงคิดไม่ซื่อทำร้ายพระนลด้วยการสิงในลูกสกา ทำให้พระนลพบกับความหายนะ

เพลิงที่กลาง**เพลิง**กาจ เห็นนาคราช อันใกล้ไฟฟอน

(พระนลคำหลวง: 241)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เพลิง (ข.เภฺลิง) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกของสิ่งของ ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความกลัวของนาคราชที่ต้องทนทุกข์ทรมานกลางไฟร้อน โดยช่วยเหลือตนเองไม่ได้

เหตุร้าย เยาวมาลย์เห็นซึ่ง**เหตุร้าย** ผู้คนตายอยู่ดาษดา

(พระนลคำหลวง: 209)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เหตุร้าย เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกของเหตุการณ์ ที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความตกใจกลัวของนางทมยันตีที่อยู่ในป่า นางเห็นพ่อค้าที่นางมาขออาศัยพบกับเรื่องไม่ดี คือ ถูกช้างป่าบุกเข้ามาทำร้าย ตายไปต่อหน้าต่อตา

อาชญา ได้ฟังดังนี้ ค่อยคลายขยาด**อาชญา**

(พระนลคำหลวง: 435)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อาชญา (ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการ ที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความกลัวของพระบุษกร เมื่อถูกพระนลมายึดเมืองคืน ก็กลัวว่าตนจะได้รับโทษหนัก เพราะสิ่งไม่ดีที่ตนได้ทำไว้

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ ได้แก่

น้อง ดูเถิดความกลัว จน**น้อง**นี้สั่นขวัญหาย

(พระนลคำหลวง: 139)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า น้อง เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนตัวผู้พูดเอง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูลกล่าวถึง ตัวนางทมยันตี พูดถึงความตื่นกลัวของนางที่ถูกพระนลทิ้งไว้คนเดียวในป่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มัน **มัน**จ้องจะปองผลาญ เป็นอาหารไม่ช้าที

(พระนลคำหลวง: 161)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มัน เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนชื่อผู้ฟัง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึง สัตว์ร้ายในป่าที่นางทมยันตีพบระหว่างทาง นางเห็นสัตว์นั้นตัวใหญ่ดุร้ายน่ากลัว มองนางเหมือนต้องการกินนางเป็นอาหาร ทำให้นางกลัวมาก

3. คำกริยา จำนวน 44 คำ ตัวอย่างได้แก่

ขยาด สัตว์ส่ำดูกำแหง ร่างกายแข็งแรงเริงรอน โอ้อนงค์เอกองค์อร
หล่อน**ขยาด**เจียนขาดใจ

(พระนลคำหลวง: 157)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ขยาด เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงนางทมยันตีรู้สึกครั่นคร้ามหวาดกลัวสัตว์ร้ายน่ากลัวในป่า เมื่อนางต้องเดินป่าเพียงคนเดียว

คลั่ง ช้างไพรกำลัง**คลั่ง**มัน ก็พร้อมกันแล่นไปด้วยหาญ

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า คลั่ง เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงช้างป่าตกมันผ่านมาทางที่พักของนางทมยันตี แสดงให้เห็นความน่ากลัวว่านางทมยันตีจะต้องเผชิญกับโชคร้ายอีก

ฟันฟาด ให้เอาคนนั้นพิฆาต **ฟันฟาด**ให้ม้วยมรณ

(พระนลคำหลวง: 103)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ฟันฟาด เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความน่ากลัวของพระบุษกรที่มีต่อพระนลเมื่อพระนลแพ้สกาก็สั่งคนในเมืองห้ามช่วยเหลือพระนล คนที่ฝ่าฝืนจะโดนฆ่าตายด้วยของมีคม

ยุยง ได้ฟังกลีเธอเสริมส่ง ส่อ**ยุยง**เสี้ยมสอน

(พระนลคำหลวง: 83)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ยุยง เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความน่ากลัวของกลีที่พูดยุให้พระบุษกรคล้อยตามความต้องการของตน โดยทำสิ่งไม่ดีกับพระนลผู้เป็นพี่

หลอน อย่า**หลอน**ภรรยา ผู้สั่นระรัวกลัวภัย

(พระนลคำหลวง: 139)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หลอน เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความกลัวของนางทมยันตีที่เกิดขึ้นเมื่อพระนลทิ้งไว้ในป่าคนเดียว น่ารู้สึกหวาดกลัวฝังใจกับเหตุการณ์นี้มาก

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 16 คำ ตัวอย่างได้แก่

กำยำ งูนั้น**กำยำ** ล่ำสันทั่วกาย ทั้งมีโรคร้าย คืออดอาหาร

(พระนลคำหลวง: 143)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กำยำ (ข.) เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความกลัวของนางทมยันตีที่มีต่องูที่รัดนาง โดยงูนั้นมีรูปร่างใหญ่โตแข็งแรง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จิตร้อน จึ่งท้าวกลี**จิตร้อน** กล่าวแก่ทวาบร ผู้มิตรสนิทร่วมใจ

(พระนลคำหลวง: 81)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จิตร้อน เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงนิสัยอันน่ากลัวและความน่ากลัวของกลี ซึ่งมีใจฉุนเฉียวมุ่งคิดร้ายต่อตัวพระนล

ดายดา ผู้คนตายอยู่**ดายดา**

(พระนลคำหลวง: 209)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ดายดา เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความกลัวของทมยันตีที่เห็นผู้คนมากมายมาตายต่อหน้านาง จนนางกลัวว่านางอาจจะต้องเป็นคนต่อไป

รวดเร็ว ก็พร้อมกันแล่นไปด้วยหาญ อันจะต้านทานกำลังกรี
อันมีแรงนั้นเหลือวิสัย **รวดเร็ว**ไปประหนึ่งศิลา กลิ้งลงมาจากยอดคีรี

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า รวดเร็ว เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายกริยา แล่น มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความน่ากลัวของช้างป่าที่วิ่งลงมาจากยอดเขาอย่างเร็วไว เหมือนหินก้อนใหญ่กลิ้งลงมาจากยอดเขา

ร้าย สัตว์**ร้าย**หมายบีฑา

(พระนลคำหลวง: 157)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ร้าย เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความกลัวของนางทมยันตีที่มีต่อสัตว์ดุร้ายในป่าที่คิดมาทำร้ายนาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำบุพบท จำนวน 4 คำ ได้แก่

จาก จึ่งงูตัวใหญ่ โผล่**จาก**โพรงไพร

(พระนลคำหลวง: 143)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จาก เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำบทบอกสถาน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความน่ากลัวของงูที่โผล่ออกมาจากโพรงมาเจอกับนางทมยันตี โดยที่นางไม่ทันระวังตัว

ณ **ณ**เมื่อนั้นแลจึงกลี เห็นได้ทีจึ่งเข้าสิงสถิต

(พระนลคำหลวง: 83)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ณ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบอกเวลา มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความน่ากลัวของกลีที่คอยเฝ้าดูพระนลเพื่อทำร้าย แต่พระนลเป็นผู้มีบุญ กลีจึงต้องเฝ้ารอเวลา จนวันหนึ่งพระนลลืมล้างเท้า กลีจึงเข้าสิงได้

ตาม **ตาม**ทางที่มันมาไซร้ ต้นไม้หักโค่นกลิ้ง

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ตาม เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบอกลักษณะอาการ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความน่ากลัวของช้างป่าตกมันวิ่งผ่านด้วยความรุนแรงทำให้ต้นไม้โค่นล้มตลอดทาง

เพื่อ ตัวเจ้าจงเข้าสิงสกา **เพื่อ**พลิกแพลงพา ให้เสียยับยิบฉิบหาย

(พระนลคำหลวง: 81)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เพื่อ เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบทบอกลักษณะ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความน่ากลัวของกลีที่มีจุดมุ่งหมายทำร้ายพระนล ให้แพ้พนันสกาด้วยวิธีของตน

6. คำสันธาน จำนวน 3 คำ ได้แก่

แต่ ได้เสวยน้ำมนต์ดื่ม **แต่**เผอิญลืมล้างบาท...ณเมื่อนั้นแลจึ่งกลี
เห็นได้ทีจึ่งเข้าสิงสถิต

(พระนลคำหลวง: 83)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แต่ เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความที่แย้งกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความน่ากลัวของกลีที่ได้โอกาสเข้าสิงพระนล เพราะพระนลไปบวงสรวงเทวดาโดยไม่ได้ล้างเท้า

ทั้ง เห็นได้ทีจึ่งเข้าสิงสถิต ในดวงจิตพระนล **ทั้ง**ดลจิตพระบุษกร

(พระนลคำหลวง: 83)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทั้ง เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความคล้อยตามกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความน่ากลัวในความชั่วร้ายของกลีที่นอกจากสิงพระนลให้เล่นสกาแพ้ แล้วยังส่งเสริมให้พระบุษกรน้องชายคิดร้ายต่อพระนล

เพราะ กายนาคนั้นสั่น **เพราะ**เกรงชีวัน จะต้องบรรลัย

(พระนลคำหลวง: 241)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เพราะ เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความกลัวของนาคราชาที่ถูกไฟคลอก และคิดหวาดกลัวว่าตนต้องตายแน่ๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7. คำอุทาน จำนวน 1 คำ ตัวอย่างได้แก่

โอยๆ **โอยๆ** เร็วเถิดพระนล ฟังเสียงเพียงคน ที่ร้อนฤเหลือพรรณนา

(พระนลคำหลวง: 241)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โอย เป็นคำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆของผู้พูด เป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้ำ กล่าวถึงเสียงรำพึงของนาคราชด้วยความเจ็บปวดและกลัวว่าตนจะตายกลางไฟ ก่อนที่พระนลจะช่วยทัน

ชนิดการสร้างคำ

1. คำมูล จำนวน 40 คำ ตัวอย่างได้แก่

เกรง กายนาคนั้นสั่น เพราะ**เกรง**ชีวัน จะต้องบรรลัย

(พระนลคำหลวง: 241)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เกรง เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “นึกกลัวไปเอง, นึกวิตกไปเอง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 140) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความหวาดกลัวและหวั่นวิตกของนาคราชาที่คิดว่าตนกำลังจะตาย

รากษส **รากษส**ลดเลี้ยวไป ไล่ผีป่าน่าสยอง

(พระนลคำหลวง: 157)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า รากษส เป็นคำมูลสองพยางค์ยืมมาจากภาษาสันสกฤต มีความหมายว่า “ยักษ์ร้าย, ผีเสื้อน้ำ, ชื่อพวกอสูรชั้นต่ำ, มีนิสัยดุร้าย ในคัมภีร์โลกทีปกสารว่าเป็นบริวารของพญายม, ในคัมภีร์โลกบัญญัติว่า เป็นบริวารของพระวรุณ, ใช้รากโษส ก็มี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 947) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความกลัวของนางทมยันตีเมื่ออยู่ในป่าลำพังนางพบกับรากษส ซึ่งเป็นยักษ์ร้าย ทำให้นางหวาดกลัวมาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สิง เรานี้มุ่งหมาย เข้า**สิง**ในตัวพระนล

(พระนลคำหลวง: 81)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สิง เป็นคำมูลพยางค์เดียวยืมมาจากภาษาเขมร มีความหมายว่า “อยู่, เข้าแทรกอยู่ เช่น ผีสิง, สึง ก็ว่า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1191) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความน่ากลัวของผีกลีที่มุ่งจะเข้าไปแทรกอยู่ในตัวของพระนล

หมก ผู้แช่งจะตก ไปสู่นรก **หมก**กลางอัคคี

(พระนลคำหลวง: 81)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หมก เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “ซุกไว้ใต้ เช่น หมกดิน หมกโคลน หมกทราย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1252) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความน่ากลัวที่กลีจะต้องได้รับจากการทำร้ายพระนลคือ ต้องลงไปอยู่กลางไฟนรก

อาฆาฏ เหตุด้วยกลีผีร้าย มุ่งหมาย**อาฆาฏ**แสนอาจหาญ

(พระนลคำหลวง: 395)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อาฆาฏ เป็นคำมูลสองพยางค์ยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤต ปัจจุบันไทยเขียนว่า อาฆาต มีความหมายว่า “ผูกใจเจ็บเพราะอยากแก้แค้น, พยาบาท” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1360) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความน่ากลัวของกลีที่มีจิตใจผูกพยาบาทพระนล เนื่องจากพระนลได้แต่งงานกับนางทมยันตี จึงมุ่งร้ายกับพระนล

2. คำประสม จำนวน 26 คำ ตัวอย่างได้แก่

กลั้นหายใจ เทวีบัดนั้นก็**กลั้นหายใจ** เพราะตกพระทัยเหลือจะพรรณนา

(พระนลคำหลวง: 209)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กลั้นหายใจ เป็นคำประสมที่เอาคำสามคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “กลั้น” คำว่า “หาย” กับคำว่า “ใจ” หรือ กลั้นใจ มีความหมายใหม่ว่า “อั้นลมหายใจ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 78) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความกลัวของนางทมยันตีที่เห็นพ่อค้าที่นางมาอาศัยถูกช้างป่าฆ่าตาย นางก็ตกใจกลัวจนไม่กล้าแม้แต่จะหายใจ

ขวัญหาย ดูเถิดความกลัว จนน้องนี้สั่น**ขวัญหาย**

(พระนลคำหลวง: 139)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ขวัญหาย เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ขวัญ” กับคำว่า “หาย” มีความหมายใหม่ว่า “ตกใจ, ใจหาย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 170) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความกลัวของนางทมยันตีในยามที่ต้องอยู่ตามลำพัง มาหาก็ไม่เจอพระนลทำให้นางรู้สึกใจหายมาก

งูหลาม แลโพ้นโน่น**งูหลาม** เลื้อยเล่นตามเหลี่ยมไศล

(พระนลคำหลวง: 157)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า งูหลาม เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “งู” เป็นคำหลัก กับคำว่า “หลาม” เป็นคำรองมาขยาย หลาม มีความหมายว่า “ชื่องูขนาดใหญ่ชนิด *Python molurus* ในวง Pythonidae ตัวอ้วนหางสั้น โตเต็มวัยยาวประมาณ 4.5 เมตร ลายสีน้ำตาล ที่กลางหัวมีเส้นสั้นๆ สีอ่อน ซึ่งมักเรียกว่า ศรขาว ออกหากินในเวลากลางคืน ไม่มีพิษ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1273) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความน่ากลัวของป่าที่นางทมยันตีต้องเดินลำพัง ในป่ามีงูเลื้อยอยู่ไปมาตลอดทางที่นางเดิน

บ้ามัน คณะกรี**บ้ามัน**คลั่ง

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า บ้ามัน เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “บ้า” กับคำว่า “มัน” มีความหมายใหม่ว่า อาการคลุ้มคลั่งของช้างที่ตกมันทำให้มีลักษณะก้าวร้าว ดุร้าย ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความน่ากลัวของช้างป่าตกมันมีอารมณ์รุนแรง คลุ้มคลั่งทำลายทุกอย่างจนพังราบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผีป่า **ผีป่า**น่าสยอง

(พระนลคำหลวง: 157)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ผีป่า เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ผี” เป็นคำหลัก กับคำว่า “ป่า” เป็นคำรองมาขยาย มีความหมายว่า ผีที่อยู่ในป่า ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความน่ากลัวในป่าที่นางทมยันตีเจอในป่า นอกจากสัตว์แล้วยังมีผีป่าด้วย

3. คำซ้อน จำนวน 14 คำ ตัวอย่างได้แก่

ขยาดยำเยง คราน้ันเล่าชาวนคร ฟังพระบุษกรเธอประกาศ ต่างก็**ขยาดยำเยง** เกรงพระราชอาชญา

(พระนลคำหลวง: 105)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ขยาดยำเยง เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ขยาด” กับคำว่า “ยำเยง” มีความหมายคือ เกรงกลัว, ครั่นคร้าม ทำหน้าที่เป็นคำกริยา กล่าวถึงความกลัวของชาวเมืองนิษัธที่ถูกพระบุษกรข่มขู่ทำให้รู้สึกเกรงกลัว ไม่กล้าให้ความช่วยเหลือพระนล

ภัยพิบัติ ประหนึ่งว่าไตรโลกนี้ มีความสะเทือนด้วย**ภัยพิบัติ**

(พระนลคำหลวง: 207)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ภัยพิบัติ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ป.ส.(ภย)” กับคำว่า “ป.ส.(วิปตฺติ)” ซึ่งเป็นคำยืมมาซ้อนกัน มีความหมายใหม่คือ สิ่งน่ากลัวที่นำมาซึ่งหายนะ ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความน่ากลัวของช้างป่าตกมันที่คลุ้มคลั่งเข้ามาทำร้าย นำความฉิบหายมาสู่คน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สั่นระรัว อย่าหลอนภรรยา **ผู้สั่นระรัว**กลัวภัย

(พระนลคำหลวง: 139)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สั่นระรัว เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “สั่น” กับคำว่า “ระรัว” มีความหมายใหม่คือ อาการสะท้านไหวถี่ๆ ด้วยความกลัวทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความหวาดกลัวของนางทมยันตีที่ต้องอยู่คนเดียวในป่าที่ไม่คุ้นเคย

สิงสถิต ฝ่ายกลีผีทุจริต เข้า**สิงสถิต**ในลูกสกา

(พระนลคำหลวง: 83)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สิงสถิต เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ข.(สิง)” กับคำว่า “ส.(สฺถิต)” เป็นการนำคำยืมมาซ้อนกัน มีความหมายใหม่คืออาการเข้ามาแทรกอยู่ ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความน่ากลัวของกลีผีร้ายเข้ามาแทรกอยู่ในลูกสกา และบังคับให้ลูกสกาเป็นไปอย่างตนต้องการ

แหลกลาน ผู้บังอาจแช่ง ให้แลง**แหลกลาน** จะไม่เป็นการ แน่แล้วกลี

(พระนลคำหลวง: 81)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แหลกลาน เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “แหลก” กับคำว่า “ลาน” ปัจจุบันใช้ แหลกลาญ มีความหมายใหม่คือ “ย่อยยับ, แตกทลาย, พังทลาย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1273) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความน่ากลัวของกลีที่มีความมุ่งมั่นจะทำลายพระนลให้ย่อยยับ โดยไม่สนว่าตนจะได้รับโทษที่ทำร้ายผู้อื่น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. คำซ้ำ จำนวน 2 คำ ได้แก่

ครืนๆ **ครืนๆ**ปานเสียงฟ้าคราง

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ครืนๆ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “ครืน” มีความหมายคือ “เสียงดังลั่นเช่นฟ้าร้อง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 224) เมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกันมีความหมายทำให้เพิ่มน้ำหนักและเน้นคำเดิม ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความน่ากลัวของเสียงฝีเท้าช้างป่าตกมันวิ่งเข้ามาทำร้ายพ่อค้าที่แวะพักค้างคืนในป่า ซึ่งดังเหมือนฟ้าร้อง

โอยๆ **โอยๆ**เร็วเถิดพระนล

(พระนลคำหลวง: 241)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โอยๆ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “โอย” มีความหมายคือ “คำที่เปล่งออกมาแสดงความรู้สึกเจ็บปวด หรือรู้สึกว่ามากยิ่ง แปลก เป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1402) เมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกันมีความหมายทำให้เพิ่มน้ำหนักและเน้นคำเดิม ทำหน้าที่เป็น คำอุทาน กล่าวถึงเสียงร้องด้วยความเจ็บปวดของนาคราชา เรียกให้พระนลได้ยินด้วยความกลัวอยู่กลางกองไฟ

5. คำสมาส จำนวน 1 คำ ได้แก่

อรัณยราช เห็น**อรัณยราช**ร้าย ตัวเหลืองลายแรงเริงไกร ปากอ้ากายาไซร้เท่าถุงใหญ่ใส่สาลี

(พระนลคำหลวง: 161)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อรัณยราช เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ส.(อรณฺย)” กับคำว่า “ป.ส.(ราช)” มีความหมายคือ ผู้เป็นใหญ่ในป่า, เจ้าป่า ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความกลัวของนางทมยันตีที่มีต่อเสือสมิงซึ่งตัวใหญ่โตมากและกำลังจ้องจะกินนาง คำว่า “เจ้าป่า” โดยปรกติหมายถึง สิงโต แต่ในเรื่องพระนล หมายถึง เสือสมิง

6. คำสนธิ ไม่พบ

7. คำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ ได้แก่

ตวัด-กระหวัด จึ่งงูตัวใหญ่ โผล่จากโพรงไพร **กระหวัด**โฉมฉาย

(พระนลคำหลวง: 143)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กระหวัด เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยน เสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ตวัด” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะ เนื่องจากต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรองหรือเปลี่ยนตามเสียงที่เพี้ยน มีความหมายคือ “ตวัด, วัดเข้ามาโดยเร็ว, รัดรึง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 61) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความน่ากลัวของงูใหญ่ที่โผล่มารัดนางทมยันตีอย่างแน่นหนา

ทลาย-ทำลาย อันองค์อัคนี ห้อมปัถพีได้ดังหมาย รัศมีศรีพรรณราย
อาจ**ทำลาย**ทุกสิ่งสรรพ์

(พระนลคำหลวง: 43)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทำลาย เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ทลาย” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะ โดยเติม อำ ที่พยัญชนะต้น มีความหมายคือ “อาการที่ทำให้สิ่งซึ่งเป็นกลุ่มก้อนแตกหักหรือพังกระจัดกระจาย, ทำให้พัง, ทำให้ฉิบหาย, ทำให้หมดสิ้นไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 528) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความน่ากลัวของแสงไฟจากพระอัคนีที่สามารถเผาทลายทุกอย่างให้หมดสิ้นไปได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประลัย-บรรลัย เพราะเกรงชีวัน จะต้อง**บรรลัย**

(พระนลคำหลวง: 241)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า บรรลัย เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำ โดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ประลัย” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะจากคำยืมภาษาเขมร โดยเปลี่ยนตัว “ป” เป็น “ประ” เป็น “บรร” มีความหมายคือ “ฉิบหาย, วอดวาย, ย่อยยับ, มอดม้วย, ประลัย ก็ว่า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 606) ทำหน้าที่เป็นคำกริยา กล่าวถึงความกลัวตายของนาคราชที่อยู่ท่ามกลางกองไฟ

วิฆาต-พิฆาฏ ขออย่าทรง**พิฆาฏ** เข่นข้า

(พระนลคำหลวง: 7)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พิฆาฏ เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำ โดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ป.ส.(วิฆาต)” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะ ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต ตัว ว เป็น พ เนื่องจากการออกเสียงปัจจุบันเขียนว่า พิฆาต มีความหมายคือ “ฆ่า เช่น พิฆาตข้าศึก, ทำลายล้าง เช่น เรือพิฆาตตอร์ปิโด” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 786) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความกลัวของหงส์ทองที่มาเล่นน้ำในสวนพระนล แต่หนีไม่ทัน ถูกพระนลจับได้ จึงกล่าวร้องขอชีวิตไม่ให้พระนลฆ่าตน

อึกทึก-อึกระทึก ได้ยินเสียงร้อง **อึกระทึก**กึกก้อง

(พระนลคำหลวง: 241)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อึกระทึก เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “อึกทึก” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะเพิ่มอักษรให้มากขึ้น เพื่อให้ไพเราะและออกเสียงง่ายเพราะต้องการเสียงในคำประพันธ์ร้อยกรอง อึกทึก มีความหมายคือ “เอ็ดอึง, อื้ออึง, ครึกโครม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1380) ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์ กล่าวถึงความกลัวตายของนาคราชา จึงส่งเสียงร้องดังอื้ออึงให้มีคนผ่านมาช่วยตน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 5 แสดงลักษณะคำสร้างภยานกรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

ชนิดการสร้างคำ	ประเภทคำ							รวม
	คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยา	คำวิเศษณ์	คำบุพบท	คำสันธาน	คำอุทาน	
1. คำมูล	7	2	19	5	4	3	-	40
2. คำประสม	10	-	10	6	-	-	-	26
3. คำซ้อน	1	-	10	3	-	-	-	14
4. คำซ้ำ	-	-	-	1	-	-	1	2
5. คำสมาส	1	-	-	-	-	-	-	1
6. คำสนธิ	-	-	-	-	-	-	-	-
7. คำแผลงอักษร	-	-	5	1	-	-	-	6
รวม	**19**	**2**	**44**	**16**	**4**	**3**	**1**	**89**

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำสร้างภยานกรส จำแนกตามประเภทคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำกริยา 44 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำมูล 19 คำ คำประสม 10 คำ คำซ้อน 10 คำ คำแผลงอักษร 5 คำ

2. คำนาม 19 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำประสม 10 คำ คำมูล 7 คำ คำซ้อน 1 คำ คำสมาส 1 คำ

3. คำวิเศษณ์ 16 คำ พบชนิดการสร้างคำ 5 ชนิด คือ คำประสม 6 คำ คำมูล 5 คำ คำซ้อน 3 คำ คำซ้ำ 1 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

4. คำบุพบท 4 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 4 คำ

5. คำสันธาน 3 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 3 คำ

6. คำสรรพนาม 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ

7. คำอุทาน 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำซ้ำ 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำแนกตามชนิดการสร้างคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำมูล 40 คำ พบประเภทคำ 6 หน้าที่ คือ คำกริยา 19 คำ คำนาม 7 คำ คำวิเศษณ์ 5 คำ คำบุพบท 4 คำ คำสันธาน 3 คำ คำสรรพนาม 2 คำ

2. คำประสม 26 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำนาม 10 คำ คำกริยา 10 คำ คำวิเศษณ์ 6 คำ

3. คำซ้อน 14 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา 10 คำ คำวิเศษณ์ 3 คำ คำนาม 1 คำ

4. คำแผลงอักษร 6 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา 5 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

5. คำซ้ำ 2 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 1 คำ คำอุทาน 1 คำ

6. คำสมาส 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 1 คำ

7. คำสนธิ ไม่พบ

เราทรรส

คำสร้างเราทรรสปรากฏ จำนวน 71 คำ จำแนกประเภทคำ คือ คำนาม จำนวน 7 คำ คำสรรพนาม จำนวน 4 คำ คำกริยา จำนวน 38 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 18 คำ คำบุพบท จำนวน 1 คำ คำสันธาน จำนวน 3 คำ และคำอุทานจำนวน - คำ จำแนกชนิดการสร้างคำ คือ คำมูล จำนวน 32 คำ คำประสม จำนวน 25 คำ คำซ้อน จำนวน 9 คำ คำซ้ำ จำนวน - คำ คำสมาส จำนวน - คำ คำสนธิ จำนวน 1 คำ และคำแผลงอักษร จำนวน 4 คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเภทคำ

1. คำนาม จำนวน 7 คำ ตัวอย่างได้แก่

โทษ **โทษ**นางใหญ่หลวงนัก หมิ่นศักดิ์เทพเทวัญ

(พระนลคำหลวง: 79)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โทษ (ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการ ที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความโกรธของกลีที่ไม่ยอมรับการเลือกคู่ของนางทมยันตี จึงต้องการลงโทษนาง

ปีศาจ ฤๅนาง**ปีศาจ**รัญไร มาบันดาลภัยพิบัติ

(พระนลคำหลวง: 213)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ปีศาจ (ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกอมนุษย์ ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) หรือนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) ก็ได้ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความแค้นใจของพ่อค้าที่ถูกช้างป่าตกมันทำร้าย ไม่พอใจนางทมยันตีที่เข้ามาอาศัยอยู่ด้วย ทำให้เกิดเคราะห์ร้ายขึ้น จึงด่าว่านางเป็นผีปีศาจ

มายา ฤๅว่านางไซร้เจตนา ทำ**มายา**ทารุณใหญ่

(พระนลคำหลวง: 211, 213)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มายา (ป.ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการ ที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความโกรธของพ่อค้าที่พบความวิบัติ หลังจากเจอกับนางทมยันตี จึงต่อว่านางเพราะคิดว่านางใช้เล่ห์ลวงให้สงสาร

ตัวบาป นางนี้แน่เป็น**ตัวบาป** สันดานหยาบยิ่งใหญ่

(พระนลคำหลวง: 213)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ตัวบาป เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกคน ที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความโกรธแค้นของพ่อค้าที่ต้องหนีตายจากช้างป่า จึงกล่าวหานางทมยันตีอย่างรุนแรงว่านางเป็นตัวซวย ซึ่งตนเองไม่ควรช่วยเหลือให้ที่พักกับนาง

น้ำใจพาล จึ่งกลีผู้**น้ำใจพาล** ดาลความโกรธจนมืดหน้า

(พระนลคำหลวง: 77)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า น้ำใจพาล เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการ ที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความโกรธของกลี ซึ่งเป็นเทวดาชั้นต่ำ มีนิสัยไม่ดี ขี้โมโห เมื่อมาไม่ทันงานเลือกคู่ แต่โทษว่านางทมยันตีเป็นผู้ผิด

2. คำสรรพนาม จำนวน 4 คำ ได้แก่

กู **กู**วางพนันขันสกา สูจงเอารา
ชัยสูรย์เป็นทุนบัดนี้

(พระนลคำหลวง: 425)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กู เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนตัวผู้พูดเอง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็นคำมูล กล่าวถึงพระนล เดินทางมาเอาเมืองนิษัธคืนจากพระบุษกร จึงท้าพระบุษกรด้วยความโกรธแค้นที่น้องชายทรยศ ทำให้ตนเองต้องไปประสบเคราะห์กรรม ให้มาเล่นพนันสกากันอีกครั้งเพื่อเอาเมืองคืน

มัน เฉพาะเป็นนกฝูงสำคัญ **มัน**นั้นกลับพาภูษาทรง
บินลอยตรงไปยังอัมพร

(พระนลคำหลวง: 107)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มัน เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนชื่อที่พูดถึง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงฝูงนกด้วยความโกรธที่ตั้งใจมาขโมยผ้าทรงของพระนล ทั้งๆ ที่พระนลไม่มีอะไรเหลือแล้ว เพราะนกนั้นก็คือกลีกับทวาบรผีที่สิงในลูกสกา ซึ่งตั้งใจมาทำลายพระนลด้วยความโกรธแค้น

เรา **เรา**สองจะต้องต่อกร จนตราบม้วยมรณา
ฤๅข้างหนึ่งพ่ายมลายไป

(พระนลคำหลวง: 427)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เรา เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนตัวผู้พูดเอง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงตัวพระนลกับพระบุษกร พระนลนั้นขณะเดินทางมาเอาเมืองคืนก็มีความรู้สึกโกรธเคืองพระบุษกร จึงพูดด้วยความโกรธให้พระบุษกรออกมาทอดสกาแข่งกันอีกครั้ง หากพระบุษกรไม่ยอมตกลง ก็คงตัดสินใจตัดขาดความเป็นพี่น้องใช้วิธีการรบตัดสินแพ้ชนะกันด้วยความตายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

สู ครั้งก่อนตัวกูฉิบหาย **สู**ชนะไว้ดาย
ได้สิ้นสมบัติพัสถาน

(พระนลคำหลวง: 425)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สู เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนชื่อผู้ฟัง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงพระบุษกร โดยตัวพระนลพูดกับพระบุษกรด้วยความโกรธแค้นถึงการที่ตนแพ้สกาในอดีตจนต้องสูญสิ้นสมบัติและบ้านเมืองให้แก่พระบุษกร

3. คำกริยา จำนวน 38 คำ ตัวอย่างได้แก่

กริ้วโกรธ พระนลนิษัธบดี **กริ้วโกรธ**กลี จึ่งคิดจะแช่งแรงร้อน

(พระนลคำหลวง: 351)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กริ้วโกรธ เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความแค้นของพระนลที่มีต่อกลี เมื่อสามารถทำให้ผีกลีออกจากร่างตนได้พระนลก็โกรธที่กลีเป็นสาเหตุให้ตนต้องประสบเคราะห์และคิดจะกล่าวแช่งด้วยใจมุ่งร้ายและแค้นเคือง

เจ็บจิต พระนลฟังคำขานไข **เจ็บจิต**ราวไฟ
มาสุมอุระเผาผลาญ

(พระนลคำหลวง: 431)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เจ็บจิต เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความเป็นเดือดเป็นแค้นของพระนลของพระนล เมื่อจะกลับมาเอาเมืองคืนก็ถูกพระบุษกรพูดจาเยาะเย้ยให้โกรธ

เดือดดาล นงลักษณ์**เดือดดาล** ประหนึ่งไฟราญ ผลาญเผาวิญญา

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เดือดดาล เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความโกรธของนางทมยันตีที่มาเจอพรานชั่วคิดทำร้ายนาง ทำให้นางบังเกิดความเคืองแค้นเหมือนกับถูกไฟเผาในใจ

ท้า ฟังอนุชา**ท้า**เช่นนั้น ทรงธรรม์ฟังบ่นิ่งอยู่ได้

(พระนลคำหลวง: 85)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ท้า เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) หรือไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) ก็ได้ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงอารมณ์โกรธของพระนลที่เกิดขึ้น เมื่อถูกพระบุษกรพูดชวนเล่นพนัน หลังจากพระบุษกรถูกกลียุยงมา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สาป จึ่งเปล่งสุรวาท ประกาศไปพลัน **สาป**พรานไพรอัน สับปลับอัปรีย์
(พระนลคำหลวง: 151)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สาป (ป.) เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความแค้นของนางที่มีต่อนายพรานถึงที่สุด นางกล่าวมุ่งร้ายให้นายพรานมีอันเป็นไป

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 18 คำ ตัวอย่างได้แก่

ชั่วช้า อันผู้ประสงค์**ชั่วช้า** และเจตนา ดลจิตพระนลหม่นหมอง
(พระนลคำหลวง: 141)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ชั่วช้า เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความโกรธแค้นของนางทมยันตีที่มีต่อชะตากรรมที่ตนและพระนลได้รับ นางจึงกล่าวตำหนิบุคคลที่เลวทรามเป็นต้นเหตุของเรื่องทั้งหมด

ถ่อย นางบังอาจเหิมกล้า ต่อหน้าเทพฤทธิรุทร์ เลือกเอามนุษย์**ถ่อย**ราศี
(พระนลคำหลวง: 77)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ถ่อย เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความโกรธแค้นของกลีที่ไปไม่ทันงานเลือกคู่ แต่ไม่ยอมรับว่าตนผิด กลับด่าว่านางทมยันตีว่าไปเลือกมนุษย์ชั่วช้า ไม่มีสง่าอย่างพระนลมาเป็นสามีซึ่งเป็นการกระทำอันผิดต่อเทวดา

เนตร์แดง **เนตร์แดง**ดังแสงอัคนี ใคร่ผลาญชีวี
(พระนลคำหลวง: 431)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เนตร์แดง เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม คือ ตัวพระนล มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความโกรธของพระนล เมื่อได้ฟังคำเยาะเย้ยของพระบุษกร จนแสดงอาการโกรธจัดจนตาแดง

พาล แท้จริงกลี**พาล** บันดาลให้ชำนะกัน

(พระนลคำหลวง: 433)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พาล (ป.) เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความโกรธและอาฆาตของกลีที่เป็นผีชั่วช้า เกเร ไม่ยอมรับการเลือกคู่ของนางทมยันตี จนเป็นเหตุให้พระนลต้องโชคร้ายแพ้พนันสกา เพราะทำให้กลีโกรธ

ระยำ **ผู้คิดระยำ**ทำวน จงแพ้ภัยตน

(พระนลคำหลวง: 143)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ระยำ เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความแค้นเคืองของนางทมยันตีที่ต้องประสบเคราะห์โดยไม่มีความผิด ทำให้นางด่าว่าผู้ทำชั่วคิดชั่วนั้นให้ได้รับผลกรรมในที่สุด

5. คำบุพบท จำนวน 1 คำ ได้แก่

ด้วย จงระดม**ด้วย**ไม้ไผ่ จงไล่ตี**ด้วย**พลอง

(พระนลคำหลวง: 213)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ด้วย เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยคเพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบอกลักษณะอาการ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความโกรธแค้นของพ่อค้า คิดว่านางทมยันตีเป็นผู้นำภัยมาให้ คือ การที่ต้องมาพบช้างป่าตกมัน ทำให้พ่อค้าจะเข้าทำร้ายนางทมยันตีด้วยการตีให้ตาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. คำสันธาน จำนวน 3 คำ ได้แก่

จึ่ง มันโกงเล่นสกา **จึ่ง**ราชาเสียสิ้นไป

(พระนลคำหลวง: 181)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จึ่ง เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำแผลงอักษร กล่าวถึงนางทมยันตีเมื่อเล่าเรื่องของตนให้พระดาบสในป่าฟัง นางก็มีอารมณ์โกรธแค้นคนที่คิดร้ายกับพระนล ทำให้พระนลสูญเสียเมืองและสมบัติเพราะถูกโกงสกา

แต่ เนตร์แดงดังแสงอัคคี ใคร่ผลาญชีวี **แต่**สู้สกดอดใจ

(พระนลคำหลวง: 411)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า แต่ เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความที่แย้งกัน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความโกรธของพระนลที่มีต่อพระบุษกร เมื่อพระนลมาเอาเมืองคืนพระบุษกรก็พูดเยาะเย้ยจนกระทั่งพระนลโกรธมากอยากฆ่าพระบุษกรให้ตาย หากพระนลได้พยายามห้ามใจตนเองไว้

เพื่อ จงถองทุบด้วยกำปั้น **เพื่อ**นางนั้นมันตายไป

(พระนลคำหลวง: 213)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เพื่อ เป็นคำสันธาน คือ คำซึ่งใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อเป็นเรื่องเดียวกันโดยใช้เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกันมีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความแค้นของพ่อค้าที่มากจนต้องการทำร้ายนางทมยันตีให้ถึงแก่ชีวิต ด้วยการตีให้ตาย

7. คำอุทาน ไม่พบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชนิดการสร้างคำ

1. คำมูล จำนวน 32 คำ ตัวอย่างได้แก่

โกง มัน**โกง**เล่นสกา

(พระนลคำหลวง: 181)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โกง เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “ใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมหลอกลวง เช่น โกงเงิน, แสดงอาการดื้อไม่ยอมทำตาม เช่น เด็กโกง ม้าโกง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 153) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงอารมณ์โกรธของนางทมยันตีด้วยการด่าว่าผู้ทำร้ายพระนลจนทำให้แพ้สกา เพราะใช้เล่ห์เหลี่ยมหลอกลวงให้พระนลสู้ไม่ได้

จัญไร ขอจงผู้นั้น**จัญไร** รับทุกข์ฤทัย

(พระนลคำหลวง: 141)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จัญไร เป็นคำมูลสองพยางค์ มีความหมายว่า “เลวทราม, เป็นเสนียด, ไม่เป็นมงคล, จังไร ก็ว่า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 298) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความโกรธแค้นของนางทมยันตี ทำให้นางกล่าวคำบริภาษแช่งบุคคลที่เลวทราม ทำร้ายนางกับพระนล

ถม จงเอาดินเอาฝุ่น**ถม**…เพื่อให้สาแก่ใจ

(พระนลคำหลวง: 213)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ถม เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “ เอาดินหรือสิ่งอื่นๆใส่ลงไปในที่ที่เป็นหลุมเป็นบ่อ หรือเป็นแอ่งเพื่อให้เต็ม, กองสุมๆไว้ไม่เป็นระเบียบ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 486) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความแค้นของพ่อค้าที่มีต่อนางทมยันตีมีมากจนกระทั่งคิดทำร้ายนางด้วยการเอาดินถมนาง เพื่อให้ตนเองสะใจ

พิโรธ อรทัย**พิโรธ** ยิ่งคิดยิ่งโกรธ ติโทษนายพราน

(พระนลคำหลวง: 149)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พิโรธ เป็นคำมูลสองพยางค์ยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤต “วิโรธ ว่า การขัดขวาง” มีความหมายว่า “โกรธ, เคือง, ราชาศัพท์ใช้ว่า ทรงพระพิโรธ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 791) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงอารมณ์โกรธของนางทมยันตีเกิดขึ้นเมื่อนายพรานพยายามเข้ามารังแกนาง ทั้งๆ ที่นางกำลังลำบาก ก็ไม่คิดช่วยเหลือด้วยใจจริง

อัปรีย์ ลูกบาศก์**อัปรีย์** ทั้งกลอกทั้งกลับสับสน

(พระนลคำหลวง: 95)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อัปรีย์ เป็นคำมูลสองพยางค์ยืมมาจากภาษาสันสกฤต (อปฺริย) มีความหมายว่า “ระยำ, จัญไร, เลวทราม, ต่ำช้า, ชั่วช้า, ไม่เป็นมงคล” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1356) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความโกรธของพระนลระหว่างเล่นสกาอยู่กับพระบุษกร พระนลทอดสกากี่ครั้งก็แพ้ทุกครั้ง จนมีอารมณ์โกรธด่าว่าลูกบาศก์ชั่วช้าเลวทรามไม่เป็นดังใจตน

2. คำประสม จำนวน 25 คำ ตัวอย่างได้แก่

คั่งแค้น บุญโศลกเธอก็**คั่งแค้น** แน่นฤดีแดยัน

(พระนลคำหลวง: 101)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า คั่งแค้น เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “คั่ง” กับคำว่า “แค้น” มีความหมายใหม่ว่า “โกรธอัดอั้นอยู่ในใจ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 238) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความโกรธของพระนลที่เกิดขึ้นหลังจากแพ้สกาหลายครั้งติดต่อกัน เสียสมบัติมากมาย พระบุษกรจึงพูดให้นำนางทมยันตีมาพนันในการทอดสกาครั้งต่อไปเผื่อว่าครั้งนี้พระนลจะชนะได้ ทำให้พระนลโกรธและไม่พอใจมาก แต่แสดงออกไม่ได้ จึงต้องเก็บความโกรธแค้นไว้ภายในใจ

ทุกข์ถนัด คิดทำลายทรัพย์สมบัติ ให้**ทุกข์ถนัด**แก่เราไซร้

(พระนลคำหลวง: 213)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทุกข์ถนัด เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ทุกข์” เป็นคำหลัก กับคำว่า “ถนัด” เป็นคำรองมาขยาย มีความหมายใหม่ หมายถึง ความยากลำบากที่เกิดขึ้นมาทันที ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความโกรธแค้นของพ่อค้าที่มีต่อนางทมยันตี เพราะคิดว่านางเป็นคนทำให้ตนเองได้รับความยากลำบากอย่างมาก และสูญเสียทรัพย์สินไปโดยไม่รู้ตัว

มืดหน้า ดาลความโกรธจน**มืดหน้า**

(พระนลคำหลวง: 77)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มืดหน้า เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “มืด” กับคำว่า “หน้า” ปัจจุบันใช้ว่า หน้ามืด มีความหมายใหม่ว่า “อาการที่เป็นลมหมดสติ; โดยปริยายหมายถึงมัวเมาจนขาดสติ ทำสิ่งที่ไม่ควรทำ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1248) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความโกรธของผีกลีที่มีมากจนขาดสติ จนกระทั่งคิดทำร้ายพระนลกับนางทมยันตีโดยไม่มีเหตุผล

ยอกย้อน มาเถิดนะเจ้าบุษกร อย่าพูด**ยอกย้อน**
ฤๅโย้ฤๅโยกแย้งยัน

(พระนลคำหลวง: 425)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ยอกย้อน เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ยอก” กับคำว่า “ย้อน” มีความหมายใหม่ว่า “ย้อนให้เจ็บอกเจ็บใจ เช่น พูดจายอกย้อน, ย้อนยอก ก็ว่า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 893) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความโกรธของพระนลที่มีต่อพระบุษกร เมื่อพระนลจะมาเอาเมืองคืนโดยการพนันสกาก็ถูกพระบุษกรพูดให้เจ็บใจเพราะมั่นใจว่าตนจะชนะพระนลได้อีก

สุมอุระ พระนลฟังคำขานไข เจ็บจิตราวไฟ
มา**สุมอุระ**เผาผลาญ

(พระนลคำหลวง: 431)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สุมอุระ เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “สุม” กับคำว่า “อุระ” มีความหมายใหม่ว่า อาการที่เกิดขึ้นในใจเหมือนมีอะไรมาวางทับซ้อนๆ อยู่ในใจ ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความโกรธแค้นของพระนลที่จะมาเอาเมืองคืน และถูกพระบุษกรพูดว่าครั้งนี้จะเอานางทมยันตีมาเป็นชายาให้ได้ ทำให้พระนลรู้สึกแค้นใจ

3. คำซ้อน จำนวน 9 คำ ตัวอย่างได้แก่

ติโทษ **ติโทษ**นายพราน ความแค้นแน่นหนัก

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ติโทษ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ติ” กับคำว่า “โทษ (ส.)” มีความหมายใหม่คือ ยกเอาความผิดขึ้นมาพูด ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความโกรธของนางทมยันตีที่มีต่อนายรานที่พยายามทำร้ายตน นางก็รู้สึกโกรธและคิดตำหนินายพรานอยู่ในใจ

ฉกาจฉกรรจ์ แกล้งกล่าววจี ที่แช่ง**ฉกาจฉกรรจ์**

(พระนลคำหลวง: 141)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ฉกาจฉกรรจ์ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ฉกาจ” กับคำว่า “ฉกรรจ์” มีความหมายคือ “เก่งกาจ, ดุร้าย, กล้าแข็ง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 331) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความโกรธแค้นของนางทมยันตีระหว่างอยู่ในป่า นางก็เฝ้าด่าว่าผู้ที่จงใจใช้วาจาดุร้ายแช่งนางและพระนลให้พบความลำบาก

ถองทุบ จง**ถองทุบ**ด้วยกำปั้น

(พระนลคำหลวง: 213)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ถองทุบ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ถอง” กับคำว่า “ทุบ” มีความหมายใหม่คือ ทำร้ายร่างกายด้วยการกระทุ้งด้วยศอกและใช้ของแข็งตีให้แตก ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความโกรธของพ่อค้าที่ตั้งใจทำร้ายทุบตีนางทมยันตี ซึ่งเป็นตัวนำโชคร้ายมาสู่ตนให้ตาย

พ่ายมลาย เราสองจะต้องต่อกร จนตราบม้วยมรณา
ฤๅข้างหนึ่ง**พ่ายมลาย**ไป

(พระนลคำหลวง: 427)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พ่ายมลาย เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “พ่าย” กับคำว่า “มลาย” มีความหมายใหม่คือ แตกไป, หนีไป ทำหน้าที่เป็นคำกริยา กล่าวถึงความโกรธของพระนลที่เกิดขึ้นเมื่อจะเอาเมืองคืน แต่กลับโดนพระบุษกรพูดให้เจ็บใจ จึงพูดตอบไปว่าถ้าไม่ทอดสกากันก็รบกันให้ใครคนหนึ่งต้องแพ้ไป แตกไป

หยาบช้า ยิ่งดูยิ่งเห็นจริง อันหญิงบาป**หยาบช้า** เจตนาฆ่าพวกพณิช

(พระนลคำหลวง: 213)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หยาบช้า เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “หยาบ” กับคำว่า “ช้า” มีความหมายใหม่คือ “ต่ำช้า, เลวทราม, เช่น จิตใจหยาบช้า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1266) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความโกรธแค้นของพ่อค้า ที่เห็นเพื่อนของตนถูกช้างป่าฆ่าตาย แต่กลับโทษว่านางทมยันตีเป็นคนทำให้เกิดเรื่องร้าย จึงด่าว่านางเป็นหญิงชั่ว

4. คำซ้ำ ไม่พบ

5. คำสมาส ไม่พบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. คำสนธิ จำนวน 1 คำ ได้แก่

ทุรวาจ แล้วประกาศคำแช่งด่า ด้วยวาจาอัน**ทุรวาจ**

(พระนลคำหลวง: 77)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทุรวาจ เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ส.(ทุส)” กับคำว่า “ป.ส.(วาจา)” โดยการสนธิในกลุ่มพยัญชนะสนธิ โดย ส ซึ่งเป็นพยัญชนะท้ายตามหลังเสียงสระอื่น คือ สระ อุ กลมกลืนเสียงโดยเปลี่ยน ส เป็น ร แล้วนำคำหลังมาเรียงต่อกับคำหน้าเป็นคำเดียวกัน มีความหมายคือ คำพูดชั่ว, คำพูดที่ไม่ดี, คำพูดที่เป็นคำด่าว่า ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความโกรธของกลีที่ผิดหวังจากการไปงานเลือกคู่ไม่ทัน ก็เกิดอารมณ์โกรธ และกล่าวคำด่าว่านางทมยันตีออกมา

7. คำแผลงอักษร จำนวน 4 คำ ได้แก่

จึ่ง มันโกงเล่นสกา **จึ่ง**ราชาเสียสิ้นไป

(พระนลคำหลวง: 181)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จึ่ง เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “จึง” โดยใช้การแผลงวรรณยุกต์ เป็นการเปลี่ยนรูปวรรณยุกต์เพื่อต้องการวรรณยุกต์ในการประพันธ์ มีความหมายคือ “ใช้สำหรับต่อความแสดงกริยาที่กระทำภายหลัง เช่น กินข้าวแล้วจึงไป, แสดงความที่เป็นผลเนื่องจากเหตุข้างหน้า เช่น ทำดีจึงได้ดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 315) ทำหน้าที่เป็น คำสันธาน กล่าวถึงอารมณ์โกรธแค้นของนางทมยันตีระหว่างเล่าเรื่องของตนให้พระดาบสฟังว่า มีผู้คิดร้ายใช้เล่ห์ให้พระนลแพ้สกา ทำให้ต้องเสียเมือง

ทลาย-ทำลาย คิด**ทำลาย**สรรพสมบัติ

(พระนลคำหลวง: 213)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทำลาย เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ทลาย” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะโดยเติม อำ ที่พยัญชนะต้น มีความหมายคือ “อาการที่ทำให้สิ่งซึ่งเป็นกลุ่มก้อนแตกหักหรือพังกระจัดกระจาย, ทำให้พัง, ทำให้ฉิบหาย, ทำให้หมดสิ้นไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 528) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความโกรธของพ่อค้าที่ด่าว่านางทมยันตี เข้ามาขออาศัยกับตนเพราะตั้งใจจะมาทำลายทรัพย์สินของตน

ย่อยยับ-ยับย่อย แกล้งทำพระนล ให้ปันให้**ยับย่อย**ไป

(พระนลคำหลวง: 95)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ยับย่อย เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ย่อยยับ” โดยใช้การแผลงเพื่อใช้ในการประพันธ์ให้ไพเราะและออกเสียงง่าย เนื่องจากเป็นบทประพันธ์ร้อยกรอง โดยคำว่า ย่อยยับ มีความหมายคือ “อาการที่ทำให้สิ่งซึ่งเป็นกลุ่มก้อนแตกหักหรือพังกระจัดก่ระจาย, ทำให้พัง, ทำให้ฉิบหาย, ทำให้หมดสิ้นไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 895) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความโกรธของพระนลระหว่างเล่นสกา พระนลสงสัยว่าจะมีคนโกงเพราะทอดสกาแพ้ทุกครั้ง เหมือนจงใจต้องการให้ตนหมดสิ้นทุกอย่าง

อาจ – บังอาจ นาง**บังอาจ**เหิมกล้า ต่อหน้าเทพฤทธิรุทร์

(พระนลคำหลวง: 77)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า บังอาจ เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “อาจ” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ โดยการเพิ่มพยัญชนะให้มากขึ้น คำว่า บัง เป็นคำพยางค์หน้าเมื่ออยู่หน้าพยัญชนะเศษวรรค คือ อ มีความหมายคือ “กล้าแสดงกล้าทำด้วยทะนงใจหรือฮึกเหิม โดยไม่ยำเกรงหรือไม่รู้จักสูงต่ำ, กล้าละเมิดกฎหมาย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 615) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความโกรธแค้นของกลีที่มีต่อตัวนางทมยันตีที่เลือกมนุษย์ไม่เลือกเทวดาเป็นคู่ กลีจึงด่านางว่านางไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 6 แสดงลักษณะคำสร้างเราทรรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

ชนิดการสร้างคำ	ประเภทคำ							รวม
	คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยา	คำวิเศษณ์	คำบุพบท	คำสันธาน	คำอุทาน	
1. คำมูล	4	4	14	7	1	2	-	32
2. คำประสม	3	-	17	5	-	-	-	25
3. คำซ้อน	-	-	4	5	-	-	-	9
4. คำซ้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-
5. คำสมาส	-	-	-	-	-	-	-	-
6. คำสนธิ	-	-	-	1	-	-	-	1
7. คำแผลงอักษร	-	-	3	-	-	1	-	4
รวม	**7**	**4**	**38**	**18**	**1**	**3**	**-**	**71**

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำสร้างเราทรรส จำแนกตามประเภทคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำกริยา 38 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำประสม 17 คำ คำมูล 14 คำ คำซ้อน 4 คำ คำแผลงอักษร 3 คำ

2. คำวิเศษณ์ 18 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำมูล 7 คำ คำประสม 5 คำ คำซ้อน 5 คำ คำสนธิ 1 คำ

3. คำนาม 7 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 4 คำ คำประสม 3 คำ

4. คำสรรพนาม 4 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 4 คำ

5. คำสันธาน 3 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

6. คำบุพบท 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ

7. คำอุทาน ไม่พบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำแนกตามชนิดการสร้างคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำมูล 32 คำ พบประเภทคำ 6 หน้าที่ คือ คำกริยา 14 คำ คำวิเศษณ์ 7 คำ คำนาม 4 คำ คำสรรพนาม 4 คำ คำสันธาน 2 คำ คำบุพบท 1 คำ

2. คำประสม 25 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา 17 คำ คำวิเศษณ์ 5 คำ คำนาม 3 คำ

3. คำซ้อน 9 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 5 คำ คำกริยา 4 คำ

4. คำแผลงอักษร 4 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา 3 คำ คำสันธาน 1 คำ

5. คำสนธิ 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 1 คำ

6. คำซ้ำ ไม่พบ

7. คำสมาส ไม่พบ

หาสยรส

คำสร้างหาสยรสปรากฏ จำนวน 37 คำ จำแนกประเภทคำ คือ คำนาม จำนวน 2 คำ คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ คำกริยา จำนวน 19 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 12 คำ คำบุพบท จำนวน - คำ คำสันธาน จำนวน - คำ และคำอุทาน จำนวน 2 คำ จำแนกชนิดการสร้างคำ คือ คำมูล จำนวน 13 คำ คำประสม จำนวน 10 คำ คำซ้อน จำนวน 10 คำ คำซ้ำ จำนวน 2 คำ คำสมาส จำนวน - คำ คำสนธิ จำนวน - คำ และคำแผลงอักษร จำนวน 2 คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเภทคำ

1. คำนาม จำนวน 2 คำ ได้แก่

เกลียว เผ้าผมเป็น**เกลียว** ทั้งกายก็หม่นมลทิน

(พระนลคำหลวง: 221)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เกลียว เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกกิริยาอาการ ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความขบขันที่ชาวเมืองมีต่อนางทมยันตี เพราะสภาพของนางนั้นดูทรุดโทรมผิดจากคนปกติ ทรงผมก็พันกัน คนจึงคิดว่านางสติไม่ดี

คนเขลา เจ้าเอยเจ้า**คนเขลา** เจ้าเป็นทาสแห่งนงคราญ

(พระนลคำหลวง: 433)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า คนเขลา เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกคน ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความขบขันสมเพชของพระนลที่มีต่อตัวพระบุษกรที่เป็นคนไม่ฉลาด แต่ยังงมงายคิดว่าตนเก่งสกาและจะต้องได้นางทมยันตีมาเป็นของตน

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ ได้แก่

บ้าง อันว่าคณะพนิชนี้ ซึ่งมั่งมีมากหลาย
บ้างกระจัดกระจายไปในป่า

(พระนลคำหลวง: 207)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า บ้าง เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนามข้างหน้าเพื่อจำแนกนามนั้นเป็นส่วนๆ (วิภาคสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความขบขันในตัวพ่อค้าที่หลายคนก็วิ่งหนีช้างป่าตกมันกันไปคนละทาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อะไร บ้างพูดเชิงเย้ยหยัน ว่าตัวนั่น**อะไร**แฮ

(พระนลคำหลวง: 195)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อะไร เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้เป็นคำถาม (ปฤจฉาสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความขบขันของคนที่เห็นนางทมยันตี เพราะนางแต่งตัวไม่ดี หน้าตาก็เต็มไปด้วยฝุ่นโคลน คนจึงคิดว่านางเป็นคนบ้า คนก็ตกใจพูดกันว่านางเป็นตัวอะไรกันแน่ ใช่คนหรือไม่

3. คำกริยา จำนวน 19 คำ ตัวอย่างได้แก่

ซ่อนซอน บ้างลัดตัดเข้าป่า รีบไป**ซ่อนซอน**ซอกพง

(พระนลคำหลวง: 193)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ซ่อนซอน เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความขบขันของพ่อค้าที่เห็นนางทมยันตีเดินเข้ามาหา ก็ตกใจกลัวรีบหนีเข้าไปแอบไม่ให้นางเห็นตน

เตะส่ง เอาตีนย่ำยับ**เตะส่ง** คนก็ล้มลงบ้างกระเด็น

(พระนลคำหลวง: 207)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เตะส่ง เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความขบขันที่เห็นพ่อค้าถูกช้างป่าเข้ามาทำร้าย ช้างตกมันพุ่งเข้ามาเอาเท้าเหวี่ยงคนไปคนละทิศคนละทาง

เยาะ ต่างคนเห็นขัน ชวนกัน**เยาะ**เทวี

(พระนลคำหลวง: 221)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เยาะ เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความขบขันของชาวเมืองสถิตสุนทรที่เห็นนางทมยันตีคิดว่านางเป็นหญิงบ้าสติไม่ดี จึงเข้ามาพูดจาตอกย้ำสภาพนาง

วิ่งหนี บ้างก็ผลุนผลัน**วิ่งหนี**

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า วิ่งหนี เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความขบขันของพ่อค้าซึ่งกำลังนอนหลับอยู่ ช้างป่าตกมันก็มุ่งเข้ามาทำร้าย จนต้องพยายามก้าวหนีไปให้พ้นช้าง

โวยวาย วิ่ง**โวยวาย**รักชีวี

(พระนลคำหลวง: 207)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โวยวาย เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความขบขันที่เกิดขึ้นในกลุ่มพ่อค้าซึ่งตกใจช้าง ก็ส่งเสียงร้องเอะอะด้วยความกลัวตาย

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 12 คำ ตัวอย่างได้แก่

เกรอะกรัง ทั้งโคลนเลอะดู**เกรอะกรัง**

(พระนลคำหลวง: 193)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เกรอะกรัง เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายกริยา มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความขบขันของคนที่พบนางทมยันตี นางอยู่ในสภาพหน้าขันตัวเลอะไปด้วยโคลนที่หมักหมมจนแห้งติดตามตัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จังงัง บ้างก็ยืน**จังงัง**ปากอ้า

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จังงัง เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายกริยา มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความขบขันของพ่อค้าบางคนที่ยังไม่รู้สึกตัวตื่น ลืมตามองเห็นช้างป่าบุกเข้ามาก็ทำอะไรไม่ถูกได้แต่ยืนตกตะลึงนิ่งอยู่กับที่

รุงรัง เพราะผ้าโฉมฉาย สิมีอยู่เพียงกึ่งเดียว **รุงรัง**ทั้งผอมซีดเซียว

(พระนลคำหลวง: 221)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า รุงรัง เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความขบขันของพ่อค้าเห็นนางทมยันตีแต่งตัวด้วยผ้ากึ่งผืนที่พันร่างกายร่างกายอย่างยุ่งเหยิง ผิดคนทั่วไป

หน้าซีด **หน้าซีด**ซ้ำฝุ่นเปรอะ

(พระนลคำหลวง: 193)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หน้าซีด เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความขบขันของชาวเมืองสถิตสุนทร เมื่อเห็นสภาพนางทมยันตีหน้าตานางก็ดูไม่สดใส จนไม่เห็นความงามที่มีและยังมีฝุ่นเปื้อนทั่วตัว

หวนโหย สุดจะดิ้นรนพ้นไปได้ ต่างก็ตกใจร้อง**หวนโหย**

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หวนโหย เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายกริยา มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความขบขันที่เกิดขึ้นกับภาพพ่อค้าที่วิ่งหนีช้างวุ่นวาย และร้องครำ่ครวญด้วยความตกใจ เมื่อเห็นช้างวิ่งเข้ามา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำบุพบท ไม่พบ

6. คำสันธาน ไม่พบ

7. คำอุทาน จำนวน 2 คำ ได้แก่

โว้ย โอยๆ**โว้ย**อะไรกัน

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โว้ย เป็นคำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆของผู้พูด เป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงภาพความขบขันของพ่อค้าที่หลับอยู่ไม่รู้ตัวว่ามีช้างป่าตกมันมา จึงเปล่งเสียงแสดงความสงสัยและไม่พอใจที่โดนปลุกให้ตื่น

เฮ้ยๆ **เฮ้ย**ๆรัตนเหล่านั้น เป็นของใครกัน

(พระนลคำหลวง: 207)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เฮ้ย เป็นคำอุทาน คือ คำที่ใช้เปล่งออกมาเพื่อบอกอาการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆของผู้พูด เป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่เน้นความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดเป็นสำคัญ มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้ำ กล่าวถึงความขบขันของพ่อค้าที่พยายามวิ่งหนีช้างตกมันเอาชีวิตรอด แต่ก็ยังไม่วายเป็นห่วงสมบัติ จึงเปล่งเสียงเตือนเพื่อนให้รู้ตัวกลับมาเอาสมบัติไปด้วย

ชนิดการสร้างคำ

1. คำมูล จำนวน 13 คำ ตัวอย่างได้แก่

ขัน ต่างคนเห็น**ขัน**

(พระนลคำหลวง: 221)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ขัน เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “น่าหัวเราะ, ชวนหัวเราะ, ขบขัน ก็ว่า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 177) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความขบขันของชาวเมืองที่มีต่อนางทมยันตีซึ่งถูกคิดว่าเป็นบ้า คนก็มาดูนางแล้วก็เห็นเป็นตัวตลก

ขู่ บ้างก็ส่งเสียงเค้น **ขู่**ด้วยโกรธา ฯ

(พระนลคำหลวง: 193)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ขู่ เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “แสดงอาการให่อีกฝ่ายหนึ่งเกรงกลัว เช่น ผู้ใหญ่ขู่เด็ก งูขู่ฟ่อๆ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 196) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงภาพความขบขันของชาวเมืองที่เห็นนางทมยันตี ในสภาพเหมือนคนเสียสติ จึงส่งเสียงร้องให้นางกลัวเพื่อไล่นาง

ระส่ำระส่าย ทั่วกันไซร้**ระส่ำระส่าย**

(พระนลคำหลวง: 207)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ระส่ำระส่าย เป็นคำมูลสี่พยางค์ภาษาไทย มีความหมายว่า “กระจัดพลัดพราย, เสียกระบวน, เช่นกองทัพแตกระส่ำระส่าย; วุ่นวาย, เกิดความไม่สงบ เช่น บ้านเมืองระส่ำระส่าย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 937) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความขบขันที่เกิดขึ้น เมื่อพ่อค้าเจอช้างป่าก็เกิดความวุ่นวายไปทั่วบริเวณที่พัก

ลี้ อันวิ่งเลี่ยงรีบ**ลี้**ไป

(พระนลคำหลวง: 207)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ลี้ เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “หลีกหนีไป, หลบหนีไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1017) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความขบขันในภาพของพ่อค้าที่พยายามหลีกหนีเอาตัวรอดจากช้างป่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เลอะ ทั้งโคลน**เลอะ**ดูเกรอะกรัง

(พระนลคำหลวง: 193)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เลอะ เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “เปื้อน, เปรอะไปด้วยสิ่งเปียกๆ แฉะๆ มีลักษณะเละอย่างโคลนเลน, เรี่ยรายกระจัดกระจายไปทั่วอย่างไม่มีระเบียบ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1034) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความขบขันในตัวนางทมยันตีที่ทั่วตัวนางเปื้อนเปรอะไปด้วยโคลน เพราะการเดินทางไกลในป่า

2. คำประสม จำนวน 10 คำ ตัวอย่างได้แก่

คนเขลา เจ้าเอยเจ้า**คนเขลา**

(พระนลคำหลวง: 433)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า คนเขลา เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “คน” เป็นคำหลัก กับคำว่า “ข.(เขลา)” เป็นคำรองมาขยาย มีความหมายใหม่ว่า คนที่ไม่ฉลาด, คนที่รู้ไม่เท่าทัน ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความขบขันที่มีต่อตัวพระบุษกรที่แพ้สกาต้องคืนเมืองให้พระนลด้วยความรู้ไม่เท่าทันว่า ครั้งก่อนที่ชนะสกาเพราะผีกลีเป็นคนช่วยไม่ใช่ตนเองเก่งกว่าพระนล ครั้งนี้ก็ยังคิดว่าตนจะชนะอีกแต่กลับแพ้เสียทุกอย่างคืนให้พระนล

ผอมซีด รุงรังทั้ง**ผอมซีด**เซียว

(พระนลคำหลวง: 221)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ผอมซีด เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ผอม”เป็นคำหลัก กับคำว่า “ซีด” เป็นคำรองมาขยาย มีความหมายว่าลักษณะร่างกายที่ซูบไม่มีน้ำมีนวล ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความขบขันของคนในเมืองที่มองเห็นผู้หญิงที่ซูบไม่มีน้ำมีนวล และแต่งตัวไม่เรียบร้อยเดินเข้ามาในเมือง

วิ่งตาม บรรดาทารกลูกชาว บุรีเกรียวกราว **วิ่งตาม**กระตู้วู้ไป

(พระนลคำหลวง: 223)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า วิ่งตาม เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “วิ่ง” เป็นคำหลัก กับคำว่า “ตาม” เป็นคำขยาย มีความหมายใหม่ว่า อาการก้าวไปหรือมาข้างหลังโดยเร็ว ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความขบขันของคนที่เห็นเด็กๆ ในเมืองวิ่งไปห้อมล้อมอยู่ใกล้ๆ นางทมยันตี เพราะเด็กไม่เคยเห็นคนปรกติในสภาพเช่นนี้มาก่อน จึงมองนางทมยันตีเป็นสิ่งแปลก

สิ้นคิด **สิ้นคิด**สิ้นสติตรอง โรทร้องก้องพนาดอน

(พระนลคำหลวง: 207)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สิ้นคิด เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “สิ้น” กับคำว่า “คิด” มีความหมายใหม่ว่า “หมดปัญญาจะแก้ปัญหา, หมดทางคิดอ่าน, เช่น บางคนพอสิ้นคิดเข้าจริงๆ ก็ฆ่าตัวตาย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1194) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงภาพความขบขันของพ่อค้าที่มาเจอช้างป่าจนขาดสติ หมดหนทางคิดอ่านเอาแต่ร้องตะโกนอย่างเดียวไม่ยอมหาวิธีแก้ปัญหา

หน้าซีด **หน้าซีด**ซ้ำฝุ่นเปรอะ

(พระนลคำหลวง: 193)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หน้าซีด เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “หน้า” กับคำว่า “ซีด” มีความหมายใหม่ว่า “มีสีหน้าไม่สดใส หรือไม่มีสีเลือดเพราะ อดนอน ตกใจ หรือถูกจับได้ว่าทำผิดเป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1246) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความขบขันในสภาพของนางทมยันตีที่ผู้คนพบเห็นว่าหน้าตาไม่ผ่องใส ไม่มีสีเลือด ผิดลักษณะคนปรกติ

3. คำซ้อน จำนวน 10 คำ ตัวอย่างได้แก่

กลิ้งเกลือก นอน**กลิ้งเกลือก**กับธรณี

(พระนลคำหลวง: 207)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กลิ้งเกลือก เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “กลิ้ง” กับคำว่า “เกลือก” มีความหมายคือ “พยายามกระเสือกกระสนไปตามมีตามได้ เช่น ยากจนก็กลิ้งเกลือกไปตามบุญตามกรรมไม่ขอพึ่งใคร, เกลือกกลิ้ง ก็ใช้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 80) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงภาพความขบขันของพ่อค้าที่ตกใจกลัวช้างป่าจนไม่รู้จะทำอย่างไร ต้องพยายามนอนกระเสือกกระสนอยู่ตามพื้น

ดิ้นรน สุดจะ**ดิ้นรน**พ้นไปได้

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ดิ้นรน เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ดิ้น” กับคำว่า “รน” มีความหมายคือ “กระตือรือร้นขวยขวายเพื่อให้พ้นจากความยากลำบาก ความทุกข์ทรมาน หรือเพื่อให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป เช่น ดิ้นรนจะให้พ้นทุกข์ ดิ้นรนอยากเป็นนั่นเป็นนี่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 408) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงภาพความขบขันของพ่อค้าที่พยายามขวนขวายหนีให้พ้นจากช้างป่าตกมันที่จะเข้ามาเหยียบ แต่ก็ทำไม่ได้

ทุบตี บ้างก็**ทุบตี**ซึ่งเพื่อนกัน ซึ่งกีดกั้นกันหนทาง

(พระนลคำหลวง: 207)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทุบตี เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ทุบ” กับคำว่า “ตี” มีความหมายคือ “ทำร้ายร่างกายด้วยการทุบ ตี เตะ ต่อย เป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 535) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงภาพความขบขันของพ่อค้าที่หนีช้างป่า จนชุลมุนวุ่นวายมีการทำร้ายทุบ ตี เตะ ต่อย เพื่อนที่เข้ามาขัดขวางเพราะก็จะหนีไปก่อนเหมือนกัน

เยาะเย้ยหยัน เชื่อแน่ว่าจะมีชัย จึ่งตอบภูวนัย
ด้วยคำอัน**เยาะเย้ยหยัน**

(พระนลคำหลวง: 427)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เยาะเย้ยหยัน เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระ 3 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “เยาะ” “เย้ย” กับคำว่า “หยัน” รวมกันปัจจุบันใช้ เยาะเย้ย มีความหมาย คือ “ค่อนว่าหรือแสดงกริยาซ้ำเติมให้ได้อาย ให้ช้ำใจ เจ็บใจ ให้โกรธ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 915) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความขบขันที่เกิดขึ้นจากพระบุษกรที่ยังคงไม่รู้ตัวว่าการพนันสกาครั้งนี้ไม่มีผีกลีมาช่วยแล้ว และไม่มีทางเอาชนะพระนลได้ พระบุษกรยังคงมั่นใจว่าตนเก่งสามารถเอาชนะพระนลได้ จึงพยายามกล่าวค่อนขอดพระนลให้โกรธ

เหลิงละเลิง ฟังคำพระไนยเธศร จึ่งพระบุษกร
กระหยิ่มเพราะ**เหลิงละเลิง**ใจ

(พระนลคำหลวง: 193)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เหลิงละเลิง เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “เหลิง” กับคำว่า “ละเลิง” มีความหมายคือ ลืมตัวเพราะลำพองหรือคึกคะนอง ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความขบขันที่เกิดจากตัวพระบุษกรที่ยังคงลืมตัวด้วยความลำพองใจว่าตนเล่นสกาเก่งกว่าพระนล ดังนั้นจะเล่นกี่ครั้งตนก็จะเป็นฝ่ายชนะ

4. คำซ้ำ จำนวน 2 คำ ตัวอย่างได้แก่

จี๋ๆ วิ่ง**จี๋ๆ**จู่เข้าไป ในที่รก หมกแมกหนาม

(พระนลคำหลวง: 205)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จี๋ๆ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “จี๋” มีความหมายคือ “เร็ว, จัด, เช่น วิ่งจี่ หมุนจี๋ เร็วจี๋, ยิ่ง เช่น ร้อนจี๋ ปวดจี๋” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 314) โดยเมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกันมีความหมายทำให้เพิ่มน้ำหนักและเน้นคำเดิม ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์กล่าวถึงภาพความขบขันของพ่อค้าที่รีบวิ่งหนีช้างป่าไปด้วยความเร็วสูงมาก จนไม่ได้ดูว่ากำลังวิ่งเข้าไปในดงหนาม เพราะต้องการเอาชีวิตรอดอย่างเดียว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เฮ้ยๆ **เฮ้ยๆ**อย่าร้อน อย่ารีบกันไปให้ฉิบหาย

(พระนลคำหลวง: 209)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เฮ้ยๆ เป็นคำซ้ำที่เกิดจากการออกเสียงคำๆ เดียวซ้ำกัน ซึ่งเป็นลักษณะวิธีของการประสมกันวิธีหนึ่ง พยางค์แรกของคำ เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนพยางค์หลังที่ซ้ำเสียงกับพยางค์แรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำว่า “เฮ้ย” มีความหมายคือ “คำที่เปล่งออกมาเพื่อให้รู้ตัวหรือให้ยั้ง เป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1407) โดยเมื่อนำมาออกเสียงซ้ำกัน มีความหมายทำให้เพิ่มน้ำหนักและเน้นคำเดิม ทำหน้าที่เป็น คำกริยากล่าวถึงภาพความขบขันจากความสับสนวุ่นวายของพ่อค้าที่พยายามร้องห้ามไม่ให้รีบหนีและให้พยายามมีสติเข้าไว้

5. คำสมาส ไม่พบ

6. คำสนธิ ไม่พบ

7. คำแผลงอักษร จำนวน 2 คำ ได้แก่

ขจัดขจาย-กระจัดกระจาย บ้าง**กระจัดกระจาย**ไปในป่า

(พระนลคำหลวง: 207)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กระจัดกระจาย เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำ โดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “ข.(ขฺจาต่)” กับ “ข.(ขฺจาย)” โดยใช้การแผลงพยัญชนะเป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะ โดยการแปลง “ข” พยางค์หน้าซึ่งเขมรออกเสียง “ก” ให้เป็น “กระ” มีความหมายคือ “เรี่ยรายไป, แตกฉานซ่านเซ็นไป, ไม่รวมอยู่ในพวกเดียวกัน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 23) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงภาพความขบขันของพวกพ่อค้าที่แตกกระจายไปคนละทิศคนละทาง เพราะหนีเอาชีวิตรอดจากช้างป่าตกมัน

เลอะ-เฟอะ ผม**เฟอะ**ฝุ่นเตอะตัง ดูรุงรังทั่วทั้งกาย

(พระนลคำหลวง: 193)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เฟอะ เป็นคำแผลงอักษรที่เกิดจากการขยายคำโดยการเปลี่ยนเสียงและแปรเสียง มาจากคำว่า “เลอะ” โดยใช้การแผลงพยัญชนะ เป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะ โดยเพี้ยนเสียงพยัญชนะ เพื่อให้ไพเราะเพื่อให้คล้องจองกับคำอื่นในคำประพันธ์มีความหมายคือ “เลอะ เช่น แผลมีหนองเฟอะ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 814) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความขบขันของคนที่มองเห็นทรงผมนางทมยันตีที่ยุ่งเหยิงเปื้อนฝุ่นมากมาย

ตารางที่ 7 แสดงลักษณะคำสร้างหาสยรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

ชนิดการสร้างคำ	ประเภทคำ							รวม
	คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยา	คำวิเศษณ์	คำบุพบท	คำสันธาน	คำอุทาน	
1. คำมูล	1	2	5	4	-	-	1	13
2. คำประสม	1	-	4	5	-	-	-	10
3. คำซ้อน	-	-	10	-	-	-	-	10
4. คำซ้ำ	-	-	-	1	-	-	1	2
5. คำสมาส	-	-	-	-	-	-	-	-
6. คำสนธิ	-	-	-	-	-	-	-	-
7. คำแผลงอักษร	-	-	-	2	-	-	-	2
รวม	**2**	**2**	**19**	**12**	**-**	**-**	**2**	**37**

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำสร้างหาสยรส จำแนกตามประเภทคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำกริยา 19 คำ พบชนิดการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำซ้อน 10 คำ คำมูล 5 คำ คำประสม 4 คำ

2. คำวิเศษณ์ 12 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำประสม 5 คำ คำมูล 4 คำ คำแผลงอักษร 2 คำ คำซ้ำ 1 คำ

3. คำนาม 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ คำประสม 1 คำ

4. คำสรรพนาม 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำอุทาน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ คำซ้ำ 1 คำ

6. คำบุพบท ไม่พบ

7. คำสันธาน ไม่พบ

จำแนกตามชนิดการสร้างคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำมูล 13 คำ พบประเภทคำ 5 หน้าที่ คือ คำกริยา 5 คำ คำวิเศษณ์ 4 คำ คำสรรพนาม 2 คำ คำนาม 1 คำ คำอุทาน 1 คำ

2. คำประสม 10 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 5 คำ คำกริยา 4 คำ คำนาม 1 คำ

3. คำซ้อน 10 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา 10 คำ

4. คำซ้ำ 2 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 1 คำ คำอุทาน 1 คำ

5. คำแผลงอักษร 2 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 2 คำ

6. คำสมาส ไม่พบ

7. คำสนธิ ไม่พบ

ศานตรส

คำสร้างศานตรสปรากฏ จำนวน 33 คำ จำแนกประเภทคำ คือ คำนาม จำนวน 16 คำ คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ คำกริยา จำนวน 10 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 4 คำ คำบุพบท จำนวน 1 คำ คำสันธาน จำนวน - คำ และคำอุทาน จำนวน - คำ จำแนกชนิดการสร้างคำ คือ คำมูล จำนวน 24 คำ คำประสม จำนวน 4 คำ คำซ้อน จำนวน 2 คำ คำซ้ำ จำนวน - คำ คำสมาส จำนวน 3 คำ คำสนธิ จำนวน - คำ และคำแผลงอักษร จำนวน - คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเภทคำ

1. คำนาม จำนวน 16 คำ ตัวอย่างได้แก่

ดาบส **ดาบส**ล้วนตั้งจิต

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ดาบส (ป.ส.ตาปส) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกทั่วไปของคนผู้บำเพ็ญตบะ ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นในใจนางทมยันตี เมื่อนางรอนแรมในป่ามาพบกับพระดาบส

ทวิช ขอ**ทวิช**ทราบไว้ ทุกข้อไขขาน ฯ

(พระนลคำหลวง: 179)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทวิช (ป.ส.ทฺวิช) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกทั่วไปของคนที่เป็นพราหมณ์ ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูลกล่าวถึงความสงบในใจนางทมยันตีเกิดขึ้นเมื่อนางได้เล่าเรื่องของตนให้พราหมณ์ฟัง

โยคี บำเพ็ญพรตเยี่ยง**โยคี**

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โยคี (ป.ส.โยคิน) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกคนที่เป็นนักบวชทั่วไป ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบใจเมื่อได้พบกับนักบวชผู้บำเพ็ญตบะด้วยความสงบในป่า

พรต แห่งฤษีทรง**พรต**ขลัง

(พระนลคำหลวง: 177)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า พรต (ส.วฺรต) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกทั่วไปของข้อกำหนดทางศาสนาเพื่อข่มกายใจ การมีศีล ที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบที่เกิดขึ้น หลังจากความวุ่นวายใจของนางทมยันตี เมื่อมาพบฤาษีกำลังรักษาศีล

อาศรม **อาศรม**ร่มไม้บัง น่านั่งเล่นเย็นๆใจ

(พระนลคำหลวง: 177)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อาศรม (ส.) เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกทั่วไปของที่อยู่นักบวช ที่เป็นรูปธรรม (สิ่งที่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบที่เกิดขึ้น เมื่อนางทมยันตีผ่านเข้ามาในป่าบริเวณที่พักของนักพรต ป่าที่นี่ไม่มีความวุ่นวายเหมือนระหว่างทางที่นางเดินมา

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ ได้แก่

ต่าง คณะพระมุนี **ต่าง**อวยชัยให้พร้อมกัน

(พระนลคำหลวง: 177)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ต่าง เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนามข้างหน้า เพื่อจำแนกนามนั้นเป็นส่วนๆ (วิภาคสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นในใจนางทมยันตีเมื่อนางเดินผ่านมาเจอฤาษี นางจึงเดินเข้ามาหาเพื่อแสดงความเคารพ ฤาษีจึงให้พรกับนางทมยันตี

ที่ ถึงป่า**ที่**ดาบส บำเพ็ญพรตเยี่ยงโยคี

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ที่ เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนามที่ติดต่อกับคำนามที่อยู่ข้างหน้า (ประพันธสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบที่เกิดขึ้น เมื่อนางทมยันตีเดินผ่านป่าที่น่ากลัวมาด้วยความยากลำบากมาเพียงลำพัง นางก็พบกับป่าซึ่งนักบวชกำลังนั่งจำศีลอยู่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. คำกริยา จำนวน 10 คำ ตัวอย่างได้แก่

กำราบ ตั้งจิต**กำราบ**จิต

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กำราบ เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายครบถ้วนโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบในใจนางของทมยันตี เมื่อเห็นฤๅษีกำลังรักษาศีลโดยการข่มใจตนเอง

ระงับ พระนลฟังคำทำนูล จึ่งพระนเรทร์สูร **ระงับ**ซึ่งความโกรธลง

(พระนลคำหลวง: 351)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ระงับ เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบใจเกิดขึ้นในใจของพระนล เมื่อสามารถยับยั้งความโกรธที่ต้องการทำร้ายผีกลีที่ออกจากร่างตนลงได้

คืน ได้**คืน**นครรัช สหวัตถุไพศาล
พร้อมยศบริพาร พิระเพิ่มสุภักดี

(พระนลคำหลวง: 443)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า คืน เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) หรือ มีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบที่เกิดขึ้นในใจของพระนล เมื่อในที่สุดพระนลก็ได้ทุกอย่างกลับคืน

ประนม ยืนก้ม**ประนม**กร อยู่ต่อหน้าคณาชี

(พระนลคำหลวง: 177)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ประนม เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายครบถ้วนโดยต้องมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นในใจนางทมยันตี เมื่อนางได้เข้ามากราบไหว้นักบวช

สงบ ครั้นสิ้นมหรสพ และ**สงบ**ณพารา

(พระนลคำหลวง: 439)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สงบ เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นในใจของชาวเมืองนิษัธที่ในที่สุดบ้านเมืองกลับมาสงบสุข มีพระนลเป็นกษัตริย์เหมือนเดิม

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 4 คำ ตัวอย่างได้แก่

จิตวิมล ชื่นชมสมสิทธิ์**จิตวิมล**

(พระนลคำหลวง: 353)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จิตวิมล เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม คือ พระนล มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความสงบสุขเกิดขึ้นในใจของพระนลที่ตัดสินใจให้อภัยและปล่อยผีกลีไปโดยไม่เอาโทษ ทำให้พระนลจิตใจผ่องใสมาก

จิตสำราญ ตั้งจิตกำหราบจิต จึ่งเป็นนิตย์**จิตสำราญ**

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จิตสำราญ เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายกริยา มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นในใจของนางทมยันตี เมื่อเห็นพระดาบสที่บำเพ็ญพรตด้วยการฝึกข่มใจจนทำให้มีจิตใจเบิกบานผ่องใส

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาตมะ ทรามวัยอภิวาทย์ ปวง**มหาตมะ**สุนทร

(พระนลคำหลวง: 177)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มหาตมะ (ส.) เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม คือ ฤาษี มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นเมื่อนางทมยันตีได้เข้าไปกราบพระฤาษีซึ่งเป็นผู้รักษาศีลให้จิตใจสูง

เรืองจำรัส จึ่งองค์พระนล **ธเรืองจำรัส**รัศมี

(พระนลคำหลวง: 353)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เรืองจำรัส เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นเมื่อในที่สุดพระนลก็พ้นเคราะห์จากกลีทำให้ร่างกายและจิตใจพระนลสว่างสดใส

5. คำบุพบท จำนวน 1 คำ ได้แก่

ถึง **ถึง**ป่าที่ดาบส บำเพ็ญพรตเยี่ยงโยคี

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ถึง เป็นคำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้าคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำที่อยู่ข้างหลังนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำที่อยู่ข้างหน้าโดยใช้นำหน้าบอกสถาน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นเมื่อนางทมยันตีเดินทางมาถึงป่าของพระดาบส

6. คำสันธาน ไม่พบ

7. คำอุทาน ไม่พบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชนิดการสร้างคำ

1. คำมูล จำนวน 24 คำ ตัวอย่างได้แก่

กุฏี โฉมตรูดู**กุฏี** แห่งฤาษีทรงพรตขลัง

(พระนลคำหลวง: 177)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กุฏี เป็นคำมูลสองพยางค์ที่ยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤต (กุฏิ) มีความหมายว่า “ กระท่อมที่อยู่ของนักบวช เช่น พระภิกษุ, เรือนหรือตึกสำหรับพระภิกษุสามเณรอยู่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 133) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความสงบใจเกิดขึ้นในใจนางทมยันตี เมื่อนางเดินป่าเห็นบริเวณที่มีกระท่อมนักบวชสร้างอยู่ นางรู้สึกสงบใจ เพราะป่าตรงนี้น่าพักผ่อนมากกว่าตลอดทางที่นางผ่านมา

ข่ม **ข่ม**จิตนิตย์ทรมาน

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ข่ม เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “ใช้กำลังกดลงไม่ให้เผยอขึ้น; โดยปริยายหมายความว่า แสดงกิริยาวาจาให้เห็นว่าเหนือกว่า หรือทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยกว่า เช่น แต่งตัวข่มเพื่อน พูดข่ม, บังคับ เช่น ข่มใจ ข่มอารมณ์; ครอบ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 163) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้น เมื่อนางทมยันตีพบกับนักบวชซึ่งมาฝึกบังคับใจตนอยู่กลางป่า เพื่อรักษาศีลและฝึกบังคับอารมณ์ให้มั่นคง

บำเพ็ญ **บำเพ็ญ**พรตเยี่ยงโยคี

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า บำเพ็ญ เป็นคำมูลสองพยางค์ที่ยืมมาจากภาษาเขมร มีความหมายว่า “ทำให้เต็มบริบูรณ์, เพิ่มพูน, (มักใช้ในเรื่องเกี่ยวกับศาสนา) เช่น บำเพ็ญบุญ บำเพ็ญบารมี; ประพฤติ, ปฏิบัติ, เช่น บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ บำเพ็ญพรต” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 626) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความสงบของฤาษีที่ตั้งใจมาปฏิบัติตนให้มีศีลมีวินัยในป่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาตมะ ทรามวัยอภิวาทย์ ปวง**มหาตมะ**สุนทร

(พระนลคำหลวง: 177)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มหาตมะ เป็นคำมูลสี่พยางค์ที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤต มีความหมายว่า “ ผู้มีอิทธิฤทธิ์, ผู้มีใจสูง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 839) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความสงบในใจนางทมยันตี เมื่อมาเจอฤาษีในป่า นางจึงรีบเข้าไปทำความเคารพนักบวชผู้มีใจสูง

มุ่ง **มุ่ง**มรรคาหาสวรรค์

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มุ่ง เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “ตั้งใจ เช่น มุ่งทำความดี, ตั้งหน้า เช่น มุ่งศึกษาหาความรู้, ในบทกลอนใช้ว่า ม่ง ก็มี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 867) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความสงบที่เกิดขึ้นกับตัวพระฤาษีที่ตั้งใจรักษาศีลเพื่อจะได้บรรลุมรรคา คือ หนทางที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์

2. คำประสม จำนวน 4 คำ ได้แก่

จิตวิมล ชื่นบานสมสิทธิ์**จิตวิมล**

(พระนลคำหลวง: 353)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จิตวิมล เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “จิต” เป็นคำหลัก กับคำว่า “วิมล” เป็นคำรองมาขยาย มีความหมายว่า จิตใจที่ใสสะอาดปราศจากมลทิน ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความสงบภายในใจพระนลที่ยอมให้อภัยกลี ทำให้จิตใจของพระนลนั้นสะอาดบริสุทธิ์เบิกบาน

จิตสำราญ ตั้งจิตกำราบจิต จึ่งเป็นนิตย์**จิตสำราญ**

(พระนลคำหลวง: 175)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า จิตสำราญ เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “จิต” เป็นคำหลัก กับคำว่า “สำราญ” หมายถึง สำราญใจ เป็นคำรองมาขยาย มีความหมายใหม่ว่า “สบายใจ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1189) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความสงบของฤๅษีที่ฝึกบังคับใจตนเองได้ ทำให้มีความรู้สึกสุขสบายใจอยู่ตลอดเวลา

ประสานเสียง ชาวเมืองทุกๆคน และชาวชนบทเคียง
ต่างตน**ประสานเสียง** สนั่นก้องด้วยยินดี

(พระนลคำหลวง: 437)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ประสานเสียง เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ประสาน” กับคำว่า “เสียง” มีความหมายใหม่ว่า “ร้องเพลงหรือเล่นดนตรีเป็นหมู่ให้มีเสียงกลมกลืนกัน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 667) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นในใจของชาวนิษัธ ที่ทราบว่าพระนลชนะสกา พระบุษกรได้เมืองและทรัพย์สมบัติคืนมา ทุกคนจึงส่งเสียงร้องดังก้องไปทั่วด้วยความดีใจที่พระนลผ่านพ้นอุปสรรคมาได้

อารมณ์ผ่อง **อารมณ์ผ่อง**บ่หมองมล

(พระนลคำหลวง: 175)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า อารมณ์ผ่อง เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ป.(อารมฺมณ)” กับคำว่า “ผ่อง” มีความหมายว่า ความรู้สึกในใจที่ปราศจากความขุ่นมัว ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นจากการฝึกจิตและรักษาศีลของฤๅษีทำให้มีอารมณ์แจ่มใส ไม่มัวหมอง

3. คำซ้อน จำนวน 2 คำ ได้แก่

กุศลศุภกิจ **กุศลศุภกิจ** ย่อมสัมฤทธิ์ฤๅไฉน

(พระนลคำหลวง: 179)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กุศลศุภกิจ เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ส.(กุศล)” กับคำว่า “ส.(ศุภ)+ป.(กิจฺจ)” เป็นการซ้อนกันของคำยืมภาษาบาลี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สันสกฤต มีความหมายคือ การงานที่เป็นสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีที่ชอบ บุญ ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความสงบที่เกิดขึ้นกับนางทมยันตีที่ได้พูดคุยกับฤาษีถึงความสำเร็จในการประกอบกิจที่ดีงาม

เรืองจำรัส จึ่งองค์พระนล **ธเรืองจำรัส**รัศมี

(พระนลคำหลวง: 353)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า เรืองจำรัส เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “เรือง” กับคำว่า “จำรัส” มีความหมายคือ มีแสงสว่าง รุ่งเรือง ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์ กล่าวถึงความสงบใจของพระนลที่พ้นจากความโชคร้ายและยังอภัยให้กลี ตัวของพระนลก็มีแสงสุกใสรุ่งเรืองเพราะปราศจากความหม่นหมอง

4. คำซ้ำ ไม่พบ

5. คำสมาส จำนวน 3 คำ ได้แก่

ธรรมาจรณะ **ธรรมาจรณะ**ไซร์ เสมออยู่ฤามุนี

(พระนลคำหลวง: 179)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ธรรมาจรณะ เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ส(ธรฺม)” กับคำว่า “ส(จรณ)” ภาษาไทยใช้ว่า ธรรมจรณะ มีความหมายคือ “การประพฤติถูกธรรม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 553) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความสงบเกิดขึ้นในใจของนางทมยันตีระหว่างพูดคุยกับฤาษีที่มีความประพฤติถูกธรรม รักษาศีลอยู่เสมอ

ศานติสถิต คืนคู่สราญ**ศาน** **ติสถิต**สถาพร

(พระนลคำหลวง: 441)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ศานติสถิต เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ส.(ศานติ)” กับคำว่า “ส.(สฺถิต)” มีความหมายว่า การตั้งอยู่ในความสงบ ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความสงบที่เกิดขึ้นในใจของ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระนลที่ผ่านพ้นความยากลำบาก และเอาชนะความชั่วร้ายมาได้ จนกลับคืนมาสู่ความสงบสุขตลอดไป

สาธุการ และพระฤษีทั้งผอง ต่างตนซ้อง**สาธุการ**

(พระนลคำหลวง: 67)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สาธุการ เป็นคำสมาสที่เกิดจากการนำคำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเป็นคำเดียวกัน คือ คำว่า “ป.ส.(สาธุ)” กับคำว่า “ป.ส.(การ)” มีความหมายคือ “การเปล่งวาจาว่าชอบแล้วเมื่อเวลาเห็นควรหรือยกย่องสรรเสริญ เช่น แซ่ซ้องสาธุการ กล่าวสาธุการขึ้นพร้อมๆ กัน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1175) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความสงบที่เกิดขึ้นเมื่อนางทมยันตีได้เลือกพระนลเป็นคู่ครองสำเร็จ ฤาษีที่มาร่วมงานจึงเปล่งวาจายกย่องสรรเสริญทั้งสอง

6. คำสนธิ ไม่พบ

7. คำแผลงอักษร ไม่พบ

ตารางที่ 8 แสดงลักษณะคำสร้างศานตรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

ชนิดการสร้างคำ	ประเภทคำ							รวม
	คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยา	คำวิเศษณ์	คำบุพบท	คำสันธาน	คำอุทาน	
1. คำมูล	11	2	9	1	1	-	-	24
2. คำประสม	1	-	1	2	-	-	-	4
3. คำซ้อน	1	-	-	1	-	-	-	2
4. คำซ้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-
5. คำสมาส	3	-	-	-	-	-	-	3
6. คำสนธิ	-	-	-	-	-	-	-	-
7. คำแผลงอักษร	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	**16**	**2**	**10**	**4**	**1**	**-**	**-**	**33**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำสร้างศานตรส จำแนกตามประเภทคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำนาม 16 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำมูล 11 คำ คำสมาส 3 คำ คำประสม 1 คำ คำซ้อน 1 คำ

2. คำกริยา 10 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 9 คำ คำประสม 1 คำ

3. คำวิเศษณ์ 4 คำ พบชนิดการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำประสม 2 คำ คำมูล 1 คำ คำซ้อน 1 คำ

4. คำสรรพนาม 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ

5. คำบุพบท 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ

6. คำสันธาน ไม่พบ

7. คำอุทาน ไม่พบ

จำแนกตามชนิดการสร้างคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำมูล 24 คำ พบประเภทคำ 5 หน้าที่ คือ คำนาม 11 คำ คำกริยา 9 คำ คำสรรพนาม 2 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ คำบุพบท 1 คำ

2. คำประสม 4 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 2 คำ คำนาม 1 คำ คำกริยา 1 คำ

3. คำสมาส 3 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 3 คำ

4. คำซ้อน 2 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำนาม 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำซ้ำ ไม่พบ

6. คำสนธิ ไม่พบ

7. คำแผลงอักษร ไม่พบ

พีภัตสรส

คำสร้างพีภัตสรสปรากฏ จำนวน 9 คำ จำแนกประเภทคำ คือ คำนาม จำนวน 2 คำ คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ คำกริยา จำนวน 4 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 2 คำ คำบุพบท จำนวน - คำ คำสันธาน จำนวน - คำ และคำอุทาน จำนวน - คำ จำแนกชนิดการสร้างคำ คือ คำมูล จำนวน 3 คำ คำประสม จำนวน 3 คำ คำซ้อน จำนวน 1 คำ คำซ้ำ จำนวน - คำ คำสมาส จำนวน - คำ คำสนธิ จำนวน 2 คำ และคำแผลงอักษร จำนวน - คำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเภทคำ

1. คำนาม จำนวน 2 คำ ได้แก่

กามาภิรมย์ เพื่อสมปรารถนา **กามาภิรมย์**

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กามาภิรมย์ เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกของกิริยาอาการทั่วไป ที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำสนธิ กล่าวถึงความน่ารังเกียจที่เกิดขึ้น เมื่อพรานที่ช่วยนางทมยันตีไว้ในป่าเกิดความใคร่ในกามกับตัวนางทมยันตีซึ่งกำลังตกระกำลำบาก

ทุรชน เล็งรู้แยบยล ว่าพราน**ทุรชน**

(พระนลคำหลวง: 149)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทุรชน เป็น คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อ (สามานยนาม) ที่เป็นชื่อเรียกทั่วไปของกิริยาอาการ นิสัยของคน ที่เป็นนามธรรม (สิ่งที่ไม่มีรูป) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำสนธิกล่าวถึงความน่ารังเกียจเกิดขึ้น เมื่อนางทมยันตีรู้ว่าพรานที่ช่วยนางจากงูในป่าเป็นคนชั่ว ไม่ใช่คนใจดีอย่างที่คิด

2. คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ ได้แก่

มัน เข้าใจเนื้อความ **มัน**นั้นมักกาม

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มัน เป็นคำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน คนที่เกี่ยวข้องในการพูดจากัน โดยใช้แทนชื่อผู้ฟัง (บุรุษสรรพนาม) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงตัวนายพรานซึ่งเป็นผู้มีความคิดน่ารังเกียจ

3. คำกริยา จำนวน 4 คำ ได้แก่

ขืนจิต จึ่งเพ็งเล็งคิด **ขืนจิต**วนิดา

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ขืนจิต เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) หรือมีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความน่ารังเกียจในความคิดคนเลวที่มุ่งหมายจะข่มขืนนางทมยันตี

มัก มันนั้น**มัก**กาม

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มัก เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายโดยต้องมีกรรมมารับ (สกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความน่ารังเกียจที่เกิดขึ้นเมื่อพรานป่าเกิดความพอใจในตัวนางทมยันตีขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ล่วงประเวณี ประสงค์จะ**ล่วงประเวณี**

(พระนลคำหลวง: 151)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ล่วงประเวณี เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความน่ารังเกียจของนางทมยันตีในตัวพรานผู้คิดชั่วซึ่งจะหวังล่วงเกินนาง

หยาบหยาม **หยาบหยาม**สามานย์

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หยาบหยาม เป็นคำกริยา คือ คำใช้แสดงกิริยาอาการของนามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน มีความหมายในตัวเองโดยไม่ต้องมีกรรมมารับ (อกรรมกริยา) มีชนิดการสร้างคำเป็น คำประสม กล่าวถึงความน่ารังเกียจที่เกิดขึ้นจากการที่นายพรานดูถูกนางทมยันตีด้วยการพูดชักจูงให้นางยอมเป็นของตน

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 2 คำ ได้แก่

มืดมัว ฝ่ายอ้ายคนชั่ว กามะ**มืดมัว**

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มืดมัว เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม มีชนิดการสร้างคำเป็น คำซ้อน กล่าวถึงความน่ารังเกียจที่จิตใจของพรานนั้นมืดบอดเพราะหลงใหลในความใคร่

สามานย์ หยาบหยาม**สามานย์**

(พระนลคำหลวง: 149)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สามานย์ เป็นคำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นโดยขยายนาม คือ นายพราน มีชนิดการสร้างคำเป็น คำมูล กล่าวถึงความน่ารังเกียจของพรานป่าที่เลวทรามต่ำช้า ช่วยเหลือนางทมยันตีด้วยความไม่บริสุทธิ์ใจ

5. คำบุพบท ไม่พบ

6. คำสันธาน ไม่พบ

7. คำอุทาน ไม่พบ

ชนิดการสร้างคำ

1. คำมูล จำนวน 3 คำ ได้แก่

มัก ฟังคำพรานไพร เข้าใจเนื้อความ มันนั้น**มัก**กาม

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มัก เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “ชอบ, พอใจ, เช่น เลือกที่รักมักที่ชัง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 849) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความน่ารังเกียจเกิดขึ้นในใจนางทมยันตี เมื่อพรานที่ช่วยชีวิตนางเข้ามาพูดจาแสดงความชอบใจในเชิงชู้สาวกับนาง

มัน เข้าใจเนื้อความ **มัน**นั้นมักกาม

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มัน เป็นคำมูลพยางค์เดียวภาษาไทย มีความหมายว่า “คำที่ใช้แทนผู้ที่เราพูดถึง สำหรับผู้ใหญ่เรียกผู้น้อยมีเด็กเป็นต้นตามสถานะที่ควร สำหรับเรียกผู้อื่นอย่างไม่ยกย่อง และสำหรับเรียกสัตว์หรือสิ่งอื่นทั่วๆ ไปตามที่ควร, สรรพนามบุรุษที่ 3” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 853) ทำหน้าที่เป็น คำสรรพนาม กล่าวถึงความน่ารังเกียจเกิดขึ้นในใจนางทมยันตี เมื่อนางทราบจุดประสงค์ที่พรานป่าช่วยนางไว้ นางก็รู้สึกหมดสิ้นความยกย่องในตัวนายพราน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สามานย์ หยาบหยาม**สามานย์**

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สามานย์ เป็นคำมูลสองพยางค์ที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤต (สามานฺย) มีความหมายว่า “ เลวทรามต่ำช้า เช่น ลูกสามานย์ทำร้ายพ่อแม่, มักใช้เข้าคู่กับคำ ชั่วช้า เป็น ชั่วช้าสามานย์” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1178) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความน่ารังเกียจในใจของนางทมยันตี ที่มีในตัวนายพรานซึ่งเป็นคนเลวทรามต่ำช้า ขาดคุณธรรม ช่วยเหลือนางที่กำลังลำบากเพราะมีจุดประสงค์ไม่ดีต่อนาง

2. คำประสม จำนวน 3 คำ ได้แก่

ขืนจิต จึ่งเพ็งเล็งคิด **ขืนจิต**วนิดา

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ขืนจิต เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ขืน” กับคำว่า “จิต” หรือ ขืนใจ มีความหมายใหม่ว่า “บังคับให้ยอมทำตาม เช่น ขืนใจเด็กให้กินยา; ข่มขืน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 194) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความน่ารังเกียจทางความผิดของคนชั่วที่ต้องการบังคับข่มขืนนางทมยันตี เพราะเห็นเป็นหญิงที่เดินป่าเพียงคนเดียว

ล่วงประเวณี ประสงค์จะ**ล่วงประเวณี**

(พระนลคำหลวง: 151)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ล่วงประเวณี เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “ล่วง” กับคำว่า “ส.(ปฺรเวณิ)” มีความหมายใหม่ว่า “ประพฤติผิดเมียของผู้อื่น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 991) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความน่ารังเกียจเกิดขึ้น เมื่อพรานป่าตั้งใจจะล่วงเกินข่มขืนนาง ทั้งๆ ที่นางเล่าให้ฟังว่ามีสามีแล้ว แต่พรานก็ยังตั้งใจจะประพฤติผิดเมียผู้อื่น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หยาบหยาม **หยาบหยาม**สามานย์

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า หยาบหยาม เป็นคำประสมที่เอาคำสองคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “หยาบ” กับคำว่า “หยาม” มีความหมายใหม่ว่า “กล่าวคำหรือแสดงกริยาไม่สุภาพและเป็นการดูถูก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1266) ทำหน้าที่เป็น คำกริยา กล่าวถึงความน่ารังเกียจเกิดขึ้น เมื่อพรานเข้ามาพูดจาไม่สุภาพและดูถูกนางทมยันตี

3. คำซ้อน จำนวน 1 คำ ได้แก่

มืดมัว ฝ่ายอ้ายคนชั่ว กามะ**มืดมัว**

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า มืดมัว เป็นคำซ้อนที่เกิดจากการนำคำมูลหรือคำอิสระตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ คือ คำว่า “มืด” กับคำว่า “มัว” มีความหมาย คือ “มีแสงสว่างน้อย เช่น อาการมืดมัว, ไม่แจ่มใส เช่น หูตามืดมัว” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 865) ทำหน้าที่เป็น คำวิเศษณ์ กล่าวถึงความน่ารังเกียจเกิดขึ้น เมื่อนางทมยันตีพบว่าพรานป่าผู้มีบุญคุณช่วยชีวิตนางนั้นในใจเต็มไปด้วยความมืดหมกมุ่นอยู่แต่ในเรื่องความใคร่ทางเพศ

4. คำซ้ำ ไม่พบ

5. คำสมาส ไม่พบ

6. คำสนธิ จำนวน 2 คำ ได้แก่

กามาภิรมย์ เพื่อสมปรารถนา **กามาภิรมย์**

(พระนลคำหลวง: 149)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กามาภิรมย์ เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ป.ส.(กาม)” กับคำว่า “ส.(อภิ+รมฺย)” โดยการสนธิในกลุ่มเสียงสระของพยางค์หลังในคำหน้าเป็น อะ อา สนธิกับ อะ อา จะกลมกลืนเสียงเป็นสระ อา มีความหมายคือ ความยินดียิ่งที่เกี่ยวข้องกับความใคร่ทางเมถุน ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความน่ารังเกียจของพรานป่าที่ช่วยนางเพราะหวังให้นางช่วยบำบัดความใคร่ของตน

ทุรชน เล็งรู้แยบยล ว่าพราน**ทุรชน**

(พระนลคำหลวง: 149)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ทุรชน เป็นคำสนธิที่เกิดจากการนำคำภาษาบาลีภาษาสันสกฤตในภาษาไทยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันด้วยการเชื่อมเสียงหรือกลมกลืนเสียงระหว่างสระ คือ คำว่า “ส.(ทุส)” กับคำว่า “ป.ส.(ชน)” โดยการสนธิในกลุ่มพยัญชนะสนธิ โดย ส เป็นพยัญชนะท้ายตามหลังสระ อุ กลมกลืนเสียงโดยเปลี่ยน ส เป็น ร แล้วนำคำหลังมาเรียงต่อกับคำหน้าเป็นคำเดียวกัน มีความหมายคือ “ทรชน, คนชั่วร้าย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 536) ทำหน้าที่เป็น คำนาม กล่าวถึงความน่ารังเกียจเกิดขึ้น เมื่อพบว่าผู้ที่ช่วยนางทมยันตีเอาไว้เป็นคนชั่วร้ายที่กำลังมุ่งร้ายนาง

7. คำแผลงอักษร ไม่พบ

ตารางที่ 9 แสดงลักษณะคำสร้างพีภัตสรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

ชนิดการสร้างคำ	ประเภทคำ							รวม
	คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยา	คำวิเศษณ์	คำบุพบท	คำสันธาน	คำอุทาน	
1. คำมูล	-	1	1	1	-	-	-	3
2. คำประสม	-	-	3	-	-	-	-	3
3. คำซ้อน	-	-	-	1	-	-	-	1
4. คำซ้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-
5. คำสมาส	-	-	-	-	-	-	-	-
6. คำสนธิ	2	-	-	-	-	-	-	2
7. คำแผลงอักษร	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	**2**	**1**	**4**	**2**	**-**	**-**	**-**	**9**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำสร้างพืภัตสรส จำแนกตามประเภทคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำกริยา 4 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำประสม 3 คำ คำมูล 1 คำ

2. คำนาม 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำสนธิ 2 คำ

3. คำวิเศษณ์ 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ คำซ้อน 1 คำ

4. คำสรรพนาม 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ

5. คำบุพบท ไม่พบ

6. คำสันธาน ไม่พบ

7. คำอุทาน ไม่พบ

จำแนกตามชนิดการสร้างคำเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. คำมูล 3 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำสรรพนาม 1 คำ คำกริยา 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

2. คำประสม 3 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา 3 คำ

3. คำสนธิ 2 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 2 คำ

4. คำซ้อน 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 1 คำ

5. คำซ้ำ ไม่พบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. คำสมาส ไม่พบ

7. คำแผลงอักษร ไม่พบ

ลักษณะคำสร้างรสที่ปรากฏในพระนลคำหลวง สามารถวิเคราะห์ความถี่โดยจำแนกตามประเภทคำ และการสร้างคำในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ ดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามรส

ลักษณะคำสร้างรส	จำนวน (คำ)	ร้อยละ
1. กรุณารส	341	34.83
2. ศฤงคารรส	194	19.82
3. วีรรส	105	10.73
4. อัทภูตรส	100	10.21
5. ภยานกรส	89	9.09
6. เราทรรส	71	7.25
7. หาสยรส	37	3.78
8. ศานตรส	33	3.37
9. พีภัตสรส	9	0.92
รวม	**979**	**100**

จากตารางที่ 10 แสดงว่าลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามรสที่ปรากฏมากที่สุด คือ กรุณารส คิดเป็นร้อยละ 34.83 รองลงมาได้แก่ ศฤงคารรส ร้อยละ 19.82 วีรรส ร้อยละ 10.73 อัทภูตรส ร้อยละ 10.21 ภยานกรส ร้อยละ 9.09 เราทรรส ร้อยละ 7.25 หาสยรส ร้อยละ 3.78 ศานตรส ร้อยละ 3.37 และพีภัตสรส ร้อยละ 0.92 ตามลำดับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 11 แสดงลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำ

ลักษณะคำสร้างรส	ประเภทคำ							รวม
	คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยา	คำวิเศษณ์	คำบุพบท	คำสันธาน	คำอุทาน	
1. กรุณารส	33	6	201	82	6	5	8	341
2. ศฤงคารรส	50	12	92	30	5	3	2	194
3. วีรรส	58	1	35	10	1	-	-	105
4. อัทภูตรส	41	2	36	18	3	-	-	100
5. ภยานกรส	19	2	44	16	4	3	1	89
6. เราทรรส	7	4	38	18	1	3	-	71
7. หาสยรส	2	2	19	12	-	-	2	37
8. ศานตรส	16	2	10	4	1	-	-	33
9. พีภัตสรส	2	1	4	2	-	-	-	9
รวม	**228**	**32**	**479**	**192**	**21**	**14**	**13**	**979**

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามประเภท ได้แก่ คำนาม ปรากฏลักษณะคำสร้างรส เรียงลำดับดังนี้ วีรรส 58 คำ ศฤงคารรส 50 คำ อัทภูตรส 41 คำ กรุณารส 33 คำ ภยานกรส 19 คำ ศานตรส 16 คำ เราทรรส 7 คำ หาสยรส 2 คำ และพีภัตสรส 2 คำ คำสรรพนาม ปรากฏลักษณะคำสร้างรส เรียงลำดับดังนี้ ศฤงคารรส 12 คำ กรุณารส 6 คำ เราทรรส 4 คำ อัทภูตรส 2 คำ ภยานกรส 2 คำ หาสยรส 2 คำ ศานตรส 2 คำ วีรรส 1 คำ และพีภัตสรส 1 คำ คำกริยา ปรากฏลักษณะคำสร้างรส เรียงลำดับดังนี้ กรุณารส 201 คำ ศฤงคารรส 92 คำ ภยานกรส 44 คำ เราทรรส 38 คำ อัทภูตรส 36 คำ วีรรส 35 คำ หาสยรส 19 คำ ศานตรส 10 คำ และพีภัตสรส 4 คำ คำวิเศษณ์ ปรากฏลักษณะคำสร้างรส เรียงลำดับดังนี้ กรุณารส 82 คำ ศฤงคารรส 30 คำ อัทภูตรส 18 คำ เราทรรส 18 คำ ภยานกรส 16 คำ หาสยรส 12 คำ วีรรส 10 คำ ศานตรส 4 คำ และพีภัตสรส 2 คำ คำบุพบท ปรากฏลักษณะคำสร้างรส เรียงลำดับดังนี้ กรุณารส 6 คำ ศฤงคารรส 5 คำ ภยานกรส 4 คำ อัทภูตรส 3 คำ วีรรส 1 คำ เราทรรส 1 คำ ศานตรส 1 คำ หาสยรส พีภัตสรส ไม่พบ คำสันธาน ปรากฏลักษณะคำสร้างรส เรียงลำดับดังนี้ กรุณารส 5 คำ ศฤงคารรส 3 คำ ภยานกรส 3 คำ เราทรรส 3 คำ วีรรส อัทภูตรส หาสยรส ศานตรส พีภัตสรส ไม่พบและคำอุทาน ปรากฏลักษณะคำสร้างรส เรียงลำดับดังนี้ กรุณารส 8 คำ ศฤงคารรส 2 คำ หาสยรส 2 คำ และ ภยานกรส 1 คำ สำหรับวีรรส อัทภูตรส เราทรรส ศานตรส และพีภัตสรส ไม่พบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำ

ประเภทคำ	จำนวน (คำ)	ร้อยละ
1. คำนาม	228	23.28
2. คำสรรพนาม	32	3.27
3. คำกริยา	479	48.93
4. คำวิเศษณ์	192	19.61
5. คำบุพบท	21	2.15
6. คำสันธาน	14	1.43
7. คำอุทาน	13	1.33
รวม	**979**	**100**

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นการปรากฏของลักษณะคำสร้างรส จำแนกตามประเภทคำที่ปรากฏมากที่สุด คือ คำกริยา คิดเป็นร้อยละ 48.93 รองลงมาเรียงตามลำดับ ได้แก่ คำนาม ร้อยละ 23.28 คำวิเศษณ์ ร้อยละ 19.61 คำสรรพนาม ร้อยละ 3.27 คำบุพบท ร้อยละ 2.15 คำสันธาน ร้อยละ 1.43 และคำอุทาน ร้อยละ 1.33

ตารางที่ 13 แสดงลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามชนิดการสร้างคำ

ลักษณะคำสร้างรส	ชนิดการสร้างคำ							รวม
	คำมูล	คำประสม	คำซ้อน	คำซ้ำ	คำสมาส	คำสนธิ	คำแผลงอักษร	
1. กรุณารส	113	127	73	6	12	4	6	341
2. ศฤงคารรส	57	78	43	1	8	1	6	194
3. วีรรส	37	19	17	-	22	2	8	105
4. อัทภูตรส	36	25	11	1	18	5	4	100
5. ภยานกรส	40	26	14	2	1	-	6	89
6. เราทรรส	32	25	9	-	-	1	4	71
7. หาสยรส	13	10	10	2	-	-	2	37
8. ศานตรส	24	4	2	-	3	-	-	33
9. พีภัตสรส	3	3	1	-	-	2	-	9
รวม	**355**	**317**	**180**	**12**	**64**	**15**	**36**	**979**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามชนิดการสร้างคำ ได้แก่ คำมูล ปรากฏลักษณะคำสร้างรสเรียงลำดับดังนี้ กรุณารส 113 คำ ศฤงคารรส 57 คำ ภยานกรส 40 คำ วีรรส 37 คำ อัทภูตรส 36 คำ เราทรรส 32 คำ ศานตรส 24 คำ หาสยรส 13 คำ และพีภัตสรส 3 คำ คำประสม ปรากฏลักษณะคำสร้างรสเรียงลำดับดังนี้ กรุณารส 127 คำ ศฤงคารรส 78 คำ ภยานกรส 26 คำ อัทภูตรส 25 คำ เราทรรส 25 คำ วีรรส 19 คำ หาสยรส 10 คำ ศานตรส 4 คำ และพีภัตสรส 3 คำ คำซ้อน ปรากฏลักษณะคำสร้างรสเรียงลำดับดังนี้ กรุณารส 73 คำ ศฤงคารรส 43 คำ วีรรส 17 คำ ภยานกรส 14 คำ อัทภูตรส 11 คำ หาสยรส 10 คำ เราทรรส 9 คำ ศานตรส 2 คำ และพีภัตสรส 1 คำ คำซ้ำ ปรากฏลักษณะคำสร้างรสเรียงลำดับดังนี้ กรุณารส 6 คำ ภยานกรส 2 คำ หาสยรส 2 คำ ศฤงคารรส 1 คำ และอัทภูตรส 1 คำ ส่วนวีรรส เราทรรส ศานตรส และพีภัตสรส ไม่พบ คำสมาส ปรากฏลักษณะคำสร้างรสเรียงลำดับดังนี้ วีรรส 22 คำ อัทภูตรส 18 คำ กรุณารส 12 คำ ศฤงคารรส 8 คำ ศานตรส 3 คำ ภยานกรส 1 คำ ส่วนเราทรรส หาสยรสและพีภัตสรส ไม่พบ คำสนธิ ปรากฏลักษณะคำสร้างรสเรียงลำดับดังนี้ อัทภูตรส 5 คำ กรุณารส 4 คำ วีรรส 2 คำ พีภัตสรส 2 คำ ศฤงคารรส 1 คำ และเราทรรส 1 คำ ส่วนภยานกรส หาสยรส และศานตรส ไม่พบ คำแผลงอักษร ปรากฏลักษณะคำสร้างรสเรียงลำดับดังนี้ วีรรส 8 คำ กรุณารส 6 คำ ศฤงคารรส 6 คำ ภยานกรส 6 คำ อัทภูตรส 4 คำ เราทรรส 4 คำและหาสยรส 2 คำ ส่วนศานตรส และพีภัตสรส ไม่พบ

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามชนิดการสร้างคำ

ชนิดการสร้างคำ	จำนวน (คำ)	ร้อยละ
1. คำมูล	355	36.26
2. คำประสม	317	32.38
3. คำซ้อน	180	18.39
4. คำซ้ำ	12	1.23
5. คำสมาส	64	6.53
6. คำสนธิ	15	1.53
7. คำแผลงอักษร	36	3.68
รวม	**979**	**100**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่าคำสร้างรสจำแนกตามการสร้างคำปรากฏมากที่สุด คือ คำมูล คิดเป็นร้อยละ 36.26 รองลงมาเรียงตามลำดับดังนี้ คำประสม คิดเป็นร้อยละ 32.38 คำซ้อน คิดเป็นร้อยละ 18.39 คำสมาส คิดเป็นร้อยละ 6.53 คำแผลงอักษร คิดเป็นร้อยละ 3.68 คำสนธิ คิดเป็นร้อยละ 1.53 และคำซ้ำ คิดเป็นร้อยละ 1.23

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “รสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ประเภทบันเทิงคดี เรื่อง พระนลคำหลวง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารสที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง และเพื่อศึกษาการใช้คำที่ใช้ในการสร้างความรู้สึก, อารมณ์ต่างๆ ในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวง ได้ข้อมูลเพื่อใช้สรุปและอภิปรายผลดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การสร้างรสได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตมีที่ปรากฏครบทั้ง 9 รส เรียงลำดับจากพบมากที่สุดไปถึงพบน้อยที่สุด คือ กรุณารส ศฤงคารรส วีรรส อัทภูตรส ภยานกรส เราทรรส หาสยรส ศานตรส และพีภัตสรส ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กรุณารส เป็นรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตที่พบมากที่สุดจากการศึกษาคำ เพราะจะกล่าวถึงความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากความอยุติธรรม ความเสื่อมทรัพย์ หรือเกิดจากเหตุวิบัติ คือ การที่พระนลถูกกลีผีร้ายเข้าสิงทำให้คลุ้มคลั่งจนเล่นสกาแพ้พระบุษกรน้องชาย ความเศร้าเสียใจที่เกิดจากความสูญเสียหลังจากแพ้สกา ต้องเสียบ้าน เสียเมือง และต้องออกไปตกระกำลำบากนอกเมืองเป็นเวลา 4 ปี และการพลัดพรากจากคนรัก เช่น การที่พระนลทิ้งนางทมยันตีไว้ลำพังในป่า ทำให้นางเศร้าโศกและต้องประสบความทุกข์ยากลำบากนานาประการ รวมทั้งความเศร้าโศกของพระนลและนางทมยันตีในยามที่ยังไม่ได้แต่งงานกันในตอนต้นของเรื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับศฤงคารรส เพราะเมื่อไม่สมหวังหรือพลัดพรากจากผู้เป็นที่รัก จะมีความทุกข์โศกเศร้าเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ตามมา

ศฤงคารรส เป็นรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตที่พบรองลงมา ซึ่งแสดงให้เห็นความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน หรือความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน เพราะพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 เรื่องพระนลคำหลวงเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักของพระนลกับนางทมยันตี ตั้งแต่ยังไม่สมหวังได้แต่งงานกันด้วยความรัก และการพลัดพรากจากกันเพราะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อุปสรรค จนกระทั่งผ่านพ้นอุปสรรคกลับมาครองคู่กันได้อีกครั้งในที่สุด อันจะแสดงให้เห็นถึงความรักที่มั่นคงของตัวละคร

วีรรส เป็นรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต แสดงความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง เช่น พระนลเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรบ เป็นที่เกรงกลัวแก่ศัตรู มีฤทธิ์ ขณะเดียวกันก็ศึกษาคัมภีร์พระเวท ทำบุญเซ่นสรวงเทพเจ้าและทำทาน เป็นต้น

อัทภูตรส เป็นรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต แสดงให้เห็นความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) หรือเกิดจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์ เช่น การได้เห็นเทวดา คือ พระอินทร์ พระอัคนี พระวิรุณ และพระยม การเห็นอภินิหาร เช่น การหายตัวของฤษี การเหาะเหินเดินอากาศของเทวดา การได้รับพรจากเทพเจ้าของพระนลและนางทมยันตี ความมหัศจรรย์ในคำอธิษฐานของนางทมยันตีทำให้พรานชั่วถูกสายฟ้าฟาดตายทันที

ภยานกรส เป็นรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต แสดงให้เห็นความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการหลอกลวง ลงโทษ หรือจากการข่มขู่ เช่น เมื่อนางทมยันตีถูกทิ้งไว้คนเดียวในป่า การพบงูเหลือมซึ่งอดอาหารเข้ามารัดนางเพื่อฆ่ากินเป็นอาหาร เป็นต้น เหล่านี้แสดงความหวาดกลัวของนางทมยันตี

เราทรรส เป็นรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต แสดงให้เห็นความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ เช่น ความโกรธของกลีเมื่อมาไม่ทันงานเลือกคู่ของนางทมยันตีจึงโกรธจนหน้ามืดใช้วาจาด่าว่าและสาปแช่งนางทมยันตีที่เลือกแต่งงานกับพระนลหรือความโกรธแค้นของนางทมยันตีที่มีต่อผู้ที่ทำให้ตนและพระนลพบกับความทุกข์ยากก็จะแช่งให้ผู้นั้นได้รับทุกข์เช่นตน เป็นต้น

หาสยรส เป็นรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต แสดงความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น หรือเกิดแก่ตนเอง เมื่อพระนลและนางข้าหลวงของนางทมยันตีวิ่งไล่จับหงส์ทองกันวุ่นโกลาหลและความขบขันซึ่งเกิดกับตัวละครเองกับความขบขันของคนในเมืองที่เห็นนางทมยันตีแต่งตัวสกปรกรุ่งรังไม่เหมือนคนอื่นจึงคิดว่านางเป็นคนบ้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศานตรส เป็นรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต แสดงความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบ ซึ่งความสงบใจปรากฏในตอนที่นางทมยันตีพบกับฤษีที่บำเพ็ญตบะอยู่ในป่า ทำให้นางรู้สึกสงบใจขึ้นบ้างหลังจากทุกข์ยากในป่ามานาน ความดีใจของชาวเมืองนิษัธเมื่อพระนลได้เมืองกลับคืนมาปกครอง

พีภัตสรส เป็นรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต แสดงความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยงที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อ น่ารังเกียจจากสิ่งน่ารังเกียจที่ไม่สกปรก หรือสกปรก ซึ่งเป็นรสที่พบน้อยที่สุด คือ เมื่อนางทมยันตีรู้ว่านายพรานผู้ช่วยชีวิตตน พยายามพูดจาลวนลามและพยายามจะขืนใจตน ทำให้นางรู้สึกรังเกียจขยะแขยงในตัวพรานชั่ว

การศึกษารสลักษณะคำสร้างรสในเรื่องพระนลคำหลวงจำแนกตามประเภทคำ และชนิดการสร้างคำที่ปรากฏในพระนลคำหลวง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กรุณารส หมายถึง ความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากความอยุติธรรม ความเสื่อมทรัพย์ หรือเกิดจากเหตุวิบัติปรากฏคำสร้างรสจำนวน 341 คำ จำแนกตามประเภทคำและจำแนกตามชนิดการสร้างคำ รายละเอียดดังนี้

1.1 ประเภทคำ

1.1.1 คำนาม จำนวน 33 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำสมาส 12 คำ คำมูล 8 คำ คำประสม 7 คำ คำซ้อน 2 คำ คำสนธิ 2 คำ คำแผลงอักษร 2 คำ

1.1.2 คำสรรพนาม จำนวน 6 คำ พบชนิดการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำมูล 4 คำ คำประสม 1 คำ คำซ้ำ 1 คำ

1.1.3 คำกริยา จำนวน 201 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำประสม 77 คำ คำมูล 64 คำ คำซ้อน 53 คำ คำแผลงอักษร 3 คำ คำซ้ำ 2 คำ คำสนธิ 2 คำ

1.1.4 คำวิเศษณ์ จำนวน 82 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำประสม 42 คำ คำมูล 25 คำ คำซ้อน 14 คำ คำซ้ำ 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.1.5 คำบุพบท จำนวน 6 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 6 คำ

1.1.6 คำสันธาน จำนวน 5 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 4 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

1.1.7 คำอุทาน จำนวน 8 คำ พบชนิดการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำซ้อน 4 คำ คำมูล 2 คำ คำซ้ำ 2 คำ

1.2 ชนิดการสร้างคำ

1.2.1 คำมูล จำนวน 113 คำ พบประเภทคำ 7 หน้าที่ คือ คำกริยา 64 คำ คำวิเศษณ์ 25 คำ คำนาม 8 คำ คำบุพบท 6 คำ คำสรรพนาม 4 คำ คำสันธาน 4 คำ คำอุทาน 2 คำ

1.2.2 คำประสม จำนวน 127 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา 77 คำ คำวิเศษณ์ 42 คำ คำนาม 7 คำ คำสรรพนาม 1 คำ

1.2.3 คำซ้อน จำนวน 73 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา 53 คำ คำวิเศษณ์ 14 คำ คำอุทาน 4 คำ คำนาม 2 คำ

1.2.4 คำซ้ำ จำนวน 6 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา 2 คำ คำอุทาน 2 คำ คำสรรพนาม 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

1.2.5 คำสมาส จำนวน 12 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 12 คำ

1.2.6 คำสนธิ จำนวน 4 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำนาม 2 คำ คำกริยา 2 คำ

1.2.7 คำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา 3 คำ คำนาม 2 คำ คำสันธาน 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ศฤงคารรส หมายถึง ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน หรือความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกันปรากฏคำสร้างรส จำนวน 194 คำ จำแนกตามประเภทคำ และจำแนกตามชนิดการสร้างคำ รายละเอียดดังนี้

2.1 ประเภทคำ

2.1.1 คำนาม จำนวน 50 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำประสม 25 คำ คำมูล 9 คำ คำสมาส 8 คำ คำซ้อน 4 คำ คำแผลงอักษร 3 คำ คำสนธิ 1 คำ

2.1.2 คำสรรพนาม จำนวน 12 คำ พบชนิดการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำมูล 10 คำ คำประสม 1 คำ คำซ้อน 1 คำ

2.1.3 คำกริยา จำนวน 92 คำ พบชนิดการสร้างคำ 5 ชนิด คือ คำประสม 43 คำ คำมูล 25 คำ คำซ้อน 22 คำ คำซ้ำ 1 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

2.1.4 คำวิเศษณ์ จำนวน 30 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำซ้อน 16 คำ คำประสม 9 คำ คำมูล 4 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

2.1.5 คำบุพบท จำนวน 5 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 5 คำ

2.1.6 คำสันธาน จำนวน 3 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

2.1.7 คำอุทาน จำนวน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ

2.2 ชนิดการสร้างคำ

2.2.1 คำมูล จำนวน 57 คำ พบประเภทคำ 7 หน้าที่ คือ คำกริยา 25 คำ คำสรรพนาม 10 คำ คำนาม 9 คำ คำบุพบท 5 คำ คำวิเศษณ์ 4 คำ คำสันธาน 2 คำ คำอุทาน 2 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.2.2 คำประสม จำนวน 78 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา 43 คำ คำนาม 25 คำ คำวิเศษณ์ 9 คำ คำสรรพนาม 1 คำ

2.2.3 คำซ้อน จำนวน 43 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา 22 คำ คำวิเศษณ์ 16 คำ คำนาม 4 คำ คำสรรพนาม 1 คำ

2.2.4 คำซ้ำ จำนวน 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา 1 คำ

2.2.5 คำสมาส จำนวน 8 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 8 คำ

2.2.6 คำสนธิ จำนวน 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 1 คำ

2.2.7 คำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ พบประเภทคำ 4 หน้าที่ คือ คำนาม 3 คำ คำกริยา 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ คำสันธาน 1 คำ

3. วีรรส หมายถึง ความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญ อันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง ปรากฏคำสร้างรสจำนวน 105 คำ จำแนกตามประเภทคำ และจำแนกตามชนิดการสร้างคำ รายละเอียดดังนี้

3.1 ประเภทคำ

3.1.1 คำนาม จำนวน 58 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำสมาส 20 คำ คำมูล 18 คำ คำประสม 9 คำ คำแผลงอักษร 7 คำ คำซ้อน 3 คำ คำสนธิ 1 คำ

3.1.2 คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ

3.1.3 คำกริยา จำนวน 35 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำมูล 16 คำ คำซ้อน 9 คำ คำประสม 7 คำ คำสมาส 1 คำ คำสนธิ 1 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.1.4 คำวิเศษณ์ จำนวน 10 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำซ้อน 5 คำ คำประสม 3 คำ คำมูล 1 คำ คำสมาส 1 คำ

3.1.5 คำบุพบท จำนวน 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ

3.1.6 คำสันธาน ไม่พบ

3.1.7 คำอุทาน ไม่พบ

3.2 ชนิดการสร้างคำ

3.2.1 คำมูล จำนวน 37 คำ พบประเภทคำ 5 หน้าที่ คือ คำนาม 18 คำ คำกริยา 16 คำ คำสรรพนาม 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ คำบุพบท 1 คำ

3.2.2 คำประสม จำนวน 19 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำนาม 9 คำ คำกริยา 7 คำ คำวิเศษณ์ 3 คำ

3.2.3 คำซ้อน จำนวน 17 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา 9 คำ คำวิเศษณ์ 5 คำ คำนาม 3 คำ

3.2.4 คำซ้ำ ไม่พบ

3.2.5 คำสมาส จำนวน 22 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำนาม 20 คำ คำกริยา 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

3.2.6 คำสนธิ จำนวน 2 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำนาม 1 คำ คำกริยา 1 คำ

3.2.7 คำแผลงอักษร จำนวน 8 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำนาม 7 คำ คำกริยา 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. อัทภูตรส หมายถึง ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) หรือเกิดจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์ ปรากฏคำสร้างรสจำนวน 100 คำ จำแนกตามประเภทคำ และจำแนกตามชนิดการสร้างคำ รายละเอียดดังนี้

4.1 ประเภทคำ

4.1.1 คำนาม จำนวน 41 คำ พบชนิดการสร้างคำ 6 ชนิด คือ คำสมาส 17 คำ คำประสม 11 คำ คำมูล 6 คำ คำสนธิ 5 คำ คำซ้อน 1 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

4.1.2 คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ

4.1.3 คำกริยา จำนวน 36 คำ พบชนิดการสร้างคำ 5 ชนิด คือ คำมูล 15 คำ คำประสม 10 คำ คำซ้อน 7 คำ คำแผลงอักษร 3 คำ คำซ้ำ 1 คำ

4.1.4 คำวิเศษณ์ จำนวน 18 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำมูล 10 คำ คำประสม 4 คำ คำซ้อน 3 คำ คำสมาส 1 คำ

4.1.5 คำบุพบท จำนวน 3 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 3 คำ

4.1.6 คำสันธาน ไม่พบ

4.1.7 คำอุทาน ไม่พบ

4.2 ชนิดการสร้างคำ

4.2.1 คำมูล จำนวน 36 คำ พบประเภทคำ 5 หน้าที่ คือ คำกริยา 15 คำ คำวิเศษณ์ 10 คำ คำนาม 6 คำ คำบุพบท 3 คำ คำสรรพนาม 2 คำ

4.2.2 คำประสม จำนวน 25 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำนาม 11 คำ คำกริยา 10 คำ คำวิเศษณ์ 4 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.2.3 คำซ้อน จำนวน 11 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา 7 คำ คำวิเศษณ์ 3 คำ คำนาม 1 คำ

4.2.4 คำซ้ำ จำนวน 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา 1 คำ

4.2.5 คำสมาส จำนวน 18 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำนาม 17 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

4.2.6 คำสนธิ จำนวน 5 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 5 คำ

4.2.7 คำแผลงอักษร จำนวน 4 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา 3 คำ คำนาม 1 คำ

5. ภยานกรส หมายถึง ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการหลอกลวง ลงโทษ หรือจากการข่มขู่ ปรากฏคำสร้างรสจำนวน 89 คำ จำแนกตามประเภทคำ และจำแนกตามชนิดการสร้างคำ รายละเอียดดังนี้

5.1 ประเภทคำ

5.1.1 คำนาม จำนวน 19 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำประสม 10 คำ คำมูล 7 คำ คำซ้อน 1 คำ คำสมาส 1 คำ

5.1.2 คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ

5.1.3 คำกริยา จำนวน 44 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำมูล 19 คำ คำประสม 10 คำ คำซ้อน 10 คำ คำแผลงอักษร 5 คำ

5.1.4 คำวิเศษณ์ จำนวน 16 คำ พบชนิดการสร้างคำ 5 ชนิด คือ คำประสม 6 คำ คำมูล 5 คำ คำซ้อน 3 คำ คำซ้ำ 1 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5.1.5 คำบุพบท จำนวน 4 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 4 คำ

5.1.6 คำสันธาน จำนวน 3 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 3 คำ

5.1.7 คำอุทาน จำนวน 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำซ้ำ 1 คำ

5.2 ชนิดการสร้างคำ

5.2.1 คำมูล จำนวน 40 คำ พบประเภทคำ 6 หน้าที่ คือ คำกริยา 19 คำ คำนาม 7 คำ คำวิเศษณ์ 5 คำ คำบุพบท 4 คำ คำสันธาน 3 คำ คำสรรพนาม 2 คำ

5.2.2 คำประสม จำนวน 26 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำนาม 10 คำ คำกริยา 10 คำ คำวิเศษณ์ 6 คำ

5.2.3 คำซ้อน จำนวน 14 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา 10 คำ คำวิเศษณ์ 3 คำ คำนาม 1 คำ

5.2.4 คำซ้ำ จำนวน 2 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 1 คำ คำอุทาน 1 คำ

5.2.5 คำสมาส จำนวน 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 1 คำ

5.2.6 คำสนธิ ไม่พบ

5.2.7 คำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา 5 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

6. เราทรรส หมายถึง ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ ปรากฏคำสร้างรส จำนวน 71 คำ จำแนกตามประเภทคำ และจำแนกตามชนิดการสร้างคำ รายละเอียดดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6.1 ประเภทคำ

6.1.1 คำนาม จำนวน 7 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 4 คำ คำประสม 3 คำ

6.1.2 คำสรรพนาม จำนวน 4 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 4 คำ

6.1.3 คำกริยา จำนวน 38 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำประสม 17 คำ คำมูล 14 คำ คำซ้อน 4 คำ คำแผลงอักษร 3 คำ

6.1.4 คำวิเศษณ์ จำนวน 18 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำมูล 7 คำ คำประสม 5 คำ คำซ้อน 5 คำ คำสนธิ 1 คำ

6.1.5 คำบุพบท จำนวน 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ

6.1.6 คำสันธาน จำนวน 3 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ คำแผลงอักษร 1 คำ

6.1.7 คำอุทาน ไม่พบ

6.2 ชนิดการสร้างคำ

6.2.1 คำมูล จำนวน 32 คำ พบประเภทคำ 6 หน้าที่ คือ คำกริยา 14 คำ คำวิเศษณ์ 7 คำ คำนาม 4 คำ คำสรรพนาม 4 คำ คำสันธาน 2 คำ คำบุพบท 1 คำ

6.2.2 คำประสม จำนวน 25 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา 17 คำ คำวิเศษณ์ 5 คำ คำนาม 3 คำ

6.2.3 คำซ้อนจำนวน 9 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 5 คำ คำกริยา 4 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6.2.4 คำซ้ำ ไม่พบ

6.2.5 คำสมาส ไม่พบ

6.2.6 คำสนธิ จำนวน 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 1 คำ

6.2.7 คำแผลงอักษร จำนวน 4 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา 3 คำ คำสันธาน 1 คำ

7. หาสยรส หมายถึง ความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น หรือเกิดแก่ตนเอง ปรากฏคำสร้างรสจำนวน 37 คำ จำแนกตามประเภทคำ และจำแนกตามชนิดการสร้างคำ รายละเอียดดังนี้

7.1 ประเภทคำ

7.1.1 คำนาม จำนวน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ คำประสม 1 คำ

7.1.2 คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ

7.1.3 คำกริยา จำนวน 19 คำ พบชนิดการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำซ้อน 10 คำ คำมูล 5 คำ คำประสม 4 คำ

7.1.4 คำวิเศษณ์ จำนวน 12 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำประสม 5 คำ คำมูล 4 คำ คำแผลงอักษร 2 คำ คำซ้ำ 1 คำ

7.1.5 คำบุพบท ไม่พบ

7.1.6 คำสันธาน ไม่พบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7.1.7 คำอุทาน จำนวน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ คำซ้ำ 1 คำ

7.2 ชนิดการสร้างคำ

7.2.1 คำมูล จำนวน 13 คำ พบประเภทคำ 5 หน้าที่ คือ คำกริยา 5 คำ คำวิเศษณ์ 4 คำ คำสรรพนาม 2 คำ คำนาม 1 คำ คำอุทาน 1 คำ

7.2.2 คำประสม จำนวน 10 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 5 คำ คำกริยา 4 คำ คำนาม 1 คำ

7.2.3 คำซ้อน จำนวน 10 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา 10 คำ

7.2.4 คำซ้ำ จำนวน 2 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 1 คำ คำอุทาน 1 คำ

7.2.5 คำสมาส ไม่พบ

7.2.6 คำสนธิ ไม่พบ

7.2.7 คำแผลงอักษร จำนวน 2 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 2 คำ

8. ศานตรส หมายถึง ความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบ ปรากฏคำสร้างรส จำนวน 33 คำ จำแนกตามประเภทคำ และจำแนกตามชนิดการสร้างคำ รายละเอียดดังนี้

8.1 ประเภทคำ

8.1.1 คำนาม จำนวน 16 คำ พบชนิดการสร้างคำ 4 ชนิด คือ คำมูล 11 คำ คำสมาส 3 คำ คำประสม 1 คำ คำซ้อน 1 คำ

8.1.2 คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 2 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8.1.3 คำกริยา จำนวน 10 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 9 คำ คำประสม 1 คำ

8.1.4 คำวิเศษณ์ จำนวน 4 คำ พบชนิดการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำประสม 2 คำ คำมูล 1 คำ คำซ้อน 1 คำ

8.1.5 คำบุพบท จำนวน 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ

8.1.6 คำสันธาน ไม่พบ

8.1.7 คำอุทาน ไม่พบ

8.2 ชนิดการสร้างคำ

8.2.1 คำมูล จำนวน 24 คำ พบประเภทคำ 5 หน้าที่ คือ คำนาม 11 คำ คำกริยา 9 คำ คำสรรพนาม 2 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ คำบุพบท 1 คำ

8.2.2 คำประสม จำนวน 4 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 2 คำ คำนาม 1 คำ คำกริยา 1 คำ

8.2.3 คำซ้อน จำนวน 2 คำ พบประเภทคำ 2 หน้าที่ คือ คำนาม 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

8.2.4 คำซ้ำ ไม่พบ

8.2.5 คำสมาส จำนวน 3 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 3 คำ

8.2.6 คำสนธิ ไม่พบ

8.2.7 คำแผลงอักษร ไม่พบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

9. พีภัตสรส หมายถึง ความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยงที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อ น่ารังเกียจจากสิ่งน่ารังเกียจที่ไม่สกปรก หรือสกปรก ปรากฏคำสร้างรสจำนวน 9 คำ จำแนกตามประเภทคำ และจำแนกตามชนิดการสร้างคำ รายละเอียดดังนี้

9.1 ประเภทคำ

9.1.1 คำนาม จำนวน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำสนธิ 2 คำ

9.1.2 คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ พบชนิดการสร้างคำ 1 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ

9.1.3 คำกริยา จำนวน 4 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำประสม 3 คำ คำมูล 1 คำ

9.1.4 คำวิเศษณ์ จำนวน 2 คำ พบชนิดการสร้างคำ 2 ชนิด คือ คำมูล 1 คำ คำซ้อน 1 คำ

9.1.5 คำบุพบท ไม่พบ

9.1.6 คำสันธาน ไม่พบ

9.1.7 คำอุทาน ไม่พบ

9.2 ชนิดการสร้างคำ

9.2.1 คำมูล จำนวน 3 คำ พบประเภทคำ 3 หน้าที่ คือ คำสรรพนาม 1 คำ คำกริยา 1 คำ คำวิเศษณ์ 1 คำ

9.2.2 คำประสม จำนวน 3 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา 3 คำ

9.2.3 คำซ้อน จำนวน 1 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำวิเศษณ์ 1 คำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

9.2.4 คำซ้ำ ไม่พบ

9.2.5 คำสมาส ไม่พบ

9.2.6 คำสนธิ จำนวน 2 คำ พบประเภทคำ 1 หน้าที่ คือ คำนาม 2 คำ

9.2.7 คำแผลงอักษร ไม่พบ

เมื่อศึกษาภาพรวมจากทุกรสพบว่าประเภทคำที่ปรากฏมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำกริยา คำนาม คำวิเศษณ์ คำสรรพนาม คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน การจำแนกตามการสร้างคำปรากฏเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำมูล คำประสม คำซ้อน คำสมาส คำแผลงอักษร คำสนธิ และ คำซ้ำ

อภิปรายผล

การศึกษารสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ประเภทบันเทิงคดีเรื่องพระนลคำหลวงที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต แสดงให้เห็นว่าเรื่องพระนลคำหลวงเป็นงานเขียนประเภทบันเทิงคดีที่ปรากฏรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตทั้ง 9 รส เรียงลำดับลักษณะการสร้างรสจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กรุณารส ศฤงคารรส วีรรส อัทภูตรส ภยานกรส เราทรรส หาสยรส ศานตรส และพีภัตสรส

การศึกษาประเภทคำพบว่า การปรากฏคำนามในการสร้างรสเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ วีรรส พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ ศฤงคารรส อัทภูตรส กรุณารส ภยานกรส ศานตรส เราทรรส หาสยรส และพีภัตสรส การปรากฏคำสรรพนามในการสร้างรสเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ศฤงคารรส พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ กรุณารส เราทรรส รองลงมาลำดับสี่มีจำนวนเท่ากัน คือ อัทภูตรส ภยานกรส หาสยรส และศานตรส พบน้อยที่สุด คือ วีรรสกับพีภัตสรส การปรากฏคำกริยาในการสร้างรสเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ กรุณารส พบมากที่สุด รองลงมาลำดับสอง คือ ศฤงคารรส รองลงมาลงมา คือ ภยานกรส เราทรรส อัทภูตรส วีรรส หาสยรส ศานตรส และพีภัตสรส ตามลำดับ การปรากฏคำวิเศษณ์ในการสร้างรส เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ กรุณารส พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ ศฤงคารรส รองลงมาลำดับสาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คือ เราทรรสกับอัทภูตรส จำนวนเท่ากัน และรองลำดับต่อมา คือ ภยานกรส หาสยรส วีรรส ศานตรส และ พีภัตสรส การปรากฏคำบุพบท พบว่า มี 7 รส ได้แก่ กรุณารส พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ ศฤงคารรส ภยานกรส อัทภูตรส ส่วนวีรรส เราทรรส และศานตรส จำนวนเท่ากัน การปรากฏคำสันธาน พบว่ามี 4 รส คือ กรุณารส พบมากที่สุด รองลงมาจำนวนเท่ากัน คือ ศฤงคารรส ภยานกรส และเราทรรส การปรากฏคำอุทานในการสร้างรส พบว่า มีเพียง 4 รสได้แก่ กรุณารส พบมากที่สุด รองลงมาอันดับสอง คือ ศฤงคารรสกับหาสยรส และรองลงมาอันดับสาม คือ ภยานกรส

การศึกษาชนิดการสร้างคำ พบว่า การปรากฏคำมูลในการสร้างรสเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ กรุณารส พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ ศฤงคารรส ภยานกรส วีรรส อัทภูตรส เราทรรส ศานตรส หาสยรส และพีภัตสรส การปรากฏคำประสมในการสร้างรสเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กรุณารส พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ ศฤงคารรส ภยานกรส รองลงมาลำดับสี่ คือ อัทภูตรส กับเราทรรส มีจำนวนเท่ากัน รองมาลำดับต่อมาเรียงตามลำดับ คือ วีรรส หาสยรส ศานตรส และพีภัตสรส การปรากฏคำซ้อนในการสร้างรสเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กรุณารส พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ ศฤงคารรส วีรรส ภยานกรส อัทภูตรส หาสยรส เราทรรส ศานตรส และพีภัตสรส การปรากฏคำซ้ำในการสร้างรสเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีเพียง 5 รส ได้แก่ กรุณารส พบมากที่สุด รองลงมา ลำดับสอง คือ ภยานกรสกับหาสยรส และรองลงมาลำดับสาม คือ ศฤงคารรสกับอัทภูตรส การปรากฏคำสมาสในการสร้างรสเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีเพียง 6 รส ได้แก่ วีรรส พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ อัทภูตรส กรุณารส ศฤงคารรส ศานตรส และภยานกรส การปรากฏคำสนธิในการสร้างรสเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีเพียง 6 รส ได้แก่ อัทภูตรส พบมากที่สุด รองลงมาลำดับสอง คือ กรุณารส รองลงมาลำดับสาม คือ วีรรสกับพีภัตสรส จำนวนเท่ากัน และรองลงมาลำดับสี่ คือ ศฤงคารรสกับเราทรรส จำนวนเท่ากัน การปรากฏคำแผลงอักษรในการสร้างรสเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มี 7 รส ได้แก่ วีรรส พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ ศฤงคารรส กรุณารส ภยานกรส จำนวนเท่ากัน รองลงมาคือ อัทภูตรส และเราทรรส จำนวนเท่ากัน และหาสยรส ซึ่งเป็นรสที่พบน้อยที่สุด

ลักษณะคำสร้างกรุณารสจำแนกตามประเภทคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คำกริยา คำวิเศษณ์ คำนาม คำอุทาน ส่วนคำสรรพนามกับคำบุพบท มีจำนวนเท่ากันและคำสันธาน พบน้อยที่สุด จำแนกตามการสร้างคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คำประสม พบมากที่สุด รองลงมาลำดับสอง คือ คำมูล รองลงมาลำดับสาม คือ คำซ้อน รองลงมาลำดับสี่ คือ คำสมาส รองลงมาลำดับห้า คือ คำซ้ำกับคำแผลงอักษร จำนวนเท่ากัน และคำสนธิ พบน้อยที่สุด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลักษณะคำสร้างศฤงคารรสจำแนกตามประเภทคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำกริยา คำนาม คำวิเศษณ์ คำสรรพนาม คำบุพบท คำสันธานและคำอุทาน จำแนกตามการสร้างคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำประสม พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ คำมูล คำซ้อน คำสมาส คำแผลงอักษร และคำซ้ำกับคำสนธิ จำนวนเท่ากัน ซึ่งพบน้อยที่สุด

ลักษณะคำสร้างวีรรสจำแนกตามประเภทคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำสรรพนามและคำบุพบท จำนวนเท่ากัน ไม่พบคำสันธานและคำอุทาน จำแนกตามการสร้างคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำมูล พบมากที่สุด รองลงมาลำดับสอง คือ คำสมาส รองลงมา คือ คำประสม คำซ้อน คำแผลงอักษรและคำสนธิ ไม่พบคำซ้ำ

ลักษณะคำสร้างอัทภูตรสจำแนกตามประเภทคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสรรพนาม ไม่พบคำสันธานและคำอุทาน จำแนกตามการสร้างคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำมูล พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ คำประสม คำสมาส คำซ้อน คำสนธิ คำแผลงอักษร และคำซ้ำ

ลักษณะคำสร้างภยานกรสจำแนกตามประเภทคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำกริยา คำนาม คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน คำสรรพนาม และคำอุทาน จำแนกตามการสร้างคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำมูล พบมากที่สุด รองลงมาลำดับ คือ คำประสม คำซ้อน คำแผลงอักษร คำซ้ำ และคำสมาส ไม่พบคำสนธิ

ลักษณะคำสร้างเราทรรสจำแนกตามประเภทคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำกริยา คำวิเศษณ์ คำนาม คำสรรพนาม คำสันธาน คำบุพบท ไม่พบคำอุทาน จำแนกตามการสร้างคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำมูล พบมากที่สุด รองลงมาลำดับสอง คือ คำประสม รองลงมาลำดับสาม คือ คำซ้อน คำแผลงอักษร คำสนธิ และไม่พบคำซ้ำกับคำสมาส

ลักษณะคำสร้างหาสยรสจำแนกตามประเภทคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำกริยา คำวิเศษณ์ ส่วนคำนาม คำสรรพนามและคำอุทาน จำนวนเท่ากัน ไม่พบคำบุพบทและคำสันธาน จำแนกตามการสร้างคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำมูล พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ คำประสมและคำซ้อน จำนวนเท่ากัน คำซ้ำ และคำแผลงอักษร จำนวนเท่ากัน ไม่พบคำสมาสกับคำสนธิ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลักษณะคำสร้างศานตรสจำแนกตามประเภทคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำสรรพนาม คำบุพบท ไม่พบคำสันธานและคำอุทาน จำแนกตามการสร้างคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำมูล พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ คำประสม คำสมาส คำซ้อน ไม่พบคำซ้ำ คำสนธิ และคำแผลงอักษร

ลักษณะคำสร้างพีภัตสรสจำแนกตามประเภทคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำกริยา ส่วนคำนามกับคำวิเศษณ์ จำนวนเท่ากัน และคำสรรพนาม ไม่พบคำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน จำแนกตามการสร้างคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำมูลกับคำประสม พบมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ คำสนธิ คำซ้อน ไม่พบคำซ้ำ คำสมาส และคำแผลงอักษร

เมื่อศึกษาลักษณะคำสร้างรสทั้ง 9 รส จำแนกตามประเภทคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำกริยา พบมากที่สุด รองลงมา คือ คำนาม คำวิเศษณ์ คำสรรพนาม คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน จำแนกตามการสร้างคำ พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ คำมูล พบมากที่สุด รองลงมา คือ คำประสม คำซ้อน คำสมาส คำแผลงอักษร คำสนธิ และคำซ้ำ พบน้อยที่สุด

จากการศึกษาพบว่า เรื่องพระนลคำหลวงมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักของตัวละคร คือ พระนลกับนางทมยันตี การศึกษาคำสร้างรสจึงคาดว่ารสที่ปรากฏมากที่สุดน่าจะเป็นศฤงคารรส สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิธร แสงเจริญ (2537) ที่ได้วิเคราะห์ศฤงคารรสในพระนลคำหลวง สาวิตรี ศกุนตลา มัทนะพาธา สรุปว่า พระนลคำหลวงเป็นเรื่องเดียวที่ไม่มีข้อจำกัดทางศิลปะการแสดงมาเป็นอุปสรรคในการส่งสาร เหตุการณ์มีความต่อเนื่องสามารถแสดงรสด้านศฤงคารได้เหมาะสม รวมทั้งให้คติธรรมในเรื่องความรักอย่างลึกซึ้ง แต่เมื่อทำการศึกษาคำกลับพบว่า คำสร้างรสที่ถูกใช้มากที่สุด คือ ลักษณะคำสร้างกรุณารส ขณะที่ลักษณะคำสร้างศฤงคารรสปรากฏอยู่ในลำดับรองลงมา

ลักษณะคำสร้างกรุณารสในเรื่องพระนลคำหลวงใช้เพื่อบอกความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากความอยุติธรรม ความเสื่อมทรัพย์ หรือเกิดจากเหตุวิบัติ ซึ่งเกิดจากการได้รับความทุกข์ยาก ความเศร้าโศกเสียใจ เนื่องจากการสูญเสียทรัพย์สินเงินทองและบ้านเมือง การประสบเคราะห์กรรมในป่าเพราะถูกกลั่นแกล้ง รวมทั้งการพลัดพรากจากคนรักของตัวละคร เหล่านี้ล้วนสร้างความน่าสงสารให้แก่ตัวละคร และดำเนินเรื่องราวให้เกี่ยวข้องกับความรัก จึงเป็น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่น่าสังเกตว่าในบางตอนบทพรรณนาโดยรวมจะแสดงให้เห็นศฤงคารรส ทั้งความรักที่ยังไม่สมหวังหรือสมหวังแต่พลัดพรากจากกัน แต่การศึกษาเฉพาะคำจากบริบทพบว่าคำที่ใช้ก่อให้เกิดอารมณ์เศร้าโศกอย่างชัดเจนมากกว่าคำที่จะบอกอารมณ์เบิกบานของความรัก ดังเช่นความรักที่สมหวังทำให้การศึกษารสคำมีข้อจำกัดที่แตกต่างจากการศึกษารสจากบทพรรณนา

นอกจากนี้ เรื่องพระนลคำหลวงซึ่งมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน หรือความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน (ศฤงคารรส) จะไม่ค่อยปรากฏความสงบใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความสงบ (ศานตรส) และความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยงที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อน่ารังเกียจจากสิ่งน่ารังเกียจที่ไม่สกปรก หรือสกปรก (พีภัตสรส) ซึ่งเป็นรสที่พบน้อยที่สุดอย่างไรก็ตามความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง (วีรรส) ความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) หรือเกิดจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์ (อัทภูตรส) ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการหลอกลวง ลงโทษ หรือจากการข่มขู่ (ภยานกรส) ความแค้นเคืองที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ (เราทรรส) และความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น หรือเกิดแก่ตนเอง (หาสยรส) ยังคงมีปรากฏให้เห็น เนื่องจากอารมณ์เหล่านี้เป็นอารมณ์ปกติของตัวละครในงานเขียนที่ให้ความเพลิดเพลินดังเช่น งานเขียนประเภทบันเทิงคดี

ดังนั้น จากผลการศึกษาจึงพบว่าในงานเขียนประเภทบันเทิงคดี ซึ่งมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลินเมื่ออ่านแล้วจะเกิดอารมณ์มากระทบใจผู้อ่าน จึงสามารถใช้ทฤษฎีรสมาวิเคราะห์ได้ และในงานเขียนเรื่องเดียวกันก็อาจปรากฏรสได้ทุกรส การปรากฏรสที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตในงานประเภทบันเทิงคดีนั้น รสใดจะพบมากที่สุดและเป็นรสเด่น ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการแต่ง เช่น ลิลิตตะเลงพ่ายปรากฏวีรรสมากที่สุดเพราะแต่งขึ้นเพื่อยกย่องพระเกียรติคุณของสมเด็จพระนเรศวร สอดคล้องกับ ชลดา ศิริวิทยเจริญ (2519) ที่ได้ศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์ หรือพระปฐมสมโพธิกถา ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา พบศานตรสมากที่สุด สอดคล้องกับ วงเดือน สุขบาง(2524) ในการศึกษาพระปฐมสมโพธิกถาในแนวสุนทรียะ เป็นต้น

ขณะเดียวกันจากการศึกษาลักษณะคำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำ พบว่า คำอุทานปรากฏเพียง 4 รส คือ กรุณารส ศฤงคารรส ภยานกรส และหาสยรสเท่านั้น ชี้ให้เห็นว่าคำอุทานเป็นคำบอกอาการที่นิยมใช้แสดงความสงสารที่เกิดจากการได้รับรู้ความทุกข์โศกจากความอยุติธรรม ความเสื่อมทรัพย์ หรือเกิดจากเหตุวิบัติ ความซาบซึ้งในความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน หรือความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน ความเกรงกลัวที่เกิดจากการรับรู้ความน่ากลัวจากการหลอกลวง ลงโทษ หรือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากการข่มขู่ และความสนุกสนานที่เกิดจากการได้รับรู้ความขบขันที่เกิดแก่ผู้อื่น หรือเกิดแก่ตนเอง ซึ่งอารมณ์เหล่านี้เป็นพื้นฐานอารมณ์, ความรู้สึกที่มนุษย์มักแสดงออกด้วยคำพูดที่ใช้บอกอาการ

การปรากฏของคำสรรพนาม คำบุพบท และคำสันธานนั้น เมื่อศึกษากับคำสร้างรสแล้ว มีข้อจำกัด คือ คำ 3 ประเภทนี้จะไม่สามารถใช้บอกอารมณ์, ความรู้สึกได้เมื่อปรากฏอยู่เพียงลำพัง ดังนั้นจึงต้องศึกษาร่วมกับประโยคหรือบริบท เพื่อดูความสัมพันธ์ว่าคำสรรพนาม คำบุพบท และคำสันธานเหล่านั้นเป็นส่วนที่ทำให้เกิดรสได้หรือไม่ เพราะคำสรรพนาม คำบุพบทและคำสันธานทุกคำที่ปรากฏในเรื่องจะไม่ใช่ทุกคำที่ทำให้เกิดอารมณ์, ความรู้สึกของรส ต่างจากประเภทคำอื่นที่สามารถใช้ความหมายในตัวเองแสดงรสได้

การศึกษาคำสร้างรสจำแนกตามการสร้างคำพบว่า คำมูลปรากฏการใช้มากที่สุดในการสร้างรสเพราะเป็นคำเดี่ยวที่มีความหมายในตัวเองทั้งคำมูลภาษาไทย คำมูลภาษาอื่นที่ยืมมา คือ เขมร บาลี และสันสกฤต จึงง่ายแก่การนำมาใช้โดยเฉพาะคำกริยาและคำนามมีการนำมาใช้มากที่สุด ขณะที่คำประสมเป็นคำที่ถูกนำมาใช้ในลำดับรองลงมา โดยเฉพาะคำประสมที่เป็นคำกริยา เนื่องจากการสร้างคำประสมสามารถทำได้ง่ายเพียงนำคำมาเรียงต่อกันตามหลักภาษาไทย มีคำแรกเป็นคำหลัก ตามด้วยคำขยายก็จะได้คำที่ใช้สร้างอารมณ์ตามที่ต้องการ หรือได้คำที่มีความหมายต่างไปจากความหมายเดิมแต่ใช้แสดงอารมณ์, ความรู้สึกได้ชัดเจน

ในทางตรงกันข้าม การสร้างคำสมาส ซึ่งเป็นคำมาจากภาษาบาลีสันสกฤตจะไม่ปรากฏครบทุกรส โดยจะพบคำสมาส ปรากฏในวีรรส ซึ่งใช้แสดงความชื่นชมที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความกล้าหาญอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง กับอัทภูตรส ซึ่งใช้แสดงความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากการได้รับรู้ความน่าพิศวง เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ (อภินิหาร) หรือเกิดจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์มากที่สุด จึงแสดงให้เห็นว่าคำสมาสและคำสนธินิยมใช้กับสิ่งที่ยกย่องสูงส่งและสิ่งที่อัศจรรย์เหนือธรรมชาติมากกว่าจะใช้เพื่อแสดงอารมณ์ธรรมดาของมนุษย์ ดังเช่น ภยานกรส กรุณารส หาสยรส เราทรรส ศานตรส และพีภัตสรส

เช่นเดียวกับคำแผลงอักษรและคำซ้ำก็ไม่ปรากฏครบทุกรส แต่คำแผลงอักษรเป็นคำที่มักจะใช้ในงานบันเทิงคดี ประเภทร้อยกรอง เพื่อทำให้ได้รสไพเราะหรือทำให้สัมผัสถูกต้องตามแบบแผน แตกต่างจากคำซ้ำซึ่งเป็นคำที่พบน้อยที่สุด เพราะเป็นการใช้เพื่อย้ำความหมายของคำนั้นๆ และเป็นที่น่าสังเกตว่าในวีรรส เราทรรส ศานตรส และพีภัตสรสจะไม่ปรากฏการใช้คำซ้ำเลย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อย่างไรก็ตามการศึกษารสของคำจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 เรื่องพระนลคำหลวงนี้เป็นการสรรคำเฉพาะคำเด่นๆเท่านั้นจากคำมากมายในเรื่อง และเป็นที่น่าสังเกตว่าว่าในเรื่องยังพบคำเด่นๆ ซึ่งเป็นการสร้างคำตามไวยากรณ์ภาษาบาลีสันสกฤตจำนวนหนึ่ง คือ การเติมอุปสรรคและปัจจัย ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างอารมณ์ด้วย เช่น นิรทุกข์ บริจาค ปฏิญญา ประติพันธ์ สุจริต อดิศร อภิรมย์ ธรรมัญญู เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาลักษณะการสร้างรสของคำในงานเขียนประเภทบันเทิงคดีประเภทอื่นที่เป็นร้อยแก้ว เช่น เรื่องสั้นหรือนวนิยายร่วมสมัย เพื่อศึกษาลักษณะการปรากฏของรส ประเภทคำหรือวิธีการสร้างคำ ว่าปัจจุบันมีแนวนิยมอย่างไรและคำศัพท์ที่ใช้แสดงอารมณ์ ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะไปมากหรือน้อยเพียงใด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่น่าสังเกตว่า ปัจจุบันเกิดคำศัพท์ในภาษาไทยที่ใช้แสดงอารมณ์, ความรู้สึกใหม่ๆ ขึ้นหลายคำ

2. ควรศึกษาลักษณะการสร้างรสจากกลุ่มคำ วลี หรือประโยค เนื่องจากข้อความที่ยาวขึ้นนี้ อาจแสดงให้เห็นถึงการแสดงอารมณ์, ความรู้สึกที่ชัดเจนมากกว่าคำ ใกล้เคียงกับการศึกษาจากบทพรรณนาโวหาร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กองวิชาการสำนักพิมพ์บรรณกิจ. 2542. **สาวิตรี.** กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.

กระแส มาลยาภรณ์. 2530. **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

กันยารัตน์ ปฐมนุพงษ์. 2539. **การศึกษาวิเคราะห์ตัวละครพราหมณ์ในวรรณคดีไทยที่แปลงจากวรรณคดีสันสกฤต พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

กาญจนา วิชญาปกรณ์. 2542. **แนวทางการวิจักษณ์วรรณคดี.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กำชัย ทองหล่อ. 2550. **หลักภาษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น (1977).

กุสุมา รักษมณี. 2514. **พระราชนิพนธ์พระนลคำหลวง.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____. 2525. **นิทานอุทาหรณ์ในวรรณคดีสันสกฤต.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____. 2549. **การวิเคราะห์รสวรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2542. **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

_____. 2548. **วรรณคดีวิจารณ์.** พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คณะอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย. 2540. **ลักษณะภาษาไทย.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จันทิมา ศรีทองอินทร์. 2542. **การศึกษาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทบทความในหนังสือพิมพ์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชลดา ศิริวิทยเจริญ. 2519. **การศึกษาลิลิตตะเลงพ่าย ในแนวสุนทรียศาสตร์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถวัลย์ มาศจรัส. 2542. **คู่มือการเขียนเรื่องสั้นจากภาษิตและคำพังเพย.** กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ.

นววรรณ พันธุเมธา. 2525. **ไวยากรณ์ไทย.** กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

นิภาพรรณ ศรีพงษ์. 2549. **ภาษาไทย การฟัง: การอ่าน: การพูด: การเขียน.** นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

บรรจบ พันธุเมธา. 2545. **ลักษณะภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. ม.ป.ป. **แนะแนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดี.** ม.ป.ท.

ปฐมา อักษรจรุง. 2545. **ศิลปะการแปลไทยเป็นอังกฤษ.** กรุงเทพมหานคร: ประพันธ์สาส์น.

ประยูร ทรงศิลป์. 2551. **หลักภาษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

ปรีชา ทิชินพงศ์. 2522. **ลักษณะภาษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

เปรมจิต ชนะวงศ์. 2538. **หลักภาษาไทย.** นครศรีธรรมราช: สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ผะอบ โปษกฤษณะ. 2544. **ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น (1977).

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภัสร์ธีรา ฉลองเดช. 2548. **วิเคราะห์รสวรรณคดีที่ปรากฏในนิทานเวตาล ฉบับพระนิพนธ์กรมหมื่นพิทยาลงกรณ ตามทฤษฎีรสวรรณคดีสันสกฤต**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2517. **พระนลคำหลวง.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.

วงเดือน สุขบาง. 2524. **การศึกษาพระปฐมสมโพธิกถาในแนวสุนทรียะ**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร .

วนิดา บำรุงไทย. 2544. **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย.** กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วรชาติ มีชูบท. 2552. **พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าแห่งสยาม**. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

วิภา เสนานาญ กงกะนันทน์. 2540. **กำเนิดนวนิยายในประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.

ศรีวิไล ดอกจันทร์. 2528. **ทฤษฎีและปฏิบัติการวรรณคดีศึกษา.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศศิธร แสงเจริญ. 2537. **การวิเคราะห์ศฤงคารรสในพระนลคำหลวง สาวิตรี ศกุนตลา มัทนะพาธา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สิทธา พินิจภูวดล. 2543. **คู่มือนักแปลอาชีพ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.

สาคร บุญเลิศ. 2538. **ภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ภาคพัฒนามาตรฐานตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สายทิพย์ นุกูลกิจ. 2543. **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2531. **การเขียน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. 2540. **หลักภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุนันท์ อัญชลีนุกูล. 2546. **ระบบคำภาษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพรรณ ทองคล้อย. 2544. **การเขียนร้อยแก้ว.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. 2546. **วรรณกรรมเอกของไทย.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เสฐียร พันธรังษี. 2552. **พระมงกุฎเกล้าฯ และเจ้าฟ้าเพชรรัตน์ฯ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, ยุพาพรรณ หุ่นจำลอง และ สรัญญา เศวตมาลย์. 2546. **ทฤษฎีไวยากรณ์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรมหาวิทยาลัย.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. 2548. **หลักภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ก

คำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำ

กรุณารส

1. คำนาม จำนวน 33 คำ

กมลศัลย์	กรรม	กรรมเวร	คำเย้ย
คุรุโทษ	เคราะห์แรงร้าย	ชลนัยน์	ตัวทราม
ทุกข์เข็ญ	ทุกข์โทมนัส	ทุกข์ยาก	ทุกข์เร้า
ทุกข์เวทนา	เทวศ	โทมนสฺส –โทมนัสา	โทมนัส
นาง	น้ำตา	นิรสุข	ปรานี
พระองค์	พาลภัย	ภัยพาล	โมหะ
โมหะ – โมหัน	ยาจก	ระกำใจ	ลูกกำพร้า
วิโยค	โศกาลัย	อัสสุชล	อุปัทว์ยายี
อุปัทวเหตุ			

2. คำสรรพนาม จำนวน 6 คำ

ข้า	ใคร	ซึ่ง	ใดๆ
เรา	หม่อมฉัน		

3. คำกริยา จำนวน 201 คำ

กรม	กรมระบม	กรมฤดี	กระหาย
กลัดกลุ้ม	กลุ้มจิต	กลุ้มหฤทัย	กำสรด
กำสรวล	กำสรวลศัลย์	กู่ก้อง	กู่กู่
ข้องขัดขวาง	ค้น	ค้นหา	ครวญ
ครวญคราง	ครวญคร่ำ	คร่าห์	คร่ำ
คร่ำครวญ	คลั่งเคลิ้ม	คลั่งไคล้	คลาดคลา
คลุกธุลี	คลุ้มคลั่ง	คอย	คอยสำเหนียก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คับใจ	แคะค่อน	เงือดงดอดกลั้น	จาก
จาบัลย์	จำจร	จำพรากจาก	ใจร้าย
ใจหลง	ใจหาย	ฉงน	ฉวยโฉบ
ฉิบหาย	ช่วย	ชอกช้ำ	ช้ำอุรา
ชีพขาด	โชคร้าย	ซบ	ซัดเซ
ซีดสลด	ซื่อตรง	ดั้นด้น	เดินด้น
เดือดร้อน	ตกยาก	ตกระกำ	ตรึกนึก
ตัดอาลัย	ถอนใจ	ถอนฤทัย	ทรุด
ท่วม	ท่วมทุกข์	ท่วมโทมนัส	ทวี
ทวีพูล	ทอดทิ้ง	ทอดทิ้ง	ทิ้ง
ทิ้งขว้าง	ทิ้งขว้าง	เที่ยวมอง	โทรม
นองเนตร	นอนหลับ	นอบเกล้า	ปรก
ปลงชีวิต	ปลอบ	ปลอบประโลม	ปองผลาญ
เปลื้อง	เปื้อน	โปรด	ผุดลุก
พร้องเพรียก	พราก	พรากจาก	พร่ำ
พร่ำพาที	พร่ำร่ำร้อง	พลัดพราก	พังพินาศ
พิลาป	พูลทุกข์	เพรียกเรียก	เพลี่ยงพล้ำ
แพ้	ภินท์พัง	ม้วย	มอด
เมิน	เมื่อยขบ	เมื่อยล้า	ยอนโยก
ยอมจำนน	ยากบาก	ยิ้มเย้ย	เย้ยหยัน
แยก	ร้องไห้	ระกำ	ระทมใจ
ระบม	ระโหย – ระหวย	ระอา	รันทด
ร้าง	ร้างรัก	ราญฤดี	ร่ำ
รำพึง	ร่ำร้อง	ร่ำไร	ร่ำโศกา
ร่ำไห้	รื้ง	รุมรึง	เร่าร้อน
โรท	โรย	ละเลย	ละเหี่ย
ล้าง	ล้างสุข	ลี้	ลืม
วกวน	วกเวียนวน	วาย	วายชีวี
วิตก	วิปริตวิกล	เศร้าจิตต์	เศร้าสลด
เศร้าอารมณ์	โศก – โศกี	โศกสาหัส	โศกาดูร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สงสาร	สมเพช	สร้อยเศร้า	สร่างโศก-ส่างโศกา
สลด	สลัดตัด	สะอื้น	สะอื้นสะอึก
สั่นเทิ้ม	สั่นระรัว	ส่าง	ส่างโศก
สิ้น	สิ้นรัก	สิ้นวาสนา	สิ้นสง่า
สิ้นอาย	เสีย	เสียคน	เสี่ยง
เสี่ยงบุญเสี่ยงเคราะห์		เสียแรง	หนักจิตหมด
หมองกระมล	หลง	หลงใหล	หลั่งไหล
หวั่นๆ	หวาดใจ	หัวอกไหม้	หา
ห่างเหิน	หาย	หายกลัว	หิว
หิวโหย	เห็นผิด	เหนื่อย	เหนื่อยเมื่อย
เหนื่อยล้า	เหินห่าง	โหยหา	โหยไห้
อด	อดกลั้น	อดอาหาร	อนาถ
อยาก	ออก	อาบนอง	โอด
โอบเอื้อ			

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 82 คำ

กมลเฟือน	กรำ	กลัวแทน	กันดาร
กึ่ง	คับแค้นใจ	เครือ	เคลิ้ม
เคลิ้มจิต	ใจโฉด	ใจชั่ว	ใจโยกโย้
ช่างค่อน	ช่างเสียดสี	เดียว	เดียวดาย
ตระบึง	ตามสั่ง	ต่ำต้อย	ทรวงศัลย์
ทารุณ	ทุเรศระอา	นองนัยน์	นิ่งเฉย
แน่นฤทัย	บ้า	เปล่าประโยชน์	เปลี่ยว
เปลี่ยวใจ	ผิดพาล	เผือด	เผือดเสียสี
พลั่งพรู	พลั่งๆ	พิไร	ฟก
ฟกระอา	ฟูมฟก	ฟูมฟาย	มัวมล
ยับยิบ	ยาก	เย้ยหยัน	ร้อนรุม
ไร้	ล่อนจ้อน	ละห้อย	ลำบาก
ลำบากยาก	ลำบากยากเข็ญ	เลอะเปรอะ	ว้าเหว่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิกลจริต	เศร้าโศกศัลย์	เศร้าหมอง	โศกกระชั้น
โศกซ้ำ	โศกเศร้า	สงัด	สาหัส
เสียแรง	เสียสติ	แสนโศกสร้อย	หนักอก
หนักอาดูร	หมด	หม่นไหม้	หมอง
หมองหม่น	ห่าง	เหงา	เหลือกลัว
เหลือตรา	เหี่ยวใจ	โหยหวน	อนาถา
อมโศก	อ่อนระอา	อ้า	อ้างว้าง
อึดอัด	เอกา		

5. คำบุพบท จำนวน 6 คำ

ของ	จาก	โดย	ใน
เมื่อ	แห่ง		

6. คำสันธาน จำนวน 5 คำ

จึง – จึ่ง	แต่	ทั้ง...และ	เพราะ
และ			

7. คำอุทาน จำนวน 8 คำ

อ้อ	โอ้	โอ้อนาถ	โอ้อนิจจา
โอ้โอ	โอ้โอ๋	โอ้ๆ	โฮๆ

ศฤงคารรส

1. คำนาม จำนวน 50 คำ

กระมลมนัส	กลอยจิต	กลอยใจ	กามเทพ
คู่เชิดชู	งามรูป	จอมผัว	แจ่มจันทร์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชื่นใจ	ทรวงร้าว	ทรามสวาท	ทูนหัว
นาถะ	นิ่มเนื้อ	นิรมล-นฤมล	ปราโมทย์ – ประโมทย์
ปีติ	ปียกุมาร	ปียราชสามี	ปียสามี
ปียะบุตร์	ผาสุก	ภราดร	ภักดี
เภษัชโอสถ	มิ่งเมียขวัญ	มิตรจิต	เมียแก้ว
เมียขวัญ	ยอดจอดใจ	ยอดนารี	ยอดรัก
รูปงาม	ลูกแก้ว	วิวาหการ	วิสิฐคู่
สะมานจิต	สัญญา	สัตยวาท	สุข
สุขเกษม	สุขสนุก	สุขะเปรม	สุขารมย์
เสน่ห์	เสนห – สิเนหา	หรรษา	หลาน
เอกแก้ว	เอกอดิศร		

2. คำสรรพนาม จำนวน 12 คำ

กัน	ข้า	เขา	ใคร
ตูข้า	ที่รัก	เธอ	น้อง
พระ	พี่	เรา	ไหน

3. คำกริยา จำนวน 92 คำ

กริ่ง	กริ่มยิ้ม	กลุ้มรุม	กอด
แกว่งไกว	ข่มตน	ขัดข้องจิต	คนึงรำพึง
คลายทุกข์	ค้ำจุน	คำนึง	คิดถึง
คิดถึงคำนึงถวิล	ใคร่	จง – จำนง	จงรัก
จงรักแท้	จอดจ้อง	จอดฤดี	จำ
จิตจอดตรง	จูง	ชม	ชมโฉม
ชะแง้แล	ชัก	ชื่นชม	ตั้งจิตต์
ตั้งใจ	ตั้งตา	ตาม	ติด
ติดต้อย	เต็มเปี่ยม	เตือน	ถวิล
ถอนฤทัย	ทราบซ่าน	เทริดเกล้า	นึกตรึก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นึกแน่	เนาแนบ	แนบข้าง	แนบแอบ
บำเรอหฤทัย	ประนอมรัก	ปลอบโยน	ปลื้มใจ
ปลื้มปรีดี	ปลื้มเปรม	ปั่นป่วน	เปรมกมล
ผูก	ผูกสมัคร	ฝากตัวฝากใจ	ใฝ่ฝัน
พินิจนิ่ง	พิลาป	พิศ	มอง
มุ่งหมาย	ยวนใจ	ยินดีเต็มใจ	ยึด
แยกแตก	แย้มยิ้ม	ร่วมสมร	รัก
รักใคร่	รักร่วม	รักษา	รับขวัญ
ร้างรัก	รำพึง	รึงรัด	เริศร้าง
เลือก	วางตา	เวียนวน	สกิดใจ
ส่งรัก	สมจินตนะ	สมถวิล	สรวมกอด
สรวลร่วน	สะอื้น	สั่นๆ	สำราญ
หวนกลับ	หวัง	หึงหวง	เอ็นดู

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 30 คำ

กรีดหวีด	คงมั่น	เคียง	จริงใจ
จับใจ	ใจซ่านรัก	ใจวาม	นิ่งเฉย
นิตย์นิรันตร์	ประหลาดใจ	แปลบปลาบ	ผ่องแผ้ว
ผ่องใส	เฟือนฟั่น	มั่นคง	ยง
รมณีย-รมณี	ร้อนรุม	วาบปลาบ	สนิทชิด
สนุก	สราญรื่น	สะอาดวิสุทธิ์	สุขสบาย
สุดสวาท	หม่นหมอง	หม่นไหม้	เหลือพะวง
เหลืออาลัย	เอก		

5. คำบุพบท จำนวน 5 คำ

แก่	ณ	แด่	ใน
เพราะ			

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. คำสันธาน จำนวน 3 คำ

กับ	จึง – จึ่ง	ถ้า

7. คำอุทาน จำนวน 2 คำ

หนอ	เออ

วีรรส

1. คำนาม จำนวน 58 คำ

กระบวนพล	กรุณา	การุณ	กิจพลี
เกียรติ	คลองธรรม	คุณ	จัตุรงคเสนา
ใจบุญ	ฑูต	ตป-ตะบะ	ไตรเพท
ทรงเดช	ทรงสวัสดิ์	ทรงสัตย์	ทักษิณา
ทาน	ธนูศาสตร์	ธรรมฐิต	ธรรมสถิต
นมัสการ	บารมี	บุญ	ปตฺตนึก-ปัตตานิก
พยุหพล	พรฺหฺม-พรหมาน	พรฺหฺม-พรหเมศร์	พลกำลัง
พลังกำลัง	พหลหาญ	ภควตฺ-ภาควัต	มงคล
มุทิตา	เมตตา	ยัญญะกรรม์	รณ
ราชสูยะ	แรงฤทธิ์	วิทยา	วิริย
วิวิธยัญญะ	วีรพันธุ์	วีระบุรุษ	วีระราชา
ศสฺตฺร-ศัสตรา	ศีลวัตร	สมร	สวัสดิ์สัจจา
สัตย์	สัตยวาท	สัตยวาที	สาตรา
สาตราชาญ	สาตราวุธ	สามิภักดิ์	อกฺโขภิณี-อักโขหิณี
อัศวโกวิท	อัศวเมธ		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ

เจ้า

3. คำกริยา จำนวน 35 คำ

กฤตัญชลี	กลั่นยุทธ์	กล้า	ขลาดบารมี
ขึ้นธนู	เข่นฆ่า	งดโทษ	ชิงชัย
เซ่นสรวง	เซ่นสรวง – เส้นสรวง	ธำรงธรรม์	นบกราบ
น้อม	นิยมบารมี	บวง	บวงสรวง
บำบวง	บำราบปราบ	บูชา	เบียดเสียด
ปกป้อง	ประนมวันทา	ปราศ	ผจญผลาญ
ผดุง	ผลาญ	เผด็จ	รักษา
ราญ	เว้น	ศรัทธา	หมั่น
ให้	อดใจ	อวย	

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 10 คำ

เกรียงไกร	เชี่ยวชำนาญ	ซื่อ	เด่นเดช
ธรรมเที่ยง	ฤทธิก้อง	เหิมหาญ	แหลกประลัย
อัศวะโกศล	อาจหาญ		

5. คำบุพบท จำนวน 1 คำ

แก่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อัทภูตรส

1. คำนาม จำนวน 41 คำ

กามเทวะ	คนธรรพ์	จอมสรวง	เจ้ามฤตยู
ตรีทิพสถาน	ไตรตรึงษาธิปตัย	ทัณฑธรเทวินทร์	ท้าวกลี
ทิพาลัย	เทพ	เทพไท	เทวทูต
เทวราช	เทวราชโลกบาล	นภดล	พรหมเมศ
พระยม	พระวิรุณ	พระอัคนี	เพลงสวรรค์
มหิทธิศักดิ์	มารค-มรรคา	เมืองแมน	ยมราช
ยักษ์	รังสี	โลกปาลา	วรุณราช
วายุราช	วิเศษญาณ	สัมฤทธิ	สายฟ้าฟาด
สุรคณา	สุรพาหน	สุรวาท	องค์อินทร์
อมโรดม	อัคนินทร์	อากาศะมรรคา	อานุภาพ
อิทธิฤทธิ์			

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ

นั้น	โน่น

3. คำกริยา จำนวน 36 คำ

กลับกลาย	กลาย	กลายกล้ำ	ขาดคำ
ขาดใจ	งัน	จำแลง	ดลใจ
ตะลึงงัน	ทอดกาย	ทาย-ทำนาย	นิ่ง
นิมิต	นิรมิต	นิรมิต-นฤมิตร์	บันดาลดล
ประกาศ	ประทาน	ประสาท	ผ่านข้าม
แผลงฤทธิ์	รับบูชิต	ล้ม	ลอย
ลิ่วๆ	แสดง-สำแดง	หมองนวล	หลีกสูง
หายไป	เหาะ	เหาะเหิน	เหิน
เหินเห็จ	อันตรธาน	อำนวยอวย	โอย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 18 คำ

ก้องกังวาน	คืนคง	ชั่วพริบตา	แน่ว
บัดดล	ประจักษ์แจ้ง	แปลก	พริบตา
พิลึก	พิเศษ	พิสดาร	มหาตมะมหันต์
ย่อม	ลำพอง	สง่า	สนั่น
สนั่นดัง	อัศจรรย์		

5. คำบุพบท จำนวน 3 คำ

เพื่อ	สู่	แห่ง

ภยานกรส

1. คำนาม จำนวน 19 คำ

กองอัคคี	ขนหัวพอง	คำแช่งด่า	งู
งูหลาม	ทวาบร	นรก	ผีทุจริต
ผีป่า	ผีร้ายกลี	เพลิง	ภัยพิบัติ
รากษส	แรง	วาจาอัปรีย์	เหตุร้าย
อรัณยราช	อาชญา	อานุภาพร้าย	

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ

น้อง	มัน

3. คำกริยา จำนวน 44 คำ

กลั้น	กลั้นหายใจ	กลัว	กลิ้ง
กำหราบปราบ	ข่มเหง	ขยาด	ขยาดยำเยง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขวัญหาย	ขัดแค้นฤทัย	ขาดใจ	ค้นหา
คลั่ง	คลาย	แช่ง	เดือดดาล
ตกใจ	ตวัด-กระหวัด	ทลาย-ทำลาย	แทง
บีฑา	ประลัย-บรรลัย	เผา	พรั่น
ฟันฟาด	ม้วยมรณ	ยำเกรง-ยำเยง	ยุยง
ร้องก้อง	รัดแน่น	ลงทัณฑ์	แล่น
วิฆาต-พิฆาฏ	แว้งทุบ	สยอน	สั่น
สั่นระรัว	สิง	สิงสถิต	เสริมส่ง
หมก	หลอน	เหยียบ	อาฆาฏ

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 16 คำ

กำยำ	เกรง	ครืนๆ	จิตร้อน
ใจโหด	ดาษดา	บ้ามัน	พิกล
รวดเร็ว	ร้าย	ร้ายแรง	ล่ำสัน
สยอง	เหิมกล้า	แหลกลาน	อึกทึก-อึกระทึก

5. คำบุพบท จำนวน 4 คำ

จาก	ณ	ตาม	เพื่อ

6. คำสันธาน จำนวน 3 คำ

แต่	ทั้ง	เพราะ

7. คำอุทาน จำนวน 1 คำ

โอยๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เราทรรส

1. คำนาม จำนวน 7 คำ

ตัวบาป	ทุกข์ถนัด	โทษ	น้ำใจพาล
ปีศาจ	มายา	อ้าย	

2. คำสรรพนาม จำนวน 4 คำ

กู	มัน	เรา	สู

3. คำกริยา จำนวน 38 คำ

กริ้วโกรธ	กลอก	แก้แค้น	แกล้ง
โกง	โกรธ	ขุ่นแค้น	คั่งแค้น
เจ็บจิต	ดวดแข่ง	ดาลความโกรธ	ดูหมิ่น
เดือด	เดือดดาล	ตัดเกศา	ติโทษ
ถม	ถองทุบ	ทลาย-ทำลาย	ท้า
โทษ	ประมาท	ผลาญชีวี	พลิก
พ่ายมลาย	พิโรธ	แพ้ภัย	แพ้ระยำ
ย่อยยับ-ยับย่อย	เร่าร้อน	ไล่ตี	สาป
สุมอุระ	หมดอาลัย	หมิ่น	หลอก
ให้ร้าย	อาจ-บังอาจ		

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 18 คำ

จัญไร	ฉกาจฉกรรจ์	ชั่ว	ชั่วช้า
ช้ำ	ถ่อย	ทุรวาจ	ทุเรศเวทนา
เนตร์แดง	พาล	มืดหน้า	ยอกย้อน
ระยำ	สันดานหยาบ	สาแก่ใจ	หยาบช้า
เหิมอหังการ	อัปรีย์		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำบุพบท จำนวน 1 คำ

ด้วย

6. คำสันธาน จำนวน 3 คำ

จึง – จึ่ง แต่ เพื่อ

หาสยรส

1. คำนาม จำนวน 2 คำ

เกลียว คนเขลา

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ

บ้าง อะไร

3. คำกริยา จำนวน 19 คำ

กระจัดจาย	กลิ้งเกลือก	ขวัญหาย	ขู่
ไขว่คว้า	ซ่อนซอน	ดิ้นรน	เตะส่ง
ทุบตี	เยาะ	เยาะเย้ยหยัน	ระส่ำระส่าย
ล้ม	ลี้	วิ่งตาม	วิ่งหนี
โวยวาย	สิ้นคิด	เหลิงละเลิง	

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 12 คำ

เกรอะกรัง	ขจัดขจาย-กระจัดกระจาย	ขัน	จังงัง
จี๋ๆ	ผอมซีด	ฝุ่นเปรอะ	รุงรัง
เลอะ	เลอะ-เฟอะ	หน้าซีด	หวนโหย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำอุทาน จำนวน 2 คำ

โว้ย เฮ้ยๆ

ศานตรส

1. คำนาม จำนวน 16 คำ

กุฎี	กุศลศุภกิจ	ชี	ดาบส
ตะบะ	ทวิช	ธรรมาจรณะ	พรต
มุนี	โยคี	ฤษี	ศานติสถิต
สาธุการ	สิทธา	อารมณ์ผ่อง	อาศรม

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ

ต่าง ที่

3. คำกริยา จำนวน 10 คำ

กำหราบ	ข่ม	คืน	บำเพ็ญ
ประนม	ประสานเสียง	มุ่ง	ระงับ
สงบ	อวย		

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 4 คำ

จิตวิมล	จิตสำราญ	มหาตมะ	เรืองจำรัส

5. คำบุพบท จำนวน 1 คำ

ถึง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พืภัตสรส

1. คำนาม จำนวน 2 คำ

   กามาภิรมย์ ทุรชน

2. คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ

   มัน

3. คำกริยา จำนวน 4 คำ

   ขืนจิต มัก ล่วงประเวณี หยาบหยาม

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 2 คำ

   มืดมัว สามานย์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ข

คำสร้างรสจำแนกตามชนิดการสร้างคำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำสร้างรสจำแนกตามชนิดการสร้างคำ

กรุณารส

1. คำมูล จำนวน 113 คำ

กรม	กรรม	กระหาย	กรำ
กันดาร	กำสรด	กำสรวล	กึ่ง
ของ	ข้า	ค้น	ครวญ
คร่าห์	คร่ำ	คอย	เครือ
เคลิ้ม	ใคร	จาก (ก.)	จาก (บ.)
จาบัลย์	ฉงน	ช่วย	ซบ
ซึ่ง	เดียว	โดย	ตระบึง
แต่	ทรุด	ท่วม	ทวี
ทั้ง...และ	ทารุณ	ทิ้ง	เทวศ
โทมนัส	โทรม	นาง	ใน
บ้า	ปรก	ปรานี	ปลอบ
เปลี่ยว	เปลื้อง	เปื้อน	โปรด
เผือด	พราก	พร่ำ	พิไร
พิลาป	เพราะ	แพ้	ฟก
ม้วย	มอด	เมิน	เมื่อ
โมหะ	ยาก	ยาจก	แยก
ระบม	ระอา	ร้าง	ร่ำ
รำพึง	ริ้ง	เรา	โรท
โรย	ไร้	ละเหี่ย	ล้าง
ลำบาก	ลี้	ลืม	และ
วาย	วิตก	วิโยค	สงัด
สมเพช	สลด	สะอื้น	ส่าง
สาหัส	สิ้น	เสีย	เสี่ยง
หมด (ก.)	หมด (ว.)	หมอง	หลง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หา	ห่าง	หาย	หิว
เหงา	เหนื่อย	แห่ง	อด
อนาถ	อนาถา	อยาก	อ้อ
ออก	อ้า	เอกา	โอ้
โอด			

2. คำประสม จำนวน 127 คำ

กมลเฟือน	กรมฤดี	กลัดกลุ้ม	กลัวแทน
กลุ้มจิต	กลุ้มหฤทัย	กำสรวลศัลย์	กู่ก้อง
คลั่งไคล้	คลุกธุลี	คอยสำเหนียก	คับแค้นใจ
คับใจ	คำเย้ย	เคราะห์แรงร้าย	เคลิ้มจิต
แคะค่อน	จำจร	ใจโฉด	ใจชั่ว
ใจโยกโย้	ใจร้าย	ใจหลง	ใจหาย
ฉิบหาย	ช่างค่อน	ช่างเสียดสี	ช้ำอุรา
ชีพขาด	โชคร้าย	ซัดเซ	เดียวดาย
ตกยาก	ตกระกำ	ตัดอาลัย	ตัวทราม
ตามสั่ง	ต่ำต้อย	ถอนใจ	ถอนฤทัย
ทรวงศัลย์	ท่วมทุกข์	ท่วมโทมนัส	ทอดทิ้ง
ทิ้งขว้าง	ทุกข์เร้า	ทุเรศระอา	เที่ยวมอง
นองนัยน์	นองเนตร	นอบเกล้า	น้ำตา
แน่นฤทัย	ปลงชีวิต	ปองผลาญ	เปล่าประโยชน์
เปลี่ยวใจ	ผิดพาล	ผุดลุก	เผือดเสียสี
พร่ำพาที	พูลทุกข์	ฟกระอา	ฟูมฟก
ฟูมฟาย	ยับยิบ	ยิ้มเย้ย	ระกำ
ระกำใจ	ระทมใจ	รันทด	ร้างรัก
ราญฤดี	ร่ำร้อง	ร่ำไร	ร่ำโศกา
ร่ำไห้	รุมรึง	เร่าร้อน	ล่อนจ้อน
ละเลย	ละห้อย	ล้างสุข	ลูกกำพร้า
วายชีวี	วิกลจริต	เศร้าจิตต์	เศร้าอารมณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โศกกระชั้น	โศกซ้ำ	โศกสาหัส	สร้อยเศร้า
สะอื้นสะอึก	ส่างโศก	สิ้นรัก	สิ้นวาสนา
สิ้นสง่า	สิ้นอาย	เสียคน	เสี่ยงบุญเสี่ยงเคราะห์
เสียแรง (ก.)	เสียแรง (ว.)	เสียสติ	แสนโศกสร้อย
หนักจิต	หนักอก	หนักอาดูร	หมองกระมล
หม่อมฉัน	หวาดใจ	หัวอกไหม้	ห่างเหิน
หายกลัว	เห็นผิด	เหลือกลัว	เหลือตรา
เหินห่าง	เหี่ยวใจ	โหยหวน	โหยหา
อดอาหาร	อมโศก	อ่อนระอา	อ้างว้าง
อาบนอง	อึดอัด	โอบเอื้อ	

3. คำซ้อน จำนวน 73 คำ

กรมระบม	ข้องขัดขวาง	ค้นหา	ครวญคราง
ครวญคร่ำ	คร่ำครวญ	คลั่งเคลิ้ม	คลาดคลา
คลุ้มคลั่ง	เงือดงดอดกลั้น	จำพรากจาก	ฉวยโฉบ
ชอกช้ำ	ซีดสลด	ซื่อตรง	ดั้นด้น
เดินด้น	เดือดร้อน	ตรึกนึก	ทวีพูล
ทอดทิ้ง	ทิ้งขว้าง	ทุกข์เข็ญ	ทุกข์ยาก
นอนหลับ	นิ่งเฉย	ปลอบประโลม	พร้องเพรียก
พรากจาก	พร่ำร่ำร้อง	พลั่งพรู	พลัดพราก
พังพินาศ	เพรียกเรียก	เพลี่ยงพล้ำ	ภินท์พัง
มัวมล	เมื่อยขบ	เมื่อยล้า	ยอนโยก
ยอมจำนน	ยากบาก	เย้ยหยัน	เย้ยหยัน
ร้องไห้	ร้อนรุม	ลำบากยาก	ลำบากยากเข็ญ
เลอะเปรอะ	วกวน	วกเวียนวน	ว้าเหว่
วิปริตวิกล	เศร้าโศกศัลย์	เศร้าสลด	เศร้าหมอง
โศกเศร้า	สลัดตัด	สั่นเทิ้ม	สั่นระรัว
หม่นไหม้	หมองหม่น	หลงใหล	หลั่งไหล
หิวโหย	เหนื่อยเมื่อย	เหนื่อยล้า	โหยไห้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อดกลั้น	โอ้อนาถ	โอ้อนิจจา	โอ้โอ
โอ้โอ๋			

4. คำซ้ำ จำนวน 6 คำ

กู่กู่	ใดๆ	พลั่งๆ	หวั่นๆ
โอ้ๆ	โฮๆ		

5. คำสมาส จำนวน 12 คำ

กมลศัลย์	กรรมเวร	คุรุโทษ	ชลนัยน์
ทุกข์โทมนัส	ทุกข์เวทนา	พระองค์	พาลภัย
ภัยพาล	อัสสุชล	อุปัทว์ยาฬี	อุปัทวเหตุ

6. คำสนธิ จำนวน 4 คำ

นิรสุข	โศกาดูร	โศกาลัย	สงสาร

7. คำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ

จึง-จึ่ง	โทมนสฺส –โทมนัสา	โมหะ – โมหัน	ระโหย – ระหวย
โศก – โศกี	สร่างโศก-ส่างโศกา		

ศฤงคารรส

1. คำมูล จำนวน 57 คำ

กริ่ง	กอด	กัน	กับ
แก่	ข้า	เขา	คำนึง
เคียง	ใคร	ใคร่	จำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จูง	ชม	ชัก	ณ
แด่	ตาม	ติด	เตือน
ถวิล	ถ้า	เธอ	น้อง
นาถะ	ใน	ปิติ	ผูก
พระ	พิลาป	พิศ	พี่
เพราะ	ภราดร	ภักดี	มอง
ยง	ยึด	รัก	รักษา
รำพึง	เรา	เลือก	สนุก
สะอื้น	สัญญา	สำราญ	สุข
เสน่ห์	หนอ	หรรษา	หลาน
หวัง	ไหน	เอก	เอ็นดู
เออ			

2. คำประสม จำนวน 78 คำ

กริ่มยิ้ม	กลอยจิต	กลอยใจ	กลุ้มรุม
ข่มตน	ขัดข้องจิต	คลายทุกข์	คิดถึง
คู่เชิดชู	งามรูป	จงรัก	จงรักแท้
จริงใจ	จอดจ้อง	จอดฤดี	จอมผัว
จับใจ	จิตจอดตรง	แจ่มจันทร์	ใจซ่านรัก
ใจวาม	ชมโฉม	ชื่นใจ	ชื่นชม
ตั้งจิตต์	ตั้งใจ	ตั้งตา	ถอนฤทัย
ทรวงร้าว	ทราบซ่าน	ทรามสวาท	ที่รัก
ทูนหัว	เทริดเกล้า	นิ่มเนื้อ	นึกแน่
เนาแนบ	แนบข้าง	บำเรอหฤทัย	ประนอมรัก
ประหลาดใจ	ปลอบโยน	ปลื้มใจ	เปรมกมล
ผาสุก	ผูกสมัคร	ฝากตัวฝากใจ	ใฝ่ฝัน
พินิจนิ่ง	เฟือนฟั่น	มิ่งเมียขวัญ	มิตรจิต
เมียแก้ว	เมียขวัญ	ยวนใจ	ยอดจอดใจ
ยอดนารี	ยอดรัก	ร่วมสมร	รักร่วม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รับขวัญ	ร้างรัก	รูปงาม	เริศร้าง
ลูกแก้ว	วางตา	วิสิฐคู่	สกิดใจ
ส่งรัก	สมจินตนะ	สมถวิล	สรวมกอด
สะมานจิต	สุดสวาท	เหลือพะวง	เหลืออาลัย
เอกแก้ว	เอกอดิศร		

3. คำซ้อน จำนวน 43 คำ

กระมลมนัส	กรีดหวีด	แกว่งไกว	คงมั่น
คนึงรำพึง	ค้ำจุน	คิดถึงคำนึงถวิล	ชะแง้แล
ติดต้อย	ตูข้า	เต็มเปี่ยม	นิ่งเฉย
นิตย์นิรันตร์	นึกตรึก	แนบแอบ	ปลื้มปรีดี
ปลื้มเปรม	ปั่นป่วน	แปลบปลาบ	ผ่องแผ้ว
ผ่องใส	เภษัชโอสถ	มั่นคง	มุ่งหมาย
ยินดีเต็มใจ	แยกแตก	แย้มยิ้ม	ร้อนรุม
รักใคร่	รึงรัด	วาบปลาบ	เวียนวน
สนิทชิด	สรวลร่วน	สราญรื่น	สะอาดวิสุทธิ์
สุขเกษม	สุขสนุก	สุขสบาย	หม่นหมอง
หม่นไหม้	หวนกลับ	หึงหวง	

4. คำซ้ำ จำนวน 1 คำ

สั่นๆ

5. คำสมาส จำนวน 8 คำ

กามเทพ	ปิยกุมาร	ปิยราชสามี	ปิยสามี
ปิยะบุตร์	วิวาหการ	สัตยวาท	สุขะเปรม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. คำสนธิ จำนวน 1 คำ

สุขารมย์

7. คำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ

จง – จำนง	จึง – จึ่ง	นิรมล-นฤมล	ปราโมทย์ – ประโมทย์
รมณีย-รมณี	เสนห – สิเนหา		

วีรรส

1. คำมูล จำนวน 37 คำ

กรุณา	กล้า	การุณ	เกียรติ
แก่	คุณ	เจ้า	ซื่อ
ฑูต	ทักษิณา	ทาน	น้อม
บวง	บารมี	บำบวง	บุญ
บูชา	ปราศ	ผดุง	ผลาญ
เผด็จ	มงคล	มุทิตา	เมตตา
รณ	รักษา	ราญ	วิทยา
วิริย	เว้น	ศรัทธา	สมร
สัตย์	สาตรา	หมั่น	ให้
อวย			

2. คำประสม จำนวน 19 คำ

กระบวนพล	กลั่นยุทธ์	กิจพลี	ขลาดบารมี
ขึ้นธนู	คลองธรรม	งดโทษ	ใจบุญ
ชิงชัย	เด่นเดช	ทรงเดช	ทรงสวัสดิ์
ทรงสัตย์	ธรรมเที่ยง	ธำรงธรรม์	พหลหาญ
ฤทธิก้อง	สาตราชาญ	อดใจ	

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. คำซ้อน จำนวน 17 คำ

เกรียงไกร	เข่นฆ่า	เชี่ยวชำนาญ	เซ่นสรวง
นบกราบ	บวงสรวง	บำราบปราบ	เบียดเสียด
ปกป้อง	ประนมวันทา	ผจญผลาญ	พลกำลัง
พลังกำลัง	แรงฤทธิ์	เหิมหาญ	แหลกประลัย
อาจหาญ			

4. คำสมาส จำนวน 22 คำ

จัตุรงคเสนา	ไตรเพท	ธนูศาสตร์	ธรรมฐิต
ธรรมสถิต	นมัสการ	นิยมบารมี	พยุหพล
ยัญญะกรรม์	ราชสูยะ	วิวิธยัญญะ	วีรพันธุ์
วีระบุรุษ	วีระราชา	ศีลวัตร	สวัสดิ์สัจจา
สัตยวาท	สัตยวาที	สามิภักดิ์	อัศวโกวิท
อัศวเมธ	อัศวะโกศล		

5. คำสนธิ จำนวน 2 คำ

กฤตัญชลี	สาตราวุธ

6. คำแผลงอักษร จำนวน 8 คำ

เซ่นสรวง – เส้นสรวง	ตป-ตะบะ	ปตฺตนึก-ปัตตานิก	พรฺหฺม-พรหมาน
พรฺหฺม-พรหเมศร์	ภควตฺ-ภาควัต	ศสฺตฺร-ศัสตรา	อกฺโขภิณี-อักโขหิณี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อัทภูตรส

1. คำมูล จำนวน 36 คำ

กลาย	คนธรรพ์	งัน	จำแลง
เทพ	นั้น	นิ่ง	นิมิต
นิรมิต	แน่ว	โน่น	ประกาศ
ประทาน	ประสาท	แปลก	พิลึก
พิเศษ	พิสดาร	เพื่อ	ย่อม
ยักษ์	รังสี	ล้ม	ลอย
ลำพอง	สง่า	สนั่น	สัมฤทธิ
สู่	เหาะ	เหิน	แห่ง
อันตรธาน	อัศจรรย์	อานุภาพ	โอย

2. คำประสม จำนวน 25 คำ

กลายกล้ำ	ขาดคำ	ขาดใจ	คืนคง
จอมสรวง	เจ้ามฤตยู	ชั่วพริบตา	ดลใจ
ทอดกาย	ท้าวกลี	เทพไท	บัดดล
แผลงฤทธิ์	พระยม	พระวิรุณ	พระอัคนี
พริบตา	เพลงสวรรค์	เมืองแมน	รับบูชิต
สายฟ้าฟาด	หมองนวล	หลีกสูง	หายไป
องค์อินทร์			

3. คำซ้อน จำนวน 11 คำ

กลับกลาย	ก้องกังวาน	ตะลึงงัน	บันดาลดล
ประจักษ์แจ้ง	ผ่านข้าม	สนั่นดัง	เหาะเหิน
เหินเห็จ	อำนวยอวย	อิทธิฤทธิ์	

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. คำซ้ำ จำนวน 1 คำ

ลิ่วๆ

5. คำสมาส จำนวน 18 คำ

กามเทวะ	ตรีทิพสถาน	ทัณฑธรเทวินทร์	เทวทูต
เทวราช	เทวราชโลกบาล	นภดล	มหาตมะมหันต์
มหิทธิศักดิ์	ยมราช	โลกปาลา	วรุณราช
วายุราช	วิเศษญาณ	สุรคณา	สุรพาหน
สุรวาท	อากาศะมรรคา		

6. คำสนธิ จำนวน 5 คำ

ไตรตรึงษาธิปตัย	ทิพาลัย	พรหมเมศ	อมโรดม
อัคนินทร์			

7. คำแผลงอักษร จำนวน 4 คำ

ทาย-ทำนาย	นิรมิต-นฤมิตร์	มารค-มรรคา	แสดง-สำแดง

ภยานกรส

1. คำมูล จำนวน 40 คำ

กลั้น	กลัว	กลิ้ง	กำยำ
เกรง	ขยาด	คลั่ง	คลาย
งู	จาก	แช่ง	ณ
ตาม	แต่	ทวาบร	ทั้ง
แทง	นรก	น้อง	บีฑา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เผา	พรั่น	พิกล	เพราะ
เพลิง	เพื่อ	มัน	รากษส
ร้าย	แรง	แล่น	สยอง
สยอน	สั่น	สิง	หมก
หลอน	เหยียบ	อาฆาฏ	อาชญา

2. คำประสม จำนวน 26 คำ

กลั้นหายใจ	กองอัคคี	ขนหัวพอง	ขวัญหาย
ขัดแค้นฤทัย	ขาดใจ	คำแช่งด่า	งูหลาม
จิตร้อน	ใจโหด	เดือดดาล	ตกใจ
บ้ามัน	ผีทุจริต	ผีป่า	ผีร้ายกลี
ยุยง	รวดเร็ว	ร้องก้อง	ร้ายแรง
ลงทัณฑ์	ล่ำสัน	วาจาอัปรีย์	แว้งทุบ
เหตุร้าย	อานุภาพร้าย		

3. คำซ้อน จำนวน 14 คำ

กำหราบปราบ	ข่มเหง	ขยาดยำเยง	ค้นหา
ดายดา	ฟันฟาด	ภัยพิบัติ	ม้วยมรณ
รัดแน่น	สั่นระรัว	สิงสถิต	เสริมส่ง
เหิมกล้า	แหลกลาน		

4. คำซ้ำ จำนวน 2 คำ

ครืนๆ	โอยๆ

5. คำสมาส จำนวน 1 คำ

อรัณยราช

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. คำแผลงอักษร จำนวน 6 คำ

ตวัด-กระหวัด	ทลาย-ทำลาย	ประลัย-บรรลัย	ยำเกรง-ยำเยง
วิฆาต-พิฆาฏ	อึกทึก-อึกระทึก		

เราทรรส

1. คำมูล จำนวน 32 คำ

กลอก	กู	แกล้ง	โกง
โกรธ	จัญไร	ชั่ว	ช้ำ
ด้วย	เดือด	แต่	ถม
ถ่อย	ท้า	โทษ	โทษ
ประมาท	ปีศาจ	พลิก	พาล
พิโรธ	เพื่อ	มัน	มายา
ระยำ	เรา	สาป	สู
หมิ่น	หลอก	อัปรีย์	อ้าย

2. คำประสม จำนวน 25 คำ

แก้แค้น	ขุ่นแค้น	คั่งแค้น	เจ็บจิต
ดวดแข่ง	ดาลความโกรธ	ดูหมิ่น	เดือดดาล
ตัดเกศา	ตัวบาป	ทุกข์ถนัด	น้ำใจพาล
เนตร์แดง	ผลาญชีวี	แพ้ภัย	แพ้ระยำ
มืดหน้า	ยอกย้อน	เร่าร้อน	ไล่ตี
สันดานหยาบ	สาแก่ใจ	สุมอุระ	หมดอาลัย
ให้ร้าย			

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. คำซ้อน จำนวน 9 คำ

กริ้วโกรธ	ฉกาจฉกรรจ์	ชั่วช้า	ติโทษ
ถองทุบ	ทุเรศเวทนา	พ่ายมลาย	หยาบช้า
เหิมอหังการ			

4. คำสนธิ จำนวน 1 คำ

ทุรวาจ

5. คำแผลงอักษร จำนวน 4 คำ

ทลาย-ทำลาย	ย่อยยับ-ยับย่อย	อาจ-บังอาจ	อึกทึก-อึกระทึก

หาสยรส

1. คำมูล จำนวน 13 คำ

เกลียว	ขัน	ขู่	จังงัง
บ้าง	เยาะ	ระส่ำระส่าย	รุงรัง
ล้ม	ลี้	เลอะ	โว้ย
อะไร			

2. คำประสม จำนวน 10 คำ

เกรอะกรัง	ขวัญหาย	คนเขลา	เตะส่ง
ผอมซีด	ฝุ่นเปรอะ	วิ่งตาม	สิ้นคิด
หน้าซีด	หวนโหย		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. คำซ้อน จำนวน 10 คำ

กระจัดจาย	กลิ้งเกลือก	ไขว่คว้า	ซ่อนซอน
ดิ้นรน	ทุบตี	เยาะเย้ยหยัน	วิ่งหนี
โวยวาย	เหลิงละเลิง		

4. คำซ้ำ จำนวน 2 คำ

จี๋ๆ เฮ้ยๆ

5. คำแผลงอักษร จำนวน 2 คำ

ขจัดขจาย-กระจัดกระจาย เลอะ-เฟอะ

ศานตรส

1. คำมูล จำนวน 24 คำ

กำหราบ	กุฎี	ข่ม	คืน
ชี	ดาบส	ตะบะ	ต่าง
ถึง	ทวิช	ที่	บำเพ็ญ
ประนม	พรต	มหาตมะ	มุ่ง
มุนี	โยคี	ระงับ	ฤษี
สงบ	สิทธา	อวย	อาศรม

2. คำประสม จำนวน 4 คำ

จิตวิมล	จิตสำราญ	ประสานเสียง	อารมณ์ผ่อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. คำซ้อน จำนวน 2 คำ

กุศลศุภกิจ เรืองจำรัส

4. คำสมาส จำนวน 3 คำ

ธรรมาจรณะ ศานติสถิต สาธุการ

พีภัตสรส

1. คำมูล จำนวน 3 คำ

มัก มัน สามานย์

2. คำประสม จำนวน 3 คำ

ขืนจิต ล่วงประเวณี หยาบหยาม

3. คำซ้อน จำนวน 1 คำ

มืดมัว

4. คำสนธิ จำนวน 2 คำ

กามาภิรมย์ ทุรชน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ค

คำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำสร้างรสจำแนกตามประเภทคำและชนิดการสร้างคำ

กรุณารส

1. คำนาม จำนวน 33 คำ

1.1 คำนามที่เป็นคำมูล จำนวน 8 คำ

กรรม	เทวศ	โทมนัส	นาง
ปรานี	โมหะ	ยาจก	วิโยค

1.2 คำนามที่เป็นคำประสม จำนวน 7 คำ

คำเย้ย	เคราะห์แรงร้าย	ตัวทราม	ทุกข์เร้า
น้ำตา	ระกำใจ	ลูกกำพร้า	

1.3 คำนามที่เป็นคำซ้อน จำนวน 2 คำ

ทุกข์เข็ญ	ทุกข์ยาก

1.4 คำนามที่เป็นคำสมาส จำนวน 12 คำ

กมลศัลย์	ป.ส.(กมล) +ส.(ศลฺย)
กรรมเวร	ป.(กมฺม+เวร)
คุรุโทษ	ส.(คุรุ+โทษ)
ชลนัยน์	ป.ส.(ชล+นยน)
ทุกข์โทมนัส	ป.(ทุกข+โทมนสฺส)
ทุกข์เวทนา	ป.(ทุกข)+ป.ส.(เวทนา)
พระองค์	ป.ส.(วร+องฺค)
พาลภัย	ป.ส.(พาล+ภย)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภัยพาล	ป.ส.(ภย+พาล)
อัสสุชล	ป.(อสฺสุ+ชล)
อุปัทว์ยายี	ป. (อุปทฺทว+ยายี)
อุปัทวเหตุ	ป.(อุปทฺทว+เหตุ)

1.5 คำนามที่เป็นคำสนธิ จำนวน 2 คำ

นิรสุข	ส.(นิสฺ)+ป.ส.(สุข)
โศกาลัย	ส.(โศก)+ป.ส.(อาลย)

1.6 คำนามที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 2 คำ

โทมนสฺส - โทมนัสา

โมหะ – โมหัน

2. คำสรรพนาม จำนวน 6 คำ

2.1 คำสรรพนามที่เป็นคำมูล จำนวน 4 คำ

ข้า ใคร ซึ่ง เรา

2.2 คำสรรพนามที่เป็นคำประสม จำนวน 1 คำ

หม่อมฉัน

2.3 คำสรรพนามที่เป็นคำซ้ำ จำนวน 1 คำ

ใดๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. คำกริยา จำนวน 201 คำ

3.1 คำกริยาที่เป็นคำมูล จำนวน 64 คำ

กรม	กระหาย	กำสรด	กำสรวล
ค้น	ครวญ	คร่าห์	ครำ่
คอย	จาก	จาบัลย์	ฉงน
ช่วย	ซบ	ทรุด	ท่วม
ทวี	ทิ้ง	โทรม	ปรก
ปลอบ	เปลื้อง	เปื้อน	โปรด
พราก	พร่ำ	พิลาป	แพ้
ม้วย	มอด	เมิน	แยก
ระบม	ระอา	ร้าง	รำพึง
ร่ำ	ริ้ง	โรท	โรย
ละเหี่ย	ล้าง	ลื้	ลืม
วิตก	วาย	สมเพช	สลด
สะอื้น	ส่าง	สิ้น	เสีย
เสี่ยง	หลง	หมด	หา
หาย	หิว	เหนื่อย	อด
อนาถ	อยาก	ออก	โอด

3.2 คำกริยาที่เป็นคำประสม จำนวน 77 คำ

กรมฤดี	กลัดกลุ้ม	กลุ้มจิต	กลุ้มหฤทัย
กำสรวลศัลย์	กู่ก้อง	คลั่งไคล้	คลุกธุลี
คอยสำเหนียก	คับใจ	แคะค่อน	จำจร
ใจร้าย	ใจหลง	ใจหาย	ฉิบหาย
ช้ำอุรา	ชีพขาด	โชคร้าย	ซัดเซ
ตกยาก	ตกระกำ	ตัดอาลัย	ถอนใจ
ถอนฤทัย	ท่วมทุกข์	ท่วมโทมนัส	ทอดทิ้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทิ้งขว้าง	เที่ยวมอง	นองเนตร	นอบเกล้า
ปลงชีวิต	ปองผลาญ	ผุดลุก	พร่ำพาที
พูลทุกข์	ยิ้มเย้ย	ระกำ	ระทมใจ
รันทด	ร้างรัก	ราญฤดี	ร่ำร้อง
ร่ำไร	ร่ำโศกา	ร่ำไห้	รุมรึง
เร่าร้อน	ละเลย	ล้างสุข	วายชีวี
เศร้าจิตต์	เศร้าอารมณ์	โศกสาหัส	สร้อยเศร้า
สะอื้นสะอึก	ส่างโศก	สิ้นอาย	สิ้นรัก
สิ้นวาสนา	สิ้นสง่า	เสียคน	เสียแรง
เสี่ยงบุญเสี่ยงเคราะห์	หนักจิต	หมองกระมล	หวาดใจ
หัวอกไหม้	ห่างเหิน	หายกลัว	เห็นผิด
เหินห่าง	โหยหา	อดอาหาร	อาบนอง
โอบเอื้อ			

3.3 คำกริยาที่เป็นคำซ้อน จำนวน 53 คำ

กรมระบม	ข้องขัดขวาง	ค้นหา	ครวญคราง
ครวญคร่ำ	คร่ำครวญ	คลั่งเคลิ้ม	คลาดคลา
คลุ้มคลั่ง	เงือดงดอดกลั้น	จำพรากจาก	ฉวยโฉบ
ชอกช้ำ	ซีดสลด	ซื่อตรง	ดั้นด้น
เดินด้น	เดือดร้อน	ตรึกนึก	ทวีพูล
ทอดทิ้ง	ทิ้งขว้าง	นอนหลับ	ปลอบประโลม
พร้องเพรียก	พรากจาก	พร่ำร่ำร้อง	พลัดพราก
พังพินาศ	เพรียกเรียก	เพลี่ยงพล้ำ	ภินท์พัง
เมื่อยขบ	เมื่อยล้า	ยอนโยก	ยอมจำนน
ยากบาก	เย้ยหยัน	ร้องไห้	วกวน
วกเวียนวน	วิปริตวิกล	เศร้าสลด	สลัดตัด
สั่นเทิ้ม	สั่นระรัว	หลงใหล	หลั่งไหล
หิวโหย	เหนื่อยเมื่อย	เหนื่อยล้า	โหยไห้
อดกลั้น			

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.4 คำกริยาที่เป็นคำซ้ำ จำนวน 2 คำ

กู่กู่ หวั่นๆ

3.5 คำกริยาที่เป็นคำสนธิ จำนวน 2 คำ

โศกาดูร	ส.(โศก)+ป.ส.(อาตูร)
สงสาร	ป.ส.(สำ+สาร)

3.6 คำกริยาที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 3 คำ ได้แก่

ระโหย – ระหวย
โศก – โศกี
สร่างโศก-ส่างโศกา

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 82 คำ

4.1 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำมูล จำนวน 25 คำ

กรำ	กันดาร	กึ่ง	เครือ
เคลิ้ม	เดียว	ตระบึง	ทารุณ
บ้า	เปลี่ยว	เผือด	พิไร
ฟก	ยาก	ไร้	ลำบาก
สงัด	สาหัส	หมด	หมอง
ห่าง	เหงา	อนาถา	อ้า
เอกา			

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.2 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำประสม จำนวน 42 คำ

กมลเฟือน	กลัวแทน	คับแค้นใจ	เคลิ้มจิต
ใจโฉด	ใจชั่ว	ใจโยกโย้	ช่างค่อน
ช่างเสียดสี	เดียวดาย	ตามสั่ง	ต่ำต้อย
ทรวงศัลย์	ทุเรศระอา	นองนัยน์	แน่นฤทัย
เปล่าประโยชน์	เปลี่ยวใจ	ผิดพาล	เผือดเสียสี
ฟกระอา	ฟูมฟก	ฟูมฟาย	ยับยิบ
ล่อนจ้อน	ละห้อย	วิกลจริต	โศกกระชั้น
โศกซ้ำ	เสียแรง	เสียสติ	แสนโศกสร้อย
หนักอก	หนักอาดูร	เหลือกลัว	เหลือตรา
เหี่ยวใจ	โหยหวน	อมโศก	อ่อนระอา
อ้างว้าง	อึดอัด		

4.3 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้อน จำนวน 14 คำ

นิ่งเฉย	พลั่งพรู	มัวมล	เย้ยหยัน
ร้อนรุม	ลำบากยาก	ลำบากยากเข็ญ	เลอะเปรอะ
ว้าเหว่	เศร้าโศกศัลย์	เศร้าหมอง	โศกเศร้า
หม่นไหม้	หมองหม่น		

4.4 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้ำ จำนวน 1 คำ

พลั่งๆ

5. คำบุพบท จำนวน 6 คำ

- คำบุพบทที่เป็นคำมูล จำนวน 6 คำ

ของ	จาก	โดย	ใน
เมื่อ	แห่ง		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. คำสันธาน จำนวน 5 คำ

6.1 คำสันธานที่เป็นคำมูล จำนวน 4 คำ

แต่ ทั้ง...และ เพราะ และ

6.2 คำสันธานที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 1 คำ

จึง – จึ่ง

7. คำอุทาน จำนวน 8 คำ

7.1 คำอุทานที่เป็นคำมูล จำนวน 2 คำ

อ้อ โอ้

7.2 คำอุทานที่เป็นคำซ้อน จำนวน 4 คำ

โอ้อนาถ โอ้อนิจจา โอ้โอ โอ้โอ๋

7.3 คำอุทานที่เป็นคำซ้ำ จำนวน 2 คำ

โอ้ๆ โฮๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศฤงคารรส

1. คำนาม จำนวน 50 คำ

1.1 คำนามที่เป็นคำมูล จำนวน 9 คำ

นาถะ	ปีติ	ภราดร	ภักดี
สัญญา	สุข	เสน่ห์	หรรษา
หลาน			

1.2 คำนามที่เป็นคำประสม จำนวน 25 คำ

กลอยจิต	กลอยใจ	คู่เชิดชู	งามรูป
จอมผัว	แจ่มจันทร์	ชื่นใจ	ทรวงร้าว
ทรามสวาท	ทูนหัว	นิ่มเนื้อ	ผาสุก
มิ่งเมียขวัญ	มิตรจิต	เมียแก้ว	เมียขวัญ
ยอดจอดใจ	ยอดนารี	ยอดรัก	รูปงาม
ลูกแก้ว	วิสิฐคู่	สะมานจิต	เอกแก้ว
เอกอดิศร			

1.3 คำนามที่เป็นคำซ้อน จำนวน 4 คำ

กระมลมนัส	สุขเกษม	สุขสนุก	เภษัชโอสถ

1.4 คำนามที่เป็นคำสมาส จำนวน 8 คำ

กามเทพ	ป.ส.(กาม+เทว)
ปียกุมาร	ป.(ปีย+กุมาร)
ปียราชสามี	ป.(ปีย) + ป.ส.(ราช)+ป.(สามี)
ปียสามี	ป.(ปีย+สามี)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปิยะบุตร์	ป.(ปิย) + ส.(ปุตฺร)
วิวาหการ	ป.ส.(วิวาห+การ)
สัตยวาท	ส.(สตฺย)+ป.ส.(วาท)
สุขะเปรม	ป.(สุข) + ส.(เปรม)

1.5 คำนามที่เป็นคำสนธิ จำนวน 1 คำ

สุขารมย์	ป.ส.(สุข) + ส.(อารมย)

1.6 คำนามที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 3 คำ

นิรมล-นฤมล
ปราโมทย์ – ประโมทย์
เสนห – สิเนหา

2. คำสรรพนาม จำนวน 12 คำ

2.1 คำสรรพนามที่เป็นคำมูล จำนวน 10 คำ

กัน	ข้า	เขา	ใคร
เธอ	น้อง	พระ	พี่
เรา	ไหน		

2.2 คำสรรพนามที่เป็นคำประสม จำนวน 1 คำ

ที่รัก

2.3 คำสรพพนามที่เป็นคำซ้อน จำนวน 1 คำ

ตูข้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. คำกริยา จำนวน 92 คำ

3.1 คำกริยาที่เป็นคำมูล จำนวน 25 คำ

กริ่ง	กอด	คำนึง	ใคร่
จำ	จูง	ชม	ชัก
ตาม	ติด	เตือน	ถวิล
ผูก	พิลาป	พิศ	มอง
ยึด	รัก	รักษา	รำพึง
เลือก	สะอื้น	สำราญ	หวัง เอ็นดู

3.2 คำกริยาที่เป็นคำประสม จำนวน 43 คำ

กริ่มยิ้ม	กลุ้มรุม	ข่มตน	ขัดข้องจิต
คลายทุกข์	คิดถึง	จงรัก	จงรักแท้
จอดจ้อง	จอดฤดี	จิตจอดตรง	ชมโฉม
ชื่นชม	ตั้งจิตต์	ตั้งใจ	ตั้งตา
ถอนฤทัย	ทราบซ่าน	เทริดเกล้า	นึกแน่
เนาแนบ	แนบข้าง	บำเรอหฤทัย	ประนอมรัก
ปลอบโยน	ปลื้มใจ	เปรมกมล	ผูกสมัคร
ฝากตัวฝากใจ	ใฝ่ฝัน	พินิจนึ่ง	ยวนใจ
ร่วมสมร	รักร่วม	รับขวัญ	ร้างรัก
เริศร้าง	วางตา	สกิดใจ	ส่งรัก
สมจินตนะ	สมถวิล	สรวมกอด	

3.3 คำกริยาที่เป็นคำซ้อน จำนวน 22 คำ

แกว่งไกว	คนึงรำพึง	ค้ำจุน	คิดถึงคำนึงถวิล
ชะแง้แล	ติดต้อย	เต็มเปี่ยม	นึกตรึก
แนบแอบ	ปลื้มปรีดี	ปลื้มเปรม	ปั่นป่วน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มุ่งหมาย	ยินดีเต็มใจ	แยกแตก	แย้มยิ้ม
รักใคร่	รึงรัด	เวียนวน	สรวลร่วน
หวนกลับ	หึงหวง		

3.4 คำกริยาที่เป็นคำซ้ำ จำนวน 1 คำ

สั่นๆ

3.5 คำกริยาที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 1 คำ

จง – จำนง

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 30 คำ

4.1 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำมูล จำนวน 4 คำ

เคียง	ยง	สนุก	เอก

4.2 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำประสม จำนวน 9 คำ

จริงใจ	จับใจ	ใจซ่านรัก	ใจวาม
ประหลาดใจ	เฟือนฟั่น	สุดสวาท	เหลือพะวง
เหลืออาลัย			

4.3 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้อน จำนวน 16 คำ

กรีดหวีด	คงมั่น	นิ่งเฉย	นิตย์นิรันตร์
แปลบปลาบ	ผ่องแผ้ว	ผ่องใส	มั่นคง
ร้อนรุม	วาบปลาบ	สราญรื่น	สนิทชิด
สะอาดวิสุทธิ์	สุขสบาย	หม่นหมอง	หม่นไหม้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.4 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 1 คำ

รมณีย-รมณี

5. คำบุพบท จำนวน 5 คำ

- คำบุพบทที่เป็นคำมูล จำนวน 5 คำ

แก่ ณ แด่ ใน
เพราะ

6. คำสันธาน จำนวน 3 คำ

6.1 คำสันธานที่เป็นคำมูล จำนวน 2 คำ

กับ ถ้า

6.2 คำสันธานที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 1 คำ

จึง – จึ่ง

7. คำอุทาน จำนวน 2 คำ

- คำอุทานที่เป็นคำมูล จำนวน 2 คำ ได้แก่

หนอ เออ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วีรรส

1. คำนาม จำนวน 58 คำ

1.1 คำนามที่เป็นคำมูล จำนวน 18 คำ

กรุณา	การุณ	เกียรติ	คุณ
ฑูต	ทักษิณา	ทาน	บารมี
บุญ	มงคล	มุทิตา	เมตตา
รณ	วิทยา	วิริย	สมร
สาตรา	สัตย์		

1.2 คำนามที่เป็นคำประสม จำนวน 9 คำ

กระบวนพล	กิจพลี	คลองธรรม	ใจบุญ
ทรงเดช	ทรงสวัสดิ์	ทรงสัตย์	พหลหาญ
สาตราชาญ			

1.3 คำนามที่เป็นคำซ้อน จำนวน 3 คำ

พลกำลัง	พลังกำลัง	แรงฤทธิ์

1.4 คำนามที่เป็นคำสมาส จำนวน 20 คำ

จัตุรงคเสนา	ป.ส.(จตุรงฺค+เสนา)
ไตรเพท	ส. (ไตร+เวท)
ธนูศาสตร์	ป.(ธนุ)+ส.(ศาสตร)
ธรรมฐิต	ส. (ธรฺม)+ป.(ฐิต)
ธรรมสถิต	ส.(ธรฺม+สฺถิต)
นมัสการ	ส.(นมสฺ)+ป.ส.(การ)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พยุหพล	ป.ส.(วฺยูห+พล)
ยัญญะกรรม์	ป.(ยญฺญ)+ส.(กรฺม)
ราชสูยะ	ส.(ราช+สูย)
วิวิธยัญญะ	ป.(วิวิธ+ยญฺญ)
วีรพันธุ์	ป.ส.(วีร+พนฺธ)
วีระบุรุษ	ป.ส.(วีร)+ส.(ปุรุษ)
วีระราชา	ป.ส.(วีร+ราชา)
ศีลวัตร	ส.(ศีล)+ส.(วฺฤตฺต)
สวัสดิ์สัจจา	ส.(สฺวสฺติ)+ป.(สจฺจ)
สัตยวาท	ส.(สตฺย)+ป.ส.(วาท)
สัตยวาที	ส.(สตฺย+ป.ส.(วาที)
สามิภักดิ์	ป.(สามิ)+ส.(ภกฺติ)
อัศวโกวิท	ส.(อศฺว)+ป.ส.(โกวิท)
อัศวเมธ	ส.(อศฺว)+ป.ส.(เมธ)

1.5 คำนามที่เป็นคำสนธิ จำนวน 1 คำ

สาตราวุธ	ส.(ศสฺตฺร)+ป.(อาวุธ)

1.6 คำนามที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 7 คำ

ตป-ตะบะ
ปตฺตนึก-ปัตตานิก
พรฺหฺม-พรหมาน
พรฺหฺม-พรหเมศร์
ภควตฺ-ภาควัต
ศสฺตฺร-ศัสตรา
อกฺโขภิณี-อักโขหิณี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ

- คำสรรพนามที่เป็นคำมูล จำนวน 1 คำ

เจ้า

3. คำกริยา จำนวน 35 คำ

3.1 คำกริยาที่เป็นคำมูล จำนวน 16 คำ

กล้า	น้อม	บวง	บำบวง
บูชา	ปราศ	ผดุง	ผลาญ
เผด็จ	รักษา	ราญ	เว้น
ศรัทธา	หมั่น	ให้	อวย

3.2 คำกริยาที่เป็นคำประสม จำนวน 7 คำ

กลั่นยุทธ์	ขลาดบารมี	ขึ้นธนู	งดโทษ
ชิงชัย	ธำรงธรรม์	อดใจ	

3.3 คำกริยาที่เป็นคำซ้อน จำนวน 9 คำ

เข่นฆ่า	เซ่นสรวง	นบกราบ	บวงสรวง
บำราบปราบ	เบียดเสียด	ปกป้อง	ประนมวันทา
ผจญผลาญ			

3.4 คำกริยาที่เป็นคำสมาส จำนวน 1 คำ

นิยมบารมี ป.ส.(นิยม)+ป.(ปารมี)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.5 คำกริยาที่เป็นคำสนธิ จำนวน 1 คำ

กฤตัญชลี ส.(กฺฤต)+ป.ส.(อญฺชลิ)

3.6 คำกริยาที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 1 คำ

เช่นสรวง – เส้นสรวง

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 10 คำ

4.1 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำมูล จำนวน 1 คำ

ซื่อ

4.2 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำประสม จำนวน 3 คำ

เด่นเดช ธรรมเที่ยง ฤทธิก้อง

4.3 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้อน จำนวน 5 คำ

เกรียงไกร เชี่ยวชำนาญ เหิมหาญ แหลกประลัย อาจหาญ

4.4 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำสมาส จำนวน 1 คำ

อัศวะโกศล ส.(อศฺว+โกศล)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำบุพบท จำนวน 1 คำ

- คำบุพบทที่เป็นคำมูล จำนวน 1 คำ

แก่

อัทภูตรส

1. คำนาม จำนวน 41 คำ

1.1 คำนามที่เป็นคำมูล จำนวน 6 คำ

คนธรรพ์	เทพ	รังสี	ยักษ์
สัมฤทธิ	อานุภาพ		

1.2 คำนามที่เป็นคำประสม จำนวน 11 คำ

จอมสรวง	เจ้ามฤตยู	ท้าวกลี	เทพไท
พระยม	พระวิรุณ	พระอัคนี	เพลงสวรรค์
เมืองแมน	สายฟ้าฟาด	องค์อินทร์	

1.3 คำนามที่เป็นคำซ้อน จำนวน 1 คำ

อิทธิฤทธิ์

1.4 คำนามที่เป็นคำสมาส จำนวน 17 คำ

กามเทวะ	ป.ส.(กาม+เทว)
ตรีทิพสถาน	ส.(ตฺริ)+ป.(ทิพฺพ)+ส.(สฺถาน)
ทัณฑธรเทวินทร์	ป.ส.(ทณฺฑ)+ป.(ธร)+ส.(เทวินทฺร)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เทวทูต	ป.ส.(เทว)+ป.(ทูต)
เทวราช	ป.ส. (เทว+ราช)
เทวราชโลกบาล	ป.ส.(เทว+ราช+โลก+ปาล)
นภดล	ป.ส.(นภ+ตล)
มหิทธิศักดิ์	ป.(มหิทธิ)+ส.(ศกฺติ)
ยมราช	ป.ส.(ยม+ราช)
โลกปาลา	ป.ส.(โลก+ปาล)
วรุณราช	ส.(วรุณ)+ป.ส.(ราช)
วายุราช	ส.(วายุ)+ป.ส.(ราช)
วิเศษญาณ	ส.(วิเศษ)+ป.(ญาณ)
สุรคณา	ป.ส.(สุร+คณ)
สุรพาหน	ป.ส.(สุร+วาหน)
สุรวาท	ป.ส.(สุร+วาท)
อากาศะมรรคา	ส.(อากาศ+มารฺค)

1.5 คำนามที่เป็นคำสนธิ จำนวน 5 คำ

ไตรตรึงษาธิปตัย	ส.(ตรยตฺรึศตฺ)+ป.(อธิปเตยฺย)
ทิพาลัย	ป.(ทิพฺพ)+ป.ส.(อาลย)
พรหมเมศ	ส.(พรฺหฺม+อิศฺ)
อมโรดม	ป.ส.(อมร+อุตฺตม)
อัคนินทร์	ส.(อคฺนิ+อินฺทฺร)

1.6 คำนามที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 1 คำ

มารค-มรรคา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ

- คำสรรพนามที่เป็นคำมูล จำนวน 2 คำ

นั้น โน่น

3. คำกริยา จำนวน 36 คำ

3.1 คำกริยาที่เป็นคำมูล จำนวน 15 คำ

กลาย	งัน	จำแลง	นิ่ง
นิมิต	นิรมิต	ประกาศ	ประทาน
ประสาท	ล้ม	ลอย	เหาะ
เหิน	อันตรธาน	โอย	

3.2 คำกริยาที่เป็นคำประสม จำนวน 10 คำ

กลายกล้ำ	ขาดคำ	ขาดใจ	ดลใจ
ทอดกาย	แผลงฤทธิ์	รับบูชิต	หลีกสูง
หมองนวล	หายไป		

3.3 คำกริยาที่เป็นคำซ้อน จำนวน 7 คำ

กลับกลาย	ตะลึงงัน	บันดาลดล	ผ่านข้าม
เหินเห็จ	เหาะเหิน	อำนวยอวย	

3.4 คำกริยาที่เป็นคำซ้ำ จำนวน 1 คำ

ลิ่วๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.5 คำกริยาที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 3 คำ

ทาย-ทำนาย
นิรมิต-นฤมิตร์
แสดง-สำแดง

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 18 คำ

4.1 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำมูล จำนวน 10 คำ

แน่ว	แปลก	พิลึก	พิเศษ
พิสดาร	ย่อม	ลำพอง	สง่า
สนั่น	อัศจรรย์		

4.2 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำประสม จำนวน 4 คำ

คืนคง	ชั่วพริบตา	บัดดล	พริบตา

4.3 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้อน จำนวน 3 คำ

ก้องกังวาน	ประจักษ์แจ้ง	สนั่นดัง

4.4 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำสมาส จำนวน 1 คำ

มหาตมะมหันต์	ส.(มหาตม)+ป.(มหนฺต)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำบุพบท จำนวน 3 คำ

- คำบุพบทที่เป็นคำมูล จำนวน 3 คำ

เพื่อ	สู่	แห่ง

ภยานกรส

1. คำนาม จำนวน 19 คำ

1.1 คำนามที่เป็นคำมูล จำนวน 7 คำ

งู	ทวาบร	นรก	เพลิง
รากษส	แรง	อาชญา	

1.2 คำนามที่เป็นคำประสม จำนวน 10 คำ

กองอัคคี	ขนหัวพอง	คำแช่งด่า	งูหลาม
ผีทุจริต	ผีป่า	ผีร้ายกลี	วาจาอัปรีย์
เหตุร้าย	อานุภาพร้าย		

1.3 คำนามที่เป็นคำซ้อน จำนวน 1 คำ

ภัยพิบัติ

1.4 คำนามที่เป็นคำสมาส จำนวน 1 คำ

อรัณยราช	ส.(อรณฺย)+ป.ส.(ราช)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ

- คำสรรพนามที่เป็นคำมูล จำนวน 2 คำ

น้อง	มัน

3. คำกริยา จำนวน 44 คำ

3.1 คำกริยาที่เป็นคำมูล จำนวน 19 คำ

กลั้น	กลัว	กลิ้ง	ขยาด
คลั่ง	คลาย	แช่ง	แทง
บีฑา	เผา	พรั่น	แล่น
สยอน	สั่น	สิง	หมก
หลอน	เหยียบ	อาฆาฏ	

3.2 คำกริยาที่เป็นคำประสม จำนวน 10 คำ

กลั้นหายใจ	ขวัญหาย	ขัดแค้นฤทัย	ขาดใจ
เดือดดาล	ตกใจ	ยุยง	ร้องก้อง
ลงทัณฑ์	แว้งทุบ		

3.3 คำกริยาที่เป็นคำซ้อน จำนวน 10 คำ

กำหราบปราบ	ข่มเหง	ขยาดยำเยง	ค้นหา
ฟันฟาด	ม้วยมรณ	รัดแน่น	สั่นระรัว
สิงสถิต	เสริมส่ง		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.4 คำกริยาที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 5 คำ

ตวัด-กระหวัด
ทลาย-ทำลาย
ประลัย-บรรลัย
ยำเกรง-ยำเยง
วิฆาต-พิฆาฏ

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 16 คำ

4.1 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำมูล จำนวน 5 คำ

กำยำ เกรง พิกล ร้าย
สยอง

4.2 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำประสม จำนวน 6 คำ

จิตร้อน ใจโหด บ้ามัน รวดเร็ว
ร้ายแรง ล่ำสัน

4.3 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้อน จำนวน 3 คำ

ดาษดา แหลกลาน เหิมกล้า

4.4 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้ำ จำนวน 1 คำ

ครืนๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.5 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 1 คำ

อึกทึก – อึกระทึก

5. คำบุพบท จำนวน 4 คำ

- คำบุพบทที่เป็นคำมูล จำนวน 4 คำ

จาก ณ ตาม เพื่อ

6. คำสันธาน จำนวน 3 คำ

- คำสันธานที่เป็นคำมูล จำนวน 3 คำ

แต่ ทั้ง เพราะ

7. คำอุทาน จำนวน 1 คำ

- คำอุทานที่เป็นคำซ้ำ จำนวน 1 คำ

โอยๆ

เราทรรส

1. คำนาม จำนวน 7 คำ

1.1 คำนามที่เป็นคำมูล จำนวน 4 คำ

โทษ ปีศาจ มายา อ้าย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.2 คำนามที่เป็นคำประสม จำนวน 3 คำ

ตัวบาป ทุกข์ถนัด น้ำใจพาล

2. คำสรรพนาม จำนวน 4 คำ

- คำสรรพนามที่เป็นคำมูล จำนวน 4 คำ

กู มัน เรา สู

3. คำกริยา จำนวน 38 คำ

3.1 คำกริยาที่เป็นคำมูล จำนวน 14 คำ

กลอก	แกล้ง	โกง	โกรธ
เดือด	ถม	ท้า	โทษ
ประมาท	พลิก	พิโรธ	สาป
หมิ่น	หลอก		

3.2 คำกริยาที่เป็นคำประสม จำนวน 17 คำ

แก้แค้น	ขุ่นแค้น	คั่งแค้น	เจ็บจิต
ดวดแข่ง	ดาลความโกรธ	ดูหมิ่น	เดือดดาล
ตัดเกศา	ผลาญชีวี	แพ้ภัย	แพ้ระยำ
เร่าร้อน	ไล่ตี	สุมอุระ	หมดอาลัย
ให้ร้าย			

3.3 คำกริยาที่เป็นคำซ้อน จำนวน 4 คำ

กริ้วโกรธ ติโทษ ถองทุบ พ่ายมลาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.4 คำกริยาที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 3 คำ

ทลาย – ทำลาย
ย่อยยับ – ยับย่อย
อาจ – บังอาจ

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 18 คำ

4.1 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำมูล จำนวน 7 คำ ได้แก่

จัญไร	ชั่ว	ช้ำ	ถ่อย
พาล	ระยำ	อัปรีย์	

4.2 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำประสม จำนวน 5 คำ

เนตร์แดง	มืดหน้า	ยอกย้อน	สันดานหยาบ
สาแก่ใจ			

4.3 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้อน จำนวน 5 คำ

ฉกาจฉกรรจ์	ชั่วช้า	ทุเรศเวทนา	หยาบช้า
เหิมอหังการ			

4.4 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำสนธิ จำนวน 1 คำ

ทุรวาจ ส.(ทุส)+ป.ส.(วาจา)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำบุพบท จำนวน 1 คำ

- คำบุพบทที่เป็นคำมูล จำนวน 1 คำ

ด้วย

6. คำสันธาน จำนวน 3 คำ

6.1 คำสันธานที่เป็นคำมูล จำนวน 2 คำ

แต่ เพื่อ

6.7 คำสันธานที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 1 คำ

จึง - จึ่ง

หาสยรส

1. คำนาม จำนวน 2 คำ

1.1 คำนามที่เป็นคำมูล จำนวน 1 คำ

เกลียว

1.2 คำนามที่เป็นคำประสม จำนวน 1 คำ

คนเขลา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ

- คำสรรพนามที่เป็นคำมูล จำนวน 2 คำ

บ้าง อะไร

3. คำกริยา จำนวน 19 คำ

3.1 คำกริยาที่เป็นคำมูล จำนวน 5 คำ

ขู่	เยาะ	ระส่ำระส่าย	ล้ม
ลี้			

3.2 คำกริยาที่เป็นคำประสม จำนวน 4 คำ

ขวัญหาย	เตะส่ง	วิ่งตาม	สิ้นคิด

3.3 คำกริยาที่เป็นคำซ้อน จำนวน 10 คำ

กระจัดจาย	กลิ้งเกลือก	ไขว่คว้า	ซ่อนซอน
ดิ้นรน	ทุบตี	เยาะเย้ยหยัน	วิ่งหนี
โวยวาย	เหลิงละเลิง		

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 12 คำ

4.1 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำมูล จำนวน 4 คำ

ขัน	จังงัง	รุงรัง	เลอะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.2 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำประสม จำนวน 5 คำ

เกรอะกรัง ผอมซีด ฝุ่นเปรอะ หน้าซีด หวนโหย

4.3 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้ำ จำนวน 1 คำ

จี๋ๆ

4.4 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำแผลงอักษร จำนวน 2 คำ

ขจัดขจาย-กระจัดกระจาย
เลอะ-เฟอะ

5. คำอุทาน จำนวน 2 คำ

5.1 คำอุทานที่เป็นคำมูล จำนวน 1 คำ

โว้ย

5.2 คำอุทานที่เป็นคำซ้ำ จำนวน 1 คำ

เฮ้ยๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศานตรส

1. คำนาม จำนวน 16 คำ

1.1 คำนามที่เป็นคำมูล จำนวน 11 คำ

กุฎี	ชี	ดาบส	ตะบะ
ทวิช	พรต	มุนี	โยคี
ฤษี	สิทธา	อาศรม	

1.2 คำนามที่เป็นคำประสม จำนวน 1 คำ

อารมณ์ผ่อง

1.3 คำนามที่เป็นคำซ้อน จำนวน 1 คำ

กุศลศุภกิจ

1.4 คำนามที่เป็นคำสมาส จำนวน 3 คำ

ธรรมาจรณะ	ส.(ธรฺม)+ป.ส.(จรณ)
ศานติสถิต	ส.(ศานติ+สฺถิต)
สาธุการ	ป.ส.(สาธุ+การ)

2. คำสรรพนาม จำนวน 2 คำ

- คำสรรพนามที่เป็นคำมูล จำนวน 2 คำ

ต่าง ที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. คำกริยา จำนวน 10 คำ

3.1 คำกริยาที่เป็นคำมูล จำนวน 9 คำ

กำหราบ	ข่ม	คืน	บำเพ็ญ
ประนม	มุ่ง	ระงับ	สงบ
อวย			

3.2 คำกริยาที่เป็นคำประสม จำนวน 1 คำ

ประสานเสียง

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 4 คำ

4.1 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำมูล จำนวน 1 คำ

มหาตมะ

4.2 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำประสม จำนวน 2 คำ

จิตวิมล จิตสำราญ

4.3 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้อน จำนวน 1 คำ

เรืองจำรัส

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. คำบุพบท จำนวน 1 คำ

- คำบุพบทที่เป็นคำมูล จำนวน 1 คำ

ถึง

พืภัตสรส

1. คำนาม จำนวน 2 คำ

- คำนามที่เป็นคำสนธิ จำนวน 2 คำ

กามาภิรมย์	ป.ส.(กาม)+ส.(อภิ+รมฺย)
ทุรชน	ส.(ทุส)+ป.ส.(ชน)

2. คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ

มัน

3. คำกริยา จำนวน 4 คำ

3.1 คำกริยาที่เป็นคำมูล จำนวน 1 คำ

มัก

3.2 คำกริยาที่เป็นคำประสม จำนวน 3 คำ

ขืนจิต ล่วงประเวณี หยาบหยาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. คำวิเศษณ์ จำนวน 2 คำ

4.1 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำมูล จำนวน 1 คำ

สามานย์

4.2 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำซ้อน จำนวน 1 คำ

มืดมัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวอร ไทรหอมหวล
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 28 เดือนมกราคม พ.ศ. 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาเยอรมัน) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2546 - 2550 ครูผู้สอนวิชาสามัญ โรงเรียนพณิชยการนครพิงค์ เชียงใหม่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์